

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 74

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΝΒ' — Ο'
(ΚΕΦ. 7 — 13)**

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

Μετάφρασις — Σχόλια

ΣΤΡΑΙΑΝΟΥ Δ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ
φιλόλογου

Καθηγητῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδαγωγικῆς Σχολῆς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	11 - 285
Ὁμιλία ΝΒ' (Ἰωάν. ζ', 44 — η', 19)	11 (289)*
Ὁμιλία ΝΓ' (Ἰωάν. η', 20-30)	25 (296)
Ὁμιλία ΝΔ' (Ἰωάν. η', 31-47)	37 (302)
Ὁμιλία ΝΕ' (Ἰωάν. η', 48-59)	52 (311)
Ὁμιλία ΝΣ' (Ἰωάν. θ', 1-5)	63 (316)
Ὁμιλία ΝΖ' (Ἰωάν. θ' 6-16)	78 (324)
Ὁμιλία ΝΗ' (Ἰωάν. θ', 17-33)	90 (330)
Ὁμιλία ΝΘ' (Ἰωάν. θ', 34 — ι', 13)	108 (340)
Ὁμιλία Ξ' (Ἰωάν. ι', 14-21)	126 (349)
Ὁμιλία ΞΑ' (Ἰωάν. ι', 22-41)	150 (362)
Ὁμιλία ΞΒ' (Ἰωάν. ια', 1-29)	167 (371)
Ὁμιλία ΞΓ' (Ἰωάν. ια', 30-40)	185 (380)
Ὁμιλία ΞΔ' (Ἰωάν. ια', 41-48)	199 (388)
Ὁμιλία ΞΕ' (Ἰωάν. ια', 49 — ιβ', 8)	217 (397)
Ὁμιλία ΞΣ' (Ἰωάν. ιβ', 9-24)	230 (404)
Ὁμιλία ΞΖ' (Ἰωάν. ιβ', 25-34)	243 (411)
Ὁμιλία ΞΗ' (Ἰωάν. ιβ', 34-41)	253 (416)
Ὁμιλία ΞΘ' (Ἰωάν. ιβ', 42-50)	263 (422)
Ὁμιλία Ο' (Ἰωάν. ιγ', 1-11)	274 (427)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	289 - 433

* Οἱ ἐν τῷ παρενθέσει ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντιστοιχοὶ τῶν αἰλιῶν τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
 ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
 ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν Β' (52)

(Ἰωάν. ζ', 44 — η', 19)

* Ἦλθον ὅν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι· διατί οὕτω ἡγάγασα αὐτόν; ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος· ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος!.

α'. Τίποτε σαφέστερον δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, τίποτε ἀπλούστερον, ἐάν δὲν φερόμεθα μὲ κακὴν διάθεσιν· ὅπως θεθαίως τίποτε δυσκολώτερον δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ νὰ δεικνύωμεν δυσμενῆ διάθεσιν. Διότι Ἰδοῦ· οἱ μὲν Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, οἱ ὅποιοι ἐφαίνοντο δῆθεν ὅτι εἶναι σοφώτεροι, συναναστρέφονται πάντοτε τὸν Χριστόν, ἐνεκα κακοῦ σκοποῦ, καὶ ἐνῶ ἔδλεπον θαύματα καὶ ἀνεγίνωσκον τὰς Γραφάς, οὐδεμίαν ὠφέλειαν συναπεκόμισαν, ἀλλὰ ἀπεναντίας ζημίαν· οἱ δὲ ὑπηρέται, ἐνῶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν τίποτε νὰ εἰπουν ἐκ τούτων, ἀπὸ μίαν μόνον δημοσίαν ὁμίλιαν Του ἔσα-

1. Ἰωάν. 7, 45-46.

γνηεύθησαν, καὶ ἐνῶ ἀπῆλθον, διὰ τὰ δέσουσιν Αὐτόν, ἐπέστρεψαν δέσμοι τοῦ θαυμασμοῦ δι' Αὐτόν.

Δὲν πρέπει δὲ μόνον τὴν σύνεσιν αὐτῶν νὰ θαυμάσωμεν, δεδομένου ὅτι δὲν ἐχρειασθήσαν θαύματα, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τὴν διδασκαλίαν Του ἠχμαλωτίσθησαν (διότι δὲν εἶπον ὅτι: Οὐδέποτε ἐθαύμασα τὸν ἄνθρωπον οὕτως· ἀλλὰ τί; Οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος)· δὲν πρέπει λοιπὸν τὴν σύνεσιν αὐτῶν μόνον νὰ θαυμάσωμεν, ἀλλὰ καὶ τὸ θάρρος, διότι τοὺς λόγους τούτους² ἔλεγον πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀποστελεῖν αὐτοὺς (διὰ τὰ ἀλλάξουσαν τὸν Ἰησοῦν), δηλαδὴ πρὸς τοὺς Φαρισαίους, πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπολέμουσαν Αὐτόν, καὶ τὰ πάντα ἐπραττον δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν. Διότι λέγει ὁ Εὐαγγελιστής: «Ἦλθον οἱ ὑπηρεταὶ καὶ λέγουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι· διατί οὐκ ἤγαγετε αὐτόν;»³.

Τὸ ὅτι ἦλθον δὲ ἦτο πολὺ σπουδαιότερον ἀπὸ τὸ νὰ ἔμενον. Διότι τότε μὲν θὰ ἀπῆλλασσαντο ἀπὸ τὴν ἐνόχλησιν αὐτῶν· τῶρα δὲ γίνονται κήρυκες τῆς σοφίας τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν δεικνύουν τὸ θάρρος των· καὶ δὲν λέγουσιν «Οὐκ ἠδυνήθημεν διὰ τὸν ὄχλον», δεδομένου ὅτι ἐπράσσεον εἰς αὐτόν, ὅπως εἰς προφήτην, ἀλλὰ τί λέγουσιν; «Οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος»⁴.

Ἄν καὶ ἠδύναντο θεθαίως νὰ δώσουσαν ἐκείνην τὴν ἀπάντησιν πρὸς δικαιολογίαν των (δηλαδὴ «Οὐκ ἠδυνήθημεν διὰ τὸν ὄχλον»), ἐν τούτοις ἀποφαίνονται τὴν ὀρθὴν γνώμην των. Διότι ἡ ἀπάντησις αὕτη, ἡ ὅποια ἐδόθη, εἶναι ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ὄχι μόνον θαυμάζουσιν Ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ κατηγοροῦσιν ἐκείνους (τοὺς Φαρι-

2. Ἰωάν. 7, 46.
3. Ἰωάν. 7, 45.
4. Ἰωάν. 7, 46.

σαίους) ὅτι ἔστειλαν αὐτοὺς, νὰ δέσουσιν Αὐτόν, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀκούουσιν· καὶ ὅμως δὲν ἤκουσαν θεθαίως μακρὰν ὁμιλίαν, ἀλλὰ σύντομον· διότι ὅταν ἡ σκέψις εἶναι ἀμερόληπτος, δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη μακρῶν λόγων· τοιαύτη θεθαίως εἶναι ἡ ἀλήθεια⁵.

Τὶ κάμνουν λοιπὸν οἱ Φαρισαῖοι; Ἐνῶ ἔπρεπε νὰ συναισθανθοῦν τὰ λεγόμενα, κάμνουν τὸ ἀντίθετον, δηλαδὴ ἀνταποδίδουσιν κατηγορίαν εἰς αὐτοὺς, λέγοντες: «μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;»⁶. Προσέτι κολακεῖουσιν αὐτοὺς, καὶ δὲν ὁμιλοῦν μὲ σφοδρότητα, φοβούμενοι μήπως τελείως ἀποσχιθοῦν ἀπὸ αὐτοὺς, ἀλλὰ δεικνύουσιν τὴν ὀργὴν των καὶ μὲ προσεκτικὴν χρῆσιν ἐκφράσεων ὁμιλοῦν, διότι ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐρωτήσουσαν, τί εἶπε, καὶ νὰ θαυμάσουσαν τὰ λεχθέντα, τοῦτο μὲν δὲν πράττουν (διότι ἐγνώριζον ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ σαγηνευθοῦν), ἀλλὰ ἐκ μιᾶς ἀποδείξεως λίαν ἀνοήτου ἀρμώμενοι διατυπώνουσιν εἰς αὐτοὺς συλλογισμὸν· δηλαδὴ λέγουσιν «διατί οὐδαὶς τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσε εἰς αὐτόν»⁷; Εἰπέ μου, τὴν κατηγορίαν αὕτην στρέφεις κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὄχι κατὰ τῶν ἀπιστούντων;

Ἄλλ' ὁ ὄχλος, λέγει, «ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρται εἰςιν»⁸. (Αὕτη θεθαίως εἶναι ἡ σπουδαιότερα κατηγορία εἰς θάρρος σας, ὅτι ὁ μὲν ὄχλος ἐπίστευσε, σεῖς δὲ δὲν ἐπίστευσατε). Καὶ ὅμως ἐκείνοι ἐξετέλουν τὰ καθήκοντα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι γνωρίζουσιν τὸν νόμον, πῶς λοιπὸν εἶναι ἐπικατάρται; Σεῖς θεθαίως εἰσθε ἐπικατάρται, οἱ ὅποιοι δὲν τηρεῖτε τὸν νόμον· ὄχι ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι ὑπακούουσιν εἰς τὸν νόμον. Δὲν

5. Ἀποφθεγματικοὶ εἶναι οἱ λόγοι οὗτοι: «Ὅταν γὰρ ἡ διάνοια ἀσκαρτῶσται ἢ οὐδὲ μακρῶν λόγων δεῖ τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀλήθεια».

6. Ἰωάν. 7, 47.
7. Ἰωάν. 7, 48.
8. Ἰωάν. 7, 49.

ἔπρεπε δὲ νὰ κατηγοροῦν ἀπὸ τοῦ ἀπιστοῦντος τὸν μὴ πιστευόμενον, (διότι δὲν ἦτο ὀρθὸς τρόπος αὐτός) ἐφ' ὅσον καὶ σεῖς δὲν ἐπιστεύσατε εἰς τὸν Θεόν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος: «Τί γάρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; Μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καταργήσει;»⁹. Διότι καὶ οἱ προφήται κατηγοροῦν αὐτοὺς πάντοτε λέγοντες: «Ἀκούσατε ἄρχοντες Σαδὸμων»¹⁰ καὶ: «Οἱ ἄρχοντες σου ἀπειθοῦσι»¹¹. Καὶ πάλιν: «οὐχ ἡμῶν ἔστι γινῶναι τὸ κρίμα;»¹² καὶ πανταχοῦ σφοδρότερον ἐπιτιμοῦν αὐτοῦς. Τί λοιπόν; Καὶ τὸν Θεὸν θὰ κατηγορήσῃ κανεὶς διὰ τὰ ἀνωτέρω; Ἀπομάκρυνε μίαν τοιαύτην σκέψιν ἀπὸ τὸν νοῦν σου. Διότι ἐκείνους θαρρόνει ἡ κατηγορία. Διότι ποῖον ἄλλο σημεῖον θὰ ἐθεώρει κανεὶς τοῦ ὅτι δὲν γνωρίζετε σεῖς τὸν νόμον, παρὰ τὸ ὅτι δὲν ὑπακούετε;

Ἐπειδὴ δὲ εἶπον «μὴ τῶν ἀρχόντων τις ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν;»¹³ καὶ «οἱ μὴ γινώσκοντες τὸν νόμον» (ἐπίστευσαν), ἐν συνεχείᾳ ἐλέγχει αὐτοὺς ὁ Νικόδημος¹⁴, λέγων τὰ ἑξῆς: «Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκοῦσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον;»¹⁵. Δηλαδή δεικνύει ὅτι αὐτοὶ οὔτε γνωρίζουν τὸν νόμον, οὔτε ἀφαρμύζουν τὸν νόμον διότι ἐὰν ἐκεῖνος μὲν διατάσσει νὰ μὴ θανατώσῃ κανένα ἄνθρωπον, πρὶν ἀκούσῃ αὐτὸν προηγουμένως, αὐτοὶ δὲ, πρὶν ἀκούσῃ αὐτόν, ἔσπευσαν διὰ νὰ τὸν θανατώσῃ, εἶναι παράβαται τοῦ νόμου.

Καὶ ἐπειδὴ εἶπον: «Καὶ οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἐ-

9. Ρωμ. 3, 3, 4.

10. Ἦσ. 1, 10.

11. Ἦσ. 1, 23.

12. Μιχ. 3, 1.

13. Ἰωάν. 7, 48.

14. Ἰωάν. 3, 1'-21, ε' Ἰωάν. 7, 50.

15. Ἰωάν. 7, 51.

πίστευσεν εἰς αὐτόν», διὰ τοῦτο σημειώνει ἐπιπροσθέτως ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι ἦτο ὁ Νικόδημος «εἰς ἐξ αὐτῶν»¹⁶, ἀποδεικνύων ὅτι καὶ ἄρχοντες ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν δὲν ἐδεικνύων θεσβαίως τὸ ἀπαιτούμενον θάρρος, ἐγένοντο ὅμως ὑπακοὴ τοῦ Χριστοῦ.

Βλέπε δὲ πῶς καὶ μετὰ πόσης προσοχῆς (εἰς τὰς ἐκφράσεις του) κάμνει τὸν ἔλεγχον διότι δὲν εἶπε: «Σεῖς θέλετε νὰ θανατώσῃτε αὐτόν, καὶ ἀπλῶς καταδικάζετε τὸν ἄνθρωπον ὡς ἀπατεῶνα». Ἀλλὰ δὲν εἶπεν οὕτω, ἀλλὰ ὠμίλησε ἠπιώτερον, θέλων νὰ ἀνακόψῃ τὴν ἀπερίγραπτον ὀρμήν των, ὡς καὶ τὴν ἀπερισκεψίαν των καὶ τὴν ἐπιθυμίαν διὰ φόνον. Διὰ τοῦτο στρέφει τὸν λόγον τοῦ συμφωνοῦ μετὰ τὸν νόμον λέγων: «Ἐὰν μὴ ἀκοῦσῃ ἀκριβῶς καὶ γινῶ τί ποιεῖ»¹⁷. Ὡστε ὑφίσταται ἀνάγκη ὅχι ἀπλῆς ἀκροάσεως, ἀλλὰ συνουθευομένης ὑπὸ ἀκριβείας διότι τοῦτο σημαίνει «Καὶ γινῶ τί ποιεῖ», τί θέλει, καὶ διὰ τί; καὶ πρὸς τί; μήπως δι' ἀνατροπὴν τῆς πολιτείας; Καὶ ὡς ἐχθρός; Εὐρεθέντες λοιπὸν εἰς ἀμηχανίαν, ὅταν εἶχον εἶπει «Οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν», οὔτε μὲ ὀξύτητα οὔτε μὲ ἠπιότητα ἐφέρθησαν ἀπέναντί του.

8'. Εἶπέ μου λοιπόν, ποῖαν λογικὴν σχέσιν ἔχει, ὅταν ἐκεῖνος εἶπεν ὅτι «ὁ νόμος ἡμῶν οὐ κρίνει οὐδένα»¹⁸, ἢ ἀπάντησις αὐτῶν: «Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ;»¹⁹. Διότι, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἀποδείξουν ὅτι ἔστειλαν ὑπηρέτας πρὸς Αὐτόν νὰ τὸν καλέσῃν ὅχι ἄνευ λόγου, ἢ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δοθῇ εἰς αὐτόν τὸ δικαίωμα νὰ δμιλήσῃ, μὲ περισσότερον ἀγροίκον καὶ περισσότερον ὀργίλον τρόπον διατυπῶνουν τὴν ἀντίρρησην: «Ἐρώτησον καὶ ἴδε,

16. Ἰωάν. 7, 50. «... εἰς ἃν ἐξ αὐτῶν».

17. Ἰωάν. 7, 51. Τὸ κείμενον τοῦ Εὐαγγελίου ἔχει ὡς ἑξῆς: «ἐὰν μὴ ἀκοῦσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον».

18. Ἰωάν. 7, 51.

19. Ἰωάν. 7, 52.

ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται»²⁰. Διότι τί εἶπεν ὁ ἄνθρωπος; Εἶπεν ὅτι εἶναι προφήτης; Εἶπεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ θανατωθῆ ἄκριτος. Αὐτοὶ δὲ κατὰ τρόπον προσβλητικόν, ἀπηύθυνον πρὸς αὐτόν, ὡς μὴ ἔχοντα οὐδεμίαν γνώσιν περὶ τῶν Γραφῶν, τοὺς λόγους τούτους· ὡς ἐὰν ἔλεγε καιεῖς: «Ἵπαγε, μάθε»· διότι τοῦτο σημαίνει ἡ φράσις: «Ἐρώτησον καὶ ἴδε». Τί πράττει λοιπὸν ὁ Χριστός; Ἐπειδὴ πάντοτε ἀνέφερον τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὸν προφήτην, θέλων νὰ ἀπαλλάξῃ ὄλους ἀπὸ αὐτῆν τὴν ἀνάρμοστον ὑποψίαν, καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν εἶναι εἰς ἐκ τῶν προφητῶν, ἀλλὰ τοῦ Κόσμου Δεσπότης, λέγει:

«Ἐγὼ φῶς εἰμι τοῦ κόσμου»²¹. (Ἄξι τῆς Γαλιλαίας, ὅχι τῆς Παλαιστίνης, οὐτὲ τῆς Ἰουδαίας). Τί λέγουν λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι; «σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς ἢ μαρτυρία σου οὐκ ἐστὶν ἀληθής»²². Ὅποια ἀνοησία! εἰς τὰς Γραφὰς παρέπεμψεν αὐτοὺς ἐκάστοτε, καὶ αὐτοὶ λέγουν «σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς»²³. Τί ἐμαρτύρησε δέ; «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου»²⁴. Μέγας εἶναι ὁ λόγος οὗτος, ἀληθῶς μέγας²⁵· ἀλλὰ δὲν ἐτάραξεν αὐτοὺς πολὺ, ἐφ' ὅσον οὐτὲ ἐξισώνει τὰρα τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ τὸν Πατέρα, οὐτὲ εἶπεν ὅτι εἶναι Υἱὸς ἐκείνου, οὐτὲ ὅτι εἶναι Θεός, ἀλλὰ εἶπε τότε ὅτι εἶναι φῶς. Ἦθελον μὲν καὶ αὐτὸν τὸν λόγον νὰ ἀνατρέψουν· καὶ αὐτὸς θεδαίως ὁ λόγος εἶναι πολὺ σπουδαιότερος ἀπὸ τὸν λόγον: «Ὁ ἀκολου-

20. Ἰωάν. 7, 52.
21. Ἰωάν. 8, 12. Τὸ ἀκριβὲς χωρίον ἔχει οὕτως: «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου».
22. Ἰωάν. 8, 13.
23. Ἰωάν. 8, 13.
24. Ἰωάν. 8, 12.
25. «Μέγας τὸ λεχθέν, καὶ ὄντως μὲ γ α». Ἐξιοπαράρητον τὸ σχῆμα κύκλου, διὰ τοῦ ὁποῦ ὁ θεὸς ἱεράρχης ἐξαιρεῖ τὸν χαρακτηριστικὸν μ ε γ α.

θῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ»²⁶, λέγει ὁ Ἰησοῦς ἐννοῶν τὸ φῶς καὶ τὴν σκοτίαν ἀπὸ νοητῆς ἀπόψεως· δηλαδὴ λέγων ταῦτα, ἐννοεῖ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν παραμένει εἰς τὴν πλάνην²⁷.

Ἐξὼ καὶ τὸν Νικόδημον προσελκύει καὶ παρορμᾷ, διότι ἔβειξε μέγα θάρρος καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἐπαινεῖ, οἱ ὅποιοι ἔπραξαν τοῦτο. Διότι τὸ νὰ κράξῃ²⁸, εἶναι Ἰδιον ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ ἐνεργήσῃ, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι νὰ ἀκούσουν· συγχρόνως δὲ ὑπαινίσσεται καὶ αὐτούς, οἱ ὅποιοι παρασκευάζουν δόλια σχέδια κρυφῶς καὶ εἰς τὸ σκοτὸς καὶ τὴν πλάνην· ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπερισχύσουν τοῦ φωτός.

Καὶ εἰς τὸν Νικόδημον ὑπενθυμίζει τοὺς λόγους ἐκείνους, τοὺς ὁποῖους προηγουμένως ἔλεγε: «Πᾶς ὁ φαῦλα πράσων μισεὶ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα»²⁹. Διότι, ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, διὰ τοῦτο λέγει: «Ὁ τὰ φαῦλα πράσων οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς»³⁰, ἀποδεικνύων ὅτι τὸ νὰ μὴ ἔλθουν δὲν προέρχεται ἐκ τῆς ἀσθενείας τοῦ φωτός, ἀλλὰ ἐκ τῆς διεστραμμένης γνώμης ἐκείνων.

«Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ: Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς;»³¹. Τί εἶπε λοιπὸν Αὐτός; «Κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἢ μαρτυρία μου ἀληθής ἐστὶν ὅτι οἱ

26. Ἰωάν. 8, 12.
27. Τὸ χωρίον τοῦτο (Ἰωάν. 8, 12) ἀσφαλῶς τὸ γνωρίζουν οἱ τοκτικῶς ἐκκλησιαζόμενοι, δεδομένου ὅτι ἐνογράφεται ἐπὶ τῆς βίβλου, τὴν ὅποιον κρατεῖ ὁ ἐπὶ τοῦ τέμπλου καὶ δεξιῆ τῆς Ἱερῆας Πύλης ἐκκεντρωμένος Ἰσραὴλ.
28. Ἰωάν. 7, 37.
29. Ἰωάν. 3, 20.
30. Ἰωάν. 3, 20.
31. Ἰωάν. 8, 13. Οἱ Φαρισαῖοι κρίνοντες μὲ ἀνθρώπινον μέτρον δικαιοσύνης δὲν ἠδύνατο νὰ παραδεχθῶν ἀνθρώπων μάρτυρα περὶ ἑαυτοῦ. Εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον δὲν ἤρκει ἡ μαρτυρία ἑνός, διὰ τοῦτο Ἰσχυαὶν ἡ ρῆτρα TESTIS UNUS, TESTIS NULLUS.

δα πόθεν ἔρχομαι καὶ τοῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι»³².

Ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον πρῶτος εἶπε, τοῦτο προβάλλουν ἐκεῖνοι ὡς νὰ ἐλέγχῃ προηγουμένως ὑπ' αὐτῶν. Τί κάμνει λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς; ἀνατρέπων αὐτὴν τὴν ἰδέαν καὶ δεικνύων, ὅτι αὐτὰ τὰ ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς ἀναφορικῶς πρὸς τὴν γνώμην, τὴν ὁποῖαν εἶχον περὶ αὐτοῦ ἐκεῖνοι, νομίζοντες αὐτὸν ἀπλοῦν, ἄνθρωπον, λέγει: «Καὶ ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἀληθῆς ἐστὶν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα, πόθεν ἔρχομαι»³³. Τί σημαίνει τοῦτο; «Ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰμι, καὶ Θεός, καὶ Υἱὸς Θεοῦ». Ὁ δὲ Θεὸς ὁ ἴδιος εἶναι δι' ἑαυτὸν ἀξιόπιστος μάρτυς. «Ἵμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε». Δεικνύετε θεληματικῶς κακίαν, λέγει, καὶ, ἐνῶ γνωρίζετε, προσποιεῖσθε ὅτι δὲν γνωρίζετε· ἀλλὰ δια ἐν γένει τὰ ἐκφράζετε σύμφωνα μὲ τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν, καὶ δὲν θέλετε νὰ νοήσετε τίποτε πέραν ἐκείνου, τὸ ὁποῖον φαίνεται (δηλ. τοῦ αἰσθητοῦ). «Ἵμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε»³⁴. Ὅπως ἀκριβῶς τὸ νὰ εἴη κανεὶς κατὰ σάρκα (δηλαδὴ τὸ νὰ εἴη μὲ ἁμαρτωλὸν τρόπον), οὕτω καὶ τὸ νὰ κρίνῃ τις κατὰ σάρκα (δηλαδὴ κατὰ τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα), ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ κρίνῃ ἀδίκως.

«Ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα· καὶ ἐὰν κρίνω, ἡ ἐμὴ κρίσις δικαία ἐστίν»³⁵. Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὁποῖον λέγει, σημαίνει περίπου τοῦτο: «ἀδίκως κρίνετε». Καὶ ἐὰν κρίνωμεν ἀδίκως, δύναται νὰ εἴπῃ τις, διατί δὲν ἀπαγγέλλεις κατηγορίαν; διατί δὲν τιμωρεῖς; διατί δὲν κατακρίνεις; Διότι δὲν ἦλθον δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν»³⁶, λέγει. Διότι τοῦτο σημαίνει τὸ «ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα»

32. Ἰωάν. 8, 14.

32a. Ἰωάν. 8, 14.

33. Ἰωάν. 8, 18. Δηλαδὴ κρίνετε σύμφωνα μὲ τὸν αἰσθητὸν κόσμον.

34. Ἰωάν. 8, 15-16.

35. Ἰωάν. 12, 47.

καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις μου ἀληθῆς ἐστίν»³⁶. Διότι, ἐὰν ἤθελον νὰ κρίνω, σεῖς θὰ ἀνήκετε εἰς τοὺς καταδικασμένους.

Καὶ τὰ λέγω αὐτὰ, λέγει, ὅχι ἐνεργῶν κρίσιν. Δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον δὲν εἶπον: «δὲν ὁμιλῶ ἐνεργῶν κρίσιν, διότι ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἐὰν ἔκρινον, δὲν θὰ σὰς εὑρισκον ἐνόχους (διότι καὶ ἐὰν ἔκρινον, δικαίως θὰ σὰς κατεδίκασον), ἀλλὰ τῶρα δὲν εἶναι καιρὸς κρίσεως».

Καὶ περὶ μὲν τῆς μελλούσης κρίσεως ἔκαμε ὑπαινυγμὸν, ὅταν εἶπε: «Ὅτι μόνος οὐκ εἰμι, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με Πατήρ»³⁷, ἐδῶ δὲ ἔκαμε ὑπαινυγμὸν, ὅτι δὲν καταδικάζει αὐτοὺς μόνος Αὐτός, ἀλλὰ καὶ ὁ Πατήρ. Ἐπειτα συνεκάλυψε τοῦτο, παραπέμπον εἰς τὴν μαρτυρίαν περὶ αὐτοῦ: «Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ἡμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἄνθρωπων ἡ μαρτυρία ἀληθῆς ἐστίν»³⁸.

γ'. Τί δύναται λοιπὸν νὰ εἴπουν ἐδῶ οἱ αἰρετικοί; Κατὰ τί ὑπερτερεῖ τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν λάθωμεν τὸ λεχθὲν ἀπλῶς, ὅπως λέγεται; Διότι ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἔχει ὀρισθῆ αὐτό³⁹, δηλαδὴ ἐπειδὴ κανεὶς μόνος του δὲν εἶναι ἀξιόπιστος, ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ, πῶς δύναται τοῦτο νὰ ἔχη λογικὴν θάσιν;

Ἵπὸ ποίαν ἔννοιαν λοιπὸν ἔχει λεχθῆ τὸ «δύο» ἀρά γε; ἐπειδὴ εἶναι δύο, ἢ ἐπειδὴ εἶναι ἄνθρωποι οἱ ἀκούοντες, ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη τῆς μαρτυρίας τῶν δύο; ἐὰν ἐλέγχῃ, ἐπειδὴ εἶναι δύο, διατί δὲν κατέφυγεν εἰς τὸν Ἰωάννην, οὔτε εἶπε: «Μαρτυρῶ ἐγὼ περὶ ἑμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ Ἰωάννης»; διατί δὲν κατέφυγεν

36. Ἰωάν. 8, 15-16.

37. Ἰωάν. 8, 18.

37. Ἰωάν. 8, 17.

38. Ἰωάν. 8, 17.

38. Ἰωάν. 8, 17.

εις τὸν ἄγγελον; διατί δὲν κατέφυγεν εἰς τοὺς προφήτας; διότι καὶ ἀπείρους ἄλλας μαρτυρίας θὰ εἵρισκε.

Ἄλλὰ δὲν θέλει νὰ δεῖξη μόνον τοῦτο, ὅτι εἶναι δύο, ἀλλ' ὅτι εἶναι καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας. Λέγουν εἰς αὐτόν: «Τίς ἐστὶν ὁ Πατὴρ σου;»⁴⁰. Ἐπειτα λέγει: «Οὐτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν Πατέρα μου»⁴¹. Διότι, ἐπειδὴ, ἐνῶ ἐγνώριζον, τὸν ἡρώτων ὡς μὴ γνωρίζοντες καὶ ὡς δοκιμάζοντες αὐτόν, οὔτε ἀπαντήσεως ἀξίους δὲν θεωρεῖ αὐτούς. Διὰ τοῦτο ὁμιλεῖ τοῦ λοιποῦ σαφέστερον καὶ μὲ περισσότερον θάρρος, ἀφοῦ ἔλαθε τὴν μαρτυρίαν ἐκ τῶν θαυμασίων καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἠκολούθουν αὐτόν, ἐπειδὴ ἐπλησίαζεν ὁ καιρὸς τῆς Σταυρώσεως.

Λέγει: «Οἶδα πόθεν ἔρχομαι». Τοῦτο δὲν θὰ ἐθοροῦθαι αὐτοὺς πολὺ· τὸ ὅτι δὲ προσέθεσε: «Καὶ οὐκ εἶμι ὑπάγω»⁴² περισσότερον θὰ προεκάλει φόβον εἰς αὐτούς, μὲ τὴν σκέψιν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ εἰς τὸν θάνατον.

Διατί δὲ δὲν εἶπεν: «οἶδα ὅτι Θεὸς εἶμι», ἀλλὰ: «οἶδα πόθεν ἔρχομαι;»⁴³. Πάντοτε ἀνομιγνύει τὰ ταπεινὰ μὲ τὰ ὑψηλά, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἴδια (τὰ ὑψηλά) περικαλύπτει· διότι, ὅταν εἶπεν «ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ»⁴⁴ καὶ ἔδειξε τοῦτο, ἤλθεν εἰς τὰ ταπεινότερα, ὡς ἐάν εἶπεν: «Οἶδα παρὰ τίνος ἀπέσταλμαι, καὶ πρὸς τίνα ἀπέρχομαι»· διότι τοιοῦτοτρόπως δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ φέρουν οὐδεμίαν ἀντίρρησην ὅταν ἤκουον ὅτι ἐκ μέρους Ἐκείνου ἔχει σταλῆ καὶ πρὸς Ἐκεῖνον θὰ ἀπέλθῃ. Διότι δὲν θὰ ἔλεγον, λέγει, τίποτε ψευδές, ἐφ' ὅσον

40. Ἰωάν. 8, 19.
41. Ἰωάν. 8, 19.
42. Ἰωάν. 8, 14.
43. Ἰωάν. 8, 14.
44. Ἰωάν. 8, 18.

ἀπὸ ἐκεῖ ἔρχομαι καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ ἀπέρχομαι, δηλαδὴ πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Σεῖς δὲ δὲν γνωρίζετε τὸν Θεόν· διὰ τοῦτο «ὡς ἄνθρωποι κρίνετε»⁴⁵ διότι σεῖς, οἱ ὅποιοι ἠκούσατε τόσα συμπεράσματα καὶ τόσας ἀποδείξεις, ἀκόμη λέγετε: «Οὐκ ἐστὶν ἀληθής»⁴⁶, καὶ τὸν Μωϋσέα θεωρεῖτε ἀξιώπιστον καὶ ὡς πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια λέγει περὶ τῶν ἄλλων καὶ ὡς πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια λέγει περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, τὸν δὲ Χριστὸν ὄχι· τοῦτο σημαίνει τὸ νὰ κρίνῃ τις κατὰ σάρκα (δηλαδὴ κατὰ τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα).

Ἐγὼ δὲ οὐ κρίνω οὐδένα»⁴⁷. Καὶ ὁμοίως λέγει ὅτι «ὁ Πατὴρ οὐ κρίνει οὐδένα»⁴⁸. Πῶς λοιπὸν λέγει ἐδῶ: «Καὶ ἐάν κρίνω δέ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δίκαια ἐστίν, ὅτι οὐκ εἶμι μόνος»⁴⁹; Πάλιν ὁμιλεῖ σύμφωνα μὲ τὴν ἀντιληψιν αὐτῶν δηλαδὴ: «Ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ τοῦ Πατρὸς ἐστίν· οὐκ ἂν ἄλλως ἔκρινεν ὁ Πατὴρ κρίνων εἰ μὴ ὡς ἐγώ, καὶ οὐκ ἂν ἄλλως ἐγώ, εἰ μὴ ὡς ὁ Πατὴρ». Διὰ τοῖον λόγον δὲ ἔκαμε ὑπόμνησιν καὶ περὶ τοῦ Πατρὸς; Διότι ἐνόμιζον ὅτι δὲν εἶναι ἀξιώπιστος ὁ Υἱός, ἐάν δὲν ἐπεκαλεῖτο καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρὸς, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει, δὲν θὰ εἶχε θάσιν ὁ λόγος· διότι ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν δύο μαρτυροῦν περὶ ξένης ὑποθέσεως, τότε ἡ μαρτυρία εἶναι ἀληθής, (διότι τοῦτο σημαίνει νὰ μαρτυροῦν δύο), εἰ δὲ πρόκειται νὰ μαρτυρησῇ κανεὶς διὰ τὸν ἑαυτὸν του, τότε πλεον δὲν εἶναι δύο.

Ἐλέπεις ὅτι διὰ τίποτε ἄλλο δὲν εἶπε τοῦτο, παρὰ, διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὸν ἑαυτὸν του ὁμοούσιον, καὶ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του πάλιν νὰ δεῖξη ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην

45. Ἰωάν. 8, 15.
46. Ἰωάν. 8, 13.
47. Ἰωάν. 8, 15.
48. Ἰωάν. 8, 22.
49. Ἰωάν. 8, 15.

άλλης μαρτυρίας, και να βείξη ότι οὐδὲν ὀφείλεται τοῦ Πατρὸς; Βλέπε λοιπὸν τὸ κύρος. «Ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ, και μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με Πατήρ»⁵⁰. Δὲν θὰ ἔθετε δὲ τοῦτον τὸν λόγον, ἐάν ἦτο κατωτέρας οὐσίας.

Τώρα δὲ, διὰ νὰ μὴ νομίσης ὅτι ἡ προσθήκη αὕτη ἔγινε χάριν τοῦ ἀριθμοῦ, παρατήρει ὅτι ἡ ἐξουσία δὲν ἔχει οὐδεμίαν διαφορὰν. Μαρτυρεῖ ἄνθρωπος, ὅταν εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ ἀξιόπιστος ὅχι ὅταν ἔχη ἀνάγκην μαρτυρίας, και τοῦτο προκειμένου περὶ ξένης ὑποθέσεως· περὶ ἰδίας δὲ ὑποθέσεως, ὅταν ἔχη ἀνάγκην τῆς ἐκ μέρους τοῦ ἄλλου μαρτυρίας, δὲν εἶναι πλέον ἀξιόπιστος. Ἐδῶ δὲ καθ' ὁλοκληρίαν συμβαίνει τὸ ἀντίθετον· διότι και μαρτυρῶν περὶ ἰδίας ὑποθέσεως, και λέγων ὅτι τυγχάνει μαρτυρίας ἐκ μέρους ἄλλου, λέγει διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅτι εἶναι ἀξιόπιστος, ἐφ' ὅσον ἐκ πάσης πλευρᾶς ἀποδεικνύει τὸ κύρος τοῦ· διότι, διατί ὅταν εἶπε: «Οὐκ εἰμι μόνος, ἀλλ' ἐγὼ και ὁ πέμψας με Πατήρ», και τὸ «ὄνο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἐστὶν ἀληθής»⁵¹ δὲν ἐσταμάτησεν, ἀλλὰ προσέθεσεν: γαί.

«Ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ»⁵². Δηλαδὴ δεικνύει τὸ κύρος τοῦ. Και πρῶτον μὲν ἀνέφερε τὸν ἑαυτὸν τοῦ. «Ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ»⁵³. Δεικνύει ἐδῶ και τὸ ὁμοίτιμον, και ὅτι τίποτε δὲν ὠφελούνηται, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐνῶ λέγουν ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεὸν Πατέρα, δὲν γνωρίζουν Αὐτόν. Και αἴτιον τοῦτου, λέγει, ὅτι εἶναι τὸ ὅτι δὲν θέλουν νὰ γνωρίσουν Αὐτόν. Λέγει λοιπὸν ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίση κανεὶς τὸν

50. Ἰωάν. 8, 18.
51. Ἰωάν. 8, 18, 17.
52. Ἰωάν. 8, 18.
53. Ἰωάν. 8, 18.

Πατέρα ἄνευ Αὐτοῦ, ἵνα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἴσως προσελκύση αὐτοὺς εἰς τὴν περὶ Αὐτοῦ γνώσιν. Ἐπειδὴ ἀφήνοντες Αὐτόν, πάντοτε ἐζήτουν νὰ γνωρίσουν τὸν Πατέρα, λέγει: «Ὅδὸ δύνασθε εἰδέναι τὸν Πατέρα χωρὶς ἐμοῦ»⁵⁴. Ὡστε ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θλασφημοῦν τὸν Υἱόν, δὲν θλασφημοῦν Αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ και Ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἐγέννησεν Αὐτόν.

δ'. Ἄς ἀποφύγωμεν λοιπὸν αὐτὰ ἡμεῖς και ἄς δοξάζωμεν τὸν Υἱόν. Και θεθαίως, ἐάν δὲν ἦτο τῆς αὐτῆς φύσεως, δὲν θὰ ἔλεγε τοὺς προαναφερθέντας λόγους· διότι ἐάν ἐδίδασκε μόνον, ἦτο δὲ ἐξ ἄλλης οὐσίας, θὰ ἦτο δυνατόν ἀγνοᾶν τις Αὐτόν νὰ γνωρίξη τὸν Πατέρα, και πάλιν δὲν θὰ ἦτο δυνατόν γνωρίζων τις καθ' ὁλοκληρίαν Αὐτόν, νὰ γνωρίξη τὸν Πατέρα, διότι οὔτε ὁ γνωρίζων ἄνθρωπον, γνωρίζει ἀγγελου. «Ναί! εἶναι δυνατόν», δύναται νὰ εἴπῃ τις· διότι και ἐκεῖνος ὁ ὅποιος γνωρίζει τὴν κτίσιν, γνωρίζει τὸν Θεόν. Οὐδὲν ὀφθαλμοῦ συμβαίνει τοῦτο· διότι πολλοί, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν τὴν κτίσιν, μᾶλλον δὲ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, (διότι θλέπουν αὐτήν), και τὸν Θεόν δὲν γνωρίζουν.

Ἄς δοξάζωμεν λοιπὸν τὸν Υἱόν τοῦ Θεοῦ ὅχι μόνον με τὴν δόξαν αὐτῆν τῶν λόγων, ἀλλὰ και με τὴν ἐκφραζομένην διὰ τῶν ἔργων, διότι ἡ πρώτη ἄνευ τῆς δευτέρας οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει. «Ἴδε σύ», λέγει, «Ἰουδαῖος ἐπονομάξη και ἐπαναπαύει τῶ νόμῳ, και καυχᾶσαι ἐν Θεῷ. Ὁ οὖν διδάσκων τὸν ἕτερον σεαυτὸν οὐ διδάσκει; ὁ ἐν νόμῳ καυχώμενος διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάεις»⁵⁵. Βλέπε μήπως και ἡμεῖς καυχώμενοι διὰ τὴν ὀρθότητα τῆς πίστεως, με τὸ νὰ ἀποδεικνύωμεν ὅτι ἡ ζωὴ μας δὲν συμβαδίζει με

54. Ματθ. 11, 27.
55. Ρωμ. 2, 17, 21, 23.

τὴν Πίστιν, ἀτιμάζωμεν τὸν Θεόν, συντελοῦντες ὥστε νὰ θαυματούμεθα Αὐτόν· διότι θέλει τὸν Χριστιανὸν νὰ εἶναι διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, καὶ ζῦμη καὶ φῶς καὶ ἄλας. Τί εἶναι δὲ «τὸ φῶς»; Βίος λάμπων, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τίποτε τὸ σκοτεινόν. Τὸ φῶς δὲν εἶναι χρῆσιμον εἰς ἑαυτὸ, οὔτε τὸ ἄλας, οὔτε ἡ ζύμη, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἄλλους δεικνύουν τὴν ὠφέλειαν. Ταιουτοτρόπως δὲν ζητοῦμεν μόνον τὴν ἰδικὴν μας ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἄλλων διότι τὸ ἄλας, ὅταν δὲν καθιστᾷ κάτι ἀλμυρόν, δὲν εἶναι ἄλας⁵⁶. Ἀλλὰ κάτι ἄλλο ὑπονοεῖται⁵⁷, ὅτι ἐὰν θιώσωμεν ὀρθῶς καὶ ἄλλοι καθ' ὁλοκληρίαν θὰ ἀκολουθήσουν ὀρθὴν πορείαν εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἑφ' ὅσον ἡμεῖς δὲν ἀκολουθοῦμεν ὀρθὴν πορείαν, οὔτε καὶ ἄλλους θὰ δυνηθῶμεν νὰ ὠφελήσωμεν.

Τίποτε τὸ ἀνόητον, τίποτε τὸ μαλθακόν νὰ μὴ ἐπικρατῆ εἰς ἡμᾶς. Διότι τοιαῦτα εἶναι τὰ κοσμικὰ πράγματα· τοιαῦτα εἶναι αἱ θιατικαὶ φροντίδες. Διὰ τοῦτο αἱ παρθένοι ἀνωμάσθησαν μαρμαί, διότι εἶχον ἀσχοληθῆ με ὑποθέσεις ἀνόητους καὶ κοσμικὰς, ἐδῶ μὲν συνέλεγον, δὲν ἀπέθετον δὲ ἐκεῖ, ὅπου ἔπρεπε.

Ἐπάρχει λοιπὸν φόβος, μήπως πάθωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ· φόβος μήπως ἀπέλθωμεν καὶ ἡμεῖς ἐνδεδυμένοι με ρυπαρὰ ἐνδύματα, ἐκεῖ ὅπου ὅλοι ἔχουν λαμπρά καὶ ἑνδοξά· διότι τίποτε περισσότερο ρυπαρόν δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, τίποτε περισσότερο ἀκάθαρτον. Διὰ τοῦτο ἐξηγῶν τὴν φύσιν αὐτῆς ὁ Προφήτης ἀναφωνεῖ: «Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωντές μου»⁵⁸.

Καὶ ἐὰν θέλῃς νὰ γνωρίσῃς τὴν δυσωδίαν τῆς ἁμαρτίας, σκέψου αὐτὴν μετὰ τὴν πραγματοποίησιν, ὁ

56. Ματθ. 5, 13.

57. Δηλαδὴ ἐν τῆς παραβολῆς τοῦ ἄλατος.

58. Ψαλμ. 37, 6.

ταν ἀπαλλαγῆς τῆς ἐπιθυμίας, ὅταν δὲν σὲ ἐνοχλῆ τὸ πῦρ αὐτῆς πλέον, καὶ τότε θὰ ἴδῃς τί εἶναι ἡ ἁμαρτία⁵⁹. Σκέψου τὸν θυμόν, ὅταν εὐρίσκῃσαι εἰς ψυχικὴν ἠρεμίαν σκέψου τὴν πλεονεξίαν, ὅταν παύσῃς νὰ κατέχεισαι ἀπὸ τὸ πάθος.

Τίποτε ἀσχημότερον, τίποτε θδελυρότερον δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν.

Αὐτὰ λέγομεν συνεχῶς, ὅχι ἐπειδὴ θέλομεν νὰ σᾶς ἐνοχλῶμεν, ἀλλὰ νὰ κερδίσωμεν κατὰ σπουδαῖον καὶ ἀξιοθαύμαστον· διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν διαρθώθῃ τὴν πρώτην φοράν, ἴσως τὴν δευτέραν ἀκούσας πραγματοποιήσῃ τοῦτο· καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀντιπαρέρχεται τὴν δευτέραν φοράν, τὴν τρίτην θὰ διαρθώθῃ.

Εἴθε νὰ συμβῆ δέ, ὅλοι ἡμεῖς, ἀφοῦ ἀπαλλαγῶμεν πάσης πονηρίας, νὰ ἔχωμεν τὴν εὐωδίαν τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὅσον εἰς Αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα μετὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συγχρόνως, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΓ' (53)

(Ἰωάν. γ', 20 - 30)

«Ταῦτα τὰ ρήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαλιλαίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίσταν αὐτὸν ὅτι οὐ γὰρ ἐληλύθει· ἢ ἴδρα αὐτοῦ»¹.

59. Αἶψα διδασκτικοὶ οἱ λόγοι οὗτοι: «Καὶ εἰ θούλει μαθεῖν τῆς ἁμαρτίας τὸ δυσωδίας, ἐνόησαν αὐτὴν μετὰ τὸ γενέσθαι, ὅταν τῆς ἐπιθυμίας ἀπαλλαγῆς, ὅταν μὴ εἶ ἐνοχλῆ τὸ πῦρ, καὶ τότε θρεῖ τίς ὅτιν ἡ ἁμαρτία».

1. Ἰωάν. β, 20.

α'. Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ Ἰουδαϊκὴ ἀνοησία Ἐνῷ ἐζήτουν πρὸ τοῦ Πάσχα Αὐτόν, ἐπειτα ἐνῷ εὐρέθη ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐνῷ πολλὰκις ἐπεχείρησαν νὰ τὸν συλλάθουν καὶ αὐτοπροσώπως καὶ δι' ἄλλων, καὶ δὲν ἠδυνήθησαν, αὐτὲ τότε ἐξεπλάγησαν διὰ τὴν δύναμιν Αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐπέμενον εἰς τὴν κακίαν καὶ δὲν ἀπέιχον ἀπὸ αὐτῆν· διότι, τὸ ὅτι ἐπεχείρουν νὰ συλλάθουν Αὐτόν, τὸ θεσβαῖο ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγων: «Ταῦτα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδασκῶν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίσασεν αὐτόν»². Εἰς τὸ ἱερὸν ὠμίλει καὶ εἰς θέσιν διδασκάλου (πράγμα, τὸ ὅποιον ἦτο μάλλον ἀρκετόν, διὰ νὰ ἐξεγείρη αὐτούς), καὶ ἔλεγεν αὐτά, διὰ τὰ ὅποια δυσηρεστοῦντο, καὶ κατηγοροῦν Αὐτόν, ὅτι κάμνει Ἐαυτὸν ἴσον μὲ τὸν Πατέρα καθ' ὅσον μάλιστα τὸ «ἄνθρωπων ἢ μαρτυρία ἀληθῆς ἐστὶ»³ τοῦτο δεικνύει.

Ἄλλ' ἕως, «ταῦτα», λέγει, «ἐλάλει ἐν τῷ ἱερῷ» καὶ εἰς θέσιν διδασκάλου, «καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἐπίσασεν, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὄρα αὐτοῦ»⁴, δηλαδή, διότι δὲν ἦτο ὁ κατάλληλος καιρὸς, κατὰ τὸν ὅποιον ἠβέλησε νὰ σταυρωθῇ. Ὡστε καὶ τότε δὲν εἶχε πραγματοποιηθῆ ἔργον τῆς δυνάμεως ἐκείνων, ἀλλὰ τῆς οικονομίας Αὐτοῦ· διότι αὐτοὶ καὶ παλαιότερον ἠθέλον νὰ συλλάθουν Αὐτόν, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο· δὲν θὰ ἠδύναντο λοιπὸν οὔτε τότε, ἔάν δὲν τὸ ἐπέτρεπεν Αὐτός.

«Ἐἶπεν οὖν αὐτοῖς πάλιν ὁ Ἰησοῦς: Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσατέ με»⁵. Διατὶ λοιπὸν λέγει τοῦτο συνεχῶς; Διότι θέλει νὰ παράξῃ καὶ νὰ φοβήσῃ τὰς ψυχὰς αὐτῶν· διότι θέλει πόσον φόβον προεκάλει ὁ λόγος οὗτος· διότι καὶ ἐνῷ ἠθέλον νὰ θανατώσουν αὐτόν, διὰ νὰ ἀπαλ-

2. Ἰωάν. 8, 20.
3. Ἰωάν. 8, 17.
4. Ἰωάν. 8, 20.
5. Ἰωάν. 8, 21.

λαγοῦν, ζητοῦν νὰ μάθουν, ποῦ ὑπάγει· τόσον σπουδαία ἐφοντάζοντο ἐκ τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς.

Καὶ κάτι ἄλλο ἠθελε νὰ διδάξῃ αὐτούς, ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς θίας ἐκείνων, ἀλλὰ ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ὀρίσει αὐτό, καὶ τὴν Ἀνάστασιν εἶχεν ἤδη προδιαγράψει διὰ τῶν λόγων τούτων.

Ἔλεγον λοιπὸν ἡμίτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν;»⁶. Τί κάμνει λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς; Θέλων νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ὑποψίαν αὐτῶν, καὶ νὰ δείξῃ ὅτι τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ὑποπιτεύονται, ἀποτελεῖ ἀμαρτήμα⁷, λέγει: «Ἦμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ»⁸. Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὅποιον λέγει, σημαίνει τοῦτο: «Οὐδόλως εἶναι ἀπορίας ἄξιον τὸ ὅτι σεῖς κάμνετε τοιαύτας σκέψεις, ἐφ' ὅσον εἴσθε ἄνθρωποι σαρκικοὶ καὶ δὲν σκέπτεσθε τίποτε πνευματικόν· ἀλλ' ἐγὼ δὲν θὰ ἐπιτελέσω τοιαύτην πρᾶξιν»· «ἀνοθεν γάρ εἰμι ἡμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ»⁹. Καὶ πάλιν ἐδῶ τὰς κοσμικὰς καὶ σαρκικὰς σκέψεις ἀναφέρει· ἐκ τούτου δὲ εἶναι φανερόν, ὅτι καὶ τὸ «ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»¹⁰, δὲν σημαίνει ὅτι δὲν προσέλαβε σάρκα, ἀλλὰ ὅτι εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὴν πονηρίαν ἐκείνων· διότι καὶ διὰ τούς μαθητὰς λέγει ὅτι δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου¹¹· ἀλλ' ἕως ἐκεῖνοι εἶχον σάρκα.

Ὅπως λοιπὸν ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ: «Οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί»¹², δὲν ἐνοεῖ ὅτι εἴμεθα ἀσώματα, οὕτω καὶ ὁ Κύριος, ὅταν λέγῃ, ὅτι οἱ μαθηταὶ δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου, τίποτε ἄλλο δὲν μαρτυρεῖ εἰς αὐτούς, παρὰ καρτερίαν.

6. Ἰωάν. 8, 22.
7. Ἡ αὐτοκτονία καταδικάζεται καὶ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους (Πλάτωνος Φαίδων Κεφ. 5).
8. Ἰωάν. 8, 23.
9. Ἰωάν. 8, 23.
10. Ἰωάν. 8, 23.
11. Ἰωάν. 18, 19.
12. Ρωμ. 8, 8.

«Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι, ἐάν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἀποθανεῖσθε»¹³· διότι, ἐάν διὰ τοῦτο ἦλθε, διὰ τὴν ἐξαλείψην τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν κατ' ἄλλον τρόπον τὴν ἀποθάλωμεν αὐτήν, παρὰ μόνον διὰ τοῦ θανάτου, εἶναι ἀναπόφευκτον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν πιστεύει, τὴν διατηρῆν εἰς ἑαυτὸν τὸν παλαιὸν ἀνθρώπον· διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν θέλει τὸν θάνατον τὸν παλαιὸν ἀνθρώπου διὰ τῆς πίστεως καὶ τὴν θάψην, θά ἀποθάνῃ μαζί με αὐτόν, καὶ θά ἀπέλθῃ ἐκεῖ με τὴν προοπτικὴν τὴν δόξην λόγον καὶ διὰ τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματα. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν· «ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἦδη κέκριται»¹⁴, ὅχι μόνον ἐπειδὴ δὲν πιστεύει ἀλλὰ καὶ διότι ἀπέρχεται διατηρῶν καὶ τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματα.

Ἔλεγον λοιπὸν· «Σὺ τίς εἶ»¹⁵. Ὅποια ἀνοησία! Μετὰ τὸσον χρόνον καὶ ὕστερα ἀπὸ θαύματα καὶ διδασκαλίαν ἐρωτοῦν· «Σὺ τίς εἶ». Τί λέγει λοιπὸν ὁ Χριστός; «Τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν»¹⁶. Αὐτὸ δέ, τὸ ὁποῖον λέγει σημαίνει τοῦτο περίπου· «Εἶσαθ ἀνάξιοι τὴν ἀκοῦσεν κατ' ὀλοκληρίαν τοὺς λόγους μου, πολλῶν μᾶλλον καὶ τὴν μάθετε ποῖος εἰμι· διότι σεῖς πάντοτε ὁμιλεῖτε θέλοντες τὴν με δοκιμάσετε, καὶ χωρὶς τὴν προσέχετε εἰς τοὺς λόγους μου. Καὶ αὐτὰ ἅλα ἠδυνάμην τῶρα καὶ τὰ ἐλέγξω (διότι τοῦτο σημαίνει τὸ· «Πολλὰ ἔχω καὶ λέγειν καὶ κρίνειν»)»¹⁷· ὅχι μόνον δὲ τὴν ἐλέγξω, ἀλλὰ καὶ τὴν τιμωρήσω, ἀλλ' ἔκενος, ὁ ὁποῖος με ἀπέστειλε, δηλαδὴ ὁ Πατὴρ, δὲν θέλει τοῦτο· οὐ γὰρ ἦλθον κρῖ-

13. Ἰωάν. 8, 24 (παρηλλαγμένον τὸ χωρίον).

14. Ἰωάν. 3, 18.

15. Ἰωάν. 8, 25.

16. Ἰωάν. 8, 25, δηλαδὴ «εἰμαι ὅτι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς καὶ συνεχῶς λέγω πρὸς σᾶς».

17. Ἰωάν. 8, 26.

ναι τὸν κόσμον, ἀλλὰ σῶσαι τὸν κόσμον¹⁸· οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, λέγει, «ἀλλ' ἵνα σῶσῃ τὸν κόσμον»¹⁹. «Ἐάν λοιπὸν διὰ τοῦτο με ἀπέστειλεν, εἶναι δὲ ἀληθῆς, εὐλόγως ἐγὼ τῶρα κανένα δὲν κρίνω. Ἀλλὰ αὐτὰ τὰ λέγω διὰ τὴν σωτηρίαν σας, ὅχι δι' ἑλεγχον». Λέγει δὲ αὐτὰ, διὰ τὴν μὴ νομίσουν ὅτι, ἐνῶ ἀκούει τῶσα, δὲν ἀντικρούει αὐτοὺς λόγῳ ἀδυναμίας, ἢ ὅτι δὲν γνωρίζει τὰς σκέψεις αὐτῶν καὶ τοὺς ἐμπαιγμούς αὐτῶν.

«Οὐκ ἔγνωσαν δὲ ὅτι τὸν Πατέρα αὐτοῖς λέγει»²⁰. Ὅποια ἀνοησία! δὲν ἔπαυε τὴν ὁμιλίαν εἰς αὐτοὺς περὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ αὐτοὶ δὲν κατενόουν τοῦτο.

Ἔπειτα, ἐπειδὴ, ἐνῶ ἔκαμε πολλὰ θαύματα καὶ ἐδίδαξε, δὲν προσεβλήκει αὐτοὺς, τοῦ λοιποῦ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Σταυροῦ, λέγων· «Ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐ λαλῶ, καὶ ὅτι μετ' ἑμοῦ ἐστὶν ὁ πέμψας με, καὶ οὐκ ἀφήκε με μόνον ὁ Πατὴρ»²¹. Ἀποδεικνύει, ὅτι δικαίως ἔλεγε· «Εἰμαι ὅτι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς καὶ συνεχῶς λέγω πρὸς σᾶς»²².

ὁ'. Εἰς τοιοῦτον σημεῖον δὲν ἐπρόσεχον εἰς τοὺς λόγους. «Ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου». Τότε κυρίως σεῖς δὲν περιμένετε τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ ἐμὲ καὶ τὴν με θανατώσετε; Ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι ἐτότε κυρίως θά μάθετε ὅτι ἐγὼ εἰμαι» καὶ λόγῳ τῶν θαυμάτων, καὶ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀλώσεως. Διότι ἅλα αὐτὰ ἦσαν ἀρκετὰ καὶ δείξουν τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Καὶ δὲν εἶπε «Τότε θά γνωρίσετε, ποῖος εἰμαι». Διότι,

18. Ἰωάν. 12, 47 (παρηλλαγμένον τὸ χωρίον).

19. Ἰωάν. 3, 17 (παρηλλαγμένον τὸ χωρίον).

20. Ἰωάν. 8, 27.

21. Ἰωάν. 8, 25-26. Μεγίστη διαφορά μετὰ τοῦ χωρίου, ὡς ἀναφέρεται, καὶ τοῦ ἀποδεδειγμένου κειμένου.

22. Ἰωάν. 8, 25.

λέγει, όταν ίδετε, ότι τίποτε δέν θά πάθω από τόν θάνατον «τότε γνώσεσθε ότι ἐγώ εἰμι»²³. Δηλαδή ὁ Χριστός ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος πάντα φέρω καί ὀδηγῶ, καί ὄχι ἀντίθετος πρὸς Ἐκεῖνον. Διὰ τοῦτο λοιπὸν προσέθεσε: «Καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐ λαλῶ οὐδέν»²⁴. Διότι καὶ τὰ δύο θά γνωρίσετε, καὶ τὴν δύναμίν μου καὶ τὴν συμφωνίαν μου μετὰ τὸν Πατέρα διότι τὸ «ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐ λαλῶ οὐδέν» δεικνύει τὸ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας²⁵, καὶ τὸ ὅτι τίποτε δέν λέγει διαφορετικὸν ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐννοεῖ ὁ Πατήρ. Διότι όταν ἐκπέσετε ἀπὸ τὴν λατρείαν, όταν δέν ἐπιτραπῆ εἰς σὰς οὐτε Αὐτὸν νά λατρεύετε, ὅπως καὶ πρότερον, τότε θά γνωρίσετε ὅτι κάμνει αὐτὰ ὑπερασπίζων ἐμέ καὶ ὀργιζόμενος κατ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δέν ἤκουσαν ἐμέ· ὡς νά ἔλεγεν: «Ἐάν θεσθαίως ἤμην κάποιος ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ξένος πρὸς Αὐτόν, δέν θά ἐκίνη ἐναντίον σας τὴν ὀργήν».

Τοῦτο καὶ ὁ Ἰσαάκ λέγει: «Δώσει τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ»²⁶ καὶ ὁ Δαβὶδ: «Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ»²⁷, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος: «Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἐρημος»²⁸. καὶ αἱ παραβολαὶ τὸ αὐτὸ δεικνύουν, όταν λέγῃ: «Τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκεῖνοις ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελώνους ἐκείνου; Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς»²⁹.

Βλέπετε ὅτι πανταχοῦ, ἐπειδὴ οὐδόλως μέχρι τότε πιστεύεται, ὁμιλεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Διότι ἐάν αὐτοὺς καταστρέψῃ, ὅπως καὶ θά τοὺς καταστρέψῃ θε-

23. Ἰωάν. 8, 28.

24. Ἰωάν. 8, 28. Τὸ αὐθεντικὸν κείμενον ἀντὶ τοῦ «λαλῶ» ἔχει «ποιῶ».

25. Δηλαδή τὸ ὅτι εἶναι ὁμοούσιος μετὰ τὸν Πατέρα.

26. Ἠσ. 53, 9.

27. Ψαλμ. 2, 5.

28. Ματθ. 23, 38.

29. Ματθ. 21, 40-41.

θαίως (διότι λέγει: «φέρετε αὐτοὺς ὄψε τὸς μὴ θέλοντάς με θαυλιεῦσαι, καὶ κατασφάζατε»³⁰, διὰ ποῖον λόγον δέν λέγει ὅτι εἶναι ἴδικόν του ἔργον, ἀλλὰ εἶναι τοῦ Πατρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον γίνεται; Διότι προσαρμόζει τὴν διδασκαλίαν του εἰς τὴν μικρὰν ἰκανότητα ἐκείνων (ὡς πρὸς τὸ νά κατανοοῦν τὰς ὑψηλὰς ἐννοίας), καὶ διότι συγχρόνως τιμᾷ τὸν Πατέρα. Διὰ τοῦτο δέν εἶπε: «ἀφίημι τὸν οἶκον ὑμῶν ἐρημον» ἀλλὰ «ἀφίεται»· διότι τοῦτο μὲν τὸ ἐξέφρασεν ἀπροσώπως, διὰ δὲ τῶν λόγων: «Προσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ οὐκ ἠθελήσατε»³¹, κατόπιν δὲ τῆς προσθήκης ὅτι «ἀφίεται»³² δεικνύει ὅτι ὁ ἴδιος ἠτοίμαζε τὴν ἐρήμωσιν. Διότι λέγει: ἐπειδὴ εὐεργετούμενοι καὶ θεραπευόμενοι δέν ἠθελήσατε νά ἀποκτήσετε γνώσιν, τιμωρούμενοι θά γνωρίσετε ποῖος εἰμι ἐγώ.

«Καὶ μετ' ἐμοῦ ἔστιν ὁ Πατήρ»³³. Δηλαδή διὰ νά μὴ νομίσουν ὅτι τὸ «ὁ πέμψας με»³⁴ ἐκφράζει κατωτερότητα Αὐτοῦ, λέγει: «Μετ' ἐμοῦ ἔστι» ἢ μὲν πρώτη ἔκφρασις δεικνύει τὴν θείαν οἰκονομίαν, ἢ δὲ δευτέρα τὴν θεότητα (τοῦ Χριστοῦ).

«Καὶ οὐκ ἀφῆκέ με μόνον, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε»³⁵. Πάλιν τὸν λόγον του κατεβίβασεν εἰς ταπεινότερας ἐκφράσεις³⁶, ἀσχολούμενος συνεχῶς με ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλεγον, ὅτι δέν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι δέν φυλάσσει τὸ Σάββατον· ὡς πρὸς τοῦτο λέγει:

30. Λουκ. 18, 27.

31. Λουκ. 13, 34.

32. Λουκ. 13, 35.

33. Ἰωάν. 8, 29.

34. Ἰωάν. 8, 29.

35. Ἰωάν. 8, 29.

36. Δηλαδή ἐκφράσεις, αἱ ὁποῖαι νά γίνωνται κατανοηταὶ ὑπὸ τοῦ πλῆθους, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν ὑψηλὰς ἐννοίας.

«Τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε», δεικνύων ὅτι καὶ ἡ κατὰ λύσεις τοῦ Σαββάτου εἶναι ἀρεστὴ εἰς Αὐτόν.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ σταυρωθῆ λέγει: «Δοκεῖτε ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν Πατέρα μου;»³⁷. Καὶ θεθαίως ὅταν εἶπε μόνον: «Τίνα ζητεῖτε»³⁸, ἔρριψε τοὺς διώκτας του ὑπτίους. Διὰ τὴν λοιπὸν δὲν λέγει: «Δοκεῖτε ὅτι οὐ δύναμαι ὑμῶς ἀπολέσαι», ἀφοῦ ἀποδείξῃ τοῦτο ἐμπράκτως; Προσαρμόζεται εἰς τὴν ἐλαγίστην ἱκανότητα αὐτῶν διότι μεγάλην φροντίδα ἐλάμβανεν, ὥστε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τίποτε ἀντίθετον πρὸς τὸν Πατέρα δὲν κάμνει. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἠμιλεῖ κατὰ τρόπον περισσώτερον κατανοητὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ὅπως ἀκριβῶς δὲ τὸ «οὐκ ἀφήκῃ με μόνον» ἔχει λεχθῆ, οὕτω καὶ τὸ «ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. Ταῦτα αὐτοῦ λαλήσαντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»³⁹. Ὅταν κατεβίβασε τὸν λόγον του εἰς ταπεινὴν θαυμάσια ἐκφράσεων⁴⁰, τότε πολλοὶ ἐπίστευσαν. Ἀκόμη λοιπὸν ἐρωτᾷ διὰ ποῖον λόγον ἠμιλεῖ μὲ ταπεινὰς ἐκφράσεις; Καὶ ἄλλως θέθει, ὁ Εὐαγγελιστὴς ὑπεδήλωσε τοῦτο, ὅταν εἶπεν ὅτι «ταῦτα αὐτοῦ λαλήσαντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»⁴¹, σχεδὸν κραυγάζων δι' αὐτῶν τῶν γεγονότων τοῦτο: «Νὰ μὴ θαυρηθῆς, ἀκρατα, ἐὰν ἀκούσης κάτι ταπεινὸν διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μέχρι τότε μετὰ τὴν διδασκαλίαν δὲν εἶχον ἀκόμη πίστιν, εὐλόγως ἤκουον διδασκαλίαν μὲ ταπεινότερον τρόπον ἐκφράσεως, διὰ νὰ πειθοῦν».

37. Ματθ. 26, 53.

38. Ἰωάν. 19, 4.

39. Ἰωάν. 8, 29-30.

40. Δηλαδή ἐκφράσεων κατανοητῶν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Πρὸς τὴν φράσιν: «Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα ἀνθρωπινώτερον φέγγει» (ἢ ἡμεῖς μεταφράσθη: Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἠμιλεῖ κατὰ τρόπον περισσώτερον κατανοητὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους).

41. Ἰωάν. 8, 30.

Καὶ τοῦτο λοιπὸν ἀποτελεῖ δικαιολογίαν δι' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ λεχθῶν κατὰ ταπεινὸν τρόπον ἐκφράσεως. Ἐπίστευσαν θεθαίως, ἀλλὰ ὄχι ὅπως ἔπρεπε, ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, εὐχαρισθηθέντες καὶ ἀναπαυθέντες ἐκ τῆς ταπεινῆς ἐκφράσεως τῶν λόγων διότι τὸ ὅτι δὲν εἶχον τελείαν πίστιν, τὸ ἀποδεικνύει ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐκ τῶν λόγων, ποῦ ἠκολούθησαν κατόπιν, κατὰ τοὺς ὁποῖους Αὐτὸν πάλιν ὑβρίζουν. Καὶ εἰδείξεν, ὅτι εἶναι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, λέγων τὰ ἐξῆς: «Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους: ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ»⁴², δεικνύων ὅτι μέχρι τότε οὐδόλως παρεδέχθησαν τὴν διδασκαλίαν του, ἀλλὰ ἐπρόσεχον μόνον εἰς τοὺς λόγους του. Διὰ τοῦτο καὶ σφοδρότερον ἠμιλησε: διότι ἐκεῖ μὲν εἶπεν ἀπλῶς: «Ζητήσατέ με»⁴³, τώρα δὲ κάτι σπουδαιότερον προσέθεσεν, ὅτι «ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν ἀποθανεῖσθε»⁴⁴. Καὶ τὸ πῶς θὰ συμῆθῃ αὐτό, τὸ δεικνύει τὸ ὅτι «δὲν δύνασθε, ἀφοῦ ἔλαθε ἐκεῖ, τοῦ λοιποῦ νὰ μὲ παρακαλέσετε»⁴⁵.

«Ταῦτα, ἃ λαλῶ εἰς τὸν κόσμον»⁴⁶. Διὰ τούτων τῶν λόγων δὴλῶσεν ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ μεταθῆ Αὐτὸς εἰς τὰ Ἔθνη. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐγνώρισαν εἰς τὸ ἐξῆς ὅτι πρότερον ἠμιλεῖ εἰς αὐτοὺς διὰ τὸν Πατέρα, πάλιν ἠμιλεῖ περὶ Αὐτοῦ καὶ τὴν αἰτίαν τῆς χρήσεως ταπεινῶν ἐκφράσεων ἔχει ἐπιθέσει ὁ Εὐαγγελιστὴς.

γ'. «Ἄν λοιπὸν τοιοῦτοτρόπως θέλωμεν τὰς Γραφὰς νὰ ἐρευνῶμεν μὲ ἀκριβείαν καὶ ὄχι μὲ ἀπληρὴ ἀνάγνωσιν, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτόχωμεν τὴν σωτηρίαν ἐὰν

42. Ἰωάν. 8, 31.

43. Ἰωάν. 8, 21.

44. Ἰωάν. 8, 24.

45. Πρὸς Ἰωάν. 8, 21. «ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν».

46. Ἰωάν. 8, 28.

συνεχῶς ἀσχολούμεθα με αὐτάς, θὰ γνωρίσωμεν καὶ τὴν ὀρθότητα τῶν δογμάτων καὶ τὴν χρηστότητα τοῦ θείου (τὸν τέλειον θίον). Καὶ ἂν κανεὶς εἶναι πολὺ ἀκληρὸς, καὶ ὄμῳ, καὶ μαλθακός, καὶ ἂν τίποτε δὲν κερδίζῃ κατὰ τὸν προηγούμενον χρόνον, κατὰ τὸν χρόνον θεθαίως τοῦτον θὰ συναποκομιθῇ κέρδος, καὶ θὰ λάθῃ κάποια ὠφέλεια, ἂν καὶ ὄχι τόσην, ὥστε νὰ τὴν αἰσθανθῇ, ἀλλ' ὅμως θὰ λάθῃ αὐτὴν διότι ἂν κανεὶς πλησιάζων εἰς παρασκευαστήριον μύρων καὶ καθήμενος πλησίον τοιούτων ἐργαστηρίων, καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του δέχεται νέαν ὁσμὴν λόγῳ τῆς εὐωδίας, πολλῶ μᾶλλον ὅταν μεταβαίνῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν⁴⁷ διότι ὅπως ἐκ τῆς ἀργίας δημιουργεῖται ἀργία, οὕτω καὶ ἐκ τῆς δραστηριότητος δημιουργεῖται προθυμία. Καὶ ἂν εἶσαι πλήρης μορίων κακῶν, καὶ ἂν εἶσαι ἀκάθαρτος, νὰ μὴ ἀποφύγῃς τὸ νὰ συχνάζῃς ἐκεῖ.

Δύναται νὰ εἴπῃ τις: Διατί νὰ συχνάζω ἐκεῖ, ἐφ' ὅσον, ἐνῶ ἀκούω, δὲν ἐκτελῶ; Δὲν εἶναι μικρὸν τὸ κέρδος νὰ θεωρῆς ἄθλιον⁴⁷ τὸν ἑαυτὸν σου δὲν εἶναι ἀχρηστος αὐτὸς ὁ φόδος; δὲν εἶναι εἰς καιρὸν ἀκατάλληλον. Ἐὰν μόνον στενάξῃς μετὰ τὴν σκέψιν, ὅτι ἐνῶ ἀκούεις δὲν ἐκτελεῖς, ὅπωςδήποτε κάποτε θὰ φθάσῃς καὶ εἰς τὴν ἐπιτέλειαν τῶν ἀκουσμένων διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅταν κανεὶς ὁμιλῇ μετὰ τὸν Θεόν, καὶ ἀκούῃ τὸν Θεὸν νὰ ὁμιλῇ, νὰ μὴ συναποκομιζῇ κέρδος.

Ἀμέσως θεθαίως αἰσθανόμεθα εὐλάθειαν καὶ νίπτωμεν τὰς χεῖρας, ὅταν θέλωμεν νὰ λάθωμεν βιβλίον. Βλέπεις πόση εὐλάβεια ἐκδηλώνεται καὶ πρὸ τῆς ἀναγνώσεως; Ἄν λοιπὸν καὶ με ἀκρίθειαν ἀναγνώσωμεν τὸ βιβλίον, πολλὴν ὠφέλειαν θὰ συναποκομίσωμεν διό-

47. «Τολανίζω». ῥῆμα ὁπαιτῶν πορὰ Χρυσόστομῳ (ἀντιθ. «μοκονίζω»).

τι ἂν τὸ βιβλίον δὲν προεκάλει εἰς τὴν ψυχὴν εὐλάβειαν, δὲν θὰ ἐνίπτομεν τὰς χεῖρας καὶ γυνή, καὶ ἂν εἶναι ἀκάλυπτος, ἀμέσως καλύπτεται μετὰ τὸ εἰδικὸν ὕψωμα, δεικνύουσα τὴν ἐσωτερικὴν εὐλάβειαν⁴⁸ καὶ ὁ ἀνὴρ, ἂν εἶναι κεκαλυμμένος, ἀποκαλύπτει τὴν κεφαλὴν. Βλέπεις πῶς τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα καθίσταται κήρυξ τῆς ἐσωτερικῆς εὐλαθείας;

Ἐπειτα ὅταν καθίσῃ ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ ἀκούσῃ, πολλὰκις στενάξῃ καὶ καταδικάζῃ τὴν παρούσαν ζωὴν.

Ἄς προσέχωμεν λοιπὸν εἰς τὰς Γραφάς, ἀγαπητοί, καὶ ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο, τὰ Εὐαγγέλια πάντως ὅς γίνονται εἰς ἡμᾶς ἀντικείμενον μελέτης, καὶ ὅς ἀσχολούμεθα μετὰ αὐτὰ διότι ἀμέσως, ὅταν ἀνοίξῃς τὸ βιβλίον, θὰ ἴδῃς ἀναγεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ θὰ ἀκούσῃς⁴⁹ ἀμέσως νὰ λέγῃ: «Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις ἦν οὕτω. Μητρευθεῖσθαι γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, εὐρέθη ἔν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου»⁵⁰. Ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὁποῖος ἀκούει αὐτὰ θὰ ἐπιθυμῇ ἀμέσως τὴν παρθενίαν, θὰ θαυμάσῃ τὸν τόκον τῆς Παρθένου, θὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὰ γήινα. Δὲν εἶναι ἀσήμαντα καὶ αὐτά, ὅταν ἴδῃς ἐπίσης τὴν Παρθένον νὰ ἀξιώνεται Πνεύματος Ἁγίου, καὶ τὸν ἄγγελον νὰ συνομιλῇ μετὰ αὐτὴν. Καὶ αὐτὰ μὲν θὰ ἐπιτύχῃς μετὰ τὴν ἐπιφανειακὴν ἀνάγνωσιν ἂν δὲ ἐπιμείνῃς μέχρι τέλους νὰ ἐξετάσῃς τὸ Εὐαγγέλιον, ἀμέσως θὰ περιφρονήσῃς ὅλα τὰ τοῦ παρόντος θίου, καὶ ὅλα τὰ ἐδῶ θὰ περιγελάσῃς καὶ ἂν εἰ-

48. Παρατηρεῖται τὸ ἐτυμολογικὸν σχῆμα «τῆς ἐνδοθεν εὐλαθείας τὸ θεῖμα ἐνδοκνυμένη».

49. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος καὶ ἄλλαχθι προκειμένου περὶ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς δὲν χρησιμοποιοῖ τὸ ῥῆμα ἀναγινώσκω ἀλλὰ ἀκούω, ἐπειδὴ θέλει νὰ τόνισῃ ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή δὲν εἶναι νεκρὸν γράμμα, ἀλλὰ ζῶσα διδασκαλία.

50. Ματθ. 1, 18.

σαι πλούσιος, τίποτε δὲν θὰ θεωρήσης τὸν πλοῦτον, ὅταν ἀκούσης ὅτι, ἐνῶ ἦτο ἐκείνη γυνὴ τέκτονος καὶ ἐκ ταπεινοῦ οἴκου κατήγετο, κατέστη Μήτηρ τοῦ Δεσπότη σου καὶ ἂν εἶσαι πτωχός, δὲν θὰ αἰσχυνθῆς διὰ τὴν πτωχείαν σου, ὅταν μάθης ὅτι δὲν ἠσχύνθη διὰ τὴν εὐτελεστάτην οἰκίαν ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου.

Αὐτὰ ὅταν σκεφθῆς, δὲν θὰ κλέψῃς, δὲν θὰ γίνῃς πλεονέκτης, δὲν θὰ λάθῃς σὺ ἐκεῖνα, ποῦ εἶναι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ ἀγαπήσης τὴν πτωχείαν καὶ θὰ περιφρονήσης τὸν πλοῦτον ἂν δὲ γίνῃ τοῦτο, θὰ ἀποβάλλῃς ὅλα τὰ κακὰ.

Πάλιν, ὅταν ἴδῃς αὐτὸν νὰ κήται ἐπὶ τῆς φάνης, δὲν θὰ φροντίσης νὰ θέσῃς εἰς τὸ τέκνον σου χρυσὰ κοσμήματα, οὔτε εἰς τὴν γυναῖκα νὰ ἐτοιμάσης ἀργυροστόλιστον κλίνην.

Ὅταν δὲ δὲν φροντίζῃς δι' αὐτά, οὔτε εἰς ἀρπαγὰς καὶ πλεονεξίας προερχομένης ἐκ τούτων θὰ ἐπιδοθῆς. Πολλὰ καὶ ἄλλα εἶναι δυνατὸν νὰ κερδίσῃς, τὰ ὁποῖα τώρα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναφέρωμεν ἔν πρὸς ἕν' θὰ τὰ γνωρίσουν δὲ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν λάθει πείραν.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ νὰ ἀποκτήσετε θιβλίαι, καὶ μετὰ τῶν θιβλίων νὰ κατέχετε τὰ νοήματα, καὶ νὰ τὰ χαράσσετε εἰς τὴν σκέψιν σας· διότι οἱ μὲν Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ δὲν ἐπρόσεχον, διετάσσοντο νὰ κρεμοῦν τὰ θιβλία ἐκ τῶν χειρῶν, ἡμεῖς οὔτε εἰς τὰς χεῖρας, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν τὰ τοποθετοῦμεν, ἐνῶ πρέπει νὰ τὰ ἐντυπώνωμεν εἰς τὴν καρδίαν.

Διότι τοιοῦτοτρόπως, καθαρίζοντες τὸν παρόντα βίον, θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ συμβῇ ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλευθροπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δό-

ξα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΔ' (54)

(Ἰωάν. η', 31-47)

«Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πιστευούστας αὐτῷ Ἰουδαίους· Ἐάν ὁμεις μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῆ ἐμοῦ, ἀληθῶς μαθηταὶ μοῦ ἔσσε, καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς»¹.

Ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα εἰς ἡμᾶς ὑφίσταται ἀνάγκη μεγάλης ὑπομονῆς, ἀγαπητοί· ἡ δὲ ὑπομονὴ ἀποκτάται, ὅταν ἔχουν ριζωθῆ τὰ δόγματα θεοθέως εἰς τὴν καρδίαν. Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὴν ἑρῶν, ἡ ὁποία εἰς τὰ κάτω στρώματα τοῦ ἐδάφους ἀφήνει τὰς ρίζας καὶ περισφιγγεται ἰσχυρῶς, οὐδεὶς ἀνεμος ὅταν ἐνσκήψῃ δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἀποσπῶσῃ, οὕτω ἀκριβῶς καὶ τὴν ψυχὴν, ἡ ὁποία ἔχει καθήλωθῆ ἐκ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὴν ἐκ τούτου· διότι ἀπὸ τὴν ρίζωσιν ἢ καθήλωσιν εἶναι ἰσχυροτέρα. Τοῦτο λοιπὸν ὁ Προφήτης εὐχεται λέγων· «Καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου»².

Τοιοῦτοτρόπως καὶ σὺ θὰ καθηλώσῃς τὴν ψυχὴν σου καὶ νὰ συνάψῃς αὐτήν, ὡς ἐάν ἐπιτυχάνῃς ταῦτα διὰ καρφίου διασπερασαμένου. Διότι ὅπως αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἐφαρμόζουν τοῦτο, εἶναι ἀκαταμάχητοι, οὕτω καὶ οἱ ἀντιθέτως πράττοντες εἶναι εὐκατάβλητοι καὶ

1. Ἰωάν. 8, 31.
2. Ψαλμ. 118, 120.

εύκόλως καταρρίπτονται, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς καὶ τότε ἔπαυον οἱ Ἰουδαῖοι· διότι ἐνῶ ἤκουσαν καὶ ἐπίστευσαν, πάλιν παρεξέκλιναν.

Θέλων λοιπὸν ὁ Χριστὸς νὰ καταστήσῃ θαθεῖαν τὴν πίστιν αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ εἶναι ἐπιφανειακὴ, κεντρίζει τὴν ψυχὴν αὐτῶν μὲ σφοδρότερους λόγους· (διότι ἴδιον τῶν πιστευόντων ἦτο καὶ τὸς ἐλέγχους νὰ ἀνέχωνται, ἐκεῖνοι δὲ ἀμέσως ἐξωργίζοντο). Πῶς δὲ πράττει τοῦτο; Κατ' ἀρχὴν παραγγέλλει: «Ἐάν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ὄντως μαθηταὶ μου ἔσθε, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς»³, σχεδὸν⁴ τοῦτο λέγων: «Μέλλω θαθεῖαν διδόναι τομὴν, ἀλλὰ μὴ σαλεύεσθε». Μᾶλλον δὲ διὰ τούτων τῶν λόγων καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτῶν κατέπαυσε. Εἶπέ μου: ἀπὸ τί θὰ ἐλευθερώσῃ αὐτούς; Ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα.

Τί ἀπήντησαν λοιπὸν οἱ ἀλαζόνες ἐκεῖνοι; «Σπέρμα Ἀβραάμ ἔσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε»⁵. Κατέπεσαν ἀμέσως τὸ φρόνημα αὐτῶν· τοῦτο δὲ συνέθη, ἐπειδὴ εἶχον παραχθὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰ τοῦ κόσμου.

«Ἐάν μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ»⁶, εἶναι λόγοι Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος δεικνύει τὰς ἐνδομύχους ἀκέψεις τῶν, καὶ γνωρίζει ὅτι ἐπίστευσαν, ἀλλὰ δὲν παρέμειναν ἐν τῇ πίστει. Καὶ μεγάλην ὑπόσχεσιν δίδει, δηλαδὴ νὰ γίνουσι μαθηταὶ Αὐτοῦ. Διότι, ἐπειδὴ μερικοὶ ὄλιγον πρὶν εἶχον ἀποχωρήσει, ὑπαινισσόμενος αὐτούς, λέγει: «Ἐάν μείνητε»· διότι καὶ ἐκεῖνοι ἤκουσαν καὶ ἐπίστευσαν καὶ ἀπεχώρησαν, ἐπειδὴ δὲν εἶχον παραμεί-

3. Ἰωάν. 8, 32.

4. «Μονονουχί» συνήθως ἐκφράσις παρὰ Χρυσόστομου, κατὰ μὴνησιν ἰσως τοῦ Δημοσθένους (πρὸς μόνον οὐχὶ φωνὴν ὄψις Α' Ὁ λινθ. 2).

5. Ἰωάν. 8, 33.

6. Ἰωάν. 8, 31.

νει ἐν τῇ πίστει· «Πολλοὶ γάρ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπήλθον εἰς τὰ ὄπισθον, καὶ οὐκ ἔτι μετ' αὐτοῦ παρρησίᾳ περιεπάτουσαν»⁷.

«Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν»⁸· δηλαδὴ ἐμὲ θὰ γνωρίσετε· ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ ἀλήθεια»⁹. «Τὰ μὲν Ἰουδαϊκὰ πάντα ἀπετέλουσι τύπον, τὴν δὲ ἀλήθειαν ἐκ μέρους μου θὰ γνωρίσετε, καὶ θὰ σὰς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα»· διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγεν εἰς ἐκεῖνους: «Ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανείσθε»¹⁰, οὕτω καὶ εἰς τούτους ἔλεγεν: «Ἐλευθερώσει ὑμᾶς»¹¹.

Καὶ δὲν εἶπεν: «ἀπολλάξω ὑμᾶς δουλείας», ἀλλὰ τοῦτο εἰς αὐτοὺς ἀφῆκε νὰ ἐννοήσουσι. Τί ἀπήντησαν λοιπὸν ἐκεῖνοι; «Σπέρμα Ἀβραάμ ἔσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε»¹². Καὶ ὅμως, ἐάν ἔπρεπε νὰ ἀγανακτήσουσι, ἦτο ὀρθὸν νὰ ἀγανακτήσουσι διὰ τὸν προηγούμενον λόγον: «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν» καὶ νὰ εἶπαν: «Τί οὖν; νῦν τὴν ἀλήθειαν οὐκ ἴσμεν; ὁ νόμος οὖν ψεῦδος καὶ ἡ γνῶσις ἡ ἡμετέρα;». Ἀλλὰ δὲν ἐνδιεφέροντο διὰ τίποτε ἐκ τούτων, ἀλλὰ ποιοῦν διὰ τὰ κοσμικὰ πράγματα καὶ ὑπωπτεύθησαν ὅτι αὐτὰ ἀποτελοῦν δουλείαν. Διότι ὑπάρχουν καὶ τώρα πολλοί, οἱ ὅποιοι διὰ μὲν πράγματα ἀδιάφορα αἰσχύνονται ὡς καὶ διὰ τὴν δουλείαν αὐτὴν, διὰ δὲ τὴν δουλείαν τῆς ἀμαρτίας δὲν αἰσχύνονται πλεον καὶ θὰ προετίμων μιρίας φορές νὰ ἀποκληθεῖν δοῦλοι ὡς πρὸς ἐκείνην τὴν

7. Ἰωάν. 8, 86.

8. Ἰωάν. 8, 32.

9. Ἰωάν. 14, 6.

10. Ἰωάν. 8, 24.

11. Ἰωάν. 8, 32.

12. Ἰωάν. 8, 33.

δουλείαν, παρά ὡς πρὸς αὐτὴν ἐδῶ (τὴν κοσμικὴν) μίαν φορὰν¹³.

Τοιοῦτοι περίπου ἦσαν καὶ ἐκεῖνοι, καὶ δὲν ἐγνώριζον ἄλλην δουλείαν, καὶ λέγουσι: «Δούλους ἐκάλεσας τοὺς ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ Ἀβραάμ, τοὺς εὐγενεῖς;» τοὺς ὁποίους δὲν ἔπρεπε διὰ τοῦτο νὰ ὀνομάσῃ δούλους, διότι λέγουσι: «οὐδέποτε ἐδουλεύσαμεν». Διότι τοιαῦτα ἦσαν αἱ καυχασιολογίαι τῶν Ἰουδαίων: «Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν». «Ἰσραηλίται ἐσμεν». Οὐδόλως ἐνθυμούνται τὰ ἔργα τῶν διὰ τοῦτο ἀνεφώνησεν ὁ Ἰωάννης λέγων: «Μὴ δόξητε λέγειν ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ»¹⁴.

Διατί δὲ δὲν ἠλεγξεν¹⁵ αὐτοὺς ὁ Χριστός; (διότι καὶ πολλὰκις ὑπήρξαν δούλοι καὶ εἰς τοὺς Αἰγυπτίλους). Διότι οἱ λόγοι αὐτοῦ δὲν ἐγίνοντο πρὸς ἀντιδικίαν μὲ αὐτούς, ἀλλὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν, καὶ πρὸς εὐεργεσίαν, καὶ διὰ τοῦτο κατέβαλε φροντίδα. Διότι θὰ ἐμνημόνευε τὰ τετρακόσια ἔτη τῆς δουλείας αὐτῶν θὰ ἐμνημόνευε τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη τὰ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Κριτῶν, τὰ ἄλλοτε μὲν εἴκοσι, ἄλλοτε δὲ δύο, ἄλλοτε δὲ ἐπτὰ θὰ ἔλεγεν, ὅτι οὐδέποτε ἔπαυσαν νὰ εἶναι δούλοι¹⁶.

Ἀλλὰ δὲν ἐφρόντιζε νὰ ἀποδείξῃ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ὑπήρξαν δούλοι ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὅτι εἶναι δούλοι

13. «Καὶ εἶποντο ὅν μιράκια ἐκείνην κληθῆναι δούλοι τὴν δουλείαν ἢ ταύτην ἅπασι». Ἐνταῦθα παραπρεῖται μίμησις τοῦ ρητορος Λυσίου ὅν παραβάλλῃ τις ἐν χωρίῳ ἐκ τοῦ «ὑπὲρ ἀδυνάτου» λόγου αὐτοῦ, τὸ εἶς: «δεκάκις ὅν εἶποντο χαρηγήσοι μάλλον ἢ ἀνηθοῦναι ὅπασι» (Ἰνὲρ ἀδυν. 9).

14. Ματθ. 3, 9.

15. Δηλοδὴ ἠδύνατο ὁ Κύριος νὰ εἴπῃ: «Οὐδενὶ ἐδουλεύσατε; οὐκ ἐδουλεύσατε Αἰγυπτίους καὶ Βαβυλωνίους καὶ ἑτέροις πολλοῖς».

16. Ἰδὲ προηγουμ. σημ. ὑπ' ἀριθ. 15. Τὰ 400 ἔτη ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐν Αἰγύπτῳ δουλείαν, τὰ δὲ ἑβδομήκοντα εἰς τὴν Βαβυλωνίαν σιχμαλωσίαν.

τῆς ἁμαρτίας, ἢ ὅποια εἶναι καὶ ἡ πλεον ἀκατομάχητος δουλεία, ἀπὸ τὴν ὅποιαν μόνον ὁ Θεὸς δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὡμολόγουν ὅτι αὐτὸ εἶναι ἔργον Θεοῦ, εἰς τοῦτο φέρει αὐτοὺς καὶ λέγει: «Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δούλος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας»¹⁷, δεικνύων ὅτι περὶ αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας ὁμιλεῖ, ἀπὸ αὐτῆς τῆς δουλείας.

Ὁ δὲ δούλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ· ὁ δὲ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα¹⁸. Μὲ ἡρεμίαν καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ σημεῖον ἀπορρίπτει τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζόμενα, ὅπου ὦν τοὺς προηγουμένους χρόνους. Διότι, διὰ νὰ μὴ ἀνατρέχουν εἰς τὸν νόμον καὶ νὰ μὴ λέγουν: «Θυσίας ἔχομεν ὡς ἐπέταξε Μωϋσῆς» ἐκείναι ἡμᾶς ἀπαλλάξαι δύνανται», διὰ τοῦτο προσέθεσεν αὐτοὺς τοὺς λόγους¹⁹.

Διότι ποῖαν ἀκολουθίαν θὰ εἶχον τὰ λεχθέντα; «Πάντες γὰρ ἡμαρτον καὶ ὑπεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιοῦμενοι δωρεάν τῇ αὐτοῦ χάριτι»²⁰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἱερεῖς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει περὶ τοῦ ἱερέως ὅτι «ὀφείλει, προσφέρειν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καθὼς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περικείται ἀσθένειαν»²¹. Καὶ τοῦτο δεικνύεται διὰ τῆς φράσεως «Ὁ δούλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ». Ἐδῶ δὲ δεικνύει τὴν αὐτὴν τιμὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ τὴν διαφορὰν δούλου καὶ ἐλευθέρου· διότι ἡ παραβολὴ τοῦτο θέλει νὰ εἴπῃ, δηλαδὴ ὅτι δὲν ἔχει ἐξουσίαν ὁ δούλος· διότι τοῦτο σημαίνει τὸ «οὐ μένει».

8'. Διατί δὲ, ὁμιλῶν περὶ ἁμαρτημάτων, ἔκαμε λόγον περὶ οἰκίας; Διότι ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι, ὅπως εἰς

17. Ἰωάν. 8, 34.

18. Ἰωάν. 8, 35.

19. Ἰωάν. 8, 35.

20. Ρωμ. 3, 23-24.

21. Ἐβρ. 5, 3, 2.

τὴν οἰκίαν ὁ δεσπότης, οὕτω καὶ Αὐτὸς ἐξουσιάζει τὰ πάντα. Τὸ δὲ «οὐ μένει» σημαίνει τοῦτο: «Δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ παρέχη δωρεάς, δεδομένου ὅτι δὲν εἶναι οἰκοδεσπότης· ὁ δὲ υἱὸς εἶναι οἰκοδεσπότης»· διότι τοῦτο σημαίνει ἡ φράσις: «Μένει εἰς τὸν αἰῶνα», — λεγομένη κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, διὰ νὰ μὴ λέγουν: «Σὺ τίς εἶ;»²². — «Ἐμὰ ἐστὶ πάντα· Υἱὸς γὰρ εἰμι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ μένω τοῦ Πατρὸς», καὶ οἰκίαν ὀνομάζει τὴν ἐξουσίαν· διότι καὶ ἀλλαγῶν ὀνομάζει οἰκίαν τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πατρὸς: «ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου μοναὶ πολλαὶ εἰσιν»²³. Διότι, ἐπειδὴ ὁ λόγος εἶναι περὶ ἐλευθερίας καὶ δουλείας, εὐλόγως χρησιμοποιεῖ αὐτὴν τὴν μεταφορὰν, λέγων ὅτι δὲν εἶχαν ἐξουσίαν ἐκεῖνοι ἀφέσεως ἁμαρτιῶν.

«Ἐάν οὖν ὁ Υἱὸς ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ»²⁴. Εἶδες τὸ ὁμοίσιον Αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ πῶς ἀποδεικνύει ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν μετ' Ἐκείνου; «Ἐάν ὁ Υἱὸς ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ», οὐδαὶς τοῦ λοιποῦ προβάλλει ἀντιρρήσιν, ἀλλὰ θεσθαίαν ἔχετε τὴν ἐλευθερίαν· «Θεὸς γὰρ ὁ δικαίων· τίς ὁ κατακρίνων;»²⁵. Ἐδῶ δεικνύει καὶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καθαρῶν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ ὑπονοεῖ τὴν κατ' ὄνομα ἐλευθερίαν· διότι αὐτὴν καὶ οἱ ἄνθρωποι δίδουσι, ἐκείνην δὲ μόνος ὁ Θεός. Καὶ διὰ τούτου τοῦ λόγου²⁶ πείθει αὐτοὺς νὰ μὴ ἀσχύνωνται διὰ τὴν δουλείαν αὐτῶν ἐδῶ, ἀλλὰ διὰ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας. Καὶ θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ἂν καὶ δὲν ἦσαν δοῦλοι, ἐπειδὴ ἀπέκρουσαν ἐκείνην τὴν δουλείαν, περισσότερον ἔχουν καταστῆ δοῦλοι, προσέθεσεν ἀμέσως: «Ὅντως ἐ-

22. Ἰωάν. 8, 25.

23. Ἰωάν. 14, 2.

24. Ἰωάν. 8, 36.

25. Ρωμ. 8, 33-34.

26. Ἰωάν. 8, 38.

λεύθεροι ἐσοθε»²⁷. Διὰ δὲ τῆς προσθήκης δεικνύει ἐπίσης ὅτι αὐτὴ ἡ ἐλευθερία (ἡ ἐδῶ) δὲν εἶναι ἀληθής.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ λέγουν ὅτι «ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν» (διότι ἦτο φυσικὸν νὰ εἶπουν τοῦτο), θέλεπε πῶς αὐτοὺς εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἔρριψε· ἀφοῦ παραλείπει νὰ ἐλέγξῃ ὅλον τὸν θῆλον αὐτῶν, τοῦτο μετὰ τὸ ὁποῖον ἠσχολοῦντο καὶ τὸ ὁποῖον ἠθέλον νὰ κάμουν, φέρει εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει: «Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτείνει»²⁸. Μετὰ ἡρεμίαν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀποβάλλει αὐτοὺς ἐκ τῆς συγγενείας ἐκείνης, διδάσκων νὰ μὴ καυχῶνται δι' αὐτὴν· διότι ὅπως ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ δουλεία ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν ἔργων, οὕτω καὶ ἡ συγγένεια. Καὶ δὲν εἶπεν ἀμέσως: «Οὐκ ἐστε τοῦ Ἀβραάμ, οἱ ἀνδροφόνου τοῦ δικαίου», ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν συμβαδίζει μετ' αὐτοὺς, καὶ λέγει: «Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε»²⁹. ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο, τὸ ὁποῖον ζητεῖται, διὰ τοῦτο καὶ ἐν συνεχείᾳ καθιστᾷ δριμύτερον τὸν λόγον τούτου.

Διότι εἶναι δυνατόν νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, ὅτι ὅταν πρόκειται κάποιος νὰ ἐπιτελέσῃ κάτι σπουδαῖον, μετὰ τὴν πραγματοποίησιν, μεγαλύτεραν ἐλευθερίαν λόγου ἐπιβεικνύει, δεδομένου ὅτι ἡ μαρτυρία ἢ προερχομένη ἐκ τῶν ἔργων ἀποστομῶναι αὐτοῦς.

Ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτείνει»³⁰. Διὰ τὴν, δύναται νὰ εἴπῃ τις, δὲν ἐρωτᾷ, ἐάν δικαίως ζητοῦν νὰ φονεύσουν Αὐτόν; Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτως ἡ ὑπόθεσις· διὰ τοῦτο καὶ

27. Ἰωάν. 8, 36.

28. Ἰωάν. 8, 37.

29. Ἰωάν. 8, 37. Λέγων ὁ ἱερός Χρυσόστομος «καυτῆρε» ἔννοαί ὅτι συμβαδίζει μετ' αὐτοὺς ὡς πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν των καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν φράσιν των. Δηλ. ἐκεῖνοι λέγουσι:

«Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν», καὶ ὁ Κύριος λέγει: «οἶδα ὅτι Σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε».

30. Ἰωάν. 8, 37.

τὴν αἰτίαν προβάλλει, δηλαδή ὅτι «ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν»³¹. Πῶς λοιπὸν λέγει ὅτι ἐπίστευον εἰς Αὐτόν; Ἀλλά, πράγμα τὸ ὁποῖον εἶπον, μεταβάλλου- το πάλιν. Διὰ τοῦτο καὶ σφοδρῶς ἐπετίμησεν αὐτούς· διότι ἐὰν καυχᾶσθε διὰ τὴν συγγένειαν ἐκείνου (δηλ. τοῦ Ἀβραάμ), πρέπει νὰ δεῖξετε καὶ τὸν ἀνάλογον τρόπον ζωῆς.

Καὶ δὲν εἶπεν: «οὐ χωρεῖτε τὸν λόγον», ἀλλὰ: «οὐ χωρεῖ ὁ ἐμὸς λόγος ἐν ὑμῖν»³², θέλων νὰ δεῖξῃ τὸ ὕψος τῶν δογμάτων Αὐτοῦ· καὶ ὅμως δὲν ἔπρεπε διὰ τοῦτο νὰ τὸν θανατώσουν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τὸν τιμῶν καὶ νὰ τὸν λατρεύουν, διὰ νὰ διδαχθοῦν.

Τί λοιπὸν, θὰ εἶεγον, καὶ ἂν οὐ ἀπ' ἑαυτοῦ τὰ λέ- γης; διὰ τοῦτο προσέθεσεν: «Ἄ ἐγὼ εἰράκα παρὰ τῷ Πατρὶ μου, ταῦτα λαλῶ· καὶ ὑμεῖς, ὃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ποιεῖτε»³³. Ὅπως, λέγει, ἐγὼ καὶ ἀπὸ τούτους λόγους, καὶ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν παρουσιάζω τὸν Πα- τέρα, οὕτω καὶ σεῖς ἀπὸ τὰ ἔργα· διότι δὲν ἔχω μόνον τὴν αὐτὴν οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτὴν μὲ τὸν Πατέρα ἀλήθειαν.

Λέγουσιν εἰς Αὐτόν: «Ἡμεῖς πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς: εἰ πατέρα εἴχετε τὸν Ἀβραάμ, τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐποιεῖτε ἂν. Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι»³⁴. Συνεχῶς ἐδῶ ἀνακινεῖ τὴν φονικὴν αὐ- τῶν διάθεσιν καὶ τὸν Ἀβραάμ ἐνθυμεῖται. Κάμνει δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ θέλει καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν συγγένειαν νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτούς, καὶ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν περιττὴν καύ- χριν αὐτῶν, καὶ νὰ πείσῃ αὐτούς νὰ μὴ στηρίζουν εἰς ἐκείνον τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας, οὔτε εἰς τὴν κατὰ

31. Ἰωάν. 8, 37.

32. Ἰωάν. 8, 37.

33. Ἰωάν. 8, 38 (παρηλλαγμένον τὸ χωρίον).

34. Ἰωάν. 8, 38-40.

φύσιν συγγένειαν, ἀλλὰ εἰς τὴν κατὰ προαίρεσιν· διό- τι τοῦτο ἦτο κείνο, τὸ ὁποῖον ἠμποδίζεν αὐτούς νὰ πλησιάσουν τὸν Χριστόν, τὸ ὅτι δηλαδή ἐνόμιζον ὅτι ἦρκει εἰς αὐτούς ἡ συγγένεια ἐκείνη διὰ τὴν σωτηρί- αν των.

Ποῖαν δὲ ἀλήθειαν λέγει; ὅτι εἶναι ἴσος μὲ τὸν Πατέρα· διὰ τοῦτο θεοαίως ἐζήτουν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ θανατώσουν Αὐτόν, καὶ λέγει: «Ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρὸς μου»³⁵. Θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αὐτὰ, τὰ ὅποια λέγει, δὲν εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὸν Πατέρα, πάλιν εἰς Αὐτὸν καταφεύγει.

«Λέγουσιν Αὐτῷ: Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννή- μεθα ἕνα Πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν». Τί λέγεις; σεῖς πατέρα τὸν Θεὸν ἔχετε καὶ τὸν Χριστὸν κατηγορεῖτε, ἐπειδὴ λέγει τοῦτο; Βλέπετε ὅτι κατὰ ἐξαιρετικὸν τρό- πον εἶπεν ὅτι Πατὴρ Αὐτοῦ εἶναι ὁ Θεός;^{35α}.

γ'. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπέκλεισεν αὐτούς ἐκ τῆς συγ- γενείας τοῦ Ἀβραάμ, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο τίποτε νὰ εἴπω, κάτι ἄλλο σοβαρότερον τολμοῦν ἀναφερόμε- νοι εἰς τὸν Θεόν· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν τιμὴν ἀπο- κλείει αὐτούς, λέγων: «Εἰ ὁ Θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγα- πᾶτε ἂν ἐμέ· ὅτι ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἦκω· καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέ- στειλε. Διατί οὐκ οἶδατε τὴν λαλίαν τὴν ἐμὴν; Ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν. Ὅταν λα- λῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ»³⁶.

35. Ἰωάν. 8, 40 (παρηλλαγμένον τὸ χωρίον).

35α. Δεδομένου ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι κατ' οὐσίαν Υἱὸς τοῦ Πατρὸς καὶ ἰσὺς κατὰ χάριν, ὅπως ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί.

36. Ἰωάν. 8, 42-44.

Ἀπέκλεισε λοιπὸν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν συγγένειαν τοῦ Ἀθραάμ, καὶ, ἐπειδὴ ἐτόλμησαν σοφωρότερα νὰ εἴπουν, τότε ἐν συνεχείᾳ ἐπιφέρει κατ' αὐτῶν τὸ πλῆγμα, λέγων ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλο δὲν εἶναι τέκνα τοῦ Ἀθραάμ, ἀλλ' ὅτι εἶναι καὶ τοῦ διαβόλου, καταφέρον τὸ τραῦμα εἰς ἀντιστάθμισμα τῆς ἀναισχυντίας αὐτῶν, καὶ δὲν ἀφήνει αὐτὸ ἀνευ μαρτυρίας, ἀλλὰ μὲ ἀποδείξεις αὐτὸ ἐξοπλίζει· διότι τὸ νὰ φωνεῖ κανεὶς, λέγει, εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς κακίας ἐκείνου.

Καὶ δὲν εἶπεν ἀπλῶς: «τὰ ἔργα» ἀλλὰ «τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ ποιεῖτε», ἀποδεικνύων ὅτι καὶ ἐκεῖνος καὶ ἐκεῖνοι εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ φόνους, καὶ ὅτι ἡ αἰτία ἦτο ὁ φόνος³⁷. Διότι ὁ διάβολος, ἐνῶ δὲν ἠδύνατο καμμίαν κατηγορίαν νὰ διατυπώσῃ κατὰ τοῦ Ἀδάμ, παρὰ μόνον ἐπειδὴ ἐφθόνη αὐτόν, τὸν ἐφόνευσε.

Αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἐδῶ ὑπαινίσσεται. «Καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκε» δηλαδὴ εἰς τὴν ἐνάρετον ζωὴν δὲν ἔμεινε σταθερὸς. Διότι ἐπειδὴ συνεχῶς κατηγοροῦν αὐτόν, ὅτι δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, λέγει ὅτι καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς τὸν αὐτὸς προέρχεται ἀπὸ ἐκεῖ (δηλαδὴ ἀπὸ τὸν διάβολον)· διότι ἐκεῖνος πρῶτος ἐγέννησε τὸ ψεῦδος λέγων: «ἢ ἂν ἡμέρα φάγητε, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί»³⁸. Καὶ αὐτὸς πρῶτος ἔκαμε χρῆσιν αὐτοῦ· διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι δὲν τὸ χρησιμοποιοῦν ὡς ἰδικόν των, ἀλλ' ὡς ξένον, ἐκεῖνος δὲ ὡς ἰδικόν του.

Ἐγὼ δὲ ὅτι ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι³⁹. Ποία εἶναι ἡ συνέχεια; «Χωρὶς νὰ ἔχετε οὐβημίαν κα-

37. Ἀεὶ πορευθήσονται ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν εἰς τὴν ἀνάρετον ζωὴν τὸν φόνον, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο δὲν εἶναι τέκνα τοῦ Ἀθραάμ, ἀλλ' ὅτι εἶναι καὶ τοῦ διαβόλου, καταφέρον τὸ τραῦμα εἰς ἀντιστάθμισμα τῆς ἀναισχυντίας αὐτῶν, καὶ δὲν ἀφήνει αὐτὸ ἀνευ μαρτυρίας, ἀλλὰ μὲ ἀποδείξεις αὐτὸ ἐξοπλίζει· διότι τὸ νὰ φωνεῖ κανεὶς, λέγει, εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς κακίας ἐκείνου.

38. Γεν. 3, 5.

39. Ἰωάν. 8, 45.

τηγορίαν, θέλετε νὰ μὲ θανατώσετε· διότι, ἐπειδὴ εἰσθε ἔχθροὶ τῆς ἀληθείας, διὰ τοῦτο μὲ διώκετε· ἐάν δὲν εἶναι αὕτη ἡ αἰτία, διατυπώσατε τὴν κατηγορίαν». Δι' αὐτὸν θεσπάζει τὸν λόγον προσέθεσε: «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;»⁴⁰. Καὶ ἔπειτα ἐκεῖνοι λέγουσιν: «Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννημέθα»⁴¹. Καὶ ὁμοίως ἐκ πορνείας ἐγεννήθησαν πολλοί· (διότι καὶ μὴ ἐπιτρεπομένης σχέσεως συνήπτου)· ἀλλ' οὔτε ὡς πρὸς τοῦτο φέρει ἀποδείξεις, ἀλλὰ μὲ ἐκεῖνο⁴² ἀσχαλεῖται. Δηλαδὴ ἐπειδὴ ἔδειξεν ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ διαβόλου (διότι καὶ ὁ φόνος εἶναι ἔργον διαβολικόν, καὶ τὸ ψεῦδος διαβολικόν· αὐτὰ δὲ καὶ τὰ δύο σείς πράττετε), ἐκ τούτων ὄλων ἀποδεικνύει ὅτι τὸ νὰ ἀγαπῶμεν, αὐτὸ εἶναι σημεῖον τοῦ ὅτι προέρχεται τις ἐκ τοῦ Θεοῦ.

«Διατί οὐκ οἴδατε τὴν λαλίαν τὴν ἐμὴν;»⁴³. Διότι, ἐπειδὴ πάντοτε ἠπάρουν, λέγοντες: «Τί ἐστίν, ὅτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε εἰσελθεῖν;»⁴⁴ διὰ τοῦτο λέγει: «Οὐκ οἴδατε τὴν ἐμὴν λαλίαν, ὅτι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε»⁴⁵. Τοῦτο δὲ συμβαίνει εἰς οὐδὲν, διότι σκέπτεσθε τὰ γήϊνα, καὶ διότι τὰ ἰδικὰ μου εἶναι πολὺ ἀνώτερα. Ποία σημασία λοιπὸν ἔχει, ἐάν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνοήσουν. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὸ νὰ μὴ δύνασθε, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ μὴ θέλετε, διότι ἐξεπαιδεύσατε τοὺς ἑαυτοὺς σας νὰ εἶναι εὐτελεῖς, διότι δὲν σκέπτεσθε τίποτε σπουδαῖον.

Διότι, ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι καταδιώκουν αὐτόν δει-

40. Ἰωάν. 8, 48.

41. Ἰωάν. 8, 41.

42. Εἰ ὁ Θεὸς, πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἀγαπᾶτε ἂν ἐμὲ· Ἰωάν. 8, 42.

43. Ἰωάν. 8, 43. (Τὸ κεῖμενον τῆς Κ. Δ. ἀντὶ τοῦ οἴδατε ἔχει τὰ γινώσκετε).

44. Ἰωάν. 7, 38.

45. Ἰωάν. 7, 43-44.

κύνοντες ζήλον ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο παντοῦ προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ νὰ καταδιώκουν Αὐτὸν, εἶναι ἔργον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι μισοῦν τὸν Θεὸν ἀντιθέτως δέ, λέγει, τὸ νὰ ἀγαποῦν Αὐτὸν εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν τὸν Θεόν.

«Ἐνα Πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν»⁴⁶. Δι' αὐτὰ καυχῶνται ἐκ τῆς τιμητικῆς ὀνομασίας καὶ ὄχι ἐκ τῶν ἔργων. Ἄρα τὸ ὅτι σεῖς δὲν πιστεύετε δὲν εἶναι ἀπόδειξις, τοῦ ὅτι εἶμαι ξένος πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἡ ἀπιστία εἶναι σημεῖον τοῦ ὅτι δὲν γνωρίζετε σεῖς τὸν Θεόν⁴⁷. Τὸ δὲ αἴτιον προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι θέλετε νὰ ψεύδεσθε καὶ νὰ ἐπιτελήτε τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου.

Τοῦτο δὲ προκαλεῖ ἡ μικρότης τῆς ψυχῆς, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος: «Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ἔρις καὶ ζήλος, οὐχὶ σαρκικοὶ ἐστέ;»⁴⁸. Διατί δὲ δὲν δύνασθε; «Ὅτι τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν»⁴⁹, δι' αὐτὸ φροντίζετε καὶ φιλονικεῖτε.

Βλέπετε ὅτι τὸ «οὐ δύνασθε», τὸ παρουσιάζει ὡς ἰσοδύναμον μὲ τὸ νὰ μὴ θέλουσιν; Διότι «Ἀβραάμ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν»⁵⁰.

Ἀλλὰ ποῖα εἶναι τὰ ἔργα αὐτοῦ; Ἡ ἡμερότης, ἡ ἐπιείκεια, ἡ ὑπακοή· σεῖς δὲ ἀντίθετον στάσιν τηρεῖτε, διότι εἰσθε σκληροὶ καὶ ὤμοι. Πῶς δὲ ἦλθεν εἰς τὸν

46. Ἰωάν. 8, 41.

47. Ἀεισημεῖωτος ἡ ἀνίθεσις:

Οὐκ ὄρα τοῦ ἄλλοτρίου με εἶναι, τὸ μὴ πιστεῦεν ὑμᾶς τεκμήριον ὅλας τοῦ ἡμᾶς μὴ εἶδέναι τὸν Θεόν, ἡ ἀπιστία σημεῖον.

Ὅρα ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Ἰεράρχης εἶπκε τὰς λέξεις «τεκμήριον» καὶ «σημεῖον», καθ' ὅν τρόπον καὶ ὁ ῥήτωρ Ἰσοκράτης. Π.χ. Ἀπεσταλάσσοι τόνδε τὸν λόγον.

τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ὑμᾶς εὐνοίας σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἰπώνικον ἀνηθείας. (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόνικον 2).

48. Α' Κορινθ. 3, 3.

49. Ἰωάν. 8, 44.

50. Ἰωάν. 8, 40.

νοῦν των νὰ καταφύγουν εἰς τὸν Θεόν⁵¹;

Ἀπέδειξεν αὐτοὺς ὡς μὴ ἀνταξίους πρὸς τὸν Ἀβραάμ. Θέλοντες δὲ νὰ ἐκφύγουν ἐκ τῆς εἰς θάλασσαν ἀποδείξεως ταύτης, προέβησαν εἰς δῆλωσιν περὶ ἀνωτέρας καταγωγῆς· διότι, ἐπειδὴ κατηγορήσεν αὐτοὺς διὰ φόνον, ὡς εἶναι προσβάλλουν δικαιολογίαν ὅτι λαμβάνουν ἐκδίκησιν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, λέγουν ταῦτα. Δεικνύει λοιπὸν ὅτι τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀντιτίθενται πρὸς τὸν Θεόν.

Τὸ δὲ «ἐξῆλθον»⁵² δεικνύει ὅτι Αὐτὸς ἀπὸ ἐκεῖ κατὰγεται. Λέγει δὲ «ἐξῆλθον», ὑπονοῶν τὴν ἀφιξίν Αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο φυσικὸν αὐτοὶ νὰ εἶπουν ὅτι «λέγεις μερικά πράγματα παράξενα καὶ νέα», λέγει ὅτι ἔχει ἔλθει ἐκ τοῦ Θεοῦ. Εὐλόγως λοιπὸν δὲν ἀκούετε αὐτοὺς τοὺς λόγους, λέγει, διότι προέρχεσθε ἐκ τοῦ διαβόλου. Διότι, διὰ ποῖον λόγον θέλετε νὰ μὴ θανατώσασθε; Ποῖαν κατηγορίαν ἔχοντες νὰ προβάλλετε; Ἐάν δὲν συμβαίῃ τοῦτο, διατί «οὐ πιστεύετε μοι;»⁵³.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν, ἀφοῦ ἀπέδειξεν ὅτι αὐτοὶ προέρχονται ἐκ τοῦ διαβόλου ἕνεκα τοῦ ψεύδους καὶ τοῦ φόνου, εἶδειν ὅτι εἶναι καὶ ξένοι πρὸς τὸν Ἀβραάμ καὶ τὸν Θεόν, καὶ διότι μισοῦν ἐκείνον, ὁ ὁποῖος δὲν ἔκαμεν οὐδεμίαν ἀδικίαν, καὶ διότι δὲν ἤκουον Αὐτοῦ. Καὶ ἀποδεικνύει παντοῦ ὅτι οὔτε ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεὸν ἦτο, οὔτε ἦτο ὁ λόγος αὐτός, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἐπίστευον, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευον, διότι ἦσαν ξένοι πρὸς τὸν Θεόν· διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει διαπράξει ἀμάρτημα, ποῦ λέγει ὅτι ἔχει ἔλθει ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἀπὸ Ἐκείνου ἔχει ἀποσταλῆ, ποῦ λέγει τὴν ἀλήθειαν

51. Ἰωάν. 8, 41.

52. Ἰωάν. 8, 42.

53. Ἰωάν. 8, 48.

καὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον λέγει αὐτήν, ὥστε ὄλους νὰ τοὺς προσκαλῆ δι' Ἐλεγχον πρὸς διαπίστωσιν αὐτῆς, κατόπιν ἂν δὲν γίνεται πιστευτός, εἶναι φανερόν ὅτι δὲν γίνεται πιστευτός, διότι ἐκεῖνοι εἶναι σαρκικοί· διότι γνωρίζει, ὅτι ἡ εὐτελής ψυχὴ διαπράττει ἁμαρτήματα. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ἐπεὶ νοῦροί γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς ὁμῶν»⁵⁴. Διότι ὅταν κανεὶς δὲν δύναται νὰ περιφρονῇ τὰ ἐπίγεια, πῶς δύναται νὰ βεῖξῃ καρτερίαν διὰ τὰ ἐπουράνια;

δ'. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ὡς πράττωμεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ ἀκολουθήσωμεν ὀρθὴν ὁδὸν εἰς τὸν θῆλον ἡμῶν, νὰ καταστῆ καθαρὰ ἡ διάνοιά μας, διὰ νὰ μὴ ὑπάρξῃ εἰς ἡμᾶς οὐδὲν ρυπαρὸν ἐμπόδιον. Νὰ φωτίσετε δηλαδὴ τοὺς ἑαυτούς σας μὲ φῶς γνώσεως, καὶ νὰ μὴ σπεύρετε εἰς ἀκάνθας⁵⁵; διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζει ὅτι ἡ πλεονεξία εἶναι κακόν, πότε θὰ γνωρίσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνώτερον; ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀπέχει ἀπὸ τὰ ἐδῶ, πότε θὰ προσκολληθῇ εἰς τὰ ἐκεῖ;

Ἐραῖον εἶναι τὸ νὰ ἀρπάξῃ κανεὶς, ἀλλὰ ὄχι τὰ φθαρτά, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· διότι «βιασταί», λέγει, «ἀρπάξουσιν αὐτήν»⁵⁶. Ἄρα δὲν εἶναι δυνατόν μὲ ὀκνηρίαν νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτήν, ἀλλὰ μὲ ἐπιμέλειαν.

Τί δὲ σημαίνει: «βιασταί»; Ὑπάρχει ἀνάγκη πολλῆς θίας (διότι εἶναι στενὴ ἡ ὁδὸς) καὶ νεανικῆς ψυχῆς καὶ γενναίας. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀρπάζουν θέλουν ὄλους νὰ τοὺς προλάβουν· δὲν σπέρφουν τὸ φλέμμα των εἰς τίποτε, οὔτε διὰ καταδίκην, οὔτε διὰ κατηγορίαν, οὔτε διὰ τιμωρίαν, ἀλλ' εἰς ἕνα μόνον σκοπὸν ἀποβλέπουν,

54. Ἐβρ. 5, 11.

55. Ἐντοῦθα ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἔχει ὑπὸ ὄψιν τὴν παραβολὴν τοῦ σπορέως (Ματθ. 13, 4-9).

56. Ματθ. 11, 12.

νὰ λάθουν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θέλουν νὰ ἀρπάξουν, καὶ ὄλους τοὺς ἐμπροσθεν αὐτῶν προσπαθοῦν νὰ προσπεράσουν. Ἄς ἀρπάσωμεν λοιπὸν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· διότι ἐδῶ τὸ νὰ ἀρπάξῃ δὲν εἶναι ἀντικείμενον κατηγορίας, ἀλλὰ ἐπαίνου· ἀντικείμενον κατηγορίας δὲ εἶναι τὸ νὰ μὴ ἀρπάξῃ.

Ἐδῶ λοιπὸν ὁ πλοῦτος μας δὲν καθίσταται πρόξενος τῆς ζημίας τοῦ ἄλλου. Ἄς σπεύσωμεν λοιπὸν νὰ ἀρπάσωμεν Αὐτήν (τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν)· καὶ ἂν μᾶς ἐνοχλῇ ὁ θυμὸς, καὶ ἂν μᾶς ἐνοχλῇ ἡ ἐπιθυμία, ὡς πιέσωμεν τὴν φύσιν· ὡς γίνωμεν ἡμερώτεροι· ὡς κοπιᾶσωμεν ὀλίγον, διὰ νὰ ἀναπαυθῶμεν αἰωνίως. Νὰ μὴ ἀρπάξῃ τὸν χρυσόν, ἀλλὰ νὰ ἀρπάξῃ πλοῦτον, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύει ὅτι ὁ χρυσὸς εἶναι θέρσος⁵⁷. Διότι, εἰπέ μου, ἂν εἶχε τεθῆ ἐμπροσθέν σου μόλυθος καὶ χρυσός, τί θὰ ἤρπαζες; δὲν εἶναι εὐλογον ὅτι θὰ ἤρπαζες τὸν χρυσόν; Ἐπειτα, ἐκεῖ μὲν ὅπου ὁ ἀρπάζων τιμωρεῖται, τιμᾶς τὸ ἀνώτερον, ἐκεῖ δὲ ὅπου ὁ ἀρπάζων τιμᾶται, προδίδεις τὸ ἀνώτερον⁵⁸; Διότι ἂν καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρᾶς ἐπέκειτο τιμωρία, δὲν θὰ ἤρχεσο πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν πάλιν;

Ἐδῶ δὲ δὲν συμβαίνει τίποτε τοιοῦτον (τιμωρία), ἀλλὰ καὶ μακαρισμὸς ἐπακολουθεῖ.

Δυνατὸν νὰ εἴπῃ τις: Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀρπάσω τὴν βασιλείαν; Νὰ ρίψῃς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς τὰς χεῖρας σου· διότι ἐφ' ὅσον κατέχεις αὐτά, ἐκεῖνα δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ τὰ ἀρπάξῃς. Διότι φαντάσου ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔχει τὰς χεῖρας του πλήρεις ἀργύρου· μήπως θὰ δυνηθῇ, ἐφ' ὅσον κρατεῖ τοῦτον, νὰ

57. Ἀποφθεγματικοὶ οἱ λόγοι αὗτοι: «Μὴ ἀρπάξῃ χρυσόν, ἀλλὰ ἄρπασον πλοῦτον, τὸν θέρσον δεικνύοντα τὸν χρυσόν».

58. Ἴδε τὴν συμμετρικὴν ἀντίθεσιν:

Ἐνθα μὲν ὁ ἀρπάζων κολάζεται, τὸ μείζον τιμᾶται· ἐνθα δὲ ὁ ἀρπάζων τιμᾶται, προδίδεις τὸ μείζον;

ἀρπάσῃ χρυσόν, ἐάν δὲν ρίψῃ τὸν ἀργυρον καὶ δὲν καταστῆ ἐλεύθερος ἀπὸ αὐτόν;

Διότι ὁ ἀρπάζων πρέπει νὰ εἶναι εὐκλίνῃτος, ὥστε νὰ μὴ κατακρατηθῆ; διότι καὶ τῶρα ὑπάρχουν ἀντίπαλοι δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι μᾶς καταδιώκουν, διὰ νὰ μᾶς ἀρπάσουν ἐκεῖνο τὸ ἀγαθόν. Ἄλλὰ ὡς ἀποφύγωμεν αὐτάς, ὡς τὰς ἀποφύγωμεν, χωρὶς νὰ ἀφήσωμεν εἰς αὐτάς ἀπ' ἐξω οὐδεμίαν λαθὴν. Ἄς ἀποκάψωμεν τὰ σχοινία, ὡς ἀπελευθερωθῶμεν ἀπὸ τὰς θιωτικὰς μερίμνας. Ποῖα εἶναι ἡ ἀνάγκη μεταξωτῶν ἐνδυμάτων; μέχρι πότε θὰ ἐμπλεκώμεθα εἰς αὐτὰ τὰ καταγέλαστα ἀντικείμενα; Μέχρι πότε θὰ κρύπτωμεν τὸν χρυσόν;

Θὰ ἤθελα νὰ παύσω νὰ λέγω αὐτὰ πάντοτε, ἀλλὰ σεῖς δὲν μὲ ἀφήνετε, διότι πάντοτε μοῦ βίβετε ἀφαρμᾶς καὶ σχετικὰ ζητήματα.

Ἄλλὰ τῶρα θέθωμαι ὡς παύσωμεν, ὥστε, καὶ ἄλλους ἀφοῦ διδάξωμεν διὰ τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ὑπεσχνημένα ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦ ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΕ' (55)

(Ἰωάν. η', 48-59)

«Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ: Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρεῖτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς: Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν Πατέρα»¹.

1. Ἰωάν. 8, 48-49.

α'. Ἀναίσχυντον πρᾶγμα καὶ θρασυ εἶναι ἡ κακία, καὶ, ὅταν πρέπει νὰ κρύπτεται, περισσότερον ἐξαγριώνεται. πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔχει συμβῆ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων διότι, ἐνῶ ἔπρεπε, νὰ αἰσθανθοῦν κατάνυξιν δι' ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶχον λεχθῆ, ἀφοῦ θαυμάσασον τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῶν λόγων, ἐν τούτοις ὑβρίζουν, ἀποκαλοῦντες τὸν Ἰησοῦν Σαμαρεῖτην καὶ λέγοντες ὅτι κατέχεται ὑπὸ δαιμονίου καὶ λέγουσι: «Οὐχὶ καλῶς ἐλέγομεν ὅτι Σαμαρεῖτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις;»². Διότι, ὅταν εἶπῃ κάτι ὑψηλόν, θεωρεῖται τοῦτο ὑπὸ λίαν ἀναισθητῶν ὅτι εἶναι ἀφροσύνη, ἐν καὶ θεοφαῖως εἰς οὐδὲν μέρος προηγουμένως εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι ἀπεκάλεσαν τὸν Κύριον Σαμαρεῖτην, εἶναι ἡμῶς ἐκ τῶν λόγων τούτων³ προφανές ὅτι πολλὰ κίς ἐλέχθη τοῦτο ὑπ' αὐτῶν.

«Δαιμόνιον ἔχεις», λέγει. (Καὶ ἡμῶς ποῖος εἶναι ὁ ἔχων δαιμόνιον; ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τιμᾷ τὸν Θεόν, ἢ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑβρίζει τὸν τιμῶντα Αὐτόν;).

Τί ἀπαντᾷ λοιπὸν ὁ Χριστός, αὐτὴ ἡ πραότης, αὐτὴ ἡ ἐπιείκεια; «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πέμψαντά με»⁴. Ἐκεῖ μὲν, ὅπου ἔπρεπε νὰ διδάξῃ αὐτοὺς καὶ νὰ καταρρίψῃ τὴν μεγάλην ἀλαζονίαν αὐτῶν, καὶ νὰ διδάξῃ αὐτοὺς νὰ μὴ ὑπερηφανύωνται διὰ τὸν Ἀβραάμ, ἦτο αὐστηρός; ἐκεῖ δέ, ὅπου ὁ ἴδιος ὑβριζόμενος ἔπρεπε νὰ ὑπομείνῃ τοῦτο, πολλὴν πραότητα μετέρχεται; διότι ὅταν μὲν ἔλεγον: «Πατέρα τὸν Θεὸν ἔχομεν καὶ τὸν Ἀβραάμ», σφοδρῶς ἐπετίμησεν αὐτοὺς, ὅταν δὲ αὐτὸν κατηγοροῦν ὡς ἔχοντα δαιμόνιον, ὁμιλεῖ κατὰ ἥπιον τρόπον, διδάσκων ἡμᾶς τὰ μὲν ἀφορῶντα εἰς τὸν Θεὸν νὰ προσκίψωμεν,

2. Ἰωάν. 8, 48.

3. Ἰωάν. 8, 48.

4. Ἰωάν. 8, 49.

τά δέ εἰς ἡμᾶς νὰ παραθλέπωμεν.

«Ἐγὼ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν τὴν ἐμήν»⁵. Ταῦτα εἶπον, λέγει, διὰ νὰ ἀποδείξω ὅτι δὲν ἦτο πρέπον εἰς σᾶς τὸν Θεὸν νὰ ἀποκαλῆτε πατέρα, διότι εἰσαθε ἀνθρωποκτόνοι. Ὡστε ἕνεκα τῆς τιμῆς πρὸς Ἐκεῖνον εἶπον αὐτά, καὶ δι' Ἐκεῖνον ἀκούω αὐτά⁶, καὶ δι' Αὐτὸν μὲ προσθάλλετε. Ἀλλὰ οὐδόλως μὲ ἐνδιαφέρει διὰ τὴν ὕβριν αὐτὴν διότι ἀπέναντι Ἐκεῖνου εἰσαθε ὑπόλογοι διὰ τὰ λεχθέντα, διὰ τὸν ὁποῖον ἀκούω αὐτά τώρα.

«Ἐγὼ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν τὴν ἐμήν»⁷. «Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἀπέφυγα νὰ σᾶς τιμωρήσω, προβαίνω εἰς συμβουλήν ὑμῶν, καὶ συμβουλεύω αὐτὰ νὰ πράττετε, ἐκ τῶν ὁποίων ὄχι μόνον τὴν κόλασιν θὰ ἀποφύγετε, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν θὰ ἐπιτύχετε»⁸.

«Ἐάν τις μου τὸν λόγον τηρήσῃ, οὐ μὴ θεωρήσῃ θάνατον εἰς τὸν αἰῶνα»⁹. Ἐδῶ δὲν ὁμιλεῖ μόνον περὶ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς καθαρότητος τοῦ θίου. Καὶ προηγουμένως μὲν ἔλεγε: «ζωὴν αἰώνιον ἔξει»¹⁰. ἔδῶ δέ, (λέγει) «θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ»¹¹ συγχρόνως δὲ ὑπαινίσσεται ὅτι τίποτε δὲν δύναται νὰ πράξουν ἐναντίον Αὐτοῦ· διότι ἐάν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τηρεῖ τὸν λόγον Αὐτοῦ δὲν θὰ ἀποθάνῃ, πολλῶ μᾶλλον Αὐτός.

Τοῦτο λοιπὸν ἀφοῦ κατενόησαν καὶ οἱ ἴδιοι, λέγουν: «Ἴδὼν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις, Ἀβραάμ

5. Ἰωάν. 8, 50.

6. Ἰωάν. 8, 48.

7. Ἰωάν. 8, 50.

8. Ἀξιοπαρατήρητον ἐνταῦθα τὸ ὁμοιότυπον σχῆμα: οὐ μόνον τὴν κόλασιν διαφεύξεσθε, ἀλλὰ καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπιτεύξεσθε.

Παρατήρησον ὡσαύτως τὴν ἀντίθεσιν.

9. Ἰωάν. 8, 51.

10. Ἰωάν. 3, 15 - 16 καὶ 8, 40.

11. Ἰωάν. 8, 51.

ἀπέθανε καὶ οἱ προφήται ἀπέθανον»¹², δηλαδὴ, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἤκουσαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀπέθανον, καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἤκουσαν τὸν ἴδικόν σου δὲν θὰ ἀποθάνουν;

«Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ;» Ὁποῖα κενοδοξία! πάλιν ἀνατρέχουν εἰς τὴν συγγένειαν αὐτοῦ· καὶ ὅμως κατὰ λογικὴν ἀκολουθίαν ἔπρεπε νὰ εἴπουν: «Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ Θεοῦ;» ἢ οἱ ἀκούσαντές σου (μείζονές εἰσι) τοῦ Ἀβραάμ; (Μήπως σὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Θεόν, ἢ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι σὲ ἤκουσαν, ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ;). Ἀλλὰ δὲν λέγουν αὐτό, ἐπειδὴ ἐνόμιζον ὅτι Αὐτός ἦτο κατώτερος καὶ ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ.

Λοιπὸν κατ' ἀρχάς μὲν ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ἀνθρωποκτόνοι, καὶ οὕτως ἀπέκλεισεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν συγγένειαν (τοῦ Ἀβραάμ), ἐπειδὴ δὲ ἐπέμειναν, δι' ἄλλου τρόπου καταρρίπτει πάλιν αὐτὴν τὴν καυχσιολογίαν των, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι κοπιᾶζουν ἀναφελῶς, καὶ περὶ μὲν τοῦ θανάτου τίποτε δὲν εἶπεν εἰς αὐτοὺς, οὔτε ἀπεκάλυψε, οὔτε εἶπε ποῖον θάνατον ἐννοεῖ, κατ' ἀρχὴν δὲ πείθει ὅτι ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ εἶναι ἀνώτερος, ἵνα καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου κάμῃ αὐτοὺς νὰ ἐντραποῦν «διότι θεθαίως», λέγει «καὶ ἐάν ἤμην ὁ τυχών, δὲν ἔπρεπε νὰ θανατωθῶ, ἐφ' ὅσον δὲν διέπραξα οὐδὲν ἀδίκημα, ὅταν δὲ λέγω καὶ τὴν ἀλήθειαν λέγω, καὶ δὲν ἔχω καμίαν ἁμαρτίαν, καὶ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ εἶμαι ἀπεσταλμένος, καὶ ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ ἀνώτερος, πῶς δὲν εἰσαθε μανιακοὶ καὶ δὲν ματαιοπονεῖτε, ἐπιχειροῦντες νὰ μὲ φονεύσετε;».

Τί λέγουν λοιπὸν ἐκεῖνοι; «Ἴδὼν ἐγνώκαμεν ὅτι δαι-

12. Ἰωάν. 8, 52.

μόνιον ἔχεις»¹³. Ἄλλ' ἡ Σαμαρεῖτις δὲν δώλησεν οὕτως· διότι δὲν εἶπεν εἰς αὐτόν: «δαιμόνιον ἔχεις», ἀλλὰ μόνον: «Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ;»¹⁴· διότι αὐτοὶ μὲν ἦσαν ὄφρισταὶ κακοποιοὶ, ἐκείνη δὲ ἤθελε νὰ μάθῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ἠπώρησε, καὶ μὲ τὴν πρέπουσαν ματριοφροσύνην ἀπήνησε, καὶ Κύριον ὀνομάζει Αὐτόν (διότι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ὑπόσχεται πολὺ ἀνώτερα πράγματα, καὶ εἶναι ἀξιόπιστος δὲν ἔπρεπε νὰ ὑβρίζεται, ἀλλὰ καὶ νὰ θαυμάζεται)· αὐτοὶ δὲ ἀποκαλοῦν αὐτόν δαιμονισμένον¹⁵. Διότι ἐκεῖνοι μὲν οἱ λόγοι, δηλαδὴ τῆς Σαμαρείτιδος, ἦσαν λόγοι γυναικῶς ἐκφραζούσης ἀπορίαν, αὐτοὶ δὲ οἱ λόγοι ἦσαν ἀνθρώπων μὴ πιστευόντων καὶ διεστραμμένων.

«Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ;»¹⁶. Ὡστε τοῦτο κάμνει νὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ. Ὅταν λοιπὸν τὸν ἴδετε νὰ ὑψωθῆ, θά ὀμολογήσετε ὅτι εἶναι ἀνώτερος. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν: «Ὅταν ὑψωσῆτέ με, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἶμι»¹⁷.

Καὶ παρατήρησε τὴν σύνεσιν. Κατ' ἀρχὴν ἀφοῦ ἀπέσχισεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν συγγένειαν, παρουσιάζει τὸν ἑαυτὸν του ὅτι εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ ἐκείνον, ὥστε κατὰ πολὺ ἀνώτερος καὶ τῶν Προφητῶν νὰ θεωρηθῆ. Διότι, ἐπειδὴ πάντοτε ἔλεγον αὐτὸν προφήτην, διὰ τοῦτο ἔλεγεν: «Ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν»¹⁸.

Ἐκεῖ μὲν λοιπὸν ἔλεγεν ὅτι ἐγείρει τοὺς νεκροὺς,

13. Ἰωάν. 8, 52.

14. Ἰωάν. 4, 12.

15. Πιθανῶς ἐνταῦθα ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ἔχει ὑπ' ἄμυν χωρίον ἐκ τῶν Ἀκατηγόρητων τοῦ Ἰεροφάντου (Βίβλ. Γ', κεφ. 1, παρ. 18), ἐνθα συγχά ἀπαντᾷσιν αἱ λέξεις: δαιμόνιον, δαιμόνιον, μαινοῦσθαι, μανία, δεδομένου ὅτι συγχρότα χρησιμοποιεῖ τὴν πρώτην, ἐνῆκα δὲ καὶ τὰς ἄλλας.

16. Ἰωάν. 8, 53.

17. Ἰωάν. 8, 28.

18. Ἰωάν. 8, 37.

ἐδῶ δέ: «Οὐ μὴ θεωρήσει θάνατον ὁ πιστεύων»¹⁹, πράγμα τὸ ὅποιον πολὺ σπουδαιότερον ἦτο ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ κρατηθῆ ὑπὸ τοῦ θανάτου· διὰ τοῦτο περισσότερο ὠργίζοντο. Τί λέγουν λοιπὸν ἐκεῖνοι; «Τίνα σεαυτὸν ποιεῖς;»²⁰. Καὶ τοῦτο τὸ ἔλεγον κατὰ ὑβριστικὸν τρόπον «Σὺ», λέγει κανεὶς, «ἐπαινεῖς τὸν ἑαυτὸν σου». Εἰς τοῦτον τὸν λόγον λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἀπαντᾷ: «Ἐάν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδὲν ἐστίν»²¹.

8'. Τί λέγουν ἐδῶ οἱ αἰρετικοί; Ἦκουσε: «Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ;» καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ εἰς αὐτοὺς «ναί», ἀλλὰ συγκεκαλυμμένως κάμνει τοῦτο. Τί λοιπὸν; τίποτε δὲν εἶναι ἡ δόξα Αὐτοῦ; Ὡς πρὸς ἐκείνους τίποτε δὲν εἶναι. Διότι, ὅπως λέγει: «Ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἐστὶν ἀληθής»²², σύμφωνα μὲ τὴν σκέψιν ἐκείνων, οὕτω καὶ ἐδῶ λέγει: «Ἔστιν ὁ δοξάζων με»²³. Καὶ διατὶ νὰ μὴ εἴπῃ: «Ὁ Πατήρ ὁ πέμψας με», ὅπως ἔλεγε προηγουμένως, ἀλλὰ λέγει: «Ὀν ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς ὑμῶν ἐστὶ, καὶ οὐκ οἴδατε αὐτόν;»²⁴. Διότι ἤθελε νὰ δείξῃ, ὅτι ὅχι μόνον ὡς Πατέρα δὲν γνωρίζουν Αὐτόν, ἀλλὰ οὔτε ὡς Θεόν.

Ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν»²⁵. Ὡστε τὸ νὰ λέγῃ «Ἐγὼ οἶδα αὐτόν» δὲν εἶναι καυχῆσιολογία, ἀλλὰ τὸ νὰ εἴπω ὅτι δὲν γνωρίζω εἶναι ψεῦδος· σεις δὲ, ὅταν λέγετε ὅτι γνωρίζετε Αὐτόν, ψεύδεσθε. Ὅπως λοιπὸν σεις, ἐάν λέγετε ὅτι γνωρίζετε, ψεύδεσθε, οὕτω καὶ ἐγὼ, ἐάν εἴπω ὅτι δὲν γνωρίζω.

19. Ἰωάν. 8, 51.

20. Ἰωάν. 8, 53.

21. Ἰωάν. 8, 54.

22. Ἰωάν. 5, 31.

23. Ἰωάν. 8, 54.

24. Ἰωάν. 8, 54-55.

25. Ἰωάν. 8, 55.

«Ἐάν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτόν»²⁶. Ἐπειδὴ ἔλεγον: «Τίνα σεαυτὸν ποιεῖς;»²⁷ λέγει: «Ἐάν ἐγὼ ποιῶ, ἢ δόξα μου οὐδὲν ἔστιν»²⁸. Ὅπως λοιπὸν ἐγὼ γνωρίζω Αὐτὸν καλῶς, οὕτω σεῖς Αὐτὸν ἀγνοεῖτε.

Ὅπως λοιπὸν ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ δὲν ἀπέκλεισε καθ' ὀλοκληρίαν τὴν καταγωγὴν, ἀλλὰ λέγει: «Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε»²⁹, ὥστε νὰ καταστήσῃ σοβαρότεραν τὴν κατηγορίαν εἰς θάρος των, οὕτω καὶ ἐδῶ δὲν ἀπέκλεισε τελείως τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ καταγωγὴν, ἀλλὰ τί λέγει: «Ὁν ὑμεῖς λέγετε»³⁰. Ἀφοῦ ἐξέθεσε τὴν διὰ τῶν λόγων διατυπωθεῖσαν καύχησιν, σοβαρότεραν κατέστησε τὴν κατηγορίαν.

Πῶς δὲ δὲν γνωρίζετε Αὐτόν; Διότι ἐκείνον, ὁ ὁποῖος τὰ πάντα ὑπὲρ Αὐτοῦ λέγει καὶ πράττει, ὥστε νὰ δοξασθῇ Αὐτός, τὸν ὕβριζετε, ἀν καὶ ἔχει σταλῆ ὑπ' Ἐκείνου.

Ἄλλὰ τοῦτο³¹ εἶναι ἀνευ μαρτυρίας; ἀλλὰ τοῦτο πάλιν στηρίζεται ἐπὶ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ. «Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρᾷ»³², Ἐδῶ δὲ, ἐάν εἶχον κάτι ἀντίθετον, ἠθύναντο νὰ τὸ ἀντιτάξουν διότι ἦτο σπουδαιότητα ἀπόδειξις τὸ ὅτι εἶχε σταλῆ ἐκ μέρους Ἐκείνου.

Ἀβραάμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη»³³. Πάλιν δεικνύει ὅτι αὐτοὶ εἶναι ξένοι πρὸς ἐκείνον (τὸν Ἀβραάμ), ἐάν θεθαίως δι' ἐκείνα, διὰ τὰ ὅποια ἔχαρεν, αὐτοὶ λυποῦνται. Ἡ ἡμέρα δὲ τὴν ὁποῖαν ἐννοεῖ, νομίζω ὅτι εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Σταυροῦ, τὴν ὁποῖαν προεικόνι-

26. Ἰωάν. 8, 54.

27. Ἰωάν. 8, 53.

28. Ἰωάν. 8, 54.

29. Ἰωάν. 8, 37.

30. Ἰωάν. 8, 54.

31. Δηλαδή τὸ ὅτι ἔχει σταλῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

32. Ἰωάν. 8, 55.

33. Ἰωάν. 8, 56.

σε κατὰ τὴν προσφορὰν τοῦ κριοῦ καὶ τοῦ Ἰσαάκ.

Τί λέγουν λοιπὸν ἐκεῖνοι; «Τεσσαράκοντα ἔτη ὄπω ἔχεις καὶ Ἀβραάμ ἐώρακας;»³⁴. Ἐπομένως ὁ Χριστὸς ἐπληροῶσε τὰ τεσσαράκοντα ἔτη. Ἀπαντᾷ εἰς αὐτούς: «Πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι. Καὶ ἔλαθον λίθους, ἵνα θάλωσιν ἐπ' αὐτόν»³⁵.

Βλέπεις πῶς ἐστήριξε τὸ ὅτι εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ; Δηλαδή ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐχάρη, νὰ ἴδῃ τὴν ἡμέραν, καὶ θεωρεῖ τοῦτο ὡς ἀντικείμενον ἐνδιαφέροντος, εἶναι φανερόν ὅτι θεωρεῖ αὐτὴν ὡς ἡμέραν παρουσιασθεῖσαν δι' ἐνεργεσίαν, καὶ ὡς ἡμέραν ἐνός ἀνωτέρου ἀπὸ αὐτόν. Διότι, ἐπειδὴ ἔλεγον: «Ὁ τοῦ τέκτονος υἱός»³⁶ καὶ τίποτε περισσότερο δὲν ἐνόμιζον, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὀδηγεῖ αὐτούς εἰς ὑψηλότερας σκέψεις.

Ὅταν λοιπὸν ἤκουσαν: «οὐκ οἴδατε τὸν Θεόν», δὲν ἐλυπήθησαν, ὅταν δὲ ἤκουσαν: «Πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι»³⁷, ἐπειδὴ κατὰ τὴν γνώμην των προσεβάλλετο ἡ εὐγενὴς καταγωγὴ των, ὠργίζοντο καὶ ἐλιθοβόλουν.

«Εἶδε τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν καὶ ἐχάρη»³⁸. Δεικνύει ὅτι ἐρχεται εἰς τὸ πάθος ὅχι παρὰ τὴν θέλησίν του, ἐφ' ὅσον ἐπαινεῖ αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἠγαλλιστήθη διὰ τὸν σταυρόν διότι τοῦτο τὸ πάθος ἦτο ἡ σωτηρία τῆς οἰκουμένης. Ἐκεῖνοι δὲ λίθους ἔρριπτον τὸσον παρεσκευασμένοι ἦσαν διὰ φόνους καὶ τὰς τοιαύτας ἐνεργείας ἀφ' ἑαυτῶν ἐπετέλουν ἀπερισκέπτως.

Διὰ τί δὲ δὲν εἶπε: «Πρὸ τοῦ Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγὼ ἦμην», ἀλλὰ «ἐγὼ εἰμι»; Ὅπως ἀκριθῶς ὁ Πατὴρ

34. Ἰωάν. 8, 57. (Ἐν Κ. Δ. ἀνογράφεται πενήκοντα).

35. Ἰωάν. 8, 60· 59.

36. Ματθ. 13, 58.

37. Ἰωάν. 8, 58.

38. Ἰωάν. 8, 56.

αὐτοῦ χρησιμοποιεῖ αὐτὴν τὴν λέξιν, δηλαδὴ τὸ «εἰμί», οὕτω καὶ Ἐκεῖνος· διότι ἡ λέξις αὕτη σημαίνει ὅτι πάντοτε εἶναι, καὶ εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ οἰονδήποτε χρόνον διὰ τοῦτο καὶ ὁ λόγος αὐτὸς θεωρεῖται ὅπ' ἐκείνων ὅτι εἶναι θλάσφημος. Ἐάν δὲ δὲν ἠνέχθησαν τὴν σύγκρισιν πρὸς τὸν Ἀβραάμ, (ὅν καὶ ἦτο θεοβαίως μικρά), ἐάν συνεχῶς τὸν Ἐαυτὸν του παρουσίαζεν ἴσον μὲ τὸν Πατέρα, ἀρὰ γὰρ θὰ ἔπαυον Αὐτὸν νὰ κτυποῦν;

Κατόπιν φεύγει πάλιν κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον, καὶ κρύπτεται, ἀφοῦ ἀρκετὴν διδασκαλίαν ἔκαμεν εἰς αὐτοῦς· καὶ ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε τὰ ἀφορῶντα εἰς Αὐτόν, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἴσασιν τοῦ τυφλοῦ, θέλων διὰ τῶν ἔργων νὰ καταστήσῃ πιστευτὸν, ὅτι πρὸ τοῦ Ἀβραάμ ὑπάρχει.

Ἄλλ' ἴσως θὰ εἶπῃ τις: «Διὰ ποῖον λόγον δὲν ἐξεμηθένησε τὴν δύναμιν αὐτῶν; διότι τότε θὰ ἐπίστευον». Παράλυτον ἐθεράπευσε καὶ δὲν ἐπίστευσαν, ἀπειρα ἄλλα θαύματα ἔκαμεν, εἰς αὐτὸ δὲ ἀκόμη τὸ πάθος του ἐρριψεν αὐτοῦς ὑπτίους³⁹, καὶ ἐσκότισεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ δὲν ἐπίστευσαν· πῶς λοιπὸν θὰ ἐπίστευον, ἐάν ἐξεμηθένηζε τὴν δύναμιν αὐτῶν; Διότι τίποτε χειρότερον δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ἢ ὅποια δὲν ἔχει ἐλπίδα· καὶ ἂν ἴσῃ σημεῖα καὶ ἂν ἴσῃ τέρατα, ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν ἀναισχυντίαν· διότι καὶ ὁ Φαρισαῖος, ἐνῶ ἀπείρους πληγὰς ἐδέχετο, μόνον ὅταν ἐτιμωρεῖτο, ἐσώφρονίζετο, καὶ μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας παρέμεινεν ἀδιόρθωτος, δεδομένου ὅτι κατεδίωκεν αὐτοῦς, τοὺς ὁποίους ἀφήκεν ἐλευθέρους⁴⁰.

Διὰ τοῦτο συχνὰ ὁ Παῦλος λέγει: «Μὴ σκληρυνθῆ

39. Ἰωάν. 18, 8.
40. Ἐεὐθ. 7-14.

τις ἐξ ὁμῶν ἀπάτη τῆς ἀμαρτίας»⁴¹. Διότι ὅπως τὰ μέλη τοῦ σώματος εἰς τὸ τέλος νεκρώνονται καὶ δὲν ἔχουν πλέον οὐδεμίαν αἰσθησίν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν καταληφθῆ ἀπὸ πολλὰ πάθη, νεκρώνεται ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν. Καὶ ἂν προσφέρῃς ὅτιδήποτε, δὲν λαμβάνει αἰσθησίν τοῦ προσφερομένου, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀπειλήσῃς μὲ τιμωρίαν ἢ μὲ ὅτιδήποτε ἄλλο, θὰ μένῃ ἀνεπηρέαστος.

γ'. Διὰ τοῦτο λοιπὸν παρακαλῶ, ἐφ' ὅσον ἔχομεν ἐλπίδας σωτηρίας, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ ἐπιστρέψωμεν, νὰ πράξωμεν τὰ πάντα· διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν χάσει τὰς αἰσθήσεις των, ὅπως ἐκ τῶν κυβερνητῶν ἐκείνοι οἱ ὅποιοι ἔχασαν πᾶσαν ἐλπίδα παραδίδοντες τὸ σκάφος εἰς τοὺς ἀνέμους δὲν καταβάλλουν οὐδεμίαν προσπάθειαν ἐκ μέρους των, οὕτω καὶ αὐτοὶ τοῦ λοιποῦ φέρονται. Δηλαδή ὁ φθονερός εἰς ἓνα μόνον σκοπὸν ἐπιυδέπει, νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ ἂν πρόκειται νὰ τιμωρηθῆ, καὶ ἂν πρόκειται νὰ θανατωθῆ, γίνεται μόνον τοῦ πάθους δοῦλος· τὸ αὐτὸ πράττουν καὶ ὁ ἀκόλαστος καὶ ὁ φιλοχρήματος.

Ἐάν δὲ τῶν παθῶν τόση εἶναι ἡ τυραννίς, πολὺ ἀνωτέρα εἶναι τῆς ἀρετῆς ἢ δυνάμεις· ἐάν δι' ἐκεῖνα δὲν ὑπολογίζομεν τὸν θάνατον, πολὺ περισσότερον δι' αὐτὴν· ἐάν ἐκεῖνοι περιφρονοῦν τὴν ψυχὴν των, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ ἐνεργῶμεν κατὰ παρόμοιον τρόπον διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν· διότι ποῖα δικαιολογία θὰ ὑπάρχῃ δι' ἡμᾶς, ὅταν, ἐνῶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι καταστρέφονται δεικνύουν τοιοῦτον ζῆλον διὰ τὴν καταστροφὴν των, ἡμεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν μας δὲν δεῖξωμεν τόσον ζῆλον, ἀλλὰ πάντοτε ἐπιμένωμεν νὰ θασανίζωμεθα ὑπὸ τοῦ φθόνου;

Διότι τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὸν φθόνον.

41. Ἐεφ. 3, 13.

νον· διὰ τὰ καταστρέψει ἄλλον ὁ φθονερός, καταστρέφει καὶ τὸν ἑαυτὸν του⁴². Ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ φθονεροῦ τήκεται ὑπὸ τῆς λύπης, ζῆ εἰς διαρκῆ θάνατον, τοὺς θεωρεῖ θλους ἐχθρούς, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν διαπράξει οὐδὲν ἀδίκημα· θλίβεται διότι ὁ Θεὸς τιμᾶται, χαίρει δι' ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὅποια ὁ διάβολος χαίρει⁴³.

Ὁ τάδε ἔχει τιμηθῆ ἕκ μέρους τῶν ἀνθρώπων; Ἄλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι τιμῆ, μὴ φθονήσης. Ἄλλὰ χαίρει τιμῆς ἕκ μέρους τοῦ Θεοῦ; νὰ συναγωνισθῆς αὐτὸν καὶ νὰ γίνῃς ὅμοιος. Δὲν θέλεις; διατί λοιπὸν καταστρέφεις ἐπιπροσθέτως τὸν ἑαυτὸν σου; Διατί καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔχεις τὸ ἀπορρίπτεις; Δὲν δύνασαι νὰ γίνῃς ἴσος μὲ ἐκεῖνον καὶ νὰ λάθῃς κάτι καλόν; διατί λαμβάνεις ἐπιπροσθέτως καὶ τὸ κακόν; Ἐνῶ πρέπει νὰ συμμετέχῃς εἰς τὴν χαρὰν τοῦ ἄλλου, ὥστε καὶ ἂν δὲν δυνηθῆς νὰ συμμετάσχῃς εἰς τοὺς κόπους, νὰ συναποκομίσῃς ὀφέλειαν ἕκ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν χαρὰν διότι ἀρκεῖ πολλὰκις ἢ προαίρεσις, διὰ νὰ ἐπιτελέσῃς μέγα ἀγαθόν.

Ὁ Ἰεζεκιήλ λοιπὸν λέγει ὅτι οἱ Μωαβίται ἐτιμωροῦντο, διότι ἔχαιρον διὰ τὰς συμφορὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν⁴⁴ καὶ ὅτι μερικοὶ ἄλλοι ἐσώζοντο, διότι ἐστέναζον διὰ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων. Ἐάν διὰ τοὺς στενάζοντας ἔνεκα τῶν συμφορῶν τῶν ἄλλων ὑπάρχει κά-

42. Παράβαλε τὸ σατυρικὸν ἐπίγραμμα τοῦ Κωνστ. Σκόκου:

Ο ΦΘΟΝΟΣ

Ὁ φθόνος ὅσα νὰ ἴ' κακὰ,
μὰ χεὶ καὶ τὸ καλὸ του
κάνει κι αὐτὸν τὸν μοχθηρὸ
νὰ λιώνῃ ἄν' τὸ κακὸ του.

43. Παρατηρητέον ἐντοῦθα τὸ σῆμα κύκλου: χαίρει ἐπ' οἷς ὁ διάβολος χαίρει

44. Ἰεζεκ. 35, 14-15.

45. Σῆμα ἐπινοητικῆς ἐξοίσεως τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ φθόνου, ὡς θηρίου: θηρίον γὰρ ἐστὶν ἰσθόλον ὁ φθόνος, θηρίον ἀκάθαρτον.

ποια παρηγορία, πολὺ περισσότερον δι' ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι εὐχαριστοῦνται διὰ τὰς τιμὰς τῶν ἄλλων.

Κατηγορεῖ τοὺς Μωαβίτας, διότι ἔχαιρον διὰ τὰ κακὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἂν καὶ ὁ Θεὸς ἐτιμῶρει αὐτούς· ἀλλὰ οὔτε, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τιμῶρῃ, πρέπει ἡμεῖς νὰ ἰσοχριστούμεθα εἰς θάρος τῶν τιμωρουμένων· διότι οὐτε ὁ ἴδιος δὲν θέλει νὰ τιμωρῆσῃ αὐτούς.

Ἐάν δὲ πρέπει νὰ πονῶμεν μαζὶ μὲ τοὺς τιμωρουμένους, πολὺ περισσότερον δὲν πρέπει νὰ φθονῶμεν τοὺς τιμωμένους.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν οἱ περὶ τὸν Κορὲ καὶ τὸν Δαβὴν ἠφανίσθησαν, ἀφοῦ τοὺς μὲν φθονομένους κατέστησαν λαμπροτέρους, τοὺς δὲ ἑαυτοὺς των παρέδωκαν εἰς τὴν τιμωρίαν.

Διότι ὁ φθόνος εἶναι θηρίον ἰσθόλον, θηρίον ἀκάθαρτον⁴⁵, κακία θεληματικὴ ἀσυγχώρητος, πονηρία ἀναπολόγητος, αἰτία καὶ μήτηρ πάντων τῶν κακῶν.

Διὰ τοῦτο ριζικῶς ἄς ἀποθάλωμεν αὐτήν, ἵνα καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἀπολλαγῶμεν, καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀνήκει εἰς τὸν Πατέρα ἡ δόξα συγχρότως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν Σ' (56)

(Ἰωάν. 9', 1-5)

«Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. Καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Ἰαθεὶ, τίς ἤμαρτεν οὗτος, ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ;»¹.

α'. «Και παράγων ὁ Ἰησοῦς εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς»¹. Ἐπειδὴ ἦτο λίαν φιλόφρωνος καὶ ἐφρόντιζε διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ ἤθελε νὰ φράξῃ τὰ στόματα τῶν ποιητῶν, τίποτα δὲν παραλείπει ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιήσῃ, καὶ ἂν ἀκόμη οὐδεὶς εἶδε προσοχῆν.

Αὐτὸ λοιπὸν ἀφοῦ ἐγνώριζεν ὁ Προφήτης ἔλεγεν: «Ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε»². Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ εἶδῶ, ἐπειδὴ δὲν ἐδέχθησαν τὸ ὕψος τῶν λόγων Του, ἀλλὰ καὶ δαιμονισμένον ἀπεκάλεσαν Αὐτόν, καὶ ἐπεχείρουν νὰ τὸν θανατώσουν, ἀφοῦ ἐξήλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, θέλων καὶ μὲ τὴν ἀπουσίαν του νὰ καταπραῦνῃ τὴν ὄργην αὐτῶν, καὶ μὲ τὴν ἐπιτέλειον τοῦ θαύματος νὰ κατασταλεῖ τὴν σκληρότητα καὶ τὴν ὀμότητα αὐτῶν, καὶ τοὺς λόγους του νὰ καταστήσῃ πιστευτούς, καὶ ἐπιτελεῖ θαῦμα ὄχι τυχαῖον, ἀλλὰ θαῦμα, τὸ ὅποιον τότε διὰ πρώτην φοράν συνέβη· «ἀπὸ γὰρ τοῦ αἰῶνος», λέγει, «οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμούς τυφοῦ γεγεννημένου»³· διότι τυφοῦ μὲν ἤνοιξε ἴσως κάποιος τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ τυφοῦ ἐκ γενετῆς, ὄχι ἀκόμη. Καὶ ὅτι, ἐξελεθῶν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἦλθεν ἐπίτηδες δι' αὐτὸ τὸ ἔργον, εἶναι φανερὸν ἐκ τούτου: δηλαδὴ ὁ ἴδιος εἶδε τὸν τυφλόν, δὲν προσήλθεν εἰς αὐτὸν ὁ τυφλός· καὶ μὲ τὴν μεγάλην ἐπιμέλειαν ἀνέβλεψεν, ὥστε καὶ εἰς τοὺς μαθητάς νὰ προκαλέσῃ αἴσθησιν. Ἐνεκα τούτου πρόεθσαν καὶ εἰς τὴν ἐπομένην ἐρώτησιν· δηλαδὴ βλέποντες αὐτὸν νὰ προσέχῃ μὲ ἐπιμέλειαν, ἐζήτουν νὰ μά-

1. Ἰωάν. 9, 1.
2. Ἰωάν. 8, 1.
3. Ψαλμ. 50, 6.
4. Ἰωάν. 9, 32.

θουν σχετικῶς, λέγοντες: «Τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ;»⁵. Ἐσφαλμένη εἶναι ἡ ἐρώτησις· διότι πῶς θὰ διέπραττεν ἁμαρτίας, πρὶν γεννηθῆ; πῶς δέ, ἂν οἱ γονεῖς τοῦ ἡμαρτανῶν, ἐκεῖνος θὰ ἐτιμωρεῖτο; Ἐκ ποίας αἰτίας λοιπὸν πρόεθσαν εἰς αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν; Πρὸ τούτου τοῦ περιστατικοῦ, ὅταν ἐθεράπευσεν τὸν παράλυτον, ἔλεγεν: «Ἰδοὺ ὑγιὲς γέγονας· μηκέτι ἁμαρτανε»⁶. Ὅσοι λοιπὸν, ὅταν ἠγνόησαν ὅτι ἐκεῖνος ἐξ ἁμαρτίας εἶχε καταστῆ παράλυτος, λέγουσιν: «Ἔστω· ἐκεῖνος κατέστη παράλυτος λόγῳ ἁμαρτημάτων· ἀλλὰ περὶ τούτου τί θὰ ἔλεγες; αὐτὸς ἠμάρτησεν; Ἀλλὰ δὲν εἶναι θανατὸν νὰ τὸ εἴπῃς, διότι εἶναι ἐκ γενετῆς τυφλός. Ἀλλὰ ἡμάρτησεν οἱ γονεῖς αὐτοῦ; Ὅτε τοῦτο δύναται νὰ προβληθῆ ὡς αἰτιολογία· διότι τὸ τέκνον δὲν τιμωρεῖται διὰ τὰ παραπτώματα τοῦ πατρός»⁷.

Ὅπως λοιπὸν, ὅταν βλέπωμεν παιδίον νὰ εὐρίσκειται εἰς κακὴν κατάστασιν, λέγομεν: «Τί δύναται νὰ εἴπῃ τις περὶ τούτου; τί ἔκαμε τὸ παιδίον;», δὲν διατυπώνομεν ἐρώτησιν, ἀλλὰ ἀπορίαν, αὐτῶ ἀκριβῶς καὶ οἱ μαθηταί

5. Ἰωάν. 9, 2.

6. Ἰωάν. 5, 14.

7. Παρατήρησον ὅτι καὶ εἰς τὸ σχῆμα ὑποστροφῆς καὶ ἀνθυποστροφῆς τίθεται ἐν ἀρχῇ ὁ ἀντιθετικὸς σύνδεσμος «ἀλλὰ».

Ὅπως ἡμαρταν; Ἄλλ' οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ἐκ γενετῆς γὰρ τυφλός. Ἄλλ' οἱ γονεῖς αὐτοῦ· Ἄλλ' οὐδὲ τούτο· ποῖα γὰρ ὑπὲρ πατρός οὐ δύναται εἶπῃν.

Ἐνταῦθα καταφανὴς εἶναι ἡ μίμησις τοῦ Λυσίου· εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ «ὑπὲρ ἀδυνάτου» ὁ ἀπολογουόμενος λέγει:

«Πότερον ὅτι δι' ἐμὲ τις εἰς ἀγῶνα πῶποτε καταστῆς ἀπάλαστον τὴν οὐσίαν; Ἄλλ' οὐδ' ἂν εἰς ἀποδείξειεν ἄλλ' ὅτι φιλοπράγμων εἰμι καὶ θρασύς καὶ φιλοπεχθῆμων; Ἄλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορμαῖς...»¹ ἢ ἢ εἰς τὸ τοιαῦτα τυγχάνω χρώμενος, ἄλλ' ὅτι ὑβριστὴς καὶ βίαιος; Ἄλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς φησάσιν, εἰ μὴ βούλοιο καὶ κατὰ τοῦτο ψεύδεσθαι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως, ἄλλ' ἐπὶ τῶν τριῶν κατὰ γενόμενος ἐν δυνάμει κακῶς ἐποίησα πολλοὺς τῶν πολιτῶν; Ἄλλὰ μετὰ τοῦ ὑμετέρου πύθους ἐφυγον εἰς Χαλκίδα...» (Λυσ. ὑπὲρ ἀδυνάτου 24-25).

ἔλεγον τοῦτο ὅχι διατυπώνοντες ἀπλῶς ἐρώτησιν, ἀλλὰ ἐκφράζοντες ἀπορίαν.

Τί ἀπαντᾷ λοιπὸν ὁ Χριστός; «Οὔτε οὗτος ἤμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ»⁸. Τοῦτο δὲ τὸ λέγει ὅχι θέλων νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῶν ἀμαρτημάτων (διότι δὲν εἶπεν ἀπλῶς: «Οὔτε οὗτος ἤμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ», ἀλλὰ προσέθεσεν: «Ἴνα τυφλὸς γεννηθῆ»), ἀλλ' ἵνα δοξασθῆ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διότι καὶ αὐτὸς μὲν ἤμαρτησε καὶ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλὰ, λέγει, δὲν προέρχεται ἐκ τούτου ἢ τύφλωσις.

Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγεν, ὅχι διὰ νὰ δεῖξῃ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸς μὲν δὲν ἐτυφλώθη διὰ τὴν αἰτίαν, τὴν ὁποῖαν ἐνόμιζον οἱ μαθηταί, ἀλλοὶ δὲ ἐτυφλώθησαν ἐκ τῆς αἰτίας αὐτῆς, δηλαδὴ ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν τῶν γονέων διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅταν ἀμαρτάνῃ κάποιος, νὰ τιμωρῆται ἄλλος. Διότι, ἐὰν παραδεχθῶμεν τοῦτο, θὰ παραδεχθῶμεν καὶ ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ ἠμάρτησε πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ. Ὅπως λοιπὸν, ὅταν εἶπεν ὅτι «οὔτε οὗτος ἤμαρτησεν», δὲν θέλει νὰ εἴπῃ τοῦτο, δηλαδὴ ὅτι εἶναι δυνατόν ἐκ γενετῆς νὰ ἀμαρτήσῃ κανεὶς καὶ νὰ τιμωρῆθῃ, οὕτω καὶ ὅταν εἶπεν: «Οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ», δὲν ἤθελε νὰ εἴπῃ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ εἶναι δυνατόν κανεὶς ἐξ αἰτίας τῶν γονέων νὰ τιμωρῆθῃ διότι καὶ διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ ὁ Θεὸς ἐξάλειψαι αὐτὴν τὴν ἰδέαν: «Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, εἰ ἔσται ἡ παραβολὴ αὐτῆ ἢ λεγομένη: Οἱ πατέρες ἔφαγον ὄψακα καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἠμωδίασαν»⁹.

Καὶ ὁ Μωϋσῆς δὲ λέγει: «Οὐκ ἀποθνήσκει πατὴρ ὑπὲρ τέκνου»¹⁰. Καὶ περὶ ἐνὸς θασιλέως ἀναφέρεται ὅ-

8. Ἰωάν. 9, 3.

9. Ἰεζ. 18, 3, 2. ὄψακα = ὄψακα (σταφυλαί). ἠμωδίασαν = ὑπέφερον ἐκ παθήσεως τῶν αἰώνων.

10. Δευτ. 24, 16.

τι διὰ τοῦτον τὸν λόγον δὲν ἔπραξε τοῦτο, διότι ἤθελε νὰ τηρήσῃ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως¹¹.

Ἐὰν δὲ λέγῃ κανεὶς: «Πῶς λοιπὸν ἔχει λεχθῆ; Ὁ σποδιδουὸς ἀμαρτίας γονέων ἐπὶ τέκνα ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν;»¹² ἐκεῖνο δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀπόφασις δὲν εἶναι διὰ πάντας, ἀλλὰ ἔχει λεχθῆ δι' ὀρισμένους, δηλαδὴ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον ἐννοεῖ, εἶναι περίπου τοῦτο: «Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου μετὰ ἀπὸ τόσα σημεῖα καὶ θαύματα ἔχουν καταστῆ χειρότεροι ἀπὸ τοὺς προγόνους τῶν, οἱ ὁποῖοι τίποτε ἐκ τούτων δὲν εἶδον, θὰ πάθουν τὰ ἴδια, λέγει, τὰ ὁποῖα ἀκριβῶς ἔπαθον καὶ ἐκεῖνοι, διότι ἐτόλμησαν νὰ ὑποπέσουν εἰς τὰ αὐτὰ παραπτώματα. Καὶ ὅτι περὶ ἐκείνων ἔχει λεχθῆ τὸ ἀνωτέρω¹³, θὰ τὸ γνωρίσῃ κανεὶς, ἐὰν μελετήσῃ τὸ σχετικὸν χωρίον, ἀκριβέστερον.

Διατί λοιπὸν ἐγεννήθη τυφλός; «Ἴνα φανερωθῆ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ»¹⁴, λέγει. Ἰδοὺ πάλιν ἄλλη ἀπορία γεννᾶται, ἐὰν δηλαδὴ ἀνευ τῆς τιμωρίας αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φανῆ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Βεβαίως δὲν ἔχει λεχθῆ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ οὕτω (διότι ἦτο δυνατόν), ἀλλὰ ἐλέγχῃ, ἵνα καὶ εἰς αὐτὸν φανερωθῆ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ.

11. Οὗτος ἦτο ὁ Ἀμεσσίας υἱὸς Ἰωᾶ βασιλεῦς Ἰούδα. Περί αὐτοῦ ἀναφέρονται σχετικῶς τὰ ἑξῆς: «καὶ ἐγένετο ὅτε κατήχεν ἡ βασιλεία ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξε τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς πατέρας αὐτοῦ καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν πατεράων αὐκ ἐβανάτωσεν, καθὼς γέγραπται ἐν βιβλίῳ νόμων Μωϋσῆ, ὡς ἐνετείλατο Κύριος λέγων: οὐκ ἀποθάνονται πατέρες ὑπὲρ υἱῶν, καὶ υἱοὶ οὐκ ἀποθάνονται ὑπὲρ πατέρων, ὅτι ἄλλ' ἡ ἕκαστος ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῶ ἀποθάνεται». (Δ' Βασίλ. 14, 6-8).

12. Δευτ. 5, 9.

13. Δευτ. 5, 9.

14. Ἰωάν. 9, 3. (ἐν τῷ αὐθεντικῷ κειμένῳ ἀναγράφεται: «τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ»).

«Τί λοιπόν;» δύνανται νά εἶπη τις, «ἠδικήθη διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ;». «Ποίαν ἀδικίαν ὑπέστη», εἰπέ μου' ἐάν θεοαίως δὲν θά ἤθελε οὐδέποτε νά γεννηθῆ. Ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι εὐηργετήθη ἐπίσης, ἐκ τῆς τυφλώσεως. Διότι ἀνέβλεψεν ὡς πρὸς τοὺς ἐσωτερικοὺς (τοὺς πνευματικοὺς) ὀφθαλμοὺς' διότι ποία ὠφέλεια προκύπτει εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν; (διότι σοβαρωτέρην τιμωρίαν ὑφίσταντο, βεβαιμένου ὅτι ἐτυφλώθησαν πνευματικῶς διὰ τῆς φυσικῆς ὀφθαλμοῦς); ποία δὲ βλάβη προκύπτει εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς τυφλώσεως; δι' αὐτῆς ἀνέβλεψεν.

«Ὅπως λοιπὸν τὰ κακὰ, τοῦ παρόντος βίου, δὲν εἶναι κακὰ, οὕτω καὶ τὰ ἀγαθὰ δὲν εἶναι ἀγαθὰ, ἀλλὰ μόνον ἢ ἀμαρτία εἶναι κακόν, ἢ τύφλωσις δὲ δὲν εἶναι κακόν. Ἐκεῖνος δέ, ὁ Ὅποιος ἐκ τοῦ μηδενὸς ἐφερει αὐτὸν εἰς τὴν ὑπαρξίν εἶχε ἐξουσίαν καὶ νά ἀφήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκειτο.

Λέγουν μερικοὶ ὅτι αὐτὸς ὁ πρόσθετος λόγος¹⁵ δὲν αἰτιολογεῖ τὴν τύφλωσιν, ἀλλὰ ἀπλῶς ἀναφέρει τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπως π.χ. ὅταν λέγῃ: «Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μὴ θλέποντες θλέψωσι, καὶ οἱ θλέποντες τυφλοὶ γένωνται»¹⁶. (Καὶ ὁμοίως δὲν ἦλθε δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, δηλαδὴ διὰ νά γίνουσι τυφλοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θλέπουν). Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος λέγει: «Τὸ γὰρ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους»¹⁷ (καὶ ὁμοίως δὲν ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς τὰ γνωστὰ εἰς Αὐτόν, διὰ νά στερηθοῦν ἀπολογίας, ἀλλὰ διὰ νά ἐπιτύχουν ἀπολογίαν)· καὶ πάλιν εἰς ἄλλο μέρος λέγει: «Νόμος δὲ πα-

15. Δηλαδὴ τὸ «ἵνα φανερωθῆ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ».
16. Ἰωάν. 9, 39.
17. Ρωμ. 1, 19-20.
17. Ρωμ. 5, 20.

ρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα»¹⁸. (καὶ ὁμοίως δὲν παρεισήχθη διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, δηλαδὴ διὰ νά πλεονάσῃ ἡ ἀμαρτία, ἀλλὰ διὰ νά ἐμποδισθῆ ἡ ἀμαρτία).

θ'. Βλέπετε ὅτι πανταχοῦ ὁ πρόσθετος λόγος¹⁹ δεικνύει τὸ ἀποτέλεσμα (καὶ ὄχι τὸν σκοπὸν); Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἕνας ἀριστος οἰκοδόμος, τῆς οἰκίας τὸ μὲν ἐν τμήμα κατασκευάζει, τὸ δὲ ἄλλο ἀφήνει ἀτελείωτον, ὥστε μὲ τὸ ὑπολειπόμενον νά ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν ἀπέναντι τῶν μὴ πιστευόντων διὰ τὸ ὅλον ἔργον του, οὕτω καὶ ὁ Θεός, ὡς μίαν οἰκίαν ἐφθαρμένην, τὸ σῶμα ἡμῶν συγκολλᾷ καὶ τελειοποιεῖ, τὴν χεῖρα τὴν ἐξηρᾶν θεραπεύων, τὰ παραλελυμένα μέλη ἀποκαθιστῶν, τοὺς χωλοὺς θεραπεύων, τοὺς λεπροὺς καθαρῶν, τοὺς ἀσθενοῦντας καθιστῶν ὑγιεῖς, τοὺς ἀναπήρους κατὰ τὰ μέλη καθιστῶν ἀρτιμελεῖς, τοὺς νεκροὺς ἀνακαλῶν ἐκ τοῦ θανάτου, τοὺς κεκλεισμένους ὀφθαλμοὺς ἀνοίγων, μὴ ὑπάρχοντας ὀφθαλμοὺς τοποθετῶν ἄλλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐλαττώματα τῆς ἐκ φύσεως ἀσθενείας, ἀφοῦ κατόπιν διώρθωνεν, ἐδείκνυε τὴν δύναμιν Αὐτοῦ.

Ὅταν εἶπε δέ: «ἵνα φανερωθῆ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ»²⁰, λέγει περὶ ἑαυτοῦ, ὄχι περὶ τοῦ Πατρὸς· διότι ἡ δόξα Ἐκείνου ἦτο φανερά. Δηλαδὴ, ἐπειδὴ ἦκουσαν ὅτι τὸν ἀνθρώπον ὁ Θεός ἐδημιούργησε, ἀφοῦ ἔλαθε χῶμα ἐκ τῆς γῆς, διὰ τοῦτο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ αὐτὸς ἔπλωσε· διότι τὸ νά εἶπῃ μὲν²¹ ὅτι «ἐγὼ εἶ-

18. Ρωμ. 5, 20.

19. Δηλαδὴ ἡ πρότασις ἡ τελικὴ μὲ τὸ ἵνα.

20. Ἰωάν. 9, 3.

21. Ἐνταῦθα δυνάμεθα νά παρατηρήσωμεν μίμησιν τοῦ ἱεροφάντος ἐάν ἀντιπαραβάλλωμεν τὸ χωρίον τοῦτο πρὸς τὸ ὁμοίον τοῦ ἐν λόγῳ συγγραφῆς:

1) Χρυσόστομος:

Τὸ μὲν γὰρ εἶπεν ὅτι «ἐγὼ εἶμι ὁ λαθὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ

μι ὁ λαθῶν χουῖν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ πλάσας τὸν ἄνθρωπον», θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἀποκρουστικὸν εἰς τοὺς ἀκούοντας, ἐὰν δὲ ἐδεικνυε τοῦτο ἐμπράκτως, δὲν θά ἦ δυνατόν πλέον τοῦ λοιποῦ νὰ ἀποκρουσθῇ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ Αὐτός, ἀφοῦ ἔλαβε χῶμα καὶ ἀφοῦ ἀνέμειξε αὐτὸ μὲ τὸ πτόσμα, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐφάνερωσε τὴν κεκρυμμένην δόξαν Αὐτοῦ· διότι δὲν ἦτο μικρὰ ἢ δόξα τὸ νὰ θεωρηθῇ ὅτι εἶναι Αὐτὸς Δημιουργὸς τῆς κτίσεως· διότι ἐκ τούτου ἠκολούθησαν καὶ τὰ ἄλλα, καὶ ἀπὸ τὸ μέρος ἐπιστεύετο τὸ ἔλθον· διότι ἡ πίστις περὶ τοῦ σπουδαιοτέρου²² ἐδημιούργει τὴν θεβαιότητα καὶ περὶ τοῦ ὀλιγώτερον σπουδαίου· διότι τὸ πολυτιμότερον ἐξ ἔλθων τῶν δημιουργημάτων τῆς κτίσεως εἶναι ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ σώματός μας πολυτιμότερον εἶναι ὁ ὀφθαλμός. Διὰ τοῦτο ἔχι ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲ ἐκείνον τὸν τρόπον (δηλαδὴ λαθῶν χουῖν) ἐδημιούργησε τοὺς ὀφθαλμούς· διότι ἂν καὶ εἶναι αὐτὸ τὸ μέλος μικρὸν κατὰ τὸ μέγεθος, εἶναι ἕμως τὸ ἀναγκαϊότερον ἀπὸ ἕλα τὰ μέλη τοῦ σώματος.

Καὶ δεικνύων τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Ἐάν εἴπῃ ἡ ἀκοή ὅτι οὐκ εἰμι ὀφθαλμός, οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ σώματος· οὐ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;»²³. Διότι ἄλλα μὲν τὰ ὄργανα τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸ σῶμα μας εἶναι ἀπόδειξις τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, πολλῶ δὲ μᾶλλον ὁ ὀφθαλμός.

Τοῦτο τὸ ὄργανον διακυβερνᾷ ἔλθον τὸ σῶμα, τοῦτο δίδει τὴν ὠραιότητα εἰς ἔλθον τὸ σῶμα, τοῦτο κοσμεῖ

πλάσας τὸν ἄνθρωπον» πρόσαντες ἐδόκει εἶναι.

2. Ξενοφώντος: Τὸ τε γὰρ ἐκ τοῦ ἐμφανούς ἀπηρεῖσαι σφαιρότερον ἐδόκει εἶναι (Ξεν. Ἑλληνικά, Βιβ. 2 κεφ. 1 παρ. 2).

22. Ὡς ἦτο τὸ νομισθῆναι Δημιουργὸν τῆς Κτίσεως.

23. Α' Κορινθ. 12, 18.

τὸ πρόσωπον, τοῦτο εἶναι λύχνος ἔλθων τῶν μελῶν· διότι ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ ἥλιος εἰς τὴν οἰκουμένην, τοῦτο εἶναι ὁ ὀφθαλμός εἰς τὸ σῶμα. Ἄν σθέσης τὸν ἥλιον τὰ πάντα ἀφανίζεις καὶ συνταράσσεις· ἂν σθέσης τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ οἱ πόδες εἶναι ἀχρηστοί, καὶ αἱ χεῖρες, καὶ ἡ ψυχὴ· διότι ἐξαφανίζεται ἡ γνώσις, ὅταν ἀχρηστευθοῦν αὐτά· διότι δι' αὐτῶν ἔχομεν γνωρίσει τὸν Θεόν· «τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται»²⁴.

Ἄρα ὁ ὀφθαλμός δὲν εἶναι μόνον λύχνος εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ τὸ σῶμα εἰς τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ὡς εἰς ἕνα θαισιλικὸν μέρος ἔχει ἐγκατασταθῆ ἀφοῦ ἔλαβε τὴν ἀνωτέραν θέσιν²⁵, καὶ προΐσταται τῶν ἄλλων αἰσθήσεων.

Τοῦτο λοιπὸν διαπλάσσει. Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ νομίσης ὅτι ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἕλθον, ὅταν δημιουργῇ, καὶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι οὔτε ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ἀνάγκην πληοῦ, (διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος παρήγαγε τὰς σπουδαιοτέρας οὐσίας, αἱ ὁποῖαι δὲν ὄπηρχον, πολλῶ μᾶλλον αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἀνευ ἕλθον ἐδημιούργησεν), διὰ νὰ μάθῃς λοιπὸν ὅτι δὲν κάμνει τοῦτο ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ θέλων νὰ διδάξῃ ὅτι Αὐτὸς εἶναι ὁ ἐν ἀρχῇ Δημιουργός, ἀφοῦ ἐπέχρισε τὸν πληόν, λέγει «Ἀπελθε νίψαι»²⁶, «διὰ νὰ γνωρίσης, ὅτι δὲν ἔχω ἀνάγκην πληοῦ διὰ νὰ δημιουργήσω ὀφθαλμούς, ἀλλὰ διὰ νὰ φανερωθῇ μὲ αὐτὸ ἡ δόξα μου». Ἀπόδειξις δὲ, ὅτι ὁμιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ, ὅταν λέγῃ: «Ἴνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ· εἶναι τὸ ὅτι προσέθεσεν: «Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με»²⁷. δηλαδὴ «Ἐγὼ πρέπει νὰ

24. Ρωμ. 1, 20.

25. Τὴν ἄνω λήξιν λαχών. Ἐπιμελογικὸν ὀχημα (οὐσαιχον ἀντικείμενον).

26. Ἰωάν. 9, 7.

27. Ἰωάν. 9, 4.

φανερῶσω τὸν ἑαυτὸν μου, καὶ νὰ πράξω ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἀποδείξουν ὅτι ἐγὼ πράττω τὰ αὐτὰ μὲ τὸν Πατέρα, ὅχι παρόμοια, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ²⁸, πρῶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπόδειξις μεγαλύτερας ἰσότητος, καὶ τὸ ὁποῖον λέγεται ἐπὶ πραγμάτων μὴ ἐχόντων ὅσπερ τὴν ἐλαχίστην διαφορὰν.

Ποῖος λοιπὸν τοῦ λοιποῦ θὰ θλήπῃ μὲ ἀμφισβήτησιν, ὅταν παρατηρῇ ὅτι αὐτὸς δύνανται τὰ αὐτὰ μὲ τὸν Πατέρα νὰ ἐπιτελῇ; διότι δὲν ἐπλάσε μόνον ὀφθαλμούς, ὅσπερ ἤνοιξεν αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ ἐχάρισε καὶ τὴν δρασίαν, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἀπόδειξις ὅτι καὶ ψυχὴν ἐφύσησεν εἰς τὸν ἄνθρωπον διότι ὅταν ἐκείνη δὲν ἐνεργῇ, ὁ ὀφθαλμὸς, καὶ ἂν εἶναι τέλειος, δὲν δύνανται νὰ ἴδῃ τίποτε ποτέ.

Ὡστε καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς ἐχάρισε, καὶ ἔδωκε μέλος, τὸ ὁποῖον ἔχει τὰ πάντα, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ νεύρα, καὶ φλέβας, καὶ σπῆμα, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, ἐκ τῶν ὁποῖων ἀποτελεῖται τὸ σῶμα ἡμῶν.

Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι, ἕως ἡμέρας ἔστιν²⁹. Τί σημαίνουν οἱ λόγοι αὗτοι; Ποῖαν δὲ συνέπειαν ἔχουν; Πολλήν. Διότι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λέγει, ἔχει περίπου τὴν ἐξῆς σημασίαν: «Ἔως ἡμέρας ἔστιν»³⁰, «ἕως ἔξεστι τοῖς ἀνθρώποις πιστεῦειν εἰς ἐμέ, ἕως ὁ θῆλος οὗτος ἐνέστηκε, δεῖ μὲ ἐργάζεσθαι».

Ἐρχεται νῦν, (δηλαδὴ ὁ μέλλον καιρὸς), ὅσπερ οὐδεὶς δύνανται ἐργάζεσθαι³¹. Δὲν εἶπεν: «Ὅτε ἐγὼ οὐ δύναμαι ἐργάζεσθαι», ἀλλ' «ὅσπερ οὐδεὶς δύνανται ἐργάζεσθαι», δηλαδὴ, ὅταν δὲν ἰσχύουν πλέον ἢ πίστις, οὐτε οἱ κόποι, οὐτε ἡ μετάνοια.

Διότι, ἐπειδὴ ἔργον ἐνοεῖ τὴν πίστιν, λέγουσιν εἰς

28. Διήλ. τὸ ἴδιον (τὰ αὐτὰ) ὅχι ὁμοία (τοιαῦτα).

29. Ἰωάν. 8, 4.

30. Ἰωάν. 8, 4.

31. Ἰωάν. 8, 4.

αὐτόν: «Τί παίησομεν, ἵνα ἐργασώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ;»³². Ἀπαντᾷ: «Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς τὸν ἀπέστειλαν ἐκεῖνος»³³. Πῶς λοιπὸν τὸ ἔργον τοῦτο «οὐδεὶς δύνανται ἐργάζεσθαι» τότε; Διότι οὐτε ἡ πίστις ἰσχύει, ἀλλὰ καὶ ἐκόντες καὶ ἄκουτες θὰ ὁπακούσουν εἰς τὸν Θεόν.

Δηλαδὴ διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ἐκ φιλοδοξίας κινούμενος πράττει τοῦτο, δεικνύει, ὅτι τὰ πάντα ἐπιτελεῖ, ἐπειδὴ φροντίζει δι' αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι μόνον ἐβῶ (εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν) ἔχουν τὴν δυνατὴν νὰ πιστεύσουν, καὶ δὲν δύνανται πλέον ἐκεῖ (εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν) νὰ συναποκομίσουν οὐδεμίαν ὠφέλειαν.

Διὰ τοῦτο δὲν ἔκαμε, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔκαμεν, ἀφοῦ προσήλθεν ὁ τυφλός. Διότι ἦτο μὲν ἀξιὸς νὰ θεραπευθῇ, καὶ ἂν ἤκουεν ἀπὸ κάποιου ὅτι ἦτο παρῶν, ὅσπερ τότε θὰ ἐδείκνυε ἀμέλειαν, εἶναι φανερόν ἐκ τῶν ἀκολούθων σημείων, δηλαδὴ ἐκ τῆς ἀνδρείας καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πίστεως διότι καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ σκεφθῇ αὐτός καὶ νὰ εἴπῃ: «Τί εἶναι τέλος πάντων αὐτό; Πῆλδον ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέ μοι: Ὑπάγε, νίψαι»³⁴. Δὲν ἠδύνατο νὰ μὲ θεραπεύσῃ, καὶ τότε νὰ μὲ στείλῃ εἰς τὸν Σιλωάμ; πολλὰκις ἐνίφθην ἐκεῖ μετ' ἄλλων πολλῶν, καὶ οὐδεμίαν ὠφέλειαν συνωπεκόμισα ἂν εἶχε κάποια δύναμις, θὰ μὲ ἐθεράπευε παρῶν πρῶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Νεεμάν πρὸς τὸν Ἐλισσαίουν ἔλεγεν. Διότι καὶ ἐκεῖνος, λαβὼν ἐντολήν νὰ μετασθῇ διὰ νὰ λουσθῇ εἰς τὸν Ἰορδάνην, ἐδείκνυεν ἀπιστίαν, καὶ μάλιστα ἐνῶ τὴν φήμην ἐπεκράτει περὶ τοῦ Ἐλισσαίου³⁵.

32. Ἰωάν. 8, 28.

33. Ἰωάν. 8, 28.

34. Ἰωάν. 8, 11.

35. Α. Βασιλ. 5, 10-11.

Ἄλλ' ὁ τυφλὸς δὲν ἔδειξεν ἀπιστίαν, οὔτε ἔφερον ἀντίρρησην, οὔτε διελογίσθη καθ' ἑαυτὸν. «Τί εἶναι τοῦτο τέλος πάντων; ἤτο ἀνάγκη νὰ θέσῃ πηλὸν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν μου; Τοῦτο περισσότερο δύναται νὰ τυφλώσῃ; ποῖος ἀνέβλεψε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Ἄλλὰ τίποτε ἐκ τούτων δὲν ἐσκέφθη.

Εἶδες πίστιν σταθεράν καὶ προθυμίαν;

«Ἐρχεται νύξ». Δεικνύει ἐκ τούτων τῶν λόγων ὅτι καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν πρόκειται νὰ λάθῃ πρόνοιαν διὰ τοὺς ἀσθεεῖς καὶ πολλοὺς νὰ προσελκύσῃ εἰς τὴν πίστιν «ἔτι γὰρ ἡμέρα ἐστὶ». Μετὰ δὲ τοῦτο τελείως αὐτοὺς ἀπομακρύνει.

γ'. Διατί λοιπὸν ὁ Παῦλος νύκτα μὲν ἀνόμασε τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἐκείνην δὲ (τὴν μέλλουσαν) ἀνόμασεν ἡμέραν; Ὅχι ἀντιτιθέμενος πρὸς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ λέγων, ἂν καὶ ὄχι μὲ τοὺς αὐτοὺς λόγους, ἀλλὰ μὲ τὰς αὐτὰς ἐνοιῖας· διότι καὶ λέγει: «Ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικε»³⁶. Διότι νύκτα ἐννοεῖ τὸν παρόντα καιρὸν δι' ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι κἀθηται εἰς (πνευματικόν) σκότος, ἡ ἐπειδὴ συγκρίνει αὐτὴν μὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὁ δὲ Χριστὸς νύκτα τὸ μέλλον καλεῖ διὰ τὸ ἀνευρέγητον τῶν ἀμαρτημάτων· ὁ δὲ Παῦλος νύκτα τὸν παρόντα θῖον καλεῖ διότι εὕρισκονται εἰς τὸ σκότος ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι διέρχονται τὸν καιρὸν τῶν μετὰ κακίαν καὶ ἀπιστίαν.

Τοὺς πιστοὺς λοιπὸν διδάσκων ἔλεγεν «Ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν»³⁷, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο νὰ ἀπολαύσουν τὸ φῶς ἐκεῖνο (τῆς μελλούσης ζωῆς)· καὶ νύκτα καλεῖ τὸν παλαιὸν θῖον· διότι λέγει: «ἀποθώμεθα τὰ ἔργα τοῦ σκότους»³⁸. Βλέπεις ὅτι λέγει ὅτι δι'

36. Ρωμ. 13, 12.

37. Ρωμ. 13, 12.

38. Ρωμ. 13, 12.

ἐκεῖνους εἶναι νύξ. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσημῶνως περιπατήσωμεν»³⁹, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τὸ φῶς ἐκεῖνο· διότι ἐάν τοῦτο τὸ φῶς εἶναι τόσον ὥραϊον, θὰ σκεφθῆς πῶσον θὰ εἶναι ἐκεῖνο· διότι ὅσον ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ λύχνου τὸ ἡλιακὸν εἶναι ἀνώτερον, τόσον καὶ πολὺ περισσότερο θὰ εἶναι ἐκεῖνο ἀνώτερον ἀπὸ αὐτό.

Καὶ θέλων νὰ δείξῃ τοῦτο ὁ Κύριος ἔλεγεν ὅτι «ὁ ἡλιος σκοτισθήσεται»⁴⁰, δηλαδὴ λόγῳ τῆς ὑπεροχῆς ἐκείνης τῆς λαμπρότητος δὲν θὰ φανῇ οὔτε αὐτός.

Ἐάν δὲ τώρα, διὰ νὰ ἔχωμεν φωτεινὰς οἰκίας καὶ εὐαέρους, δαπανῶμεν ἀπειρα χρήματα, οἰκοδομοῦντες, ταλαιπωρούμενοι, νὰ σκεφθῆς πῶς πρέπει καὶ τὰ σώματα νὰ δαπανῶμεν, διὰ νὰ οἰκοδομηθοῦν δι' ἡμᾶς λαμπραὶ οἰκίαι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅπου ἐπικρατεῖ ἐκεῖ τὸ φῶς τὸ ἀνέκφραστον· διότι ἐδῶ μὲν καὶ μάχαι καὶ φιλονικίαι γίνονται διὰ τὰ ὄρια καὶ τοὺς τοίχους, ἐκεῖ δὲ δὲν γίνεται τίποτε παρόμοιον, δὲν ὑπάρχει φθόνος οὔτε ζηλοτυπία· κανεὶς δὲν θὰ φιλονικήσῃ μὲ ἡμᾶς δι' ὀρθοθεσίαν.

Καὶ αὐτὴν μὲν τὴν οἰκίαν ἀνάγκη εἶναι νὰ τὴν ἐγκαταλείψωμεν ὅπως ἴθι, ἐκείνη δὲ νὰ παραμένῃ συνεχῶς· καὶ αὐτὴ μὲν κατ' ἀνάγκην φθίρεται ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ ὑρίσται ἀπείρους ζημίας, ἐκείνη δὲ παραμένει ἀφθαρτος αἰώνως· καὶ αὐτὴν μὲν ὁ πένης δὲν δύναται νὰ τὴν οἰκοδομήσῃ, ἐκείνην δὲ εἶναι δυνατὸν καὶ διὰ δύο ὀβολῶν ἀκόμη νὰ τὴν οἰκοδομήσωμεν, ὅπως ἡ χήρα.

Διὰ τοῦτο ἀγανακτῶ, διότι ἐνῶ πρὸ ἡμῶν τόσα ἀγαθὰ ἔχουν τεθῆ, δεικνύομεν ἀμέλειαν, ὀκνηρίαν, καὶ διὰ νὰ ἔχωμεν ἐδῶ λαμπρὰς οἰκίας τὸ πᾶν πράττομεν, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν δὲ ἔστω καὶ μικρὸν κατάλυμα εἰς

39. Ρωμ. 13, 13.

40. Ματθ. 24, 29.

τούς ούρανοους, δὲν λαμβάνομεν μέριμναν, δὲν λαμβάνομεν φροντίδα. Διότι, εἰπέ μου, ποῦ ἤθελες νὰ ἔχῃς οἰκίαν ἐδῶ ἐπὶ τῆς γῆς; ἀρὰ γε εἰς ἔρημον, ἢ εἰς μίαν ἐκ τῶν πόλεων τῶν μικρῶν; Ἐγὼ τουλάχιστον δὲν νομίζω ὅτι θὰ ἤθελες ἐκεῖ· ἀλλὰ θὰ ἤθελες νὰ ἔχῃς οἰκίαν εἰς τὰς βασιλικωτάτας καὶ μεγάλας πόλεις, ὅπου μεγαλύτερον εἶναι τὸ ἐμπόριον, καὶ ὅπου μεγαλύτερα εἶ· καὶ ἡ λαμπρότης.

Ἐγὼ δὲ σὲ ὀδηγῶ εἰς μίαν τοιαύτην πόλιν, τῆς ὁποίας τεχνίτης καὶ δημιουργὸς εἶναι ὁ Θεός. Ἐκεῖ παρακαλῶ νὰ κτίξῃς καὶ νὰ οἰκοδομήσῃς δι' ὀλιγωτέρων χρημάτων, δι' ὀλιγωτέρου κόπου. Ἐκείνην τὴν οἰκίαν τὴν κατασκευάζουσαι χεῖρες τῶν πτωχῶν, καὶ τοῦτο κυρίως ἀποτελεῖ οἰκοδομήν· διότι αὐτὰ, τὰ ὅποια γίνονται τώρα, εἶναι χαρακτηριστικά τῆς μεγαλύτερας ἀνοησίας.

Διότι, καὶ ἐὰν κανεὶς σὲ ὀδηγῇ εἰς τὴν Περσικὴν γῆν, διὰ νὰ ἴδῃς τὰ εὐρισκόμενα εἰς αὐτήν, καὶ νὰ ἐπανελέθῃς, ἔπειτα σὲ προέτρεπε νὰ κτίσῃς εἰς αὐτὰ τὰ μέρη οἰκίαν, ἀρὰ γε δὲν θὰ καταλόγιζες εἰς αὐτὸν τὴν μεγαλύτεραν ἀνοησίαν, διότι κατὰ τὴν γνώμην σου θὰ σὲ προέτρεπε νὰ κάμῃς ἀκόπου δαπάνας; Πῶς λοιπὸν αὐτὸ ἀκριβῶς πράττεις ἐπὶ τῆς γῆς, τὴν ὅποιαν ὀλίγον κατόπιν θὰ ἐγκαταλείψῃς;

Ἄλλὰ, θὰ εἶπῃ τις, θὰ τὰ ἀφήσω εἰς τὰ τέκνα. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνα ὀλίγον κατόπιν μετὰ ἀπὸ σὲ θὰ ἐγκαταλείψουν τὸν κόσμον τοῦτον, πολλάκις δὲ καὶ πρὶν ἀπὸ σέ· καὶ ἐκεῖνοι πάλιν, οἱ ὅποιοι θὰ ἔλθουν μετὰ ἀπὸ ἐκείνους, τὴν αὐτὴν πορείαν θὰ ἀκολουθήσουν.

Καὶ καθίσταται εἰς σὲ τὸ ζήτημα αἴτιον ἀπογοητεύσεως, ὅταν δὲν ἴδῃς τοὺς κληρονόμους νὰ κατέχουν αὐτὰ, ποῦ ἔχεις. Ἐκεῖ τοιαύτην περίπτωσιν δὲν πρέπει νὰ φοβῆθῃς· ἀλλὰ ἡ κτῆσις μένει ἀμετάβλητος καὶ εἰς σέ, καὶ εἰς τὰ τέκνα, καὶ εἰς τοὺς ἐγγόνους, ἂν ἀκο-

λουθήσουν τὴν αὐτὴν ἀρετὴν. Τὴν οἰκοδομήσιν ἐκείνης τῆς οἰκίας ὁ Χριστὸς ἀναλαμβάνει· ὅταν οἰκοδομῆς ἐκείνην, δὲν παρίσταται ἀνάγκη, οὔτε ἐπιστάτας νὰ διορίζῃς, οὔτε νὰ καταβάλῃς φροντίδας, οὔτε νὰ λαμβάνῃς μέριμναν διότι ὅταν ὁ Θεὸς ἀναλάβῃ τὸ ἔργον, πρὶν ἀνάγκη ὑπάρχει φροντίδος; Διότι Ἐκεῖνος συγκεντρώνει τὰ πάντα καὶ ἀνεγείρει τὴν οἰκίαν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο ἀξιοθαύμαστον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι κατὰ τοιοῦτον τρόπον οἰκοδομεῖ αὐτήν, ὅπως εἶναι ἀρεστόν εἰς σέ, μᾶλλον δὲ εἰς θεομὸν ἀνώτερον τοῦ ἀρεστοῦ καὶ ἐκείνου, τὸ ὅποιον θέλεις· διότι εἶναι τεχνίτης ἀριστος καὶ εἰς μέγα θεομὸν φροντίζει διὰ τὰ συμφερόντά σου.

Καὶ ἂν εἶσαι πτωχὸς καὶ θελήσῃς νὰ οἰκοδομήσῃς τὴν οἰκίαν αὐτήν, δὲν θὰ δημιουργήσῃ κατὰ σοῦ φθόνον, οὔτε ζηλοτυπίαν· διότι κανεὶς δὲν βλέπει αὐτὴν ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἔχουν μάθει νὰ φθονοῦν, ἀλλὰ ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν νὰ χαίρουν διὰ τὰ ἀγαθὰ σου, οἱ ἄγγελοι· κανεὶς δὲν θὰ δυνηθῇ αὐτῆς τὰ ὄρια νὰ καταπατήσῃ· διότι κανεὶς δὲν κατοικεῖ πλησίον αὐτῆς ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὑποφέρουν ἐκ τοιοῦτων ψυχικῶν ἀσθενειῶν.

Γείτονας ἔχεις ἐκεῖ τοὺς ἀγίους, τοὺς περὶ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Πέτρον, τοὺς προφήτας ἑλοῦς, τοὺς μάρτυρας, τὴν χορείαν τῶν ἀγγέλων, τῶν ἀρχαγγέλων.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὄλα τὰ ὑπάρχοντα ἄς τὰ δώσωμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν τῶν σκηνῶν τὰς ὁποίας ἄς συμῆθῃ οἱ νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν Ζ' (57)

(Ίωάν. θ', 6-16)

«Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἔπτωσεν χαμαί, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισεν τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὑπάγε, νίψαι εἰς τὴν καλυμθῆθραν τοῦ Σιλωάμ»¹.

α'. Ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ συναποκομίσουν κάποια ὠφέλεια ἀπὸ τὰ ἀναγινωσκόμενα, οὔτε τὸ ἐλάχιστον ἐκ τῶν λεγομένων δὲν πρέπει νὰ ἀντιπαρέρχονται· διότι ἐλάβομεν ἐντολὴν νὰ ἐρευνῶμεν τὰς Γραφὰς διὰ τοῦτον τὸν λόγον, διότι τὰ πολλὰ θεωροῦνται (ἂν καὶ θεοβιαῶς ἀμέσως φαίνονται ὅτι εἶναι εὐκολονόητα) ὅτι κρύπτουν εἰς τὸ θάθος σπουδαῖα νοήματα.

Διότι, παρατήρησε, ποῖον νόημα περικλείει καὶ τὸ χωρίον τοῦτο.

«Ταῦτα γὰρ εἰπὼν», λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, «ἔπτωσεν χαμαί»². Ποῖα εἶναι αὐτά, τὰ ὅποια εἶπεν; «Ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ»³, καὶ ὅτι «δεῖ με ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με»⁴. Δηλαδή δὲν μὲς ὑπενθύμισεν ἀπλῶς τὰ λεχθέντα ὁ Εὐαγγελιστής με τὴν προσθήκην ὅτι «ἔπτωσεν», ἀλλὰ θέλων νὰ δείξῃ ὅτι τὸν λόγον του ἔκαμε πιστευτὸν διὰ τῶν ἔργων.

Καὶ διατί νὰ μὴ χρησιμοποιήσῃ ὕδωρ, ἀλλὰ πτύσμα διὰ τὸν πηλόν; Ἐπρόκειτο νὰ στείλῃ αὐτὸν εἰς τὴν καλυμθῆθραν τοῦ Σιλωάμ. Διὰ νὰ μὴ ἀποδοθῇ λοι-

πὸν οὐδεμίαν δύναμιν εἰς τὴν πηγὴν, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ δύναμις, ἡ ὅποια ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος Αὐτοῦ, αὐτὴ καὶ διέπλασε καὶ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἔπτωσεν χάμω. Τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ Εὐαγγελιστής ἀφοῦ ἐτόνισε, ἔλεγε: «Καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος».

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι τὸ κατόρθωμα αὐτό εἶναι τῆς γῆς, διέταξεν αὐτὸν νὰ νιφθῇ. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν δὲν ἐπετέλεσεν ἀμέσως αὐτὸ τὸ θαῦμα, ἀλλὰ τὸν ἐστειλεν εἰς τὸν Σιλωάμ; διὰ νὰ μάθῃς τὴν πίστιν τοῦ τυφλοῦ, καὶ διὰ νὰ ἀποστομωθῇ ἡ ἀλαζονεία τῶν Ἰουδαίων διότι ἦτο φυσικὸν ὄλοι νὰ βλέπουν αὐτὸν ἀπερχόμενον, καὶ ἔχοντα τὸν πηλὸν ἐπάνω εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς; διότι λόγῳ τοῦ παραδόξου θαύματος θὰ προσεέλκυε τὰ βλέμματα ὄλων εἰς ἑαυτὸν, καὶ ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐγνώριζον αὐτὸν, καὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἠγνόουν αὐτὸν, καὶ ἐντατικά θὰ ἔστρεφον τὴν προσοχὴν αὐτῶν πρὸς ἐκεῖνον· διότι, ἐπειδὴ δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ἀναγνωρίσῃ κανεὶς ὅτι τυφλὸς ἀνέβλεψε, κάμνει πολλοὶ νὰ γίνουσι προηγουμένως μάρτυρες, κατασῆσας μακρὰν τὴν πορείαν τῆς θεραπείας, καὶ πιστοὶ θεαταὶ τοῦ παραδόξου θαύματος, ὥστε, ἀφοῦ γίνουσι προσεκτικώτεροι, νὰ μὴ δύνανται πλέον νὰ λέγουν: «Αὐτός εἶναι· δὲν εἶναι αὐτός».

Πρὸς τοῦτοις δὲ θέλει νὰ ἀποδείξῃ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ δὲν εἶναι ξένος πρὸς τὸν νόμον καὶ τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἐφ' ὅσον στέλλει τὸν τυφλὸν εἰς τὸν Σιλωάμ· διότι οὔτε ἐκεῖνο ἦτο δυνατὸν ἐπὶ πλέον νὰ φοβηθῇ, μήπως ὁ Σιλωάμ λάθῃ τὴν δόξαν· διότι καὶ πολλοὶ πολλὰς φορὰς ἀφοῦ ἐνίψαν ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς, δὲν ἠξιώθησαν τοιοῦτου θαύματος· δηλαδὴ καὶ ἐκεῖ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἐκεῖνη, ἡ ὅποια ἐπετέλει τὰ πάντα. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἑρμηνείαν προσθέτει εἰς ἡμᾶς ὁ Εὐαγγελιστής. Δηλαδὴ ὅταν εἶπεν: «Εἰς τὸν Σιλω-

1. Ἰωάν. 9, 6-7.
2. Ἰωάν. 9, 6.
3. Ἰωάν. 9, 3.
4. Ἰωάν. 9, 4.

άμ», προσέθεσεν: «Ὁ ἔστιν, ἀπεσταλμένος»⁵, διὰ τὰ μάθησθε καὶ ἐκεῖ ὁ Χριστὸς (καὶ ἔχει ἄλλος) αὐτὸν ἐθεράπευσεν, ὅπως ἀκριβῶς λέγει ὁ Παῦλος: «Ἐπινοῦν γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθοῦσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς»⁶.

Ὅπως λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἦτο πέτρα πνευματικῆ, οὕτω καὶ ὁ Σιλωάμ ἦτο πνευματικὸς. Εἰς ἐμὲ δὲ φαίνεται ὅτι καὶ ἡ αἰφνιδία παρουσία τοῦ ὕδατος ὑποδηλοῖ μυστήριον ἀνεκφραστον. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τοῦτο; Ἡ ἀπροσδόκητος ἐμφάνισις, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐν ἀντιθέσει πρὸς οἰανδήποτε προσδοκίαν.

Ἄλλὰ βλέπε τὴν γνώμην τοῦ τυφλοῦ, ἡ ὁποία εἰς ὅλα ὁρακοῦσι· διότι δὲν εἶπεν: «Ἐάν καθ' ὀλοκληρίαν ὁ πηλὸς εἶναι, ἢ τὸ πῦσμα αὐτὸ τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ τὴν ὄρασιν, ποία ἀνάγκη ὑφίσταται δι' ἐμὲ τοῦ Σιλωάμ; ἐάν δὲ ὑφίσταται ἀνάγκη τοῦ Σιλωάμ, ποία ἡ ἀνάγκη τοῦ πηλοῦ; διὰ ποῖον λόγον ἐπέθεσε πηλὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου; διὰ ποῖον λόγον μὲ διετάξε νὰ νιφθῶ;». Ἄλλὰ τίποτε δὲν ἐσκέφθη ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ δι' ἐν μόνον πράγμα ἦτο ἔτοιμος, δηλαδὴ νὰ πείθεται καθ' ὅλα εἰς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔδιδε τὰς ἐντολάς, καὶ τίποτε ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα δὲν ἐσκουδάλιζεν αὐτόν.

Ἐάν δὲ κανεὶς ἐρωτήσῃ: «Πῶς λοιπὸν ἀνέθλεψεν, ἀφοῦ ἀπέθεσε τὸν πηλόν;» τίποτε ἄλλο δὲν θὰ ἀκούσῃ ἐκ μέρους ἡμῶν, παρὰ μόνον ὅτι δὲν γνωρίζομεν τὸν τρόπον. Καὶ τί τὸ ἀπορίας ἄξιον, ἐάν ἡμεῖς δὲν γνωρίζωμεν; Διότι οὔτε ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸ ἐγνώριζεν, οὔτε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐθεραπεύθη· ἀλλὰ ἐκεῖνο μὲν, τὸ ὁποῖον συνέθῃ, γνωρίζει, τὸν δὲ τρόπον δὲν δύναται νὰ κα-

5. Ἰωάν. 9, 5. (=ὁ ἐρμηνεύεται ἀπεσταλμένος· ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἔχει τὸ «εἶπεν» ἀντὶ τοῦ «ἐρμηνεύεται».)
6. Α' Κορινθ. 10, 4.

ταλάσῃ. Ὄταν δὲ ὁ θεραπευθεὶς ἠρωτᾶτο ὡς πρὸς αὐτό, ἔλεγε: «πηλὸν ἐπέθηκεν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἐνιψάμην καὶ θλέπω»⁷. Πῶς δὲ ἔχει γίνεαι τοῦτο, δὲν δύναται νὰ εἴπῃ, καὶ ἂν μυρίας φορὰς ἐρωτήσῃ αὐτόν.

«Οἱ οὖν γείτονας», λέγει, «καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν ὅτι προσαίτης ἦν, ἔλεγον· Οὐχ οὕτως ἔστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαίτην; Ἄλλοι ἔλεγον· Οὐτός ἐστι»⁸. Διότι ἡ παραδοξότης τοῦ συμβάντος, ὠδήγει αὐτοὺς εἰς ἀπιστίαν, παρ' ὅτι θεβαίως τόσα εἶχον ρυθμισθῆ, ὥστε νὰ μὴ ἀπιστήσουν. Ἄλλοι δὲ ἔλεγον: «Οὐχ οὕτως ἔστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαίτην;»⁹.

Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ! ποῦ κατέβαινε, μὲ πολλὴν ἀγάπην θεραπεύων τοὺς ἐπαίτας, καὶ ἔνεκα τούτου ἀποστομῶνων τοὺς Ἰουδαίους! Διότι ἔχει μόνον τοὺς ἐνόθους, οὔτε τοὺς ἐπιφανεῖς, οὔτε τοὺς ἀρχοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀφανεῖς ἔκρινεν ἀξίους τῆς αὐτῆς φροντίδος· καθ' ὅσον μάλιστα εἶχεν ἔλθει διὰ τὴν σωτηρίαν ὄλων τῶν ἀνθρώπων.

Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον συνέθῃ εἰς τὸν παραλυτικόν, τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὸν τυφλόν· δηλαδὴ οὔτε ἐκεῖνος ἐγνώριζε, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐθεράπευσεν αὐτόν, οὔτε αὐτός. Συνέθῃ δὲ αὐτό, λόγῳ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἀνεχώρει δὲ πάντοτε, ὅταν ἐθεράπευεν ὁ Ἰησοῦς, ὥστε νὰ ἐκλείψῃ οἰαδήποτε ὑπόψια διὰ τὰ θαύματα. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐγνώριζον Αὐτόν, ποῖος εἶναι, πῶς θὰ ἐδεικνύοντο εὐχάριστοι ἀπέναντι του καὶ θὰ ἔπλαττον ἱστορίας ἐν σχέσει μὲ τὰ ἐπιτελεσθέντα θαύματα;

7. Ἰωάν. 9, 15.

8. Ἰωάν. 9, 8-9. (Τὸ κείμενον τῆς Κ. Δ. ἀντὶ τοῦ «προσαίτης ἦν», ἔχει τὴν φράσιν «τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν».)

9. Ἰωάν. 9, 8.

Διότι ὁ θεραπευθεὶς τυφλὸς δὲν ἦτο ἐκ τῶν περιοδευόντων, ἀλλὰ ἐκ τῶν καθημένων πλησίον τῶν θυρῶν τοῦ ἱεροῦ. Ἐνῶ δὲ οἱλοι ἐξέφραζον ἀμφιβολίας περὶ αὐτοῦ, τί ἀπαντᾷ ἐκεῖνος; «Ἐγὼ εἰμι»¹⁰. Δὲν ἠσθάνθη ἐντροπὴν διὰ τὴν προηγουμένην τύφλωσιν, οὔτε ἐφοβήθη τὸν θυμὸν τοῦ πλήθους, οὔτε ἀποφεύγει νὰ δεῖξῃ τὸν ἑαυτὸν του, διὰ νὰ κηρύξῃ τὸν εὐεργέτην.

«Λέγουσιν αὐτῷ: Πῶς ἀνεώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; Λέγει αὐτοῖς: Ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς»¹¹. Τί λέγεις; ἄνθρωπος ἐπιτελεῖ τοιαῦτα ἔργα; Ἄλλὰ κατ' ἀρχὴν τίποτε σπουδαῖον δὲν ἐγνώριζε περὶ Αὐτοῦ. «Ἄνθρωπος, λεγόμενος Ἰησοῦς, ἐποίησε πηλὸν καὶ ἐπέχρισε»¹².

8'. Βλέπε, πῶς εἶναι ἀληθής. Δὲν εἶπε πῶς ἐπετέλεσε τοῦτο τὸ θαῦμα (διότι δὲν λέγει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζει). Διότι δὲν εἶδεν, ὅτι ἐπτυσεν ἐπὶ τῆς γῆς; ὅτι δὲ ἐπέθηκε τὸν πηλόν, τὸ ἀντελαμβάνετο διὰ τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς ἀφῆς.

«Καὶ εἶπέ μοι: Ὑπαγε νίψαι εἰς τὴν καλυμθῆθραν τοῦ Σιλωάμ»¹³. Καὶ τοῦτο ἡ ἀκοή του τὸ ἔκαμε ἀντιληπτόν. Καὶ ἀπὸ τί ἐγνώριζε τὴν φωνὴν Αὐτοῦ; Ἀπὸ τῆν συνομιλίαν του πρὸς τοὺς μαθητάς.

Καὶ ἐνῶ λέγει οἱ αὐτά, καὶ ἐκ τῶν ἔργων λαμβάνει τὴν σχετικὴν μαρτυρίαν, δὲν δύναται νὰ εἴπῃ τὸν τρόπον. Ἐάν δὲ διὰ πράγματα αἰσθητά καὶ διὰ τῆς ἀφῆς ἐγγιζόμενα¹⁴ ὀφίσταται ἀνάγκη πίστεως, πολὺ περισσότερον διὰ τὰ ἀόρατα.

«Λέγουσιν αὐτῷ Ποῦ ἔστιν ἐκεῖνος; Λέγει: Οὐκ

10. Ἰωάν. 8, 9.

11. Ἰωάν. 8, 11.

12. Ἰωάν. 8, 11.

13. Ἰωάν. 8, 11.

14. Κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν «χειροσπᾶ».

οἶδα»¹⁵. Ἐλεγον δὲ τοῦτο τὸ «Ποῦ ἔστιν ἐκεῖνος;» ἔχοντες πλέον διάθεσιν φονικὴν κατ' Αὐτοῦ.

Παρατήρει δὲ τὴν ἄλλοιων καυχήσεως ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ, πῶς δὲν παρίστατο εἰς τοὺς θεραπευομένους (μετὰ τὴν θεραπείαν) διότι δὲν ἤθελε νὰ ἀποκτήσῃ δόξαν, οὔτε νὰ προσελκύσῃ τὸ πλῆθος, οὔτε νὰ ἐπιδειχθῇ.

Βλέπε πῶς οἱ αὐτὸν μετὰ φιλαλήθη τρόπον τὰ ἐκθέτει ἀπαντῶν ὁ τυφλός. Ἦθελον μὲν τὸν Χριστὸν νὰ εὔρουν, ὥστε νὰ οδηγήσουν Αὐτὸν πρὸς τοὺς ἱερεῖς, ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐπέτυχον τοῦτο, ὀδηγοῦν τὸν πρῶτον τυφλὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, διὰ νὰ ἐρωτήσουν ἐκεῖνοι αὐτὸν μετὰ μεγαλύτεραν δριμύτητα διὰ τοῦτο θαυμάως καὶ ὁ Ἐδ-αγγελιστὴς σημειώνει ὅτι ἦτο Σάθεστος, δηλαδὴ διὰ νὰ δεῖξῃ τὴν πονηρίαν αὐτῶν σκέψιν, καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποῖαν ἐζήτουν Αὐτὸν νὰ κατηγορήσουν, ἐδ-ρίσκοντες δὴθεν ὡς ἀφορμὴν αὐτὴν καὶ δυνάμεινοι οὕτω νὰ διαβάλλουν τὸ θαῦμα διὰ τῆς ἐντυπώσεως περὶ παραβάσεως τοῦ Νόμου.

Καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι, ὅταν εἶδον αὐτόν, ἀμέσως τίποτε ἄλλο δὲν εἶπον, παρὰ μόνον: «Πῶς ἀνέωξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;»¹⁶. Καὶ βλέπε πῶς λέγουσιν διότι δὲν εἶπον: «Πῶς ἀνέβλεψας;» ἀλλὰ «Πῶς ἀνέωξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;» παρέχοντες εἰς αὐτὸν εὐκαιρίαν νὰ διαβάλλῃ Ἐκεῖνον δι' ἔργασίαν ἐν ἡμέρᾳ Σαθεσάτου.

Ἐκεῖνος δὲ ὁμιλεῖ συντομώτερον πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ ἔχουν μάθει διότι χωρὶς οὔτε τὸ δ-νομα νὰ εἴπῃ, οὔτε ὅτι «εἶπέ μοι Ὑπαγε νίψαι», λέ-

15. Ἰωάν. 9, 15.

16. Ἰωάν. 9, 15. (Τὸ ἀθεντικὸν κείμενον ἔχει οὕτως: «Πόλλοι οὖν ἤρπταν αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πᾶς ἀνέβλεψαν». Πιθανῶς ὁ Χρυσόστομος τὴν φράσιν τὴν ὁποῖαν ἀναφέρει ἀποκλείων τὸ «πᾶς ἀνέβλεψαν», εἰκαζει ἐκ τῶν χωρίων 9, 17 καὶ 8, 28).

γει άμέσως: «Πηλόν επέθηκεν επί τούς οφθαλμούς μου, καί ένψάμην καί θλέπω»¹⁷. Διότι είχεν έπακταθή τέλεον ή διαβολή καί εκείνοι είχον είπει: «Ίδε ό Ίησούς οία έργάζεται έν Σαθθάτω, πηλόν χρίει!».

Σύ δε εξέτασε, πώς δέν ταράσσεται ό τυφλός; διότι όταν μέν έλεγε περί εκείνων, τά όποια συνέθησαν, άνευ κινδύνου έρωτώμενος, δέν ήτο τόνον σπουδαίον τό νά είπη τήν άλήθειαν, αλλά τό άξιοθαύμαστον είναι τώρα, ότι καί εις μεγαλύτερον κίνδυνον περιελθόν, ούτε άρνεΐται, ούτε λέγει αντίθετα πρός τά προηγούμενα.

Τί κάμνουν λοιπόν οι Φαρισαίοι, μάλλον δε καί οι άλλοι; Ωδήγησαν μέν αυτόν, διά νά άρηθή, έπαθον δε τό αντίθετον' εκείνο άκριβώς, τό όποιον δέν ήθελον, τό έμαθον καί με μεγαλύτεραν άκριβείαν. Καί όφίστανται τουτο παντού έν σχέσει με τά θαύματα, με περισσότεραν δε σαφήνειαν θά άποδείξωμεν αυτό έν συρχειία.

Τί λέγουν λοιπόν οι Φαρισαίοι; «Έλεγον τινες» (όχι όλοι, αλλά οι θρασύτεροι): «Ουτός ό άνθρωπος ουκ έστιν άπό του Θεού, ότι τό Σάθθατον ου τηρεί. Άλλοι έλεγον' Πώς δύναται άνθρωπος άμαρτωλός τοιαύτα σημεΐα ποιείν;»¹⁸.

Βλέπεις ότι έκ τών σημείων προσεΐλκύνοντο; Διότι εκείνοι οι όποιοι πρότερον είχον σταλείι ύπηρέτας διά νά όδηγηθή Έκείνος ένώπιον αυτών, άκουσε τί λέγουν τώρα, άν καί δέν τό λέγουν όλοι διότι, επειδή ήσαν άρχοντες, ένεκα τής φιλοδοξίας καθίσταντο άπιστοι. Άλλ' όμως καί έκ τών άρχόντων πολλοί έπίστευσαν εις Αύτόν, αλλά δέν ώμολόγουν.

Ό μέν πολλός λαός ήτο εύκαταφρόνητος, δεδομένου ότι δέν συνέβαλλε πολύ εις τήν συναγωγήν αυτών,

17. Ίωάν. 9, 15.
18. Ίωάν. 9, 19.

οι δε άρχοντες, επειδή περισσότερον διεκρίνοντο, δυσκολώτερον έλάμβανον θάρρος νά όμολογήσουν' διότι άλλους μέν κατείχε φιλαρχία, άλλους δε διείλια καί ό έκ μέρους τών πολλών φόβος.

Διά τουτο καί έλεγε: «Πώς δύνασθε πιστεύειν, δόξαν παρά ανθρώπων λαμβάνοντες;»¹⁹. Καί αυτοί μέν, ένψ έζήτουν άδίκως νά φονεύσουν, έλεγον ότι είναι έκ του Θεού, εκείνος δε, ό όποίος θεραπεύει, έλεγον ότι δέν δύναται νά προέρχεται έκ του Θεού, επειδή δέν τηρεί τό Σάθθατον. Πρός αυτήν τήν γνώμην, άντέταξαν οι άλλοι τό ότι άμαρτωλός άνθρωπος δέν δύναται νά έπιτελέση τοιαύτα θαύματα.

Οι πρώτοι μέν, έκ κακίας άποσιωπώντες τό γεγονός, έφερον εις τό μέσον τήν φαινομένην παράδεισιν' διότι δέν έλεγον ότι θεραπεύει κατά τό Σάθθατον, άλλ' ότι «Τό Σάθθατον ου τηρεί», οι δεύτεροι δε πάλιν άσθενώς αντιδρούν διότι ένψ έπρεπε νά δείξουν πώς δέν λύεται τό Σάθθατον, άντλοΐν έπιχειρήματα μόνον έκ τών θαυμάτων. Καί εύλόγως διότι άκόμη ένόμιζον ότι Έκείνος είναι άνθρωπος. Διότι εάν δέν είχεν ούτω τό πράγμα, θά ήδύνατο καί κατ' άλλον τρόπον νά προσπίσουν τήν γνώμην των, δηλαδή ότι ήτο Κύριος του Σαθθάτου, καί Αύτός έδημιούργησεν αυτό' αλλά άκόμη μέχρι τότε δέν είχον αυτήν τήν γνώμην. Ουδεις θεοθάως έξ αυτών έτόλμα εκείνα' τά όποια ήθελε νά τά είπη φανερά, ούτε εις έκφρασιν γνώμης, αλλά εις άμφισβήτησιν²⁰, άλλοι μέν λόγω έλλείψεως θάρρους, άλλοι λόγω φιλαρχίας.

«Σχίσμα οΐν ήν έν αυτοίς»²¹. Τό σχίσμα τουτο ήρχισε πρώτον νά δημιουργήται εις τόν λαόν, μετά ταύτα

19. Ίωάν. 5, 44.
20. Ίωάν. 9, 18.
21. Ίωάν. 9, 19.

καί εἰς τοὺς ἄρχοντας· «Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀγαθὸς ἔστιν, ἄλλοι δὲ Ὅχι, ἀλλ' ἀπατᾷ τὸν ὄχλον»²². Βλέπεις πῶς περισσότερο ἀσύνετοι ἀπὸ τὸ πλῆθος οἱ ἄρχοντες, ὅτι ἐκ τῶν ὑστερῶν ἐσχίσθησαν; Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὸ σχίσμα πάλιν οὐδεμίαν γενναιότητα ἐπέδειξαν, ὅταν ἔβλεπον τοὺς Φαρισαίους νὰ εἶναι ἀπειλητικοί.

Διότι, ἐὰν θεαίως τελείως ἀπεσχίζοντο, ταχέως θὰ ἐλόμβονον γινῶσιν τῆς ἀληθείας· διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἀποσχισθοῦν τελείως. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἴδιος ἔλεγε· «Οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν»²³. διότι ὑπάρχει καὶ κακὴ ὁμόνοια, ὑπάρχει καὶ καλὴ διαφωνία²⁴. διότι καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐκτιζόν τὸν πύργον, εἶχον ὁμόνοιαν ἀποθαίνουσιν εἰς κακὸν ἱδικόν των, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πάλιν ἄνευ μὲν τῆς θελήσεώς των, ἀλλ' ὁμοῦ πρὸς ὠφέλειάν των ἐχωρίσθησαν. Καὶ οἱ περὶ τὸν Κορῆ δὲ κακὴν ὁμόνοιαν εἶχον, διὰ τοῦτο καλῶς ἐχωρίσθησαν· καὶ ὁ Ἰουδαῖος κακὴν ὁμόνοιαν συνῆψε μὲ τοὺς Ἰουδαίους.

Εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ χωρισθοῦν οἱ ἄνθρωποι καλῶς, καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ὁμονοήσουσιν κακῶς²⁵. Διὰ τοῦτο λέγει· «Ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς σου σκανδαλίξῃ σε, ἔκκοψον αὐτόν· ἐάν ὁ πούς σου, ἔκτεμε αὐτόν»²⁶.

Ἐὰν δὲ πρέπει νὰ ἀποχωριζώμεθα ἀπὸ μέλος, τὸ ὅποιον κακῶς ἔχει συναφθῆ, πολὺ περισσότερο ἀπὸ φίλους, οἱ ὅποιοι κακῶς ἔχουν ἐνωθῆ μὲ ἡμᾶς. Ὡστε ἡ

22. Ἰωάν. 7, 12.

23. Ματθ. 10, 34.

24. Σχήματα ἀντιθέσεως, ὁμοκατάρκτην καὶ ὁμοιοτέλειον· ἐστὶ γὰρ καὶ κακὴ ὁμόνοια, ἐστὶ καὶ καλὴ διαφωνία.

25. Ἐστὶν οὖν ἀσχητὸν καλῶς καὶ ἐστὶν ὁμοιοσησὶ κακῶς. Συγκαταβαλὼν ὁ Ἱεράρχης ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐν ὀρχῇ ἐκφραθεῖσαν γνώμην (ἴδε σμ. 25) κατ' ἀντίστροφον σειράν.

26. Ματθ. 5, 29 καὶ 18, 8-9.

ὁμόνοια δὲν εἶναι εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις καλὴ, ὅπως θεαίως οὔτε ὁ χωρισμὸς εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις κακός²⁷.

γ'. Λέγω αὐτά, διὰ νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς πονηροὺς, καὶ νὰ ἀκολουθῶμεν τοὺς ἀγαθοὺς· διότι ἐὰν μεταξὺ τῶν μελῶν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔχει σαπίσει καὶ εἶναι ἀθεράπευτον κόπτομεν, ἐπειδὴ φοβούμεθα μήπως καὶ τὸ ὑπόλοιπον σώμα ὑποστῇ τὴν αὐτὴν νύκλασιν, καὶ κείμενον αὐτό, ὅχι ἐπειδὴ περιφρονοῦμεν ἐκεῖνο, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλομεν νὰ διαφυλάξωμεν τὸ ὑπόλοιπον, πολὺ περισσότερο εἶναι ἀναγκαῖον νὰ πράττωμεν τοῦτο ἐπὶ ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι συναναστρέφονται μὲ ἡμᾶς κακῶς. Διότι ἐὰν μὲν δυνάμεθα καὶ ἐκεῖνους νὰ διορθώσωμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ μὴ θλασθῶμεν, πρέπει τὰ πάντα νὰ πράζωμεν, ἐὰν δὲ καὶ ἐκεῖνοι μένουσιν ἀδιόρθωτοι καὶ ἡμᾶς θλάπτουν, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἀποχωρίσωμεν αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς ἐκδιώξωμεν· διότι πολλὰκις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μάλλον θὰ συναποκομίσουν κέρδος.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τοιοῦτοτρόπως συνεθεύλευε λέγων· «Καὶ ἐξαιρεῖτε τὸ πονηρὸν ἐξ ὁμῶν αὐτῶν»²⁸. Καί· «Ἦνα ἐξαρθῆ ἐκ μέσου ὁμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας»²⁹.

Διότι εἶναι κακόν, εἶναι κακόν ἡ συναναστροφή μὲ πονηροὺς. Δὲν προσβάλλει μὲ τὴν ταχύτητα ὁ λοιμὸς, οὔτε ἡ ψώρα καταστρέφει αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἔχουν μολυνθῆ, οἱ ὅποιοι κατέχονται ὑπὸ τῆς νόσου, μὲ δισπνὴ κακία τῶν πονηρῶν ἀνδρῶν· «φθειροῦσι γὰρ ἡθὴ χρη-

27. Ἰδοὺ ὅτι διὰ τρίτην φοράν ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐν σμ. 25 καὶ 28 γενομένην κατ' ἀντίστροφον σειράν πρὸς τὸ δεύτερον (σμ. 25)·

Ὡστε οὐ πανταχοῦ ὁμόνοια καλόν, ὡσπερ οὖν οὐδὲ πανταχοῦ διάσπασις κακόν.

28. Α' Κορινθ. 5, 13.

29. Α' Κορινθ. 5, 2.

στά όμιλία κακά»³⁰· και ό Προφήτης πάλιν: «Εξέλθετε έκ μέσου αὐτῶν, και ἀφορίσθητε»³¹.

Κανείς λοιπόν νά μή ἔχη κακόν φίλον· διότι ἔάν κακοῦς υἱοῦς ὅταν ἔχωμεν τοῦς ἀποκηρύττομεν, και δέν λαμβάνομεν ὅπ' ὄψιν τήν συγγένειαν, οὔτε τοῦς νόμους αὐτῆς, οὔτε τήν ἐξ αὐτῆς ἀνάγκην, πολὺ περισσότερον πρέπει νά ἀπαφεύγωμεν τοῦς φίλους και τοῦς γνωρίζουσ, ὅταν εἶναι πονηροί· διότι και ἂν δέν ὑποστῶμεν οὐδεμίαν ζημίαν ἐκ μέρους των, τήν κακήν φήμην δέν θά δυνηθῶμεν θεσβαίως νά διαφύγωμεν· διότι οἱ ἔξω τῆς οἰκογενείας δέν ἐρευνοῦν τήν ζωήν μας, ἀλλά κρίνουν ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι συνουαστρέφονται μέ ἡμᾶς.

Αὐτά συμβουλεύω και εἰς τὰς γυναῖκας και εἰς τὰς παρθένους· διότι λέγει «Προνοοῦμενοι κακά οὐ μόνον ἐνώπιον Κυρίου, ἀλλά και ἐνώπιον ἀνθρώπων»³².

Ἄλλα λοιπόν ἄς τὰ πράττωμεν οὕτως, ὥστε νά μή σκανδαλισθῆ ὁ πλησίον· διότι ὁ θῖος, και ἂν εἶναι λίαν ὀρθός, ἔάν δημιουργῆ εἰς τοῦς ἄλλους σκάνδαλον, τὸ πᾶν καταστρέφει. Καί πῶς εἶναι δυνατόν ἡ ὀρθή διαβίωσις νά προκαλέσῃ σκάνδαλον; ὅταν ἡ συνουαστροφή μέ τοῦς μή ὀρθῶς διαβιοῦντας δημιουργήσῃ εἰς τόν ὀρθῶς διαβιοῦντα κακήν φήμην³³· διότι ὅταν, ἔχοντες ἐμπιστοσύνην εἰς ἑαυτούς, συνουαστρεφώμεθα μέ τοῦς πονηροῦς, και ἂν οἱ ἴδιοι δέν θλασθῶμεν, ἄλλους σκανδαλίζομεν.

Αὐτά και εἰς τοῦς ἀνδρας και εἰς τὰς γυναῖκας τὰ

30. Α' Κορινθ. 15, 33. Ταῦτα λέγει και ὁ Μένανδρος: «Θεοῖ-
ρουσιν ἢθι χρῆσθ' ὀμίλια κακά».

31. Ἰερου. 28, 45.

32. Ρωμ. 12, 17.

33. Καί ὁ Ἰσκράτης τονίζει περίπου τοῦτο λέγων: Εὐλοβοῦ τῆς διαβολῆς, κἄν ψευθεῖς ὦσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τήν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι πρὸς δὲ τήν δοξάν ἀποδέχονται. (Ἰσκρα. πρὸς Δημόκριτον 17).

λέγω και εἰς τὰς παρθένους, ἀφήνων εἰς τήν συνείδησιν αὐτῶν μετά ἀκριθείας νά γνωρίσουν πόσα κακά γεννῶνται ἐκ τῶν τοιούτων συνουαστροφῶν· διότι ἐγὼ μέν δέν ὑποπεύω τίποτε πονηρόν, οὔτε κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν τελειοτέρων, ἀλλά ὁ ἀπλοϊκώτερος ἀδελφός παραβλάπτεται ἐκ τῆς τελειότητος τῆς ἰδικῆς σου. Πρέπει δὲ νά λαμβάνομεν ὅπ' ὄψιν και τήν ἀσθένειαν ἐκείνου. Καί ἂν ἀκόμη δέν θλασθῆ αὐτός, θά θλασθῆ ὁμοῦς ὁ Ἐθνικός.

Ὁ δὲ Παῦλος προέτρεψε νά μή σκανδαλίζομεν οὐτε τοῦς Ἰουδαίους, οὔτε τοῦς Ἐθνικούς, οὔτε τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ³⁴.

Ἐγὼ τίποτε τὸ πονηρόν δέν ὑποπεύω διὰ τήν παρθένον (διότι ἀγαπῶ τήν παρθένιν· «ἡ δὲ ἀγάπη οὐ λογιζεται τὸ κακόν»³⁵)· ἐγὼ ἀγαπῶ εἰς μέγαν βαθμόν τήν πολιτείαν αὐτῆν τοῦ θῖου και δέν δύναμαι νά διαλογισθῶ κάτι τὸ ἄτοπον. Πῶς θά πείσωμεν τοῦς ἐκτός αὐτῶν εὐρισκομένους; διότι πρέπει και δι' ἐκείνους νά λάθωμεν πρόνοιαν.

Τοιοιούτῳως λοιπόν ἄς ρυθμίζομεν τὰ ἀφορῶντα εἰς ἡμᾶς, ὥστε νά μή δύναται οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀπίστων νά εἴρῃ ἐναντίον ἡμῶν δικαίαν ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν· διότι ὅπως ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δεικνύουν ὀρθόν βίον δοξάζουν τὸν Θεόν, οὕτω και ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι δεικνύουν τὸν ἀντίθετον συντελοῦν εἰς τὸ νά θλασθῆ ἡμῶν.

Ἄλλα ἄς μή συμῆ νά ὑπάρχουν πλησίον μας ἀνθρώποι τοιοῦτοι, ἀλλά οὕτω νά λάμψουν τὰ ἔργα ἡμῶν, ὥστε νά δοξασθῆ ὁ Πατήρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, και ἀξιοθῶμεν τῆς ἐξ ἐκείνου προερχομένης δόξης· τὴν δ-

34. Α' Κορινθ. 10, 32.

35. Α' Κορινθ. 13, 5.

ποιαν ὅς συμῆθῃ νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι ἡμεῖς διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦ ἀνήκει εἰς τὸν Πατέρα ἢ δόξα συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν Η' (58)

(Ἰωάν. θ', 17-33)

«Λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι προφήτης ἐστίν. Οὐκ ἐπίστασαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι»¹.

α'. Τὰς Γραφὰς πρέπει ὄχι ἀπλῶς οὔτε ἐπιπολαιῶς νὰ ἀναγινώσκωμεν, ἀλλὰ μὲ ὄλην τὴν ἐπιμέλειαν, ὥστε νὰ μὴ εὐρίσκωμεν δυσκολίας εἰς τὴν ἐρμηνείαν των. Διότι καὶ τῶρα εὐλόγως δύναται κανεὶς εἰδῶ νὰ διατυπώσῃ τὴν ἀπορίαν, πῶς, ἐνῶ εἶπον: «Ὁὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ Σάββατον οὐ τηρεῖ»², λέγουσι εἰς αὐτόν: «Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;»³. Καὶ δὲν εἶπον: «Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι παρέλυσεν τὸ Σάββατον;» ἀλλὰ τῶρα θέτουν τὸ ἐρώτημα τὸ σχετικὸν μὲ τὴν ἀπολογίαν ἀντὶ τοῦ σχετικοῦ μὲ τὴν κατηγορίαν.

Τί δύναται λοιπὸν νὰ ἀπαντήσῃ κανεὶς; Δὲν εἶναι οἱ ἴδιοι, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον: «Ὁὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θε-

1. Ἰωάν. θ, 17.
2. Ἰωάν. θ, 16.
3. Ἰωάν. θ, 17.

οῦ»⁴, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ οἱ ὁποῖοι εἶπον: «Ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς οὐ δύναται τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν»⁵· διότι ἐπειδὴ ἤθελον νὰ ἀποστομώσουν τοὺς πρώτους πλέον, διὰ νὰ μὴ θεωρηθοῦν ὅτι συνηγοροῦν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ὄδηγουν εἰς τὸ μέσον αὐτόν, ὃ ὁποῖος ἔλαθε πείραν τῆς δυνάμεως Αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐρωτοῦν.

Βλέπε λοιπὸν τοῦ πτωχοῦ τὴν σοφίαν· διότι ἀπὸ ὅλου αὐτοῦ μὲ περισσότεραν σύνεσιν ὁμιλεῖ. Καὶ πρῶτον μὲν λέγει ὅτι «προφήτης ἐστὶ»⁶ καὶ δὲν ἐφοβήθη αὐτῶν τῶν διεστραμμένων Ἰουδαίων τὴν κρίσιν, οἱ ὁποῖοι ἐξέφραζον ἀντίθετον γνώμην καὶ ἔλεγον: «Πῶς δύναται οὗτος εἶναι παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὸ Σάββατον οὐ τηρῶν;»⁷ ἀλλὰ ἔλεγεν «ὅτι προφήτης ἐστὶ. Καὶ οὐκ ἐπίστευσαν ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέθελεν, ἕως οὗ ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ»⁸.

Καὶ ἐξέτασε μὲ πόσους τρόπους ἐπιχειροῦν νὰ συγκαλύψουν τὸ θαῦμα καὶ νὰ τὸ ἀποκλείσουν. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ φύσις τῆς ἀληθείας, διὰ τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων φαίνεται νὰ διώκεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τούτων καθίσταται ἰσχυροτέρα· λάμπει διὰ τούτων τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων συγκαλύπτεται· διότι ἐὰν δὲν ἐγίνοντο αὐτά, ὑπὸ τῶν πολλῶν θὰ ἐθεωρεῖτο ὑποπτον τὸ θαῦμα, τῶρα δὲ, ὡς ἐὰν φροντίζουσι διὰ νὰ ἐξακριβώσουν τὴν ἀλήθειαν, πράττουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅλα, καὶ δὲν θὰ ἐνήργουν κατ' ἄλλον τρόπον, ἐὰν θεοσιῶς ἐπράττον τὰ πάντα ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ· διότι καὶ διὰ τούτου τοῦ τρόπου ἐπεχείρησαν νὰ καταβάλουν αὐτόν,

4. Ἰωάν. 9, 16.
5. Ἰωάν. 9, 16.
6. Ἰωάν. 9, 17.
7. Ἰωάν. 9, 16.
8. Ἰωάν. 9, 17-18.

λέγοντες: «Πῶς ἀνέωξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;»⁹ δηλαδή μήπως ἐπέτυχε τοῦτο μὲ καμμίαν μαγείαν; Διότι καὶ ἄλλοτε, ἐπειδὴ δὲν εἶχον τίποτε νὰ καταγγείλουν, ἐπιχειροῦν νὰ διαβάλλουν τὸν τρόπον τῆς θεραπείας λέγοντες: «Οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν Βεελζεβοὺλ τῷ ἔρχοντι τῶν δαιμονίων»¹⁰ καὶ ἐδῶ πάλιν, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν τίποτε ἄλλο νὰ εἴπουν, καταφεύγουν εἰς τὸ ἐπιχείρημα περὶ τοῦ καταλλήλου χρόνου, λέγοντες ὅτι λύει τὸ Σάββατον»¹¹, καὶ πάλιν ὅτι «ἀμαρτωλὸς ἐστὶ»¹².

Καὶ ἰδὼς οὖν, οἱ ὅποιοι φθονεῖτε καὶ εἴσαθε ἔτοιμοι νὰ εὑρετε πρόσχημα διὰ κατηγορίαν τῶν ὑπ' Αὐτοῦ πεπραγμένων, οἷς ἠρώτησε μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν, λέγων: «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγξει με περὶ ἀμαρτίας;»¹³. Καὶ κανεὶς δὲν ὠμίλησεν οὔτε εἶπεν ὅτι «βλασφημεῖς, ἀναμάρτητον λέγων σεαυτὸν». Καὶ θεασάμενος, ἐὰν εἶχον νὰ εἴπουν τι, δὲν θὰ ἐσιώπων διότι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι, ἐπειδὴ ἤκουσαν ὅτι ὑπάρχει πρὸ τοῦ Ἀθραάμ, ἐλιθοβολήσαν αὐτόν, καὶ ἐκαυχῶντο μὲν ὅτι κατὰγονται ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἦσαν ἀνθρωποκτόνοι, δι' ἑκείνον δέ, ὁ ὅποιος ἐπετέλει τοιαῦτα θαύματα, ὅταν θεράπευσεν, ἔλεγον ὅτι δὲν καταίνεται ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐπειδὴ δὲν ἐτήρει τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου. ἐὰν εἶχον τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν, δὲν θὰ παρέλειπον αὐτήν.

Ἐὰν δὲ τὸν καλοῦν ἀμαρτωλὸν διὰ τοῦτον τὸν λόγον, διότι ἐθεωρεῖτο ὅτι καταλύει τὸ Σάββατον, καὶ ἡ κατηγορία αὐτῆ ἐφάνη ἀστήρικτος, ἀφοῦ, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν μὲ αὐτούς, τοὺς κατηγορήσαν

9. Ἰωάν. 9, 17.
10. Ματθ. 12, 24.
11. Ἰωάν. 9, 16.
12. Ἰωάν. 9, 16.
13. Ἰωάν. 8, 46.

διὰ ψυχρότητα πολλὴν καὶ μικροψυχίαν.

Ἀπὸ παντοῦ λοιπὸν ἀφοῦ εἶδον ἐμπόδια, ἔρχονται ἐν συνεχείᾳ εἰς ἄλλο ἐπιχείρημα περισσώτερον ἀναίσχυντον καὶ θρασύ, Ποῖον λοιπὸν εἶναι τοῦτο; «Οὐκ ἐπίστευσαν», λέγει, «ὅτι ἦν τυφλός, καὶ ἀνέβλεψε»¹⁴.

Πῶς λοιπὸν τὸν κατηγορήσαν ὅτι δὲν τηρεῖ τὸ Σάββατον; ἢ προφανῶς ἐπειδὴ ἐπίστευσαν διετύπωσαν αὐτὴν τὴν κατηγορίαν¹⁵; Πῶς δὲ δὲν ἐδώσατε προσοχὴν εἰς τὸν πολὺν λαόν; εἰς τοὺς γείτονας, οἱ ὅποιοι ἐγνώριζον αὐτόν; Ἀλλά, πρᾶγμα τὸ ὅποιον εἶπον, τὸ ψεῦδος παντοῦ συλλαμβάνεται εἰς τὴν ἴδιαν αὐτοῦ παγίδα, δι' ἐκείνων τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων νομίζει ὅτι διαβάλλει τὴν ἀλήθειαν, αὐτὴν δὲ λαμπροτέραν παρουσιάζει¹⁶, πρᾶγμα τὸ ὅποion ἀκριβῶς καὶ τώρα συνέβη.

Διότι, διὰ νὰ μὴ λέγη κανεὶς, ὅτι δὲν εἶπον τίποτε ὀρθόν οἱ γείτονες καὶ οἱ παρατηροῦντες αὐτόν, ἀλλὰ ὅτι ὠμίλουν περὶ ἀνθρώπου ὁμοίου πρὸς τὸν θεραπευθέντα, φέρουν εἰς τὸ μέσον τοὺς γονεῖς, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀποδεικνύοντες παρὰ τὴν θέλησίν των ἀληθῆς ἐκεῖνο, τὸ ὅποion συνέβη· διότι καὶ αὐτοὶ περισσώτερον ἀπὸ ὅλους ἐγνώριζον τὸ τέκνον αὐτῶν.

Διότι, ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πτοήσουν αὐτόν, ἀλλὰ ἐβλεπον ὅτι μὲ ὄλον τὸ θάρρος ἐκήρυσσε τὸν Εὐεργέτην του, ἠλπίζον ὅτι μὲ τοὺς γονεῖς θὰ προκαλέσουν ἀμφισβήτησιν διὰ τὸ θαῦμα. Καὶ εἶπε τὴν κακὴν πρόθεσιν τῆς ἐρωτήσεως. Διότι τί λέγει; Ἀφοῦ ἔφερον αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον, ὥστε νὰ ἐμβάλλουν αὐτοὺς εἰς ἀγωνίαν, μὲ πολλὴν σφοδρότητα καὶ θυμὸν ἀπευθόνουν τὴν

14. Ἰωάν. 9, 18.

15. Διότι ἐὰν δὲν ἐπίστευσαν ὅτι ἐπετελέσθη θαῦμα, δὲν θὰ ὠμίλουν περὶ καταλύσεως τοῦ Σαββάτου.

16. Ἀποφθεγματικοὶ οἱ λόγοι οὗτοι: Πανταχοῦ τὸ ψεῦδος εαυτῷ μὲν περιπίπτει, δι' ὧν ἐπηρεάζειν τὴν ἀλήθειαν δοκεῖ, τὴν δὲ ἀληθειαν λαμπροτέραν ἐμφαίνει.

ἐρώτησιν: «Ὁδτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν;»¹⁷. Καὶ δὲν εἶπαν: «Ὁ ποτὲ τυφλός», ἀλλὰ τί; «Ὅν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη;»¹⁸ ὡς ἐάν αὐτοὶ ἔκαμον σκευωρίας καὶ ἐπεδοκίμαζον τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ.

Ἀποτρόπαιοι καὶ λίαν ἀποτρόπαιοι! Καὶ ποῖος πατήρ θά προετίμα νὰ ἐσκοτίσῃ τοιαῦτα ψεῦδη; Διότι σχεδὸν λέγουσιν: «Ὅν ὑμεῖς ἐποιήσατε τυφλόν»¹⁹, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ διεδώκατε πανταχοῦ τὸν λόγον.

«Πῶς οὖν θέλει νῦν;»²⁰. Ὅποια ἀνοήσια! Ἰδικόν σας, λέγουσιν, εἶναι τὸ τέχνασμα καὶ τὸ ἐπιπόνημα! Διότι μὲ τὰ δύο αὐτὰ ἐπιχειροῦν νὰ τοὺς κάμουν νὰ ἀρνηθοῦν, δηλαδὴ καὶ μὲ τὴν φράσιν: «Ὅν ὑμεῖς λέγετε», καὶ μὲ τὴν φράσιν «Πῶς οὖν θέλει ἄρτι;»²¹.

6'. Ἀφοῦ λοιπὸν διετυπώθησαν τρεῖς ἐρωτήσεις ἐάν ἦτο υἱὸς αὐτῶν, ἐάν ἦτο τυφλός, καὶ πῶς ἀνέβλεψε, τὰς δύο μόνον ὁμολογοῦν, τὴν τρίτην δὲ δὲν τὴν ἐπιθεσιάζουσιν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀπέθη ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ὥστε κανεὶς ἄλλος, ἀλλὰ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐθεραπεύθη, καὶ ἦτο ἀξιώπιστος, νὰ ὁμολογήσῃ αὐτὰ οἱ γονεῖς αὐτοῦ θεσπιάως πῶς θά ἐφαίνοντο εὐχάριστοι, οἱ ὁποῖοι καὶ μερικὰ ἐξ ἐκεῖνων, τὰ ὁποῖα ἐγνώριζον τὰ παρεσιώπησαν διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων; Τί λέγουσιν δηλαδὴ; «Ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν ἡμεῖς οἶδαμεν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη» πῶς δὲ νῦν θέλει ἢ τίς ἀνέφραξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λόγον λαλήσει»²². Ἀφοῦ κατέστησαν αὐτὸν ἀξιώπιστον, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέσεισαν ἀπὸ ἐπάνω τῶν τῶν ἐδῶν. Δὲν

17. Ἰωάν. 8, 19.

18. Ἰωάν. 9, 18.

19. Παρασιώσατε αὐτὸν ὡς τυφλόν.

20. Ἰωάν. 9, 19.

21. Ἰωάν. 9, 19.

22. Ἰωάν. 9, 20-21.

εἶναι παιδίον, λέγουσιν, οὔτε νήπιον, ἀλλὰ ἱκανὸς νὰ μαρτυρήσῃ σχετικῶς μὲ τὸν ἑαυτὸν του.

Ταῦτα δὲ εἶπον διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων»²³. Νὰ παρατηρήσῃ, πῶς πάλιν ὁ Εὐαγγελιστὴς φέρει εἰς τὸ μέσον τὴν γνώμην αὐτῶν καὶ τὴν πρόθεσιν. Αὐτὰ λέγω δι' ἐκεῖνον τὸν λόγον τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος ἔλεγον προηγουμένως, δηλ. ὅτι «ἴσον ἑαυτὸν ποιεῖ τῷ Θεῷ»²⁴, ὅτι ἐάν καὶ ἐκεῖνο ἦτο τῆς γνώμης τῶν Ἰουδαίων καὶ ὄχι τῆς κρίσεως τοῦ Χριστοῦ πόρισμα, θά προσέθετεν ὁ Εὐαγγελιστὴς, καὶ θά ἔλεγεν ὅτι ἦτο γνώμη Ἰουδαϊκή.

Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ γονεῖς αὐτοῦ παρέπεμψαν αὐτοὺς εἰς τὸν θεραπευθέντα, πάλιν ἐκάλεσαν αὐτὸν διὰ δευτέραν φοράν. Καὶ δὲν λέγουσιν μὲν φανερώς καὶ μὲ ἀνασχυντίαν τοῦτο: «Ἄρνησαι ὅτι ὁ Χριστὸς ἐθεράπευσέ», ἀλλὰ θέλουσιν τοῦτο νὰ τὸ περιθάλλουν μὲ πρόσημα «ὕλασείας» δηλαδὴ λέγουσιν: «ὅς δόξαν τῷ Θεῷ»²⁵ διότι νὰ εἶπουν μὲν εἰς τοὺς γονεῖς: «Ἄρνήσασθε ὅτι ὁ υἱὸς ὑμῶν ἐστι, καὶ ὅτι τυφλὸν ἐγεννήσατε», ἐφαίνετο ὅτι εἶναι πολὺ γελοῖον, εἰς αὐτὸν δὲ πάλιν νὰ εἶπουν τοῦτο, θά ἦτο φανερὰ ἀνασχυντία διὰ τοῦτο μὲν δὲν λέγουσιν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον πανούργον διατυπώνουν αὐτοὺς. «ὅς δόξαν τῷ Θεῷ» λέγοντες δηλαδὴ: «ὁμολόγησον ὅτι οὗτος οὐδὲν ἐργάσατο».

Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς ἐστι»²⁷. Πῶς λοιπὸν δὲν ἐπιτιμήσατε αὐτόν, ὅταν ἔλεγε: «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἀμαρτίας;»²⁸ ἀπὸ ποῦ δὲ γνωρίζετε, ὅτι εἶναι ἀμαρτωλός; Ὅταν δὲ εἶπον αὐ-

23. Ἰωάν. 9, 22.

24. Ἰωάν. 5, 18.

25. Ἰωάν. 9, 24.

26. Ἰωάν. 9, 24.

27. Ἰωάν. 9, 24.

28. Ἰωάν. 8, 46.

τοί: «Δὸς δόξαν τῷ Θεῷ» καὶ ἐκεῖνος δὲν εἶπε τίποτε, ὁ Χριστὸς, ἀφοῦ συνήντησεν αὐτόν, τὸν ἐπήνεσε, καὶ δὲν τὸν κατηγορήσεν οὔτε εἶπε: «Διὰ τί οὐκ ἔδωκας δόξαν τῷ Θεῷ;» ἀλλὰ τί εἶπε: «Πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;»²⁹, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι τὸ νὰ δοξάζῃς τὸν Θεὸν τοῦτο εἶναι.

Ἐάν δὲ δὲν ἦτο ἰσότημος μὲ τὸν Πατέρα, αὐτὴ δὲν θὰ ἦτο δόξα. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τιμᾶ τὸν Υἱόν, ὁ ἴδιος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τιμᾶ τὸν Πατέρα, δικαίως δὲν ἐπιτιμᾶται ὁ τυφλός. «Ὅταν λοιπὸν ἀνεμνον τοὺς γονεῖς αὐτοῦ νὰ ἀρνηθοῦν, τίποτε δὲν ἔλεγον εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ δὲ εἶδον ὅτι δὲν συναπεκόμισαν οὐδὲν κέρδος ἐκ τούτου, πάλιν ἐπανέρχονται εἰς αὐτόν, λέγοντες ὅτι «ἁμαρτωλὸς ἐστὶν οὗτος. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν Ἐἰ ἁμαρτωλὸς ἐστίν, οὐκ οἶδα ἔν οἶδα, ὅτι, τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω»³⁰.

Ἄρα γε μήπως ἐφοβήθη ὁ τυφλός; Εἶθε νὰ μὴ σηματοποιῆ τοιαύτη γνώμη! Καὶ πῶς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι «προφήτης ἐστί», λέγει: «Εἰ ἁμαρτωλὸς ἐστίν, οὐκ οἶδα;». Λέγει τοῦτο ὅχι διότι ἔχει τοιαύτην διάθεσιν πρὸς τοῦτο, οὔτε ἐπειδὴ περὶ τούτου ἔχει πεισθῆ, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλει διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ γεγονότος καὶ ὅχι διὰ τῶν λόγων του νὰ ἀπαλλάξῃ Ἐκεῖνον τῆς κατηγορίας, καὶ νὰ καταστήσῃ ἀξιόπιστον τὴν δικαιολογίαν ὑπὲρ Ἐκείνου, ἐφ' ὅσον ἡ ἐκ τῆς εὐεργεσίας προερχομένη μαρτυρία καταδίκαιεν αὐτούς: διότι ἐάν, ὦταν, κατόπιν περισσοτέρων λόγων, εἶπεν αὐτὸς ὅτι «εἰ μὴ οὗτος ἦν θεοσεβής, οὐκ ἠδύνατο τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν»³¹, τὸσον ἠγανάκτου, ὥστε νὰ εἶπουν: «Ἐν ἁμαρτι-

29. Ἰωάν. 9, 35.
30. Ἰωάν. 9, 24, 25.
31. Ἰωάν. 9, 33.

αὶς σὺ ἐγεννήθης καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;»³²; ἐάν ἔλεγε ὁ τυφλὸς τοὺς λόγους τούτους ἐξ ἀρχῆς, τί δὲν θὰ ἐπραττον, τί δὲ δὲν θὰ ἔλεγον;

«Εἰ ἁμαρτωλὸς ἐστίν, οὐκ οἶδα». Λέγει τοῦτο ὡς ἐάν ἔλεγε: «Τίποτε τώρα δὲν λέγω περὶ αὐτοῦ, οὔτε ἐκφράζω γνώμην ἐξ ἀρχῆς, ἐκεῖνο ὅμως γνωρίζω καλῶς καὶ δύναμαι νὰ τὸ θεβαιώσω μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι ἐάν ἦτο ἁμαρτωλός, δὲν θὰ ἐπετέλει τοιαῦτα ἔργα». Διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἑαυτὸν του κατέστησεν ἐλευθέρου πάσης ὑποψίας³³, καὶ τὴν μαρτυρίαν του ἀμερόληπτου, διότι δὲν προσεπάθει νὰ φωνῇ εὐχάριστος, ἀλλὰ ἔμαρτύρει στηριζόμενος ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ γεγονότος.

Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἠδυνήθησαν οὔτε νὰ ἀφανίσουν οὔτε νὰ ἐξαλείψουν³⁴ τὸ γεγονός, πάλιν ἐπανέρχονται εἰς τοὺς προηγουμένους λόγους, ἀσχολούμενοι μὲ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας τοῦ τυφλοῦ, ὅπως ἀκριβῶς μερικοί, οἱ ὁποῖοι ἀνιχνεύουν παντοῦ δι' ἔν θεσιον θήραμα καὶ τρέχουν ἄλλοτε πρὸς ἔν, ἄλλοτε πρὸς ἄλλο μέρος. Καὶ ἐπανέρχονται εἰς τοὺς προηγουμένους λόγους, διὰ νὰ ἐξασθενήσουν πάλιν αὐτοὺς διὰ τῶν συνεχῶν ἐρωτήσεων, καὶ λέγουν: «Τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἀνέωξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;»³⁵. Τί κάμνει λοιπὸν ἐκεῖνος; Ἀφοῦ ἐνίκησε καὶ κατέβαλεν αὐτούς, τοῦ λοιποῦ δὲν συζητεῖ πλέον χαλαρῶς: διότι, ἐφ' ὅσον τὸ πρᾶγμα εἶχεν ἀνάγκην ἐξετάσεως καὶ ἀποδείξεων, παρείχε τὴν ἀπόδειξιν ὁμιλῶν μὲ κάποιαν συστολήν, ὅταν

32. Ἰωάν. 9, 34.

33. Ὅτι δηλαδὴ ὑποστηρίζει τὸν Ἰησοῦν καὶ ὁμιλεῖ ὑπὲρ Αὐτοῦ.

34. Ὁ Χρυσόστομος ἀρτὰκεται νὰ συνδέῃ συνωνύμως λέξεις: ὡς π.χ. ἐνταῦθα:

«Ὁκ ἰσχυρὸν ἀνατρέψαι οὐδὲ ἀνελεῖν».

Καὶ κατωτέρω: νίκησας αὐτοὺς καὶ καταβαλόν.

Τοῦτο ἴσως ποιεῖ μιμνήσκον τὸν Πλάτωνα. Ὅπως παρόδωλε:

«Χαλεπὴν καὶ βαρεῖάν», «καλὴ καὶ εὐεϊθήσ». (Πλάτ. Κρίτων 1).

35. Ἰωάν. 9, 29.

δὲ κατέβαλεν αὐτούς, καὶ κατήγαγε λαμπρὰν νίκην³⁶, λαμβάνων θάρρος τοῦ λοιποῦ καθίσταται ἐπιθετικὸς ἀπέναντι αὐτῶν³⁷.

Καὶ τί λέγει: «Εἶπον ὑμῖν ἅπασι, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκοῦειν;»³⁸. Εἶδες θάρρος ἐπαίτου ἀπέναντι γραμματέων καὶ Φαρισαίων; (Τόσον ἰσχυρὰ εἶναι ἢ ἀλήθεια, τόσον ἀσθενὲς τὸ ψεῦδος· διότι ἐκείνη μὲν, καὶ ἂν στηρίζεται εἰς τοὺς τυχόντας, ἐνδόξους ἀναδεικνύει αὐτούς, τοῦτο δέ, καὶ ἂν εἶναι μὲ τὸ μέρος τῶν ἰσχυρῶν, ἀσθενεῖς ἀποδεικνύει αὐτούς)³⁹. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον λέγει, σημαίνει τὸ ἐξῆς περίπου: «Δὲν προσέχετε εἰς τὰ λεγόμενα· διὰ τοῦτο δὲν θὰ ὀμιλήσω πάλιν, οὔτε συνεχῶς θὰ ἀπαντῶ εἰς ὑμᾶς, ἐφ' ὅσον ἐρωτᾶτε ἀσκόπως, καὶ θέλετε νὰ ἀκούσετε ὄχι διὰ νὰ μάθετε, ἀλλὰ διὰ νὰ διαβάλλετε τὰ λεγόμενα».

«Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε μαθηταὶ αὐτοῦ γενέσθαι;»⁴⁰. Ἐν πρώτοις κατέταξε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν χορείαν τῶν μαθητῶν· διότι τὸ «μὴ καὶ ὑμεῖς», εἶναι φράσις ἀνθρώπου δεικνύοντος τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι εἶναι μαθητῆς Ἐκείνου. Ἐπειτα αὐτοὺς περιέπειξε καὶ ἐταπεινώσεν ἀρκετὰ.

γ'. Διότι, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι τοῦτο πολὺ ἐθίγεν αὐτούς, θέλων νὰ προκαλέσῃ αὐτοὺς ἐντατικά, εἶπε αὐτοὺς τοὺς λόγους· πράγμα τὸ ὅποιον ἦτο χαρακτηριστικὸν ψυχῆς, ἢ ὅποια ἦτο θαρραλέα καὶ εἰχε ἀναπτρωθῆ καὶ περιεφρόνει τὴν μαρίαν αὐτῶν,

36. Ἐτυμολογικὸν σχῆμα ἐνίκης νίκην λαμπρῶν.

37. Κατὰ τὸ κοινὸς λεγόμενον: Ἐπέρσας εἰς τὴν ἐπίθεσι.

38. Ἰωάν. 9, 27.

39. Σπριτωμένοι οἱ λόγοι οὗτοι: Οὕτως ἰσχυρὰ ἢ ἀλήθεια, οὕτως ἀσθενὲς τὸ ψεῦδος· ἐκείνη μὲν γὰρ, κἂν τῶν τυχόντων ἐπιλαθῆται, λαμπροῦς αὐτοὺς ἀποφαίνει, τοῦτο δέ, κἂν μετὰ τῶν ἰσχυρῶν ἢ, ἀσθενεῖ αὐτοὺς δεικνύει.

40. Ἰωάν. 9, 27.

καὶ ἐδεικνυε ὅτι ἦτο μέγα τὸ ἀξίωμα Αὐτοῦ, διὰ τὸν ὅποιον εἶχε μέγα θάρρος, καὶ ἢ ὅποια ἀπαδεικνυεν ὅτι ἐκεῖνον αὐτὸν, ὁ ὅποιος ἦτο ἄξιοθαύμαστος, τὸν ὕβριζον, ὁ ἴδιος δὲ δὲν ὕβριζετο, ἀλλὰ, ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον κατέφερον ὡς ὕβριν, ἐκεῖνο ὡς τιμὴν τὴν ἐδέχθη.

«Σὺ εἶ μαθητῆς ἐκείνου» (λέγουν), «ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμέν μαθηταί»⁴¹. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ σταθῇ λογικῶς. Διότι σεῖς οὔτε τοῦ Μωϋσέως εἰσθε μαθηταί, οὔτε Ἐκείνου· διότι ἐάν εἰσθε μαθηταὶ τοῦ Μωϋσέως, θὰ ἐγίνεσθε μαθηταὶ καὶ Ἐκείνου. Διὰ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστός: «Εἰ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν»⁴², ἐπειδὴ πάντοτε ἐκεῖνοι εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς κατέφευγον⁴³.

«ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωϋσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός»⁴⁴. Διὰ τῶν λόγων καὶ τῆς ἀναγγελίας τίνος; Τῶν προγόνων ἡμῶν, λέγουν. Καὶ ἀπὸ τῶν προγόνους ἡμῶν, δύναται νὰ εἴπῃ τις, δὲν εἶναι ἀξιοπιστότερος Ἐκείνος, ὁ ὅποιος, διὰ τῶν σημείων διαθεσθεῖσθε τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἀναθεν προερχόμενα λέγει;

Καὶ δὲν εἶπαν «ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι Μωϋσεῖ λελάληκεν» ἀλλ' ὅτι «οἶδαμεν». Σεῖς, ὦ Ἰουδαῖοι, τὰ ἐξ ἀκοῆς προερχόμενα μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ γνωρίζετε, τὰ θεβαιώνετε μετὰ πεποιθήσεως, τὰ δὲ ἴδιοις ὄμμασι μανθανόμενα, νομίζετε ὅτι εἶναι κατώτερα τῶν ἐξ ἀκοῆς; Καὶ ὅμως ἐκεῖνα μὲν δὲν τὰ εἶδατε, ἀλλὰ τὰ ἠκούσατε, αὐτὰ δὲ δὲν τὰ ἠκούσατε, ἀλλὰ τὰ εἶδατε⁴⁵.

41. Ἰωάν. 9, 28.

42. Ἰωάν. 5, 48.

43. Ἰωάν. 9, 28.

44. Ἰωάν. 9, 29.

45. Ἀξιοπαροτήρητον ἐνταῦθα τὸ χριστιανὸν σχῆμα: Καὶ μὴ ἐκεῖνα μὲν οὐκ εἶδατε, ἀλλ' ἠκούσατε ταῦτα δὲ οὐκ ἠκούσατε, ἀλλ' εἶδατε.

Τι λέγει λοιπόν ο τυφλός; «Ἐν τούτῳ γάρ ἐστι τὸ θαυμαστόν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ»⁴⁶, καὶ ἐπιτελεῖ τοιαῦτα θαύματα, ὅτι ἐνῶ δὲν εἶναι ἄνθρωπος οὔτε ἐκ τῶν ἐπισήμων τοῦ περιβάλλοντός σας, οὔτε ἐκ τῶν ἐπιφανῶν, οὔτε ἐκ τῶν ἐνδόξων, δύναται νὰ ἐπιτελῇ τοιαῦτα, ὥστε ἐξ ἄλλων νὰ εἶναι φανερόν ὅτι εἶναι Θεός, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀνάγκη οὐδεμιᾶς ἀνθρωπίνης βοήθειας.

«Οἴδαμεν δὲ ὅτι Θεὸς ἀμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει»⁴⁷. Διότι ἐπειδὴ ἐκεῖνοι προηγουμένως ἔλεγαν: «Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν»⁴⁸, ἐν συνεχείᾳ παραλαμβάνει τὴν κρίσιν ἐκείνων⁴⁹, ὑπενθυμίζων τοὺς λόγους αὐτῶν. Ἡ γνώμη αὐτῆ, λέγει, εἶναι καὶ ἰδική μου καὶ ἰδική σας· μείνατε σταθεροὶ εἰς αὐτήν⁵⁰.

Καὶ παρατήρει τὴν σύνεσιν τοῦ θεραπευθέντος. Πάντοτε ἐπαναλαμβάνει περὶ τοῦ θαύματος, ἐπειδὴ αὐτὸ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ ἀποκλείσουσιν, καὶ ἐκ τούτου ἐξάγει τὰ συμπεράσματα. Βλέπεις ὅτι καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλεγον ἐξ ἀρχῆς, δηλαδὴ ὅτι «εἰ ἀμαρτωλὸς ἐστὶν οὐκ οἶδα», τὸ ἔλεγον ὅχι ἐπειδὴ ἀμφέβαλλον (εἶθε νὰ μὴ σχηματισθῇ τοιαύτη γνώμη!), ἀλλὰ τὸ ἔλεγον, ἐνῶ ἐγνώριζεν ὅτι δὲν εἶναι ἀμαρτωλός;

Τώρα λοιπόν, ὅταν εἶρε τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν, θλέπε πῶς ἀπαντᾷ δικαιολογῶν: «Οἴδαμεν δὲ ὅτι

46. Ἰωάν. 9, 30.

47. Ἰωάν. 9, 31.

48. Ἰωάν. 9, 18.

49. Ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τοὺς ἀνωτέρω λόγους.

50. Ἰωάν. 9, 18 καὶ Ἰωάν. 9, 31. Δηλαδὴ ἐφ' ὅσον οἱ Φαρισαῖοι ἐκφράζουσι τὴν ἀπίσταν, ἐάν δύναται ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς νὰ ἐπιτελῇ τοιαῦτα θαύματα, ὁ δὲ θεραπευθεὶς λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ἥτις ἀντιταίχεται μὲ ἀρνησθῆναι (οὐ δύναται ἀμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν), ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει τοὺς ἀμαρτωλούς, καὶ ἐκεῖνος καὶ αὐτὸς ἐκφράζουσι τὴν αὐτὴν γνώμην.

ἀμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ἦ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ»⁵¹. Ἐδῶ δηλαδὴ ὅχι μόνον ἀπήλλαξεν αὐτὸν ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι λίαν ἀρεστός εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὅτι πράττει τὰ ἔργα ὅλα Ἐκείνου. Διότι, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἔλεγαν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ὅτι εἶναι θεοσεβεῖς, προσέθεσε: «Καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ»· διότι δὲν ἀρκεῖ αὐτὸ, λέγει, δηλαδὴ τὸ νὰ γνωρίζῃς τὸν Θεόν, ἀλλὰ νὰ ἐκτελεῖς καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ.

Κατόπιν ἐξαίρει τὸ γεγονός, λέγων: «Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἦνοιξέ τις ὄφθαλμούς τυφλοῦ γεγενημένου»⁵². Ἐάν λοιπόν ὁμολογήτε ὅτι ἀμαρτωλὸς δὲν ἀκούει ὁ Θεός, οὗτος δὲ θαῦμα ἐπέτελεσε, καὶ θαῦμα τοιοῦτον, τοῦ ὁποῖου παρόμοιον οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐπέτελεσεν, εἶναι φανερόν ὅτι τὰ πάντα ἐνίκησε διὰ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ εἶναι μεγαλυτέρα τῆς ἀνθρωπίνης⁵³.

Τι λέγουσι λοιπόν ἐκεῖνοι; «Ἐν ἀμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὄλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;»⁵⁴. Ἐφ' ὅσον μὲν ἠλπίζον νὰ ἀρνηθῆ, ἐνόμιζον ὅτι εἶναι καὶ ἀξιόπιστος καλοῦντες αὐτὸν διὰ πρώτην καὶ διὰ δευτέραν φοράν· ἐάν δὲν ἀθεωρεῖτε αὐτὸν ἀξιόπιστον, θά ἔλεγον πρὸς αὐτούς, «διὰ ποῖον λόγον ἐκαλέσατε αὐτόν, καὶ τὸν ἠρωτήσατε διὰ δευτέραν φοράν;

Ἐπειδὴ δὲ εἶπε τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς οὐδὲλως νὰ ἐντραπῆ, ὁπότε κυρίως ἔπρεπε νὰ θαυμάσουσιν αὐτόν, τότε τὸν καταδικάζουσι. Τι δὲ σημαίνει: «Ἐν ἀμαρτίαις

51. Ἰωάν. 9, 31.

52. Ἰωάν. 9, 32.

53. «Καὶ μείζων αὐτοῦ ἐστὶν ἢ κατὰ ἄνθρωπον αὐτοῦ ἡ δύναμις». Ὁ τρόπος οὗτος τῆς συγκρίσεως ἀπαντᾷ πρὸς ἀρχαίους ἄρῳα τὸ τοῦ Ἰενοφάντους «Ἄγιος ἐτιχε σμηνότερος ἢ κατ' ἄνθρωπον τσῆς».

54. Ἰωάν. 9, 34.

ἐγεννήθησθε ὄσους;»⁵⁵. Ἐδῶ φέγουν καὶ τὴν τύφλωσιν αὐτοῦ μὲ θριμύτητα ὡς ἐάν ἔλεγον· «Ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐν ἁμαρτίαις εἶ σύ», ὑπαινισσόμενοι ὅτι διὰ τοῦτον τὸν λόγον κατέστη τυφλός, πράγμα τὸ ὅποιον δὲν ἔχει λογικὸν στήριγμα. Εἰς τοῦτο παρηγορῶν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγει· «Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ἵνα οἱ μὴ θλέποντες θλέψωσι, καὶ οἱ θλέποντες τυφλοὶ γένωνται»⁵⁶.

«Ἐν ἁμαρτίαις οὐ ἐγεννήθησθε καὶ οὐ διδάσκετε ἡμᾶς;»⁵⁷. Δηλαδῆ τί εἶπεν ὁ ἄνθρωπος; μήπως διετόπασεν ἰδικὴν του γνώμην; δὲν ἐξετίμησε μιαν κοινὴν κρίσιν, ὅταν ἔλεγεν· «Ὅϊσάμεν ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει»⁵⁸, δὲν ἔφερον εἰς τὸ μέσον ὄλα ἐκείνα, τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν ἐκ μέρους σας;

«Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω»⁵⁹. Εἶδες τὸν κήρυκα τῆς ἀληθείας, καὶ πῶς ἡ πτωχεία του δὲν ἀπετέλεσεν ἐμπόδιον διὰ τὴν ἐγκαρτέρησίν του; Βλέπεις πόσα ἤκουσεν ἐξ ἀρχῆς, καὶ πόσα ἔπαθεν; καὶ θλέπεις πῶς διὰ λόγων καὶ ἔργων ἔμαρτύρησε;

δ'. Αὐτὰ δὲ ἔχουν γραφή, διὰ νὰ μιμώμεθα καὶ ἡμεῖς τὸ παράδειγμα ἐκείνου· διότι ἐάν ὁ ἐπαίτης, ὁ τυφλός, ὁ ὁποῖος οὔτε εἶχεν ἴδει αὐτόν, τοσοῦτον θάρρος ἀμέσως ἔδειξε πρὸ τῆς ἐνθαρρύνσεως ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἐστάθη ἐνώπιον ὄλου τοῦ πλήθους ἐκείνου τοῦ αἰμοδιψοῦς, καὶ δαιμονισμένου καὶ μαινομένου καὶ θέλοντος διὰ τῆς φωνῆς ἐκείνου νὰ καταδικάσῃ τὸν Χριστόν, καὶ δὲν ὑπετάγη, οὔτε ὑπεχώρησεν, ἀλλὰ μὲ ὄλον τὸ θάρρος ἀπεστόμωνεν αὐτούς, πόσῳ μάλλον ἡ-

55. Ἰωάν. 9. 34.

56. Ἰωάν. 9. 39.

57. Ἰωάν. 8. 34.

58. Ἰωάν. 9. 31.

59. Ἰωάν. 8. 34.

μεῖς, οἱ ὁποῖοι τόσον χρόνον ἐζήσαμεν μὲ πίστιν, οἱ ὁποῖοι ἀπειρα θαύματα ἔχομεν ἴδει διὰ τῆς πίστεως, οἱ ὁποῖοι περισσότερο ἀπὸ τὸν τυφλὸν ἔχομεν εὐεργετηθῆ, καὶ οἱ ὁποῖοι ἔχομεν ἀναβλέψει ὡς πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, καὶ οἱ ὁποῖοι ἔχομεν ἴδει τὰ ἀνέκφραστα μυστήρια, καὶ ἔχομεν κληθῆ εἰς τόσον μεγάλην τιμὴν, πρέπει νὰ δειξώμεν ὄλον τὸ θάρρος ὡπὲρ Αὐτοῦ ἀπέναντι ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐπιχειροῦν νὰ διατυπώσουν κατηγορίαν καὶ νὰ λέγουν τι κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ νὰ ἀποστομώνωμεν αὐτούς καὶ ἔχι ἀλογίως νὰ τοὺς ἀνεχώμεθα!

Θὰ δυνηθῶμεν δὲ νὰ πράξωμεν τοῦτο, ἐάν καὶ θάρρος ἔχομεν, καὶ εἰς τὰς Γραφὰς προσέχωμεν, καὶ δὲν ἀκούωμεν αὐτὰς ἐπιπολαιῶς· διότι ἐάν κανεὶς ἐδῶ εἰσέρχεται τακτικῶς, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀναγινώσκῃ εἰς τὴν οἰκίαν του τὰς Γραφὰς, ἀλλὰ προσέχη εἰς τὰ λεγόμενα ἐδῶ, ἀρκεῖ καὶ ἐν ἔτος διὰ νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὸς μεγάλην ἐμπειρίαν· διότι δὲν ἀναγινώσκωμεν σήμερον μὲν αὐτὰς, αὔριον δὲ ἄλλας Γραφὰς, ἀλλὰ πάντοτε τὰς αὐτάς· ἀλλ' ἔμως τόσον ἀθλίαν διάθεσιν ἔχουν οἱ περισσότεροι, ὥστε μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν οὔτε τὰ δνόματα τῶν βιβλίων νὰ μὴ γνωρίζουν, καὶ δὲν αἰσχύνονται οὔτε φρίττουν, τόσον ἐπιπολαιῶς νὰ εἰσέρχονται εἰς θεῖον ἀκροατήριον.

Ἄλλὰ ἐάν μὲν καθαρωδός, ἢ ὀρηχστής, ἢ ἄλλος ἐκ τῶν παρουσιαζομένων ἐπὶ τῆς σκηνῆς καλέσῃ τὴν πόλιν, μὲ προθυμίαν ὄλοι τρέχουν, καὶ εὐγνωμονοῦν αὐτὸν διὰ τὴν πρόσκλησιν, καὶ δαπανοῦν τὸ ἥμισυ ὄλοκλήρου ἡμέρας, προσέχοντες μόνον εἰς ἐκείνον, ὅταν δὲ ὁ Θεὸς διὰ τῶν προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων ὁμιλῇ εἰς ἡμᾶς, χασμώμεθα, ξυόμεθα, ἀισθανόμεθα ζάλην⁶⁰.

60. Ἀσύνθετον καὶ κλισιακῶν ὀχημα εἰκονίζον τὴν ἀδιαφορίαν· χασμώμεθα, κνώμεθα, ἰλιγγιῶμεν.

Και κατά μὲν τὸ θέρος ὁ καύσων φαίνεται ὅτι εἶναι πολὺς, καὶ τὴν ἀγορὰν καταλαμβάνομεν, καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα πάλιν ἡ θροχὴ εἶναι ἐμπόδιον καὶ ὁ πηλός, καὶ παραμένομεν εἰς τὰς οἰκίας· καὶ κατὰ μὲν τὰς ἵπποδρομίας, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει ἐπιστέγασμα, τὸ ὅποιον νὰ ἐμποδίσῃ τὴν θροχὴν, ἐνῶ πολλὴ θροχὴ πίπτει, καὶ ἀνεμὸς πνέει καὶ τὸ ὕδωρ πίπτει εἰς τὰ πρόσωπα, ἴστανται μαινόμενοι, περιφρονοῦντες καὶ τὸ φόχος καὶ τὴν θροχὴν καὶ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ, καὶ τίποτε οὔτε κρατεῖ αὐτοὺς εἰς τὰς οἰκίας των, οὔτε ἐμποδίζει νὰ διαθοῦν ἐκεῖ, ἐδῶ δὲ ἐνῶ καὶ ἐπιστεγάσματα ὑπάρχουν, καὶ θερμότης θαυμασίᾳ, ἀποφεύγουν νὰ ἔλθουν, καὶ μάλιστα διὰ τὸ κέρδος τῆς ψυχῆς των.

Εἰπέ μου: Ποῦ εἶναι αὐτὰ ἀνεκτά; Διὰ τοῦτο, εἰς ἐκεῖνα (δηλαδὴ ἵπποδρομίας κλπ.) ἐνῶ εἴμεθα ἀπὸ ἄλλους ἐμπειρότεροι, εἰς τὰ ἀναγκαῖα εἴμεθα ἀμαθέστεροι καὶ ἀπὸ τὰ παιδία.

Καὶ ἐὰν μὲν κανεὶς σὲ ἀποκαλέσῃ ἡμίλον καὶ ὀρχιστὴν, ἰσχυρίζεσαι ὅτι ἔχεις ὄβριση καὶ τὸ πᾶν πράττεις, ὥστε νὰ ἐξαλείψῃς τὴν ὄβριση, ἂν δὲ σὲ καλέσῃ διὰ θέαμα σχετικὸν μὲ αὐτοὺς, δὲν ἀποσκιρτᾷς· καὶ τὴν τέχνην, τῆς ὁποίας ἀποφεύγεις τὸ ὄνομα, ὀλόκληρον αὐτὴν σχεδὸν ἐπιδιώκεις νὰ γνωρίσῃς· ἐκεῖ δὲ ὅπου καὶ τὴν ἰδιότητα καὶ τὸ ὄνομα ὀφείλεις νὰ ἔχῃς, δηλαδὴ καὶ νὰ εἶσαι καὶ νὰ καλῆσαι Χριστιανός, οὔτε, τί τέλος πάντων εἶναι αὐτὴ ἡ ἰδιότης, γνωρίζεις.

Τί πράγμα χειρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνοησίαν δύναται νὰ ὑπάρξῃ; Θὰ ἤθελον αὐτὰ συνεχῶς νὰ λέγω πρὸς σᾶς, φοβοῦμαι δὲ μήπως εἰς μάτην γίνωμαι μισητός καὶ χωρὶς κέρδους· διότι θλόπω πολλοὺς νὰ ἔχουν καταληφθῆ ὑπὸ παραφροσύνης ὅχι μόνον νέους, ἀλλὰ καὶ

81. «Τὸ ὄνειδος ἀποστρέφεται». Πρὸς τὸ τοῦ Δημοσθένους «Ἦνα... τὴν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ὁδοῖσιν ἀπαρμύνησα» (Α' Ὀλυθ. 11).

γέροντας, διὰ τοὺς ὁποίους κυρίως ἀσχύνομαι, ὅταν ἴδω ἄνδρα ἄξιον σεβασμοῦ λόγῳ τῆς λευκῆς κόμης, νὰ κατασχύνῃ αὐτὴν, καὶ παιδίον νὰ παρασύρῃ· ποῖα γελοῖότης εἶναι χειρότερα ἀπὸ αὐτὴν; ποῖον ἔργον εἶναι ἀσχημότερον ἀπὸ αὐτό; Δηλαδὴ τὸ παιδίον διδάσκεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς νὰ διαπράττῃ ἀσχημίας.

ε'. Εἶναι δηκτικοὶ οἱ λόγοι μου; Καὶ ἐγὼ τοῦτο θέλω, δηλαδὴ νὰ ὑπομείνετε τὸν πόνον τὸν προερχόμενον ἐκ τῶν λόγων, διὰ νὰ ἀπολλαγῆτε ἐκ τῆς ἀσχημίας τῆς προερχομένης ἐκ τῶν πραγμάτων· διότι καὶ ὑπάρχουν μερικοὶ, οἱ ὅποιοι εἶναι πολὺ ψυχρότεροι τούτων, οἱ ὅποιοι ὅχι μόνον δὲν ἀσχύνονται διὰ τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ καὶ συντάσσουσιν μακρὸν λόγον ὑπὲρ τοῦ πράγματος.

Καὶ ἂν μὲν ἐρωτήσῃς: «Ποῖος εἶναι ὁ Ἄμωσ, ἢ ὁ Ἀθδιοῦ, ἢ ποῖος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν προφητῶν ἢ τῶν ἀποστόλων», οὔτε τὸ στόμα των νὰ ἀνοίξουν δὲν δύνανται, ὑπὲρ τῶν ἵππων δὲ καὶ τῶν ἡμιόλων καὶ τῶν σοφιστῶν συντάσσουσιν ἀπολογία κατὰ τρόπον ἰκανώτερον τῶν ρητόρων, καὶ κατόπιν ὄλων τούτων λέγουν: «Καὶ ποῖα εἶναι ἡ θλάθῃ; καὶ ποῖα εἶναι ἡ ζημία»;

Διὰ τοῦτο θεθαίως στενάχω, διότι οὔτε γνωρίζετε ὅτι τὸ πρᾶγμα φέρει ζημίαν, οὔτε ἀντιλαμβάνεσθε τὰ κακά. Ἐδοκε εἰς σὲ προθεσμίαν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ζωὴν σου νὰ λατρεύῃς Αὐτόν, ἀλλὰ ματαίως δαπανᾷς αὐτὴν καὶ ἀλογίτως καὶ εἰς πράγματα μὴ χρήσιμα, ἐξετάζεις ἀκόμη, ποῖα εἶναι ἡ ζημία;

Καὶ ἂν μὲν δαπανήσῃς ὀλίγον χρήμα ἀσκόπως, τὸ συμβῶν τὸ νομάζεις ζημίαν, τὰς δὲ ἡμέρας ὀλοκλήρους ἐνῶ δαπανᾷς εἰς σατανικὰς πομπὰς, δὲν νομίζεις ὅτι κάμνεις κάτι ἄτοπον;

Ἐνῶ πρέπει εἰς παρακλήσεις καὶ προσευχὰς νὰ δαπανᾷς ὄλην σου τὴν ζωὴν, σὺ ἔμως εἰς κραυγὰς καὶ βορῶθους, καὶ ἀσχροὺς λόγους, καὶ εἰς μάχην, καὶ εἰς ἀτόπους τέρψεις, καὶ ἔργα προερχόμενα ἐκ μαγείας,

δαπανᾶς τὴν ζωὴν σου ἀλογίστως καὶ διὰ κακῶν ἰδικῶν σου, καὶ κατόπιν τούτων ἐρωτᾶς, ποῖα εἶναι ἡ ζημία; διότι δὲν γνωρίζεις ὅτι τὸν χρόνον πρέπει ὀλιγότερον ἀπὸ ὀτιδήποτε ἄλλο νὰ σπαταλῶμεν. Διότι χρήματα ἐὰν δαπανήσῃς, θὰ δυνηθῆς πάλιν νὰ τὰ ἐπανακτήσῃς, ἐὰν δὲ χάσῃς χρόνον, δυσκόλως αὐτὸν θὰ ἀνακτήσῃς· διότι ὀλίγος χρόνος ἔχει παρασχεθῆ εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν. * Ἄν λοιπὸν δὲν χρησιμοποιήσωμεν αὐτὸν, ἐκεῖ ποῦ εἶναι ἀνάγκη⁶², τί θὰ εἴπωμεν, ὅταν ἀπέλωμεν ἐκεῖ;

Διότι, εἰπέ μου, ἐὰν προέτρεπες κάποιον ἐκ τῶν υἱῶν σου νὰ μάθῃ μίαν τέχνην, κατόπιν ἐκεῖνος παρέμενε πάντοτε εἰς τὴν οἰκίαν, ἢ καὶ εἰς κάποιον ἄλλον τόπον ἐδαπάνῃ τὸν χρόνον του, δὲν θὰ ἐζητεῖ αὐτὸν ὁ διδάσκαλος; δὲν θὰ εἴλεγε πρὸς σέ: «Ἐκαμὲς ἔγγραφον συμφωνίαν μετ' ἐμοῦ καὶ ὥρισες χρόνον ἐὰν δὲν πρόκειται λοιπὸν νὰ δαπανήσῃ αὐτὸν τὸν χρόνον πλησίον μας, ἀλλὰ εἰς ἄλλο μέρος, πῶς θὰ σοῦ τὸν ἀναδείξωμεν ὡς μαθητὴν»;

Ταύτους τοὺς λόγους εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς. Θὰ εἴπῃ δὲ καὶ ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς: «Σὺς ἔχω θώσῃ χρόνον εἰς τὸ νὰ μάθῃτε τὴν τέχνην αὐτὴν τῆς εὐλαθείας· διὰ ποῖον λόγον ἐδαπανήσατε τὸν χρόνον τοῦτον ἀλογίστως καὶ ματαιῶς; διατί δὲ δὲν ἐθαδίζετε πρὸς τὸν διδάσκαλον συνεχῶς, ὅτε ἐδίδετε προσοχὴν εἰς τὰ λεγόμενα»;

* Ὅτι θεθαίως εἶναι τέχνη ἢ εὐλάβεια, διὰ νὰ τὸ μάθῃς, ἀκουσε τί λέγει ὁ Προφήτης: «Δεῦτε, τέκνα, ἀ-

62. Ἐκ τῶν σχετικῶν ἐκφράσεων, τὰς ὁποίας χρησιμοποιεῖ ὁ ρήτωρ (ὅπως π.χ. «ὅτι παντὸς μάλλον ἀρεῖσθαι χρὴ ἢ χρόνου», «ὀλίγος γὰρ ἡμῖν τεταμίευται»· «ὄν οὖν εἰς δέον αὐτῶ μὴ χρῆσθαι»), εἶναι προφανές, ὅτι ἔχει ὑπ' ὄψιν τὸ ἀσφάγισμα τοῦ Περιάνδρου «Χρόνου φεῖσθαι» δοσανόμενος γὰρ ἐφ' ἃ μὴ δεῖ ὀλίγος ἐστὶν ἐφ' ἃ δεῖ».

κούσατέ μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς»⁶³, καὶ πάλιν: «Μακάριος ἄνθρωπος, ὃν ἂν παιδεύσῃς, Κύριε, καὶ ἐκ τοῦ νόμου σου διδάξῃς αὐτόν»⁶⁴.

* Ὅταν λοιπὸν δαπανήσῃς τὸν χρόνον τοῦτον ἀλογίστως, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ δώσῃς; Καὶ διὰ ποῖον λόγον, θὰ εἴπῃ τις, ἐχορήγησεν ὀλίγον χρόνον εἰς ἡμᾶς. Ὅποια ἀναισθησία καὶ ἀγνωμοσύνη! δι' ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον κυρίως ἔπρεπε νὰ εὐχαριστῆς αὐτόν, δηλαδὴ δι' ἐσυντόμωσα τοὺς κόπους σου, καὶ περιώρισε τοὺς μόχθους σου, καὶ κατέστησε τὴν ἀνάπαυσιν μακρὰν καὶ ἀθάνατον, δι' αὐτὰ διατυπώνεις κατηγορίαν καὶ ἀνανακτεῖς;

* Ἄλλ' ὅμως δὲν γνωρίζω⁶⁵ πῶς ἐφέραμεν μέχρι ἐδῶ τὸν λόγον καὶ τὸν κατεστήσαμεν μακρὸν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ περιορίσωμεν αὐτόν διότι καὶ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἀθλιότητός μας, ὅτι δηλαδὴ ἐδῶ μὲν, ἂν καταστῆ μακρὸς ὁ λόγος, ὀλοὶ ἀδιαφοροῦμεν, ἐκεῖ δὲ⁶⁶ ἐνῶ ἀρχίζουσι ἀπὸ τὰς μεσημερινὰς ὥρας, ἀναχωροῦν ὑπὸ τὸ φῶς τῶν λαμπάδων καὶ τῶν λύχνων.

* Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ διατυπώσωμεν συνεχῶς κατηγορίας, σὰς παρακαλοῦμεν καὶ ἱκετεύομεν τοῦ λοιποῦ τὰ ἐξῆς: «Κάμετε αὐτὴν τὴν χάριν καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ ἀφοῦ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ θαλατῶν

63. Ψαλμ. 33, 12.

64. Ψαλμ. 83, 12.

65. «Ἄλλ' γὰρ οὐκ οἶδα πῶς ἐνταῦθα τὸν λόγον βεηγόμεν, καὶ μακρὸν εἰσαρῶμεθα». Ἡ ἀρχὴ τοῦ τμήματος τούτου ἐνθυμίζει λόγους τοῦ Λυσίου. Οὕτω παρόμοιός: «Ἄλλ' γὰρ οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ λιαν με ἀκριβῶς ἀπαλογούμενον πρὸς ἐν ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἐνοχλεῖν ἢ εἰς χρόνον». Πιθανὸν ἐπειδὴ εἰς τὸ χωρίον τοῦ Λυσίου γίνεται λόγος περὶ παρατάσεως τοῦ λόγου ἐπὶ μακρότερον χρόνον, διὰ τοῦτο ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐλάθε ὑπ' ὄψιν τὸ χωρίον τοῦτο, δεδομένου ὅτι καὶ εἰς τὸ ἴδιόν του χωρίον τὸ ἐν ἀρχῇ τῆς σημειώσεως ταύτης ἀναγραφόμενον ὁμιλεῖ περὶ τοῦ μακροῦ χρόνου τῆς σχετικῆς ὁμιλίας.

66. Δηλαδὴ εἰς τὰς ἡλιοδρομίας κλπ.

ἀλλὰ, εἰς αὐτὰ νὰ ἀφοσιωθῶμεν⁶⁷ διότι καὶ ἡμεῖς θὰ κερδίσωμεν ἀπὸ σᾶς τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐθυμίαν, καὶ τὸ νὰ ὑπερηφανευθῶμεθα διὰ σᾶς, καὶ τὴν ἀμοιβὴν δι' αὐτά· τὸν δὲ μισθὸν ὅλον σεῖς θὰ καρπωθῆτε, διότι ἐνῶ προηγουμένως με τὴν μανίαν εἶχατε προσηλωθῆ εἰς τὴν ὀρχήστραν⁶⁸, διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν προτροπὴν μας ἀπηλλάξατε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀπὸ τὸ νόσημα ἐκεῖνο, καὶ ἐλύσατε τοὺς δεσμούς, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐτρέξατε. Ὅχι μόνον δὲ ἐκεῖ θὰ λάβετε τὸν μισθόν, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ θὰ αἰσθανθῆτε πραγματικὴν εὐχαρίστησιν (διότι τοιαύτης φύσεως εἶναι ἡ ἀρετὴ)⁶⁹: μετὰ τῶν ἐκεῖ στεφάνων καὶ ἐδῶ ἡ ἀρετὴ καθιστᾷ εἰς ἡμᾶς εὐχάριστον τὸν θίον».

Ἄς πειθῶμεθα λοιπὸν εἰς τοὺς λόγους, ἵνα καὶ τὰ ἐδῶ καὶ τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, ἀσυχρόνας μετὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΘ' (59)

(Ἰωάν. θ', 34 — ι', 13)

«Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω καὶ ἤκουσαν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὐρών αὐτόν, εἶπεν αὐτῷ· Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε· Καὶ τίς ἐστὶν, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;»¹.

67. Δὲν πρόκειται περὶ ὀρχήστρας μετὰ τὴν σημερινὴν σημασίαν, ἀλλὰ περὶ τοῦ θεατρικοῦ χώρου. Ἐντὸς τοῦ ὁποῦ ἐκινῶντο οἱ ἱερεῖοι καὶ οἱ χορευταί.

1. Ἰωάν. θ', 34 - 36.

α'. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Χριστοῦ πάσχουν κάτι κακὸν καὶ ὑβρίζονται, αὐτοὶ κυρίως εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τιμῶνται· διότι ὅπως ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος χάνει τὰ χρήματα δι' Αὐτόν, αὐτὸς κυρίως εἶναι ὁ ὁποῖος εὐρίσκει αὐτά², καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἀγαπᾷ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἐκεῖνος κυρίως εἶναι ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ αὐτήν³, αὐτῶ καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑβρίζεται, ἐκεῖνος κυρίως εἶναι ὁ ὁποῖος τιμᾶται⁴· πράγμα τὸ ὁποῖον συνέθη καὶ εἰς τὸν τυφλόν. Ἐξεδίωξαν λοιπὸν αὐτόν ἐκ τοῦ ἱεροῦ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ εἶβren αὐτόν ὁ Δεσπότης τοῦ ἱεροῦ. Ἀπεμακρόνη ἐκ τοῦ νασηροῦ συνεδρίου, καὶ συνήτησε τὴν Σατήριον Πηγὴν προσεβλήθη ὑπὸ ἐκεῖνον, οἱ ὁποῖοι προσέβαλον τὸν Χριστόν, καὶ ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Δεσπότη τοῦ ἀγγέλων (τοιαῦτα εἶναι τὰ ἐπαθλα τῆς ἀληθείας)⁵: οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἂν ἀφήσωμεν ἐδῶ τὰ χρήματα, ἐκεῖ θὰ ἔχωμεν τὸ θάμνος νὰ ἀπολογηθῶμεν· ἂν ἐδῶ δώσωμεν εἰς τοὺς θλιωμένους, θὰ ἀναπαυθῶμεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς· ἂν ὑβρισθῶμεν διὰ τὸν Θεόν, θὰ τιμῶμεθα καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Ὅταν δὲ ἐξεδίωξαν αὐτόν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, εἶβren αὐτόν ὁ Ἰησοῦς. Δεικνύει ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἦλθεν, ὥστε νὰ συναντήσῃ αὐτόν. Καὶ θέλει μὲ τί ἀμείβει αὐτόν, δηλαδὴ μὲ τὸ κυριώτερον ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ· διότι καὶ τὸν ἑαυτοῦ ἐγνώρισεν εἰς αὐτόν, ὁ ὁποῖος προηγουμένως τὸν ἠγνόει, καὶ εἰς τὴν χορείαν τῶν μαθητῶν κατέταξεν αὐτόν.

Σὺ δὲ παρατήρει, πῶς δεικνύει ὁ Εὐαγγελιστὴς τὴν

2. Δηλαδὴ λαμβάνει τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ πρέπουσαν ὁμοίαν.

3. Δηλαδὴ δὲν φροντίζει νὰ σώσῃ τὴν ἐπίγειαν ζωὴν αὐτοῦ, διὰ νὰ κερδίσῃ τὴν ἐπουράνιον.

4. Παρατήρησον τὰς ἀντιθέσεις:

ὡστε γὰρ ὁ ὁποῖος χάνει τὰ χρήματα ἀπολλύει δι' αὐτόν, οὕτως μάλιστα ἔστιν

καὶ ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὕτως μάλιστα ἔστιν ὁ ὁποῖος τιμᾶται, οὕτω καὶ ὁ ὑβριζόμενος, οὕτως μάλιστα ἔστιν ὁ τιμώμενος.

ἐπιμέλειαν αὐτοῦ⁵ δηλαδὴ δταν εἶπεν Ἐκεῖνος: «Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;»⁶ ὁ τυφλὸς λέγει: «Κύριε καὶ τίς ἐστιν;»⁷. Διότι οὐδέποτε μέχρι τότε ἐγνώριζεν Αὐτόν, ἃν καὶ εἶχε θεραπευθῆ⁸· διότι ἦτο τυφλός, πρὶν ἔλθῃ πρὸς τὸν εὐεργέτην, καὶ μετὰ τὴν ἰασιν εὐύρετο ὑπὸ τῶν κυνῶν ἐκείνων.

Ὅπως ἀκριβῶς κάποιος ἀγωνοθέτης λοιπὸν, οὕτω καὶ Ἐκεῖνος δέχεται ἓνα ἀθλητὴν, ὁ ὁποῖος πολὺ ἐκοπίασε καὶ ἐστεφανώθη. Καὶ τί λέγει: «Πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;»⁷. Διατί τοῦτο; Μετὰ τὴν ἀντιλογίαν, τὴν ὁποίαν ἀντέταξε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, μετὰ τόσους λόγους ἐρωτᾷ: «Εἰ πιστεύεις» ἔχι ἐπειδὴ ἀγνοεῖ, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλει, ὁ θεραπευθεὶς νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἐκτιμᾷ πολὺ τὴν Πίστιν αὐτοῦ. «Μὲ ὕβρισε τόσον πλῆθος, ἀλλ' ἐγὼ δὲν σκέπτομαι ἐκείνους· ἔν πρᾶγμα μὲ ἐνδιαφέρει, νὰ πιστεύσῃς σὺ» (κρείττων γάρ εἰς, παιδῶν τὸ θέλημα Κυρίου ἢ μυρίοι παράνομοι)⁸. «Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;»

Ὡς νὰ ἦτο παρών, καὶ νὰ ἐδέχετο τοὺς λόγους⁹, οὕτως ἐρωτᾷ αὐτόν, καὶ προηγουμένως ἔκαμε τὸν τυφλὸν νὰ ποθῆσῃ Αὐτόν· διότι δὲν εἶπεν: «Εὐθέως πιστεύσαον» ἀλλὰ ἠρώτησε. Τί λέγει λοιπὸν ἐκεῖνος: «Καὶ τίς ἐστι, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;»¹⁰. Αὐτὸς ὁ λόγος εἶναι μίαις ψυχῆς, ἢ ὁποία κατέχεται ὑπὸ πόθου καὶ σφοδρῆς ἐπιθυμίας. Ἄγνοεῖ Τούτων, ὅπερ τοῦ ὁποίου συνεζήτησε, ἵνα μάθῃς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν· διότι ἐκὼς δὲν εἶχεν ἴδει Αὐτόν.

5. Ἰωάν. 9, 36.
6. Ἰωάν. 9, 36.
7. Ἰωάν. 9, 35.
8. Σοφ. Σειρ. 16, 3.
9. Δηλαδὴ παρὼν κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ τυφλοῦ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων καὶ ἰσοῦν τοὺς ὑβριστικούς λόγους αὐτῶν.
10. Ἰωάν. 9, 38.

«Λέγει αὐτῷ¹¹ καὶ ἐώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν»¹¹. Δὲν εἶπεν «Ἐγὼ εἰμι», ἀλλὰ ἐμμέσως ἀκόμη καὶ συγκεκαλυμμένως: «Καὶ ἐώρακας αὐτόν». Τοῦτο ἀκόμη δὲν ἦτο εὐκρινές· διὰ τοῦτο προσέθεσε τὸ σαφέστερον: «Ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστι. Λέγει Πιστεύω, Κύριε» καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ εὐθέως¹². Καὶ δὲν εἶπεν: «Ἐγὼ εἰμι ὁ θεραπευκός σε, ὁ εἰπὼν σοι: Ὑπάγε νύμμι εἰς τὸν Σιλωάμ»¹³, ἀλλὰ ἀφοῦ παρεσιώπησε ἄλα ἐκεῖνα, λέγει: «Πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;».

Κατόπιν δεικνύων ὁ θεραπευθεὶς τὴν πολλὴν διάθεσιν του δι' Ἐκεῖνον, προσεκύνησεν ἀμέσως (πρᾶγμα τὸ ὅποιον ὀλίγοι ἐκ τῶν θεραπευθέντων ἔπραξαν, ὅπως οἱ λεπροὶ, καὶ μερικοὶ ἄλλοι), δεικνύων διὰ τῆς πράξεως ταύτης τὴν θεῖαν δύναμιν Αὐτοῦ. Διότι, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς, ὅτι τὸ λεχθὲν ὑπ' αὐτοῦ εἶναι μόνον λόγος, προσέθεσε καὶ τὴν πράξιν.

Ὅταν δὲ προσεκύνησεν αὐτός, λέγει ὁ Χριστός: «Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ἵνα οἱ μὴ θλέποντες θλέπωσι, καὶ οἱ θλέποντες τυφλοὶ γένωνται»¹⁴. Τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Τί οὖν ἐροῦμεν; Ὅτι ἔθνη, τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαθε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασεν»¹⁵.

Ὅταν εἶπε δὲ: «Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον»¹⁶, καὶ ἐκείνων κατέστησε σταθερώτερον εἰς τὴν πίστιν, καὶ ἐξήγειρεν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἠκολού-

11. Ἰωάν. 9, 37.
12. Ἰωάν. 9, 37-38.
13. Ἰωάν. 9, 7.
14. Ἰωάν. 9, 39.
15. Ρωμ. 9, 30-31.
16. Ἰωάν. 9, 39.

θουν Αὐτόν διότι ἠκολούθουν Αὐτόν καὶ Φαρισαῖοι. Τὸ δὲ «εἰς κρίμα» ἐσήμαινεν εἰς μεγαλύτεραν τιμωρίαν διότι ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι καταδίκασαν Αὐτόν, ἐκεῖνοι εἶναι οἱ καταδικασμένοι, καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι κατέκριναν Αὐτόν ὡς ἀμαρτωλόν, εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἔχουν κατακριθῆ¹⁷.

Ἐδῶ δὲ ἐννοεῖ δύο ἀναθλίψεις καὶ δύο τυφλότητας, δηλαδὴ τὴν αἰσθητὴν καὶ τὴν νοητὴν. Λέγουν εἰς Αὐτόν ἀπὸ τοὺς ἀκολουθοῦντας Αὐτόν: «Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμέν;»¹⁸. Ὅπως ἀκριβῶς εἰς ἄλλην περίπτωσιν ἔλεγον: «Οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε ἐκ πορνείας οὐ γεγεννημέθα»¹⁹, οὕτω καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν μόνον ὡς πρὸς τὰ αἰσθητὰ ἀνοίγουν τὸ στόμα των, καὶ δι' αὐτὴν τὴν τύφλωσιν (τὴν αἰσθητὴν) ἐντρέπονται.

Ἐπειτα θέλων νὰ δείξῃ ὅτι προτιμότερον νὰ εἶναι αὐτοὶ τυφλοὶ, παρὰ νὰ θλέπου, λέγει: «Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἀμαρτίαν»²⁰. Ἐπειδὴ ἐθεώρουν πρόξενον αἰσχύνῃς τὸ περιστατικόν, δηλαδὴ τὴν συμφορὰν²¹, ἐστρεψε τοῦτο κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι «τοῦτο ἀνεκτοτέραν ὑμῖν ἔφερε τὴν κόλασιν», καὶ ἀφοῦ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπομακρύνει τὰς ἀνθρωπίνους σκέψεις, καὶ ὡδηγεῖ εἰς σκέψιν σπουδαίαν καὶ θαυμαστήν.

Ἐνῶν δὲ καὶ λέγετε, ὅτι θλέπομεν»²². Ὅπως ἀκριβῶς καὶ εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν λέγει: «Ὅν ὑμεῖς ἐλέ-

17 Ὅρα τὴν ἀντίθεσιν μετὰ ὁμοιοκατάρκτου καὶ ὁμοιοτελεύτου οὐκ ἴσους:

οἱ καταδικάσαντες αὐτόν, αὐτοὶ εἶναι οἱ καταδικασμένοι, οἱ καὶ ὡς ἀμαρτωλὸν κατακρίναντες, αὐτοὶ εἶναι οἱ κατακεκρμένοι.

18. Ἰωάν. 9, 40.

19. Ἰωάν. 8, 38-41.

20. Ἰωάν. 9, 41.

21. Ἡ λέξις «συμφορὰ» ἐνέχει τὴν σημασίαν τῆς ἀναπηρίας, ὡς καὶ παρὰ Λυσία (Πρὸς Αὐτὸν ὑπὲρ ὀδυνάτου).

22. Ἰωάν. 9, 41.

γετε ὅτι Θεὸς ὑμῶν ἦν»²³.

Ἐνῶν δὲ λέγετε ὅτι θλέπετε» διότι δὲν θλέπετε. Ἐδῶ, ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον ἐνόμιζον ὅτι ἀποτελεῖ σπουδαῖον ἐγκώμιον, τοῦτο ἀποδεικνύει εἰς αὐτοὺς ὅτι γίνεται πρόξενον τιμωρίας.

Καὶ διὰ τὴν προηγουμένην δὲ τύφλωσιν παρηγόρησεν τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν· κατόπιν λέγει περὶ τῆς τυφλότητος αὐτῶν. Διότι, διὰ νὰ μὴ λέγουν: «Δὲν προσερχόμεθα λόγῳ τῆς τυφλώσεώς μας, ἀλλὰ τὸν ἀποστρεφόμεθα ἐπειδὴ τὸν ἀποφεύγομεν, διότι πλανᾷ τοὺς ἀνθρώπους», διὰ τοῦτο περὶ τῆς ὑποθέσεως καθ' ὁλοκληρίαν ὁμιλεῖ.

β'. Δὲν ὑπενθύμισε δὲ ἀσκόπως ὁ Εὐαγγελιστὴς διότι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν μετ' Αὐτοῦ, τοὺς λόγους τούτους καὶ εἶπαν: «Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμέν;»²⁴ ἀλλὰ διὰ νὰ σοῦ ὑπενθυμίσῃ ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι κατὰ πρόωτον ἀπεστάτησαν, καὶ κατόπιν ἐλιθοβόλησαν διότι ὑπῆρχον μερικοὶ, οἱ ὅποιοι ἐπιπολαίως ἠκολούθουν, καὶ εὐκόλως ἐστρέφοντο εἰς τὴν ἀντίθετον κατεύθυνσιν.

Πῶς λοιπὸν ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἶναι πλάνος, ἀλλὰ ποιμὴν; Ἀφοῦ παραθέτει τὰ γνωρίσματα ἐκάστου ἐκ τῶν δύο, καὶ τοῦ ποιμένου, καὶ τοῦ πλάνου καὶ καταστροφέως, καὶ ἐκ τῶν γνωρισμάτων αὐτῶν παρέχει εἰς αὐτοὺς τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσουν τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων.

Καὶ κατ' ἀρχὴν δεῖκνυε ποῖος εἶναι ὁ πλάνος καὶ ὁ κλέπτης, λαμβάνων τὴν ὀνομασίαν αὐτοῦ ἐκ τῶν Γραφῶν καὶ λέγων:

«Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς

23. Ἰωάν. 8, 54.

24. Ἰωάν. 9, 40.

θύρας εις τὴν αὐτὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναθαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ ληστής.²⁵ Βλέπε τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ληστοῦ, κατὰ πρῶτον, ὅτι δὲν εἰσέρχεται φανερά, δεύτερον δὲν εἰσέρχεται σύμφωνα μετὰ τὰς Γραφάς· διότι τοῦτο σημαίνει τὸ «μὴ διὰ τῆς θύρας». Ἐδῶ δὲ καὶ τοὺς πρὸ Αὐτοῦ ὑπαινίσσεται, καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ ἔλθουν μετ' αὐτῶν· δηλαδὴ καὶ τὸν Ἀντίχριστον καὶ τοὺς ψευδοχριστοὺς καὶ τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Θεοδῶν, καὶ ἂν μερικοὶ ἄλλοι τοιοῦτοι ὀπήρξαν.

Δικαίως δὲ ὠνόμασε «θύραν» τὰς Γραφάς· διότι αὐταὶ πλησιάζουν ἡμᾶς πρὸς τὸν Θεόν, καὶ παρέχουν τὴν θεογνωσίαν, αὐταὶ δημιουργοῦν πρόβατα, αὐταὶ φυλάσσουν, καὶ δὲν ἀφήνουν τοὺς λύκους νὰ εἰσέλθουν. Διότι ὡς μία θύρα ἀσφαλῆς, οὕτω καὶ ἡ Γραφή κλείει τὴν εἰσοδὸν εἰς τοὺς αἰρετικούς, καὶ οὕτω καθιστᾷ ἡμᾶς ἀσφαλεῖς ἐν σχέσει πρὸς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐπιθυμοῦμεν, καὶ δὲν ἀφήνει νὰ πλανώμεθα. Καὶ ἂν δὲν χαλαρώσωμεν αὐτήν, δὲν θὰ εἰμεθα εὐλόγωτοι²⁶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Δι' αὐτῆς θὰ γνωρίσωμεν ἄλλους, καὶ τοὺς ποιμένας καὶ τοὺς μὴ ποιμένας.

Τί δὲ σημαίνει: «Εἰς τὴν αὐτὴν»; Σημαίνει πρὸς τὰ πρόβατα καὶ διὰ τὴν φροντίδα αὐτῶν· δηλαδὴ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀκολουθεῖ τὰς Γραφάς, ἀλλὰ ἀναθαίνει δι' ἄλλης ὁδοῦ (δηλ. χαράσσει διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἄλλου καὶ μὴ κανονικὴν ὁδόν), αὐτὸς εἶναι κλέπτης.

Παρατηρεῖς καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων, ὅτι συμφωνεῖ μετὰ τὸν Πατέρα, μετὰ τὸ νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον τὰς Γραφάς; Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν: «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς»²⁷, καὶ τὸν Μωϋσέα ἔφερε εἰς τὸ μέ-

25. Ἰωάν. 10, 1.

26. «Οὐκ ἐσόμεθα εὐχρηστοί». Κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν «δὲν θὰ εἰμεθα τοῦ χερσιῦ τῶν».

27. Ἰωάν. 5, 39.

σον, καὶ ἐκάλει αὐτὸν ὡς μάρτυρα, καὶ ἄλλους τοὺς προφήτας. Διότι λέγει: «Πάντες οἱ ἀκούσαντες τῶν προφητῶν ἤξουσι πρὸς με» καὶ «εἰ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί»²⁸. Ἐδῶ δὲ τοὺς λόγους τούτους, τοὺς διετύπωσε μεταφορικῶς.

Ὅταν δὲ εἶπεν: «Ἀναθαίνων ἀλλαχόθεν»²⁹ καὶ διὰ τοὺς γραμματεῖς ἔκαμεν ὑπαινιγμόν, ὅτι ἐδίδασκον ἐντολάς καὶ διδασκαλίαν ἀνθρώπων³⁰, καὶ τὸν νόμον παρέβαινον, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς καὶ ὁ ἴδιος ψέγων ἔλεγεν: «Οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον»³¹.

Καὶ καλῶς εἶπεν: «Ἀναθαίνων» καὶ ὄχι «εἰσιών» (εἰσερχόμενος), πράγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἐνέργειαν κλέπτου, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ ὑπερηφήσῃ τὸν μανδρότοιχον, καὶ τὰ πάντα ἐνεργεῖ κατὰ ἐπικίνδυνον τρόπον. Εἶδες πῶς περιέγραψε τὸν ληστήν;

Ἐξέτασε καὶ τοῦ ποιμένος τὸ γινώσκον. Τί εἶναι αὐτὸ λοιπὸν; «Ὁ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, οὗτός ἐστιν ὁ ποιμὴν τῶν προβάτων. Τοῦτο ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούει τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ἴδια καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ, ὅταν ἐξαγάγῃ αὐτὰ, πορεύεται ἔμπροσθεν αὐτῶν»³².

Ἐδῶκε καὶ τοῦ ποιμένος καὶ τοῦ καταστροφέως τὰ χαρακτηριστικὰ. Ἄς ἴδωμεν πάλιν πῶς εἰς αὐτοὺς προσαρμόζει τὰ ἐν συνεχείᾳ λεγόμενα· λέγει: «Τούτο ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει»³³. Ἐπέμεινεν εἰς τὴν μεταφορικὴν ἔκφρασιν, διὰ νὰ καταστήσῃ ζωηρότερον τὸν λόγον. Ἐὰν θέλῃς δὲ καὶ κατὰ λέξιν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν παραβολὴν, τίποτε δὲν ἐμποδίζει θυρωρὸν ἐδῶ νὰ ἐννοήσω-

28. Ἰωάν. 5, 46.

29. Ἰωάν. 10, 1.

30. Ματθ. 15, 9.

31. Ἰωάν. 7, 19.

32. Ἰωάν. 10, 2-4.

33. Ἰωάν. 10, 3.

μεν τὸν Μαθῆσα· διότι ἐκεῖνος ἔλαβεν ἐμπιστευτικῶς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ.

«Καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούει τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ἴδια καλεῖ κατ' ὄνομα»³⁴. Διότι ἐπειδὴ πάντοτε ἔλεγον ὅτι Αὐτὸς εἶναι ἀπατεῶν, καὶ τοῦτο τὸ ἐστήριζον εἰς τὴν ἀπιστίαν των λέγοντες: «Τίς τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν;»³⁵, δεικνύει ὅτι δὲν πρέπει λόγῳ τῆς ἀπιστίας αὐτῶν νὰ καλοῦν Αὐτὸν καταστροφῆα καὶ πλάνον, ἀλλὰ αὐτοὶ, ἐπειδὴ δὲν προσέχουν εἰς Αὐτόν, νὰ καλοῦνται οὕτω, καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἐκ τῆς τάξεως τῶν προβάτων· διότι ἐὰν εἶναι χαρακτηριστικὸν ποιμένων τὸ νὰ εἰσέρχεται διὰ τῆς κεκαυλισμένης θύρας, ὁ ἴδιος δὲ εἰσῆλθε δι' αὐτῆς, οἱ μὲν ἀκολουθήσαντες Αὐτὸν ὅλοι θὰ ἠδύναντο νὰ εἶναι πρόβατα, οἱ δὲ ἀποσπασθέντες δὲν διέβαλον τὸν ποιμένα, ἀλλὰ τοὺς ἑαυτοῦς τὸν ἀπεμάκρυναν ἐκ τῆς τάξεως τῶν προβάτων³⁶.

Ἐὰν δὲ προχωρῶν εἰς τὸν λόγον του λέγει διὰ τὸν Ἐαυτὸν του ὅτι εἶναι θύρα³⁷, πάλιν δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἡ κανεὶς· διότι καὶ ποιμένα ἀποκαλεῖ Ἐαυτὸν, καὶ πρόβατον, καὶ οὕτω μὲ ἀνάλογον ὀνομασίαν διακηρύσσει τὰ διάφορα ἔργα Αὐτοῦ· δηλαδὴ ὅταν πλησιάσῃ ἡ μᾶς εἰς τὸν Πατέρα, θύραν καλεῖ τὸν Ἐαυτὸν του, ὅταν δὲ φροντίσῃ δι' ἡμᾶς, ποιμένα. Διότι, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι ἔργον Αὐτοῦ εἶναι μόνον τὸ νὰ μᾶς πλησιάσῃ εἰς τὸν Πατέρα, διὰ τοῦτο καλεῖ τὸν Ἐαυτὸν του καὶ ποιμένα.

34. Ἰωάν. 10, 3.

35. Ἰωάν. 7, 48.

36. Ὁ θεὸς ἱεράρχης, διὰ τὴν τὸν ἐπιπέσει τὴν ἀντίθετον χρησιμοποίησιν τοῦ αὐτοῦ ῥήματος (βάλλω) ὡς δ' ἀνθετικόν.

Οἱ δὲ ἀπορραγέντες, αὐτὸν ποιμένα διέβαλον, ἀλλὰ τῆς τῶν προβάτων συγγενείας ἐπέβαλον ἑαυτοῦς.

37. Ἰωάν. 10, 7.

«Καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ καλεῖ τὰ ἴδια πρόβατα, καὶ ἐξάγει αὐτά, καὶ αὐτὸς ἐμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται»³⁸. Καὶ ὅμως τὸ ἀντίθετον πράττουν οἱ ποιμένες, δεδομένου ὅτι ἀκολουθοῦν ὀπισθεν αὐτῶν· ἀλλὰ Αὐτὸς, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ὅλους θὰ τοὺς ἀγαθῶς πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὸ ἀντίθετον πρὸς ἐκείνους κάμνει· ὅπως ἀκριβῶς θεοαίως ἔκαμνε τὸ ἀντίθετον καὶ ὅταν ἔστειλε τὰ πρόβατα, ἰδὲν τὰ ἔστειλεν ἔξω τῆς περιοχῆς τῶν λύκων, ἀλλὰ εἰς τὸ μέσον τῶν λύκων! διότι εἶναι ἡ ποιμαντικὴ αὐτῆ περισσώτερον παράδοξος ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας.

γ'. Μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι κάμνει ὑπαινιγμὸν καὶ περὶ τοῦ τυφλοῦ· διότι καὶ ἐκεῖνον ἐξήγαγε, ἀφοῦ ἐκάλεσεν αὐτόν ἐκ τοῦ μέσου τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὁ τυφλὸς ἤκουσε τὴν φωνὴν Αὐτοῦ, καὶ ἐγνώρισεν Αὐτόν.

Ἄλλοτριον δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν»³⁹. Ἡ θεοαίως ἐδῶ ἐννοεῖ τοὺς ἀκολουθήσαντας τὸν Θεοῦν καὶ τὸν Ἰούδαν (θιότι λέγει: «ἀπαντες, ὅσοι ἐπίστευσαν αὐτοῖς διεσκορπίσθησαν»)· ἢ τοὺς ψευδοχριστοὺς οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο μετὰ ταῦτα νὰ ἀπατοῦν τοὺς ἀνθρώπους.

Διότι, διὰ νὰ μὴ λέγουν ὅτι ἦτο εἰς ἐξ ἐκείνων, Ὁδοῦ, διὰ πολλῶν ἀποδείξεων διαχωρίζει τὸν Ἐαυτὸν του ἀπὸ ἐκείνους· καὶ πρῶτον μὲν ὡς διαφορὰν θέτει τὴν διδασκαλίαν τὴν στηριζομένην εἰς τὰς Γραφάς. (Δηλαδὴ Ἐκεῖνος μὲν διὰ τούτων τῶν μέσων προσεῖλκεν αὐτοῦς, ἐκεῖνοι δὲ ὄχι διὰ τούτων)· δευτέραν δὲ διαφορὰν θέτει τὴν ὑπακοήν τῶν προβάτων. (Δηλαδὴ εἰς Αὐτὸν μὲν ὄχι μόνον ὅταν ἐξῆ, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀπέθανε ὅλοι ἐπίστευσαν, ἐκείνους δὲ ἀμέσως ἐγ-

38. Ἰωάν. 10, 3-4.

39. Ἰωάν. 10, 5.

40. Πράξ. 5, 36.

κατέλειψαν)· και τρίτην δὲ μὲ αὐτάς σπουδαίαν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναφέρωμεν· δηλαδή ἐκεῖνοι μὲν ὡς τύραννοι καὶ λόγῳ ἀποστασίας τὰ ἔπραττον ὄλα, ἐκεῖνος τὸσον μακρὰν ἔφερε τὸν Ἐαυτὸν τοῦ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ εἰδούς τὴν ὑποψίαν, ὥστε, καὶ ὅταν ἤθελον νὰ κάμουν αὐτὸν βασιλέα, ἔφυγε⁴¹, καὶ ὅταν ἠρώτων: «Εἰ ἔξεστι βοῶναι κῆνσον Καίσαρι»⁴², προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ δώσουν, καὶ ὁ ἴδιος ἐπλήρωσε τὰ διδραχμα⁴³: πρὸς τούτοις αὐτὸς μὲν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν προβάτων ἦλθε διὰ νὰ ἔχουν ζωὴν, καὶ διὰ νὰ ἔχουν ἐν ἀφθονίᾳ τὰ ἀγαθὰ (λέγει)⁴⁴, ἐκεῖνοι δὲ καὶ τῆς παρουσίας ζωῆς ἐστέρησαν τοὺς ἰδικούς τῶν· καὶ οἱ μὲν ἐπρόδωσαν ἐκεῖνους τοὺς ὁποίους εἶχον ἀναλάβει ὅπ' εὐθύνην τῶν, αὐτὸς δὲ τὸσον γενναίως ἐστάθη, ὥστε καὶ τὴν ψυχὴν του νὰ δώσῃ· καὶ αὐτοὶ μὲν παρὰ τὴν θέλησίν τῶν καὶ ἀναγκαζόμενοι καὶ φεύγοντες ἔπαθον, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔπαθον. Οὗτος δὲ ἐθελοντικῶς καὶ εὐχαρίστως τὰ ὑπέμεινεν ὄλα⁴⁵.

«Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν, ἃ ἔλάλει αὐτοῖς»⁴⁶. Καὶ διὰ ποῖον λόγον ὠμίλησε μὲ ἀσάφειαν εἰς αὐτούς; διότι ἤθελε νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς περισσότερον προσεκτικούς⁴⁷.

41. Ἰωάν. 6' 15.

42. Ματθ. 22, 15-22.

43. Ματθ. 17, 24-27.

44. Ἰωάν. 10, 10.

45. Ἡ παράθεσις ἀντιθέσεων μετ'εὐ Ἰησοῦ καὶ βασιλείων ἐν ταῦθα γίνεται κατὰ μίμησιν τοῦ Ἰσραήλ· οὕτω ἐν τῷ πρὸς Δημόνικον λόγῳ γράφει ὁ ῥήτωρ: «Οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον τιμᾶσι, οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπᾶσι» καὶ τὰς μὲν τῶν φιλοῦν ἀνηθελίας ὀλίγος χρόνος διέλειπε, τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φίλων οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἶὼν βεβαίως μείνειν» (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόνικον 1).

46. Ἰωάν. 10, 8.

47. «Καὶ τίνας ἐνεκεν ἀσάφως εἶπεν αὐτοῖς; Προσεκτικωτέρους αὐτοὺς ποιῆσαι βουλομένοσ· Σχῆμα ὑποφορᾶς καὶ ἀνθυποφορᾶς κατὰ μίμησιν τοῦ Δημοσθένους ταύλαχιστον κατὰ τὸ πρῶτον μέρος. Πρῶτ. «Τίνας οὖν ἐνεκα ταῦτα λέγω;» (Α' Φιλίπ. 3). «Τίνας γὰρ ἐνε-

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπέτυχε τοῦτο, διαλύει ἐν συνεχείᾳ τὴν ἀσάφειαν, λέγων: «Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται, καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὐρήσει»⁴⁸· δηλαδή θὰ εὑρίσκειται ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ἄνευ φόβου (νομὴν δὲ τὴν τροφὴν ἐννοεῖ ἐδῶ καὶ τὴν φασκὴν τῶν προβάτων, καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν κυριότητα), ἦτοι· «θὰ μείνῃ ἐντός, καὶ κανεὶς δὲν θὰ ἐκδιώξει αὐτόν»· πράγμα τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς καὶ ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων συνέβη, οἱ ὁποῖοι ἄνευ φόβου εἰσήρχοντο καὶ ἐξήρχοντο, ὡς ἐάν εἶχον γίνεαι κύριοι ὅλης τῆς οἰκουμένης, καὶ οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ ἐκδιώξῃ αὐτούς.

«Πάντες, ὅσοι πρὸ ἐμοῦ ἦλθον, κλέπται εἰσι καὶ λησταί· ἄλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα»⁴⁹. Ἐδῶ δὲν λέγει περὶ τῶν προφητῶν, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ αἰρετικοί, (διότι ἐκεῖνους τοὺς ἤκουσαν καὶ δι' ἐκεῖνων ἐπίστευσαν, ὅσοι ἐπίστευσαν καὶ εἰς τὸν Χριστόν), ἀλλὰ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἰουδα καὶ τῶν ἄλλων στασιαστῶν. Ἄλλως τε καὶ τὸν λόγον «οὐκ ἤκουσαν τὰ πρόβατα» τὸν εἶπε θέλων νὰ ἐπαινήσῃ· εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν δὲ δὲν φαίνεται νὰ ἐπαινῇ αὐτούς, οἱ ὁποῖοι παρήκουσαν τοὺς προφήτας, ἀλλὰ ἀντιθέτως νὰ ψέγῃ καὶ νὰ κατηγορῇ εἰς μέγαν θαμβόν αὐτούς. Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι τὸ «οὐκ ἤκουσαν» τῶρα ἔχει λεχθῆ περὶ τῶν στασιαστῶν ἐκεῖνων.

«Ὁ κλέπτης οὐ μὴ ἔρχεται, εἰ μὴ, ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ»⁵⁰· πράγμα, τὸ ὁποῖον τότε συνέβη, δεδομένου ὅτι ὄλοι ἐσφάγησαν καὶ ἠφανίσθησαν⁵¹.

«Ἐγὼ δὲ ἦλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχω-

κα, ὁ ἄνθρωπος Ἀθηναῖος, νομίζετο ταῦτον μὲν φεύγειν τὸν πόλεμον;» (Β' Ὀλυμπ. 28).

48. Ἰωάν. 10, 9.

49. Ἰωάν. 10, 8.

50. Ἰωάν. 10, 10.

51. Ὅτε καταστράφη ἡ Ἰερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ Τίτου.

σι»⁵². Καί τί ὑπάρχει περισσότερο ἀπό τήν ζωήν; εἰπέ μου. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀλλά τὸ ὄνομα τῆς ζωῆς συνεχῶς λέγει, ἐπειδή τοῦτο ἦτο εἰς αὐτοὺς γινώριμον.

«Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός»⁵³. Ἐδῶ ἐν συνεχείᾳ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ σταυρικοῦ πάθους, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι τοῦτο γίνεται διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου, καὶ ὅτι δὲν ἔρχεται εἰς αὐτὸ παρά τὴν θέλησίν του.

Ἐπειτα φέρει πάλιν τὸ παράδειγμα τοῦ ποιμένου καὶ τοῦ μισθωτοῦ: «Ὁ μὲν γὰρ ποιμὴν τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ τίθησιν ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὦν ποιμὴν, οὐδ' οὐκ εἰσι τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφήσιν τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει, καὶ ἔρχεται ὁ λύκος, καὶ ἀρπάζει αὐτά»⁵⁴. Ἐδῶ δεικνύει τὸν ἑαυτὸν του ὅτι τόσο κυριαρχεῖ, ὅσον καὶ ὁ Πατὴρ, ἐάν θεθαίῳς ὁ ἴδιος εἶναι ποιμὴν, καὶ ἀνήκουε εἰς Αὐτὸν τὸν ἴδιον τὰ πρόβατα.

Βλέπεις πῶς μὲ τὰς παραβολὰς ὁμιλεῖ κατὰ τρόπον ὑψηλότερον, ὅπου ὁ λόγος ἔχει συγκαλυφθῆ, καὶ δὲν δίδει φανεράν ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν εἰς τοὺς ἀκροαστάς. Τί πράττει λοιπὸν αὐτὸς ὁ μισθωτὸς; Θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφήσιν τὰ πρόβατα, καὶ ἔρχεται ὁ λύκος καὶ ἀρπάζει αὐτά»⁵⁵. Τοῦτο ἔπραξαν ἐκεῖνοι, ὁ ἴδιος δὲ τὸ ἀντίθετον διότι καί, ὅταν συνελήφθη, εἶπεν: «Ἄφετε τοὺτους ὑπάγειν»⁵⁶, διὰ νὰ ἐκπληρωθῆ ὁ λόγος ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπωλέσθη. Ἐδῶ δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπονοῆ καὶ τὸν νοητὸν (πνευματικόν) λύκον διότι οὕτε καὶ αὐτὸν ἀφήκε νὰ κά-

52. Ἰωάν. 10, 10.

53. Ἰωάν. 10, 11. Μία ἐκ τῶν συμβολικῶν παρουσιάσεων, αἱ ὁποῖαι ἐσχεδιάζοντο ἐντὸς τῶν κατακοιμῶν, ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰώνων, ἦτο καὶ ἡ παράστασις τοῦ Κόλαυ Ποιμένου.

54. Ἰωάν. 10, 11-12.

55. Ἰωάν. 10, 12.

56. Ἰωάν. 18, 8.

μνη ἐπιδρομὴν καὶ νὰ ἀρπάξῃ τὰ πρόβατα· αὐτὸς δὲ δὲν εἶναι μόνον λύκος, ἀλλὰ καὶ λέων· «ὁ γὰρ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος», λέγει, «ὡς λέων περιέρχεται ὠρούμενος»⁵⁷. Αὐτὸς καὶ ὄφις καὶ δράκων εἶναι· «Πατεῖτε» δηλαδὴ «ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων»⁵⁸.

δ'. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ἅς παραμείνωμεν ὄσκοντες ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ποιμένου· θὰ παραμείνωμεν δέ, ἐάν ἀκούωμεν τὴν φωνὴν Αὐτοῦ, ἐάν πειθώμεθα εἰς Αὐτὸν, καὶ δὲν ἀκολουθῶμεν ξένον. Καὶ ποῖα εἶναι ἡ φωνὴ Αὐτοῦ; «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι· μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· μακάριοι οἱ ἐλεήμονες»⁵⁹.

Ἄν πράττωμεν αὐτά, θὰ μείνωμεν ὑπὸ τὸν ποιμένα, καὶ ὁ λύκος δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ εἰσελθῆ, ἀλλὰ, καὶ ἂν ἐνεργήσῃ ἐπιδρομὴ, θὰ ἐνεργήσῃ διὰ κακὸν ἰδικόν του· διότι ἔχομεν ποιμένα, ὁ ὁποῖος τόσο ἀγαπᾷ ἡμᾶς, ὥστε καὶ τὴν ψυχὴν Αὐτοῦ νὰ δώσῃ. Ὅταν λοιπὸν εἶναι δυνατὸς καὶ ἀγαπᾷ, τί εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅσοιον ἐμποδίζει ἡμᾶς νὰ σωθῶμεν; Τίποτε δὲν μᾶς ἐμποδίζει ἐάν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ἀπομακρυνθῶμεν. Πῶς δὲ θὰ ἀπομακρυνθῶμεν; Ἄκουσε τί λέγει Αὐτός: «Οὐ δύνασθε διὰ κυρίου δουλεύειν, Θεῷ καὶ σαμμωνᾷ»⁶⁰.

Ἄν λοιπὸν εἰς Τοῦτον ὑπηρετῶμεν, δὲν θὰ ὑποκύψωμεν εἰς τὴν τυραννίαν ἐκεῖνων διότι καὶ τὸ περισσότερο δυσάρεστον σημεῖον τῆς τυραννίδος εἶναι ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων· διότι οὐδεμίαν μὲν εὐχαρίστησιν ἔχει αὐ-

57. Α' Πέτρ. 5, 8.

58. Λουκ. 10, 19.

59. Ματθ. 5, 3, 8, 7.

60. «Τὶ τὸ κωλύον»; Φρόσις ληθθεῖσα ἐκ τοῦ Δημοσθένους. Ἄλλὰ ἅς ἀντιπαραβάλλωμεν τὸ δύο χωρία. Χρυσόστομος: Ὅταν σὺν καὶ δυνατὰ ἢ καὶ ψιλὰ, τὶ τὸ κωλύον ἡμᾶς σωθῆναι;

Δημοσθένης: Εἰ δὲ προσηρόμεθ' ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τοὺς τοὺς ἀνθρώπους, εἴτ' Ὀλύμπου ἐκείνους καταστρέφεται, φρασάτω τις ἐμὸν, τί τὸ κωλύον εἴτ' αὐτὸν ἔσται βασίζειν, ὅποι βούλεται;

61. Ματθ. 8, 24.

τη ἡ ἐπιθυμία, ἀλλὰ ἐπισύρει φροντίδας, καὶ φθόνους, καὶ ἐπιβουλὰς, καὶ μίσος, καὶ συκοφαντίας, καὶ ἀπειρα ἐμπόδια εἰς τὴν ἀρετὴν, ὀκνηρίαν, ἀνηθικότητα, πλεονεξίαν, μέθην· πράγματα τὰ ὁποῖα καὶ τοὺς ἐλευθέρους δούλους καθιστοῦν καὶ κατωτέρους δούλων ἀγορασθέντων διὰ χρημάτων, καὶ δούλους ὄχι ἀνθρώπων, ἀλλὰ τοῦ θαυτέρου ἐκ τῶν παθῶν καὶ τῶν νοσημάτων τῆς ψυχῆς⁶². Ὁ ἄνθρωπος τοῦ χαρακτήρος τούτου τολμᾷ πολλὰ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν ἀρέσουν οὔτε εἰς τὸν Θεόν, οὔτε εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ φοβεῖται μήπως κανεὶς ἀφαιρέσῃ ἀπὸ αὐτὸν αὐτὴν τὴν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του δεσποτείαν.

Ὅποια πικρὰ δουλεία καὶ διαβολικὴ κυριαρχία! Διότι τοῦτο κυρίως εἶναι ἀπὸ ὅλα τὸ περισσότερον δυσάρεστον, ὅτι, ἐνῶ κρατοῦμεθα ἐντὸς τῶσων κακῶν, εὐχαριστοῦμεθα, καὶ τὴν ἄλυσιν ἀσπαζόμεθα, καὶ, ἐνῶ κατοικοῦμεν δεσμοτήριον σκοτεινόν, δὲν θέλομεν νὰ ἐξέλθωμεν εἰς τὸ φῶς, ἀλλὰ δένομεν σφικτὰ εἰς τοὺς αὐτοὺς μας τὰ κακὰ, καὶ εὐχαριστοῦμεθα μὲ τὸ νόσημα.

Διὰ τοῦτο οὔτε νὰ ἀπαλλαγῶμεν βυνάμεθα, ἀλλὰ εὐρισκόμεθα εἰς κατάστασιν περισσότερον δυσάρεστον, ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται εἰς τὰ μεταλλεῖα, διότι τοὺς μὲν πόνους καὶ τὴν ταλαιπωρίαν ὑπομένομεν,

62. Τὰ ἐλαττώματα τοῦ πλοῦτου τινίζουν καὶ οἱ ἀρχαῖοι. Ὅπως ὁ Ἰσοκράτης γράφει πρὸς τὸν Δημόκριτον λέγει: «Πλοῦτος δὲ κακίας μάλλον ἢ κακοκαθίας ὑπάρχει ὅστις, ἐλευσίαν μὲν τῆ βαθυμῆς παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς κηδῶνας τοῦ νέου παρακαλῶν». (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόκρ. 8). Ὁ δὲ Πλουτάρχος εἰς τὸ «Περὶ παιδῶν ἀγωγῆς» σύγγραμμά αὐτοῦ γράφει: «Πλοῦτος δὲ τίμιον μὲν, ἀλλὰ τύχη κτήμα, ἐπειδὴ τῶν μὲν ἐχόντων πολλάκις ἀφείλετο, τὰ δ' οὐκ ἐλήψαι φέροισα προσήνεκε· καὶ ὁ πλοῦτος οὐδέποτε οὐδέποτε τὰ βουλομένης θολλόντια τοῦδεῖν, κακοῦργος οὐδέποτε καὶ συκοφάντης, καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι καὶ τὰς πονηρότατας μέτεστι» (Περὶ Παιδῶν ἀγωγῆς Η').

τοὺς δὲ καρποὺς δὲν ἀπολαμβάνομεν.

Καὶ τὸ χειρότερον θεθαίως ἐξ ὧν εἶναι ὅτι, καὶ ἂν θελήσῃ κανεὶς νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν πικρὰν αὐτὴν ἀγχμολώσιν, δὲν τὸ ἀνεχόμεθα, ἀλλὰ καὶ δυσαρεστοῦμεθα καὶ ἀγωνακτοῦμεν, εὐρισκόμενοι εἰς κατάστασιν οὕτω ὄχι καλυτέραν ἐκείνης τῶν μακιακῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πολὺ ἀθλιωτέραν ὧν ἐκείνων, καὶ εἰς τοιοῦτον σημείον, ὥστε δὲν θέλομεν οὔτε ἀπὸ τὴν μανίαν νὰ ἀπαλλαγῶμεν.

Μήπως διὰ τοῦτο ἤλθες εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, ἄνθρωπε, δηλαδὴ διὰ νὰ κατεργάζεσαι αὐτὰ τὰ μέταλλα καὶ νὰ συλλέγῃς χρήματα; Δὲν σὲ ἐπλάσεν ὁ Θεὸς κατ' εἰκόνα δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀρέσκῃς εἰς αὐτόν καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχῃς τὰ μέλλοντα καὶ διὰ νὰ ἀποτελέσῃς χορείαν μετὰ τῶν ἀγγέλων. Διατί λοιπὸν ἀποκλείεις τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ αὐτὴν τὴν συγγένειαν καὶ τὸν ἐξωθεῖς εἰς τὴν ἐσχάτην ἀδοξίαν καὶ ἀσημίαν; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καθ' ὅμοιον τρόπον μὲ σὲ ἐγεννήθη (ἐννοῶ πνευματικὸν τρόπον), λιμοκτονεῖ, σὺ δὲ διαρρηγνύεσαι ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν ἀγαθῶν ὁ ἀδελφός σου γυμνὸς περιφέρεται, σὺ δὲ κατασκευάζεις ἐνδύματα ἐπὶ ἐνδυμάτων, καὶ καθιστᾷς τὴν περιβολὴν αὐτὴν τείχος εἰς τοὺς σκώληκας.

Καὶ πόσον καλύτερον ἦτο νὰ περιβάλλῃς τὰ σώματα τῶν πτωχῶν! Διότι τοιοῦτότρόπως καὶ αὐτὰ θὰ παρέμενον ἀφθάρτα, καὶ ἀπὸ οἰανδήποτε φροντίδα θὰ σὲ ἀπήλλασσον, καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν θὰ προσέφερον εἰς σέ· ἐάν δὲν θέλῃς αὐτὰ νὰ καταφαγεῖσθαι ὑπὸ τοῦ σάρακος, γὰρ τὰ βώσης εἰς τοὺς πτωχοὺς· διότι ἐκεῖνοι εἶναι, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν νὰ τινάσσουν καλῶς αὐτὰ τὰ ἱμάτια· διότι καὶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι πολυτιμότερον καὶ ἀσφαλέστερον ἀπὸ τὸ κιώτιον· διότι ὄχι μόνον φυλάσσει τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ διατηρεῖ ἀφθάρτα, ἀλλὰ καὶ τὰ καθιστᾷ λαμπρότερα.

Τὸ κιβώτιον πολλὰκις, ἀφοῦ κλαπῆ μαζὶ μὲ τὰ ἐνδύματα, σοῦ προξενεῖ⁶³ μεγίστην ζημίαν· αὐτὴν δὲ τὴν φρουρὰν⁶⁴ οὐτὲ ὁ θάνατος δὲν δύναται νὰ τὴν ἐξουδετερώσῃ· διότι ἐκεῖ δὲν ὀφίσταται δι' ἡμᾶς ἀνάγκη θυρῶν καὶ μοχλῶν, οὔτε θαύλων, οἱ ὅποιοι νὰ ἀγρυπνοῦν, οὔτε ἄλλου εἶδους ἀσφαλείας· διότι εἶναι ἀπληλαγμένα ἀπὸ οἰανδῆποτε ἐπιβουλῆν, καὶ φυλάσσονται, ὅπως εἶναι ἐβλαγον νὰ φυλάσσονται τὰ εὐρισκόμενα εἰς τοὺς οὐρανοῦς· διότι κακία παντὸς εἶδους δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον.

Αὐτὰ οὐτὲ ἡμεῖς παύομεν πάντοτε νὰ τὰ λέγωμεν οὔτε σεῖς ὅταν τὰ ἀκούετε πείθεσθε⁶⁵. Αἴτιον δὲ τούτου εἶναι ὅτι ἔχομεν ψυχὴν, ἣ ὅποια εἶναι εὐτελής, βλέπει πρὸς τὴν γῆν καὶ σύρεται χάμω.

Μᾶλλον δὲ ἄς μὴ φθάσω εἰς τὸ σημεῖον νὰ κατηγορήσω ἄλλους ἀσὲς διὰ κακίαν, ὡς ἂν ἄλλοι πάσχετε ἀπὸ ἀνάτον νόημα! Διότι οἱ ἔνεκα πλοῦτου μεθύοντες φράσσουν τὴν ἀκοὴν τῶν εἰς τοὺς λόγους, οἱ ζῶντες ὅμως ἐν πτωχείᾳ θὰ δυνηθοῦν νὰ στρέφουν τὴν προσοχὴν τῶν εἰς τοὺς λόγους⁶⁶.

«Καὶ τί λέγεις αὐτὰ πρὸς τοὺς πτωχοὺς»; δύναται νὰ εἴπῃ τις· «διότι αὐτοὶ, οὔτε χρυσὸν ἔχουν, οὔτε τόσσα ἐνδύματα». Ἀλλὰ αὐτοὶ ἔχουν ἄρτον καὶ ψυχρὸν ὕδωρ·

63. «Τὸ κιβώτιον πολλὰκις, μετὰ τῶν ἱματίων ληφθέν, ἐσχάτη σε περιέβαλε Ζημία». Πρὸς ἔξορον τοῦ παλλὰκις συμβαινόντος, ὁ ρῆτωρ εἶπκε γνημικὸν ὄριστον (περιέβαλε).

64. Ἀπλοῦν τὸ νὰ ἔχουν βοήθην εἰς τοὺς πτωχοὺς, πράγμα τὸ ὅποιον ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ ἔχουν βοήθην εἰς τὸν Χριστόν.

65. Ἐπιπέσει καταφανὲς τὸ σχῆμα τῆς ἀντιθέσεως μετὰ τῶν ἄλλων σχημάτων.

Ταῦτα οὔτε ἡμεῖς ἀεὶ λέγοντες διαλαμβάνομεν οὔτε ἡμεῖς ἀκούοντες πείθεσθε.

66. Ἄλλη ἀντίθεσις μὲ παραλήσια σχήματα.

Εἰ γὰρ καὶ οἱ τῶ πλοῦτων μεθύοντες ἐμφράττουσι τὴν ἀκοὴν πρὸς τὰ λεγόμενα ἀλλ' οἱ πενίρ συζῶντες δυνησάντο διαδέξασθαι πρὸς τὰ λεγόμενα.

ἔχουν δύο ὀβολοὺς⁶⁷, καὶ πόδας ὥστε νὰ ἐπισκεφθοῦν τοὺς ἀσθενεῖς· ἔχουν γλῶσσαν καὶ λόγον, ὥστε νὰ παρηγορήσουν τὸν κατάκοιτον· ἔχουν οἰκίαν καὶ στέγην, ὥστε νὰ φιλοξενήσωμεν τὸν ξένον· διότι δὲν ζητοῦμεν θεβαίως ποσὰ ταλάντων χρυσοῦ ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ αὐτὰ μὲν τὰ ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς πλουσίους, ἂν δὲ κανεὶς εἶναι πτωχός, καὶ ἔρχεται εἰς τὰς θύρας τῶν ἄλλων, ὁ Δεσπότης καὶ ὀβολὸν νὰ λάθῃ ἀκόμη δὲν θὰ αἰσχυρῆθῃ, ἀλλὰ καὶ θὰ εἴπῃ ὅτι ἔχει λάθει περισσότερο ἀπὸ αὐτόν, παρὰ ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔρριψαν πολυλά⁶⁸.

Πόσοι ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τώρα ἱστανταὶ ἠὺχῆθησαν νὰ ἔξων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν περιήρατο ἐν σώματι ὁ Χριστὸς τὴν γῆν, ὥστε νὰ ζοῦν καὶ νὰ τρώγουν μαζὶ μὲ αὐτόν; Ἰδοὺ τώρα εἶναι δυνατόν τοῦτο νὰ γίνῃ, καὶ νὰ καλέσωμεν αὐτὸν μᾶλλον εἰς γεῦμα καὶ νὰ τρώγωμεν μετ' αὐτοῦ, καὶ μὲ κέρδος μεγαλύτερον· διότι ἐξ ἐκείνων μὲν, οἱ ὅποιοι τότε συνέτρωγον μετ' αὐτοῦ πολλοὶ καὶ ἀπαλέσθησαν (ὡς ἦτο καὶ ὁ Ἰούδας, καὶ ἄλλοι τοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος), ἐξ ἐκείνων δὲ, οἱ ὅποιοι τώρα καλοῦν αὐτόν εἰς τὴν οἰκίαν τῶν καὶ παρέχουν εἰς αὐτόν ἐκ τῆς τραπέζης τῶν καὶ τῆς στέγης τῶν, ἕκαστος θὰ ἐπιτύχῃ μεγάλην εὐλογίαν· διότι λέγει: «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτομασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπεινάσα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα,

67. Ὁ θεὸς ἱεράρχη ἐπενθυμίζει εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀφ' ἐνὸς ταῦς λόγους τοῦ Κυρίου «Καὶ ὅς ἐάν ποτιθῇ ἐνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μωσῆτος, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ» (Ματθ. 10, 42), καὶ ἄφ' ἑτέρου τὸ δικαστὸν τῆς χήρας (Μάρκ. 12, 43) ὑπενηθυμίζει φασάτως καὶ τὴν περὶ μελλούσης κίσεως Εὐαγγελικὴν περικοπήν, τὴν ὅσην καὶ θὰ ἐπαυλοῦθῃ πρὸς τὸ τέλος τῆς παρούσης ὁμιλίας (Ματθ. 25, 31-46).

68. Μάρκ. 12, 43.

καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με· ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετέ πρὸς με»⁶⁹.

Διὰ τὰ ἀκούσωμεν λοιπὸν τοὺς λόγους τούτους, ἅς ἐνδύσωμεν τὸν γυμνόν, ἅς περιθάψωμεν τὸν ξένον, ἅς θρέψωμεν τὸν πεινῶντα, ἅς ποτίσωμεν τὸν διψῶντα, ἅς ἐπισκεφθῶμεν τὸν ἀσθενῆ, ἅς ἴδωμεν τὸν εὐρισκόμενον εἰς φυλακὴν, διὰ τὰ δύνηθῶμεν μετὰ θάρρους νὰ ἀπολογηθῶμεν, διὰ τὰ λάθωμεν συγχώρησιν διὰ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τὰ συμμετάσχωμεν εἰς τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὑπερβαίνουν καὶ τὸν λόγον καὶ τὸν νοῦν· τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ συμῆν νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ξ (60)

(Ἰωάν. ι', 14 - 21)

«Ἐγὼ εἶμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκονται ὑπὸ τῶν ἐμῶν. Καθὼς γινώσκει με ὁ Πατήρ, καὶ ἐγὼ γινώσκω τὸν Πατέρα, καὶ τὴν ζωὴν αἰῶνι ὑπὲρ τῶν προβάτων»¹.

α'. Σπουδαῖον πρᾶγμα, ἀγαπητοί, σπουδαῖον πρᾶγμα ἡ προστασία τῆς Ἐκκλησίας, καὶ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει ἀνάγκη καὶ πολλῆς ἐγκαρτερήσεως καὶ τόσης ἀνδρείας, ὅσην εἶπεν ὁ Χριστός, ὥστε νὰ θυσιάσῃ κα-

69. Μαθ. 23, 34 - 36.
1. Ἰωάν. 10, 13 - 14.

νεις τὴν ζωὴν τοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὥστε οὐδέποτε νὰ ἐγκατολείψῃ αὐτὰ ἔρημα καὶ ἀκόλυπτα, ὥστε ἀπέναντι τοῦ λύκου νὰ ἴσταιται μὲ γενναϊότητα· διότι κατὰ τοῦτο διαφέρει ὁ ποιμὴν ἀπὸ τῶν μισθωτῶν· δηλαδὴ οὗτος μὲν τὴν ἀτομικὴν τοῦ σωτηρίου σκέπτεται εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, παραμελῶν τὰ πρόβατα, ἐκεῖνος δὲ εἰς πᾶσαν περίπτωσιν τὴν σωτηρίαν τῶν προβάτων ἐπιζητεῖ, παραμελῶν τὴν ἰδικὴν του².

Ἄφοῦ λοιπὸν ἔφερε τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ποιμένου, παραθέτει δύο τύπους καταστροφῶν τῶν ἑνα, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ κλέπτης, ὁ ὁποῖος σφάζει καὶ καταστρέφει, τὸν ἄλλον δὲ, ὁ ὁποῖος τίποτε ἐκ τούτων δὲν κάμνει, ἀλλὰ ὅταν συμβοῦν αὐτά, οὔτε στρέφεται ἐναντίον τοῦ πρώτου, οὔτε ἐμποδίζει αὐτόν· διὰ τῶν περὶ κλέπτου λόγων ὑπαινίσσεται τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Θεοῦ³, διὰ δὲ τῶν περὶ μισθωτοῦ λόγων ἐκθέτει τοὺς διδασκάλους τῶν Ἰουδαίων, διότι δὲν ἐλάμβανον πρόνοιαν, οὔτε φροντίδα διὰ τὰ πρόβατα τὰ ὁποῖα εἶχον ἀναλάβει. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ κατηγορῶν αὐτοὺς ἔλεγε: «Ὡ αἱ ποιμένες Ἰσραὴλ! μὴ θόσκουσιν ἑαυτοὺς οἱ ποιμένες;»⁴.

Ἄλλ' ἐκεῖνοι ἔπραττον τὸ ἀντίθετον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον εἶδος κακίας, καὶ εἶναι αἴτιον ὄλων τῶν ἄλλων κακῶν· διὰ τοῦτο λέγει: «Ὅτε τὸ πεπλανημένον ἐπέστρεφαν, οὐδὲ τὸ ἀπαλωλὸς ἐζήτουν, οὐδὲ τὸ συντετριμμένον ἐδέσμου, οὐδὲ τὸ ἀρρωστοῦν ἐθεράπευον, ἐπειδὴ ἑαυτοὺς καὶ οὐ πρόβατα ἔθροσκον»⁵.

2. Ἰδοὺ κατὰ πᾶσαν συμμετρικὸν τρόπον εἰκονίζει τὴν ἀντίθεσιν: ὁ μὲν γὰρ τὴν ἴδιαν σωτηρίαν πανταχοῦ σκοπεῖ, τῶν προβάτων ἀμελῶν οὗτος δὲ πανταχοῦ τὴν τῶν προβάτων ἐπιζητεῖ, τὴν ἑαυτοῦ παρατρέχων (σχηματὸν ἡρίσα, ὁμοιότητετα, καὶ χριστόν).

3. Πράξ. 5, 36.

4. Ἰεζ. 34, 2.

5. Ἰεζ. 34, 4.

Τοῦτο δὲ καὶ ὁ Παῦλος δι' ἄλλων φράσεων πάλιν ἐδείκνυε λέγων: «Οἱ γὰρ πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ»⁶, καὶ πάλιν: «Μηθεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος»⁷.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν δύο τύπων διακρίνει τὸν ἑαυτῶν τοῦ ὁ Χριστός, ἀπὸ ἐκείνους μὲν, οἱ ὅποιοι ἔρχονται διὰ καταστροφὴν, διὰ τοῦ λόγου: «Διὰ τοῦτο ἤλθον, ἵνα ζῶν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσι»⁸, ἀπὸ αὐτοῦ δέ, οἱ ὅποιοι βλέπουν μὲ ἀδιαφορίαν τὰ πρόβατα νὰ ἀρπάζονται ὑπὸ τῶν λύκων, μὲ τὸ νὰ μὴ τὰ ἐγκαταλείψῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν του νὰ θυσιάσῃ ὑπὲρ αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ ἀποθάνουν τὰ πρόβατα. Διότι, ἐπειδὴ συνεσκέπτοντο νὰ θανατώσουν Αὐτόν, οὔτε ἔπαυσε τὴν διδασκαλίαν Του, οὔτε προέδωκεν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπίστευον, ἀλλὰ ἐστάθη⁹ καὶ προετίμησε νὰ ἀποθάνῃ.

Διὰ τοῦτο παντοῦ ἔλεγε: «Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός»¹⁰. Ἐπειτα, ἐπειδὴ τὰ λεγόμενα ἐφαίνοντο ὅτι στεροῦνται μαρτυρίας (διότι τὸ μὲν «τὴν ψυχὴν μου τίθημι», μετ' ὀλίγου ἀπεδείχθη, τὸ δὲ «ἵνα ζῶν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσι», ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ μετὰ τὴν ἐκ τοῦτου τοῦ κόσμου ἀποδημίαν κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα), τί κάμνει; Τὸ ἐν τὸ ἐπιθεβαιῶναι ἐκ τοῦ ἄλλου, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ ὅτι ἔδωκε τὴν ψυχὴν Του θεβαιῶναι, ὅτι παρέχει καὶ τὴν ζωὴν.

Τοῦτο ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος, ὅτι: «εἰ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέμεθα σωθησόμεθα»¹¹· καὶ πάλιν εἰς ἄλλο χωρίον: «Ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἔ-

6. Φίλιπ. 2, 21.

7. Κορινθ. 10, 24.

8. Ἰωάν. 10, 10.

9. Δηλαδὴ δὲν ἔφυγε, διὰ τὴν σῶσιν τὴν ζωὴν Του.

10. Ἰωάν. 10, 14.

11. Ρωμ. 5, 10.

φείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαριεῖται;»¹².

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον δὲν κατηγοροῦν Αὐτόν τώρα, ὅπως καὶ προηγουμένως, λέγοντες: «Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς ἢ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής;»¹³. Διότι πολλάκις ἀπεστόμωσεν αὐτούς, καὶ τὸ θάρρος Αὐτοῦ μεγαλύτερον κατέστη ἐκ τῶν θαυμάτων.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ εἶπε ἐν ἀρχῇ: «Καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς ἀκούει καὶ ἀκολουθεῖ αὐτῷ»¹⁴, διὰ νὰ μὴ εἴη κωνεῖς: «Διατί λοιπὸν τὰ λέγει πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπίστευσαν;», ἄκουσε, τί προσέθεσε: «Καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν»¹⁵· τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος δεικνύων ἔλεγε: «Οὐκ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαόν αὐτοῦ, ὃν προέγνω»¹⁶, καὶ ὁ Μωϋσῆς: «Ἐγὼν Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ»¹⁷· λέγει: ἐνωθὶ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἐκ τῶν προτέρων ἐγνώρισεν.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι τὸ μέτρον τῆς γνώσεως εἶναι ἴσον, ἄκουσε, πῶς παρουσιάζει τὸ ὄρθον μέτρον διὰ τῆς προσθήκης: «Γινώσκω τὰ ἐμὰ», λέγει, «καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν»¹⁸. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἴση ἡ γνώσις¹⁹; ἀλλὰ ποῦ εἶναι ἴση; Ἐπὶ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐμοῦ· διότι εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν «καθὼς γινώσκει με ὁ Πατήρ, καὶ γὼ γινώσκω τὸν Πατέρα»²⁰. Διότι, ἐάν δὲν ἤθελε τοῦτο²¹ νὰ ἀποδείξῃ, διὰ ποῖον λόγον προσέθεσεν αὐτό; Διότι, ἐπειδὴ εἰς πολλὰς περιπτώσεις τάς-

12. Ρωμ. 8, 32.

13. Ἰωάν. 8, 18.

14. Ἰωάν. 10, 3.

15. Ἰωάν. 10, 14.

16. Ρωμ. 11, 1.

17. Β' Τιμοθ. 2, 19.

18. Ἰωάν. 10, 14.

19. Δηλαδὴ ἡ γνώσις τοῦ Ἰησοῦ δὲν εἶναι ἴση μετὰ τὴν γνώσιν τῶν πιστῶν, ἀλλὰ ἄνωτέρα.

20. Ἰωάν. 10, 15.

21. Δηλαδὴ ποῦ εἶναι ἴση ἡ γνώσις;

σει τὸν ἑαυτὸν Του εἰς τὴν τάξιν τῶν πολλῶν, διὰ νὰ μὴ νομίση κανεὶς, ὅτι ἔχει τὸν θαυμὸν γνώσεως, τὸν ὁποῖον ἔχει ὁ ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο προσέθεσε: «Καθὼς γινώσκει με ὁ Πατήρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν Πατέρα». Μὲ τὴν ἄκριβειαν γνωρίζω Αὐτόν, μὲ ὅσην Αὐτὸς γνωρίζει ἐμέ.

Διὰ τοῦτο ἔλεγεν: «Οὐδεὶς γινώσκει τὸν Υἱόν, εἰ μὴ ὁ Πατήρ, καὶ τὸν Πατέρα, εἰ μὴ ὁ Υἱός»²², ἐνοῶν μίαν γνώσιν διακεκριμένην, καὶ γνώσιν τοιαύτης φύσεως, τὴν ὁποῖαν οὐδεὶς ἄλλου ἢ γνώσις δύναται νὰ ἔχη.

Ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου²³. Συνεχῶς τοῦτο λέγει, θέλων νὰ δηλώσῃ ὅτι δὲν εἶναι τλάνος· διότι καὶ ὁ Ἀπόστολος, ὅταν ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι Αὐτὸς εἶναι γνήσιος διδάσκαλος, καὶ ἀντιπαρέθελε τὴν σχέσιν του πρὸς τοὺς ψευδοασποτόλους, συνιστᾷ τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς θανάτους, λέγων: «Ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις παλλάκις»²⁴· διότι τὸ νὰ λέγῃ μὲν ὅτι «φῶς εἰμι»²⁵ καὶ «ζωὴ εἰμι»²⁶, ἔθεωρεῖτο ἐκ μέρους τῶν ἀνοήτων ὅτι δεῖγμα ὑπερηφανείας, τὸ νὰ λέγῃ δέ: «Ἀποθανεῖν θεούλομαι», δὲν προεκάλει ζηλοτυπίαν ἢ φθόνον. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν λέγουν εἰς αὐτόν: «Σὺ μαρτυρεῖς περὶ σεαυτοῦ· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής»²⁷. Δηλαδή ὁ λόγος του ἐδείκνυε μεγάλην φροντίδα, ἐφ' ὅσον θεθαίως ἤθελε νὰ παραδώσῃ ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν λιθοβολούντων.

8'. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς κατάλληλον ὥραν εἰσάγει τὸν λόγον περὶ τῶν ἐθνικῶν: «Καὶ γὰρ καὶ ἄλλα πρόβατα

22. Λουκ. 10, 22 καὶ Μάρκ. 11, 27.

23. Ἰωάν. 10, 15.

24. Β' Κορινθ. 11, 23.

25. Ἰωάν. 8, 5.

26. Ἰωάν. 14, 6.

27. Ἰωάν. 8, 13.

ἔχω», λέγει, «ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης»· κακεῖνὰ με δεῖ ἀγαγεῖν»²⁸. Ἴδού πάλιν τὸ ρῆμα «δεῖ» χρησιμοποιοῦμενον, τὸ ὁποῖον δὲν σημαίνει ἀνάγκην, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὅπωςδήποτε θὰ συμβῆ· ὡς ἐάν ἔλεγε: «Τί ἀπορεῖτε, ἐάν αὐτοί²⁹ πρόκειται νὰ με ἀκολουθήσουν, καὶ τὰ πρόβατα νὰ ἀκούουν τὴν φωνὴν μου; διότι ὅταν ἴδετε καὶ ἄλλα πρόβατα νὰ με ἀκολουθοῦν καὶ νὰ ἀκούουν τὴν φωνὴν μου, τότε εἰς μεγαλύτερον θαυμὸν θὰ ἐκπλαγῆτε».

Ἐάν δέ λέγῃ: «Ἄ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης», νὰ μὴ θορυβηθῆς· διότι ἡ διαφορά³⁰ ἔγκειται μόνον εἰς τὸν νόμον, ὅπως καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Ὅστε περιτομὴ τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία»³¹.

Κάκεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν». Δεικνύει καὶ τῶν δύο κόσμων (τοῦ Ἰουδαϊκοῦ καὶ τοῦ Ἑθνικοῦ) τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἔχουν διασκορπισθῆ καὶ ἀναμιχθῆ καὶ στεροῦνται ποιμένος, καὶ ἐκεῖνοι καὶ οὗτοι, ἐφ' ὅσον ἀκόμη δὲν ἔχει ἀφίχθῆ ὁ καλὸς ποιμὴν.

Ἐπειτα προλέγει καὶ τὴν μέλλουσαν ἔνωσιν αὐτῶν, δηλαδή ὅτι «ἔσονται μία ποιμνὴ»³². Καὶ αὐτὸ πάλιν ὁ Παῦλος ἐδήλωσεν, ἀφοῦ εἶπεν: «Ἴνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον»³³.

Διὰ τοῦτο με ἀγαπᾷ ὁ Πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὴν ψυχὴν μου τίθημι, ἵνα πάλιν λάθω αὐτήν»³⁴. Καὶ ποῖος λόγος ταπεινότερος ἀπὸ αὐτὸν δύναται νὰ λεχθῆ, ἐάν θεθαίως δι' ἡμᾶς ὁ Δεσπότης ἡμῶν πρόκειται νὰ ἀγα-

28. Ἰωάν. 10, 16.

29. Δηλαδή οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ οἱ ἐξ Ἰουδαίων ἐν γενεῖ καταγόμενοι.

30. Δηλαδή μετὰ τῶν Ἑβραίων καὶ Ἑθνικῶν (τῶν οὐκ ὄντων ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης).

31. Γαλ. 5, 6.

32. Ἰωάν. 10, 16.

33. Ἐφεσ. 2, 15.

34. Ἰωάν. 10, 17.

πηθή, ἐφ' ὅσον χάριν ἡμῶν ἀποθνήσκει; Τί λοιπόν; εἰπέ μου, τὸν προηγούμενον χρόνον δὲν ἠγαπήτο, ἀλλὰ τώρα ἤρχισεν ὁ Πατὴρ τὴν ἀγάπην πρὸς Αὐτόν, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν γίνεαι αἴτιοι τῆς ἀγάπης δι' Αὐτόν;

Βλέπετε πῶς προβαίνει εἰς αὐτὴν τὴν συγκατάθεσιν; Τί λοιπόν θέλει εἰδῆ νὰ ἀποδείξῃ; Ἐπειδὴ ἔλεγον Αὐτὸν ξένον πρὸς τὸν Πατέρα καὶ πλάνον, καὶ ὅτι εἶχεν ἔλθει Αὐτός διὰ καταστροφὴν καὶ ἀφανισμόν, λέγει: «Καὶ ἂν τίποτε ἄλλο, τοῦτο θεοσίως ἐπειθε ἔμέ νὰ ἀγαπῶ σὰς, τὸ ὅτι δηλαδὴ οὕτω σεις ἀγαπᾶσθε ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, ὅπως ἐγὼ καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἀγαπᾶσθε ὑπὸ Αὐτοῦ, ἀφοῦ πρὸς χάριν σας ἀποθνήσκω»³⁵. Μαζὶ μὲ αὐτὸ δὲ καὶ ἐκεῖνο θέλει νὰ ἀποδείξῃ, καὶ ὅτι δηλαδὴ δὲν ἔρχεται παρὰ τὴν θέλησίν του εἰς τὸ σωτήριον πάθος (διότι ἐὰν ἤρχετο παρὰ τὴν θέλησίν Του, πῶς τὸ συμβαῖνον θὰ ἦτο δημιουργημα ἀγάπης;) καὶ ὅτι καὶ ὁ Πατὴρ τὰ μέγιστα συγκατατίθεται εἰς τοῦτο.

Ἐὰν δὲ ὡς ἄνθρωπος διατυπῶνῃ τοῦτο, νὰ μὴ ἀπαρῆσθῃ³⁶· διότι πολλάκις ἔχομεν ἐκθέσει τὴν αἰτίαν δι' αὐτά, καὶ νὰ λέγωμεν πάλιν τὰ ἴδια εἶναι περιττὸν καὶ ἐνοχλητικόν³⁷.

«Ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν

35. Ἰωάν. 3, 16.

36. «Εἰ δὲ ὡς ἄνθρωπος τοῦτο διαλέγεται, μὴ θαυμάσῃ». Ἡ ἔκφρασις «μὴ θαυμάσῃ» εἶ ἢς ἐξαρτᾶται πρότερον εἰσαγομένη διὰ τοῦ εἶ εἶναι συνήθως παρ' Ἰσοκράτη. Καὶ ὅπως ὁ Ἰσοκράτης μετὰ τοῦτο ποιεῖται χρῆσιν τοῦ συνδ. γὰρ τὸ αὐτὸ πράττει καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος. Ἐν ἀντιπαράθεσιν δύο παραλήψεις χωρῖα:

Χρυσοστόμου: «Εἰ δὲ ὡς ἄνθρωπος τοῦτο διαλέγεται, μὴ θαυμάσῃ»· πολλάκις γὰρ τὴν ὑπὲρ τούτων εἰρήκαμεν αἰτίαν, καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ λέγειν περιττὸν καὶ ἐνοχλητικόν.

Ἰσοκράτους: «Καὶ μὴ θαυμάσῃ, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων· οὐ πρέπει σοι πρὸς τὴν νῦν παρουσίαν ἡλικίαν· οὐδὲ γὰρ ἐμέ τοῦτο διδάσκειν».

37. Κατ' ἐπανόλησιν εἰς προηγούμενας ὁμιλίαις του ὁ ῥήτωρ ἠτιολόγησε τὸν τρόπον τούτων τῆς ὁμιλίας τοῦ Ἰησοῦ.

καὶ οὐδεὶς αἶρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ. Ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ τοῦ. Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου καὶ ἐξουσίαν λαθεῖν αὐτήν»³⁸. Διότι, ἐπειδὴ πολλάκις συνεσκέπτοντο νὰ φονεύσουν Αὐτόν, λέγει ὅτι, «ὅταν δὲν θέλω ἐγὼ, ἀνωφελὴς θὰ ἀποθῆ εἰς σὰς ὁ κόπος», καὶ ἐκ τοῦ πρώτου τὸ δεύτερον ἀποδεικνύει, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ θανάτου τὴν ἀνάστασιν· διότι τοῦτο εἶναι τὸ ἀξιωμασιμαστόν καὶ παράδοξον· δηλαδὴ καὶ τὰ δύο συνέβησαν κατὰ τρόπον καινοφανῆ, καὶ πέραν τοῦ συνήθους τρόπου.

Ἄς προσέχωμεν δὲ μὲ ἐπιμέλειαν εἰς τὸ λεγόμενον: «Ἐξουσίαν ἔχω», λέγει, «θεῖναι τὴν ψυχὴν μου»³⁹. Καὶ ποῖος δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του; διότι εἰς ἕκαστον, ὁ ὁποῖος θέλει, εἶναι δυνατὸν νὰ θανατώσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Δὲν λέγει ὁμοῦ δυνατότητα θανάτου ἐθελοντικοῦ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ πῶς: «Ἐγὼ τοιαύτην ἐξουσίαν νὰ θυσιάσω τὴν ζωὴν μου, ὥστε κανεὶς νὰ μὴ δύναται νὰ κάμῃ τοῦτο, παρὰ τὴν θέλησίν μου», πράγμα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνεται ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων· διότι ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἐξουσίαν νὰ θυσιάσωμεν τὴν ζωὴν μας κατ' ἄλλον τρόπον, παρὰ μόνον θανατώνοντες τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ἐὰν δὲ εὐρεθῶμεν εἰς τὸ πεδῖον δράσεως ἀνθρώπων ἐνεδρευόντων καὶ δυναμένων νὰ φονεύσουν ἡμᾶς, τότε δὲν ἔχομεν πλέον ἐξουσίαν τοῦ νὰ θυσιάσωμεν ἢ ὅχι τὴν ζωὴν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἡμεῖς νὰ θέλωμεν ἐκεῖνοι ἀφαιροῦν αὐτήν. Ἐπ' Αὐτοῦ δὲ δὲν γίνεται τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ, καὶ ἄλλοι ἐνῶ ἐπεβουλεύοντο Αὐτόν, ὁ ἴδιος εἶχεν ἐξουσίαν νὰ μὴ θυσιάσῃ αὐτήν.

Ἀφοῦ εἶπε λοιπὸν ὅτι «οὐδεὶς αὐτὴν αἶρει ἀπ' ἐ-

38. Ἰωάν. 10, 17-18.

39. Ἰωάν. 10, 18.

μοῦ», τότε προσέθεσεν: «Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου» δηλαδή, «ἐγὼ εἶμαι μόνος κύριος τοῦ νὰ θυσιάσω αὐτὴν· πράγμα τὸ ὁποῖον εἰς σὰς δὲν συμβαίνει· διότι καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἶναι κύριοι τοῦ νὰ λάθουν αὐτὴν ἀπὸ ἡμᾶς».

Ἄλλὰ τοῦτο δὲν τὸ εἶπεν ἐξ ἀρχῆς, (διότι δὲν ἐπρέκειτο ὁ λόγος νὰ εἶναι ἀξιόπιστος) ἀλλὰ, ὅταν ἔλαθε μαρτυρίαν ἀπὸ αὐτὰ τὰ γεγονότα, καὶ πολλάκις ἐπιβουλεύθεντες Αὐτόν, δὲν ἠθυνήθησαν νὰ τὸν συλλάθουν (διότι ἀπείρους φορὰς ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν), τότε ἐν συνεχείᾳ λέγει: «Οὐδεὶς αὐτὴν αἶρει ἀπ' ἐμοῦ». Ἐάν δὲ τοῦτο εἶναι ἀληθές, συμπεραίνεται καὶ ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδή θεληματικῶς ἔρχεται εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ θυσίαν. Ἐάν δὲ τοῦτο εἶναι ἀληθές, καὶ ἐκεῖνο συνάγεται, τὸ ὅτι δηλαδή, ὅταν θελήσῃ νὰ λάθῃ αὐτὴν, θὰ δυνηθῆ πάλιν νὰ πράξῃ τοῦτο· διότι ἐὰν τὸ νὰ ἀποθάνῃ ἦτο ἀνώτερον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον συμβαίνει εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὔτε καὶ περὶ ἐκείνου τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ ἀμφισβάλῃς· διότι τὸ νὰ εἶναι Αὐτὸς μόνος κύριος⁴⁰ τοῦ νὰ ἀφήσῃ τὴν ψυχὴν Αὐτοῦ, ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι κύριος ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν καὶ τοῦ νὰ λάθῃ αὐτὴν. Βλέπετε πῶς ἀπὸ τὸ πρῶτον ἀπέδειξε τὸ δεῦτερον, καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον ἀπέδειξε καὶ τὴν ἀνάστασιν ἀναμφίβολον;

«Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαθον παρὰ τοῦ πατρὸς»⁴¹. Ποία λοιπὸν εἶναι αὕτη; Τὸ νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ κόσμου. Ἄρα γε λοιπὸν ἀνέμενε νὰ ἀκούσῃ αὐτὴν προηγουμένως, καὶ τότε τὴν ἐδέχθη, καὶ παρέστη ἀνάγκη νὰ μάθῃ αὐτὴν; Καὶ ποῖος δύναται νὰ εἴπῃ τοῦτο, ὁ ὁποῖος ἔχει νοῦν;

40. «Τὸ γὰρ αὐτὸν μόνον εἶναι κύριον». Φράσις κατὰ μίμησιν τοῦ Δημοσθένους «τὸ γὰρ εἶναι πάντων ἐκείνων, ἐν' ὅντα κύριον...» (Α' Ὀλίμῳ, 4).

41. Ἰωάν. 10.

«Ὅπως ἡμᾶς προηγουμένως, ἀφοῦ εἶπε: «Διὰ τοῦ με ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ», ἐδήλωσε τὴν θεληματικὴν προθυμίαν του καὶ ἀπεμάκρυνε τὴν γνώμην περὶ τοῦ ἀντιθέτου, οὕτω καὶ ἐδῶ, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι ἔλαθον ἐντολὴν ἐκ μέρους τοῦ Πατρὸς, τίποτε ἄλλο δὲν δηλώνει παρὰ τοῦτο: «ἐκεῖνῳ δοκεῖ τοῦτο, ὃ ἐγὼ ποιῶ» (δηλ. φαίνεται καλὸν εἰς Ἐκείνον, τοῦτο, τὸ ὁποῖον πράττω ἐγὼ), ὥστε, ὅταν Αὐτὸν θανατώσουν, νὰ μὴ νομίσουν ὅτι τὸν εἶχον θανατώσει, ἀφοῦ εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ καὶ προδοθῆ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, οὔτε νὰ προσάψουν εἰς Αὐτόν τὴν κατηγορίαν, τὴν ὁποῖαν διετύπωσεν: «Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι»⁴², καὶ «εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατάθηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ»⁴³. Καὶ ἡμᾶς διὰ τοῦτο δὲν καταθαίνει, ἐπειδὴ εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

γ'. Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ νομίση, ὅταν ἀκούῃς ὅτι «ἐντολὴν ἔλαθον παρὰ τοῦ Πατρὸς»⁴⁴, ὅτι εἶναι ἕξνον πρὸς Αὐτόν τὸ ἔργον, ἐκ τῶν προτέρων ἔλεγεν: «Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων»⁴⁵, θέλων νὰ δεῖξῃ διὰ τούτων τῶν λόγων ὅτι τὰ πρόβατα ἀνήκουν εἰς Αὐτόν, καὶ ὅτι πᾶν ὅτι εἶχε γίνεῃ ἦτο ἱδικόν του κατόρθωμα, καὶ ὅτι Ἐκεῖνος δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἐντολῆς· διότι, ἐάν εἶχεν ἀνάγκην ἐντολῆς, πῶς θὰ ἔλεγεν «Ἄπ' ἐμαυτοῦ τίθημι»;⁴⁶. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀφ' ἑαυτοῦ θυσιάζει τὴν ζωὴν του, δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐντολῆς.

Καὶ τὴν αἰτίαν δὲ ἐκθέτει, διὰ τὴν ὁποῖαν πράττει τοῦτο. Ποία δὲ εἶναι αὕτη; Ὅτι Αὐτὸς εἶναι ποιμὴν, καὶ καλὸς ποιμὴν. Ὁ δὲ καλὸς ποιμὴν δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐ-

42. Ματθ. 27, 42.

43. Ματθ. 27, 40.

44. Ἰωάν. 10, 18.

45. Ἰωάν. 10, 11.

46. Ἰωάν. 10, 18.

νός άλλου, διὰ τὴν παρακινήσει αὐτὸν εἰς τὰ ἔργον. Ἐάν δὲ συμβαίη τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, πολὺ περισσότερον ἐπὶ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγον ὅτι «ἐαυτὸν ἐκένωσεν»⁴⁷.

Εἰς τίποτε ἄλλο δὲν ἀποσκοπεῖ ἡ ἐντολὴ ἀναφερομένη ἐδῶ, παρά εἰς τὸ νὰ διεξῆ τὴν συμφωνίαν Αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Ἐάν δὲ ἔχει λεχθῆ τοιοῦτοτρόπως, δηλαδὴ διὰ ταπεινῆς καὶ ἀνθρωπίνης⁴⁸ ἐκφράσεως, αἰτία εἶναι ἡ ἀδυναμία τῶν ἀκραστῶν πρὸς κατανόησιν.

«Σχίσμα οὖν ἐγένετο τοῖς Ἰουδαίοις. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι δαιμόνιον ἔχει, καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε; Οἱ δὲ ὅτι τὰ ρήματα ταῦτα οὐκ ἔστι δαιμονιζόμενου. Μὴ δαιμόνιον δύναται ὀφθαλμοὺς τυφλῶν ἀνοίξει;»⁴⁹. Διότι, ἐπειδὴ τὰ λεγόμενα εἶναι ἀνώτερα τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου λεγομένων⁵⁰, καὶ ὄχι ὡς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα συνήθως λέγονται, ἔλεγον ὅτι Αὐτὸς κατέχεται ὑπὸ δαιμονίου, καὶ διὰ τρίτην φοράν ἤδη ἀπεκάλεσαν αὐτὸν οὕτω (ληλαδὴ δαιμονιζόμενον) (διότι καὶ προηγουμένως ἔλεγον: «Δαιμόνιον ἔχεις, τίς σε ζητεῖ ἀποκτείνει;»⁵¹ καὶ πάλιν: «Οὐ καλῶς ἐλέγομεν ὅτι Σαμαρείτης εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις;»⁵² καὶ ἐδῶ: «Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;»⁵³) μᾶλλον δὲ ὄχι διὰ τρίτην φοράν, ἀλλὰ καὶ πολὺ συχνότερον εἰ-

47. Φίλιπ. 2, 7.

48. Ἐν ταῦτοις εἰς προηγουμένον τῆς αὐτῆς ὁμιλίας ὁ ῥήτωρ εἶχε δηλώσει, ὅτι περιττὸν καὶ ἐπαχθέα νὰ ἐπαναλαμβάνη τὴν αἰτίαν τῆς χρήσεως ἀνθρωπίνων ἐκφράσεων. (Εἰ δὲ ὡς ἀνθρώπου τοῦτο διαλέγεται, μὴ θαυμάσει; πολλὰκις γὰρ τὴν ὑπὲρ τούτων εἰρήκαμεν αὐτῶν, καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ λέγειν περιττὸν καὶ ἐπαχθέα. Παρ. α').

49. Ἰωάν. 10, 18-21.

50. «μείζονα ἢ κατ' ἀνθρώπου». Σύγκριστις ἐν χεῖρι παρ' ἀρχαίαις. Π.χ. «Ἅγιος ἔτυχε σεμνότερος ἢ κατ' ἀνθρώπου ταφῆς» (Ἰβν.).

51. Ἰωάν. 7, 20.

52. Ἰωάν. 8, 48.

53. Ἰωάν. 10, 20.

χον ἀκούσει Αὐτὸν διότι τὸ νὰ λέγουν: «Οὐ καλῶς ἐλέγομεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις»⁵⁴, δὲν εἶναι σημεῖον τοῦ ὅτι διὰ δευτέραν καὶ τρίτην φοράν, ἀλλὰ σημεῖον τοῦ ὅτι πολλάκις εἶχον εἶπει τοῦτο.

«Οἱ δὲ ἔλεγον», (λέγει ὁ Εὐαγγελιστής), «Ταῦτα τὰ ρήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζόμενου. Μὴ δαιμόνιον δύναται ὀφθαλμοὺς τυφλῶν ἀνοίξει;»⁵⁵. Διότι, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο ἐκ τῶν λόγων νὰ τὸν ἀποστομάσσουν, τοῦ λοιποῦ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τῶν ἐλάμβανον ἐκ τῶν ἔργων διότι θεθαίως οὔτε οἱ λόγοι δὲν εἶναι ἀνθρώπου δαιμονισμένου· ἐάν δὲ δὲν πείσθη ἐκ τῶν λόγων, ἐκ τῶν ἔργων νὰ ἀισθανθῆτε εὐλόγησιον· ἐάν δὲ δὲν εἶναι χαρακτηριστικὰ δαιμονισμένου ἀνθρώπου, ἀνώτερα δὲ τῶν ἀνθρωπίνων, εἶναι φανερόν ὅτι αὐτὰ εἶναι χαρακτηριστικὰ κάποιας θελας δυνάμεως. Παρετήρησας τὸν συλλογισμόν; Δηλαδὴ ὅτι ἦσαν τὰ ἔργα ἀνώτερα τῶν ἀνθρωπίνων, εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι ἔλεγον «Δαιμόνιον ἔχεις» ὅτι δὲ δὲν εἶχε δαιμόνιον, τὸ κατέστησε φανερόν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔκομε.

Τὶ κάμνει λοιπὸν ὁ Χριστός; Οὐδεμίαν ἀπάντησιν δίδει εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους· διότι προηγουμένως μὲν ἀπήντησε· «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω»⁵⁶, τώρα δὲ δὲν δίδει αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν. Διότι, ἐφ' ὅσον παρέσχε τὴν ἀπόδειξιν διὰ τῶν ἔργων, τοῦ λοιποῦ ἐσιώπη διότι οὔτε ἀπαντήσεως ἄξιοι ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀπεκάλουν αὐτὸν δαιμονιζόμενον⁵⁷ δι' ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ θαυμάζουν καὶ νὰ θεωροῦν Αὐτὸν Θεόν. Διατί δὲ ὑπῆρχε ἀνάγκη τοῦ λοιποῦ τῶν ἐκ μέρους Αὐτοῦ

54. Ἰωάν. 8, 48.

55. Ἰωάν. 10, 21.

56. Ἰωάν. 8, 48.

57. «δαιμόνιο». Ἡ λέξις αὕτη εἴρηται παρὰ Ἰεσοφῶντι εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπαμνημονεύματα» (1, 1, 9).

ἀποδείξεων, ἐφ' ὅσον οἱ ἴδιοι ἴσταντο ἀντιμέτωποι πρὸς ἀλλήλους καὶ προέβαινον εἰς ἀντεγκλήσεις; Διὰ τοῦτο ἐσιώπα καὶ μὲ πραότητα τὰ ὑπέμεινεν ὅλα. "Ὅχι μόνον διὰ τὴν προαναφερθεῖσαν αἰτίαν, ἀλλὰ καὶ διότι θέλει νὰ ἐκπαιδεύσῃ ἡμᾶς εἰς πᾶσαν ἐπιεικίαν καὶ μακροθυμίαν.

δ'. Αὐτὸν λοιπὸν ἄς μιμηθῶμεν' διότι δὲν ἐσιώπησεν μόνον, ἀλλὰ καὶ πάλιν παρουσιάσθη, καὶ ἐρωτηθεὶς ἀπαντᾷ, καὶ δεικνύει τὰ ἔργα τῆς προνοίας Αὐτοῦ' καὶ ἐνῶ ἀπεκλήθη δαιμονιζόμενος καὶ μαϊνόμενος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εἶχον λάθει ἀπείρους εὐεργεσίας, καὶ ὄχι μίαν φοράν, οὔτε δύο, ἀλλὰ πολλάκις, ὄχι μόνον δὲν ἀντέταξεν ἄμυναν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ εὐεργετῇ αὐτούς.

Καὶ τί λέγω «νὰ εὐεργετῇ»; Ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τὴν ζωὴν Αὐτοῦ ἐθύσασε, καὶ ἐνῶ σταυροῦται ὁμιλεῖ εἰς τὸν Πατέρα ὑπὲρ αὐτῶν⁵⁸.

Αὐτὰ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἄς μιμηθῶμεν' διότι τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ νὰ εἶναι κανεὶς μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ τὸ νὰ εἶναι πρῶτος καὶ ἐπιεικής.

Μὲ ποῖον τρόπον δὲ δυνάμεθα νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν πραότητα ταύτην; "Ἄν σκεπτόμεθα συνεχῶς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἐὰν πενθῶμεν δι' αὐτάς, καὶ ἂν δακρῶμεν δι' αὐτάς' διότι δὲν ἀνέχεται ἡ ψυχὴ, ὅταν ζῆ μὲ τόσην ὀδύνην, νὰ ἐξάπτεται καὶ νὰ ὀργίζεται' διότι, ὅπου ὀπάρχει πένθος, εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχῃ ὀργή' ὅπου ἐπικρατεῖ λύπη, οὐδὲν ὀργὴ ἐκδιώκεται' ὅπου ἐπικρατεῖ συντριβὴ τοῦ πνεύματος, δὲν ὀφίσταται οὐδεμία ἐξαψίς. Διότι ὅταν τὸ πνεῦμα κατέχεται ὑπὸ πένθους, οὔτε διαθέσιμον χρόνον ἔχει νὰ ἐξεγερθῇ, ἀλλὰ στενάζει πικρῶς, καὶ θὰ κλαύσῃ πικρότερον.

⁵⁸. «Πάτερ, ἄφεα αὐτοῖς' οὐ γὰρ οἶδαι τί ποιῶσιν» (Λουκ. 23, 34).

Καὶ γνωρίζω ὅτι πολλοὶ γελοῦν, ἀκούοντες αὐτά, ἀλλὰ ἐγὼ δὲν θὰ παύσω νὰ θρηνηῶ τοὺς γελῶντας' διότι ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι καιρὸς πένθους, καὶ θρήνων, καὶ ὀδυρμῶν διότι πολλὰ ἁμαρτήματα διαπράττονται καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰ ἔργα. Αὐτοὺς δέ, οἱ ὅποιοι περιπίπτουν εἰς τοιαῦτα σφάλματα ἀναμένει ἡ γέεννα, καὶ ποταμός, θράζων ἐκ τοῦ κύματος τοῦ πυρός, καὶ ἔξωσις ἐκ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τὸ περισσότερο δυσάρεστον ἀπὸ ὅλα.

Εἰπέ μου λοιπὸν: Ἐνῶ τοιαῦτα κακὰ ἐπαπειλοῦνται, σὺ γελαῖς καὶ ζῆς μὲ τρυφιλότητα; Καὶ ἐνῶ ὁ Δεσπότης σου παροργίζεται καὶ ἀπειλεῖ, σὺ ἴστασαι δεικνύων ἀμέλειαν; καὶ δὲν φοβεῖσαι μήπως μὲ τοῦτο ἀνάψῃς ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ σου εἰς μέγαν θαυμῶν τὴν κάμνον; Δὲν ἀκούεις τί διακηρύσσει καθημερινῶς; «Πεινῶντά με εἶδετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε' διψῶντα καὶ οὐκ ἐπότισατε. Πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ»⁵⁹.

Ἄλλ' ἐθρεψα Αὐτόν, δύναται νὰ εἴπῃ τις. Πότε καὶ πόσας ἡμέρας; δέκα καὶ εἴκοσιν; Ἀλλὰ δὲν θέλει τόσον χρόνον μόνον, ἀλλὰ ὅσον χρόνον ζῆς ἐπὶ τῆς γῆς. Διότι καὶ αἱ παρθένοι εἶχον ἔλαιον, ἀλλὰ ὄχι ἄρκετόν διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν διότι καὶ αὐταὶ ἦνασαν τὰς λαμπάδας, ἀλλὰ ἀπεκλείσθησαν ἀπὸ τὸν νυμφῶνα. Καὶ πολὺ εὐλόγως διότι αἱ λαμπάδες προέλαθον καὶ ἐσθέθησαν πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ νυμφίου.

Διὰ τοῦτο ὀφίσταται εἰς ἡμᾶς ἀνάγκη πολλοῦ ἔλαου, καὶ ἀφθόνου φιλανθρωπίας ἐκ μέρους ἡμῶν. "Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει ὁ Προφήτης: «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου»⁶⁰. Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς πρέπει οὕτω νὰ ἐλεῶμεν τοὺς πλησίον μας σύμφωνα μὲ

⁵⁹. Ματθ. 25, 42 καὶ 41.
⁶⁰. Ψαλμ. 50, 1.

τὴν ἐκ μέρους μας εὐσπλαγγίαν τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγάλην διότι ὅπως ἡμεῖς θὰ φερθῶμεν πρὸς τοὺς συνδούλους μας, τοιαύτην συμπεριφορὰν θὰ εἴρωμεν καὶ ἡμεῖς ἐκ μέρους τοῦ Δεσπότης.

Ποῖα δὲ εὐσπλαγγία εἶναι μεγάλη; Ὅταν δὲν δώσωμεν ἐκ τοῦ περισσεύματος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑστερήματος. Ἐάν δὲ δὲν δώσωμεν οὔτε ἐκ τοῦ περισσεύματος, ποῖα ἐλπίς θὰ ὑπάρξῃ εἰς ἡμᾶς; Μὲ ποῖον τρόπον θὰ εὐρεθῇ ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ κακὰ ἐκείνα; ποῦ θὰ δυνηθῶμεν νὰ καταφύγωμεν καὶ νὰ εἴρωμεν σατηρίαν;

Διότι ἐάν αἱ παρθέναι μετὰ τὸσον πολλοὺς καὶ ἐντατικούς κόπους δὲν ἐπέτυχον κατ' οὐδένα τρόπον οὐδεμίαν παρηγορίαν, ποῖος θὰ προστατεύσῃ ἡμᾶς, ὅταν ἀκούσωμεν ἐκείνους τοὺς φοβεροὺς λόγους Αὐτοῦ ὁ ὁποῖος δικάζει, καὶ λέγει καὶ κατηγορεῖ ἡμᾶς ὅτι «πεινῶντά με οὐκ ἐθρέψατε»⁶¹ «ἐφ' ὅσον γὰρ οὐκ ἐποιήσατε ἐνί», λέγει, «τῶν ἐλαχίστων τούτων, οὐδὲ ἔμοι ἐποιήσατε»⁶², ὄχι μόνον περὶ τῶν μαθητῶν λέγων αὐτά, οὔτε μόνον περὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐξέλεξαν τὸν μοναχικὸν βίον, ἀλλὰ περὶ παντὸς ἀνθρώπου πιστοῦ· διότι ὁ ἀνθρώπος οὗτος, καὶ ἂν εἶναι δοῦλος, καὶ ἂν εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐπαιτοῦν εἰς τὴν ἀγοράν, ἀλλὰ πιστεύῃ εἰς τὸν Θεόν, εἶναι δίκαιον αὐτὸς νὰ ἐπιτύχῃ πᾶσαν εὐνοίαν. Καὶ ἂν ἴδωμεν αὐτῆς τῆς τάξεως τὸν ἄνθρωπον μὲ ἀδιαφορίαν, νὰ εἶναι γυμνὸς ἢ νὰ πεινᾷ, θὰ ἀκούσωμεν τοὺς ἀνωτέρω λόγους.

Καὶ πολὺ εὐλόγως⁶³ διότι τί δύσκολον ἢ τί ἐπιθε-

61. Ματθ. 25, 42.

62. Ματθ. 25, 40.

63. «Καὶ μόλα εἰκότως». Τὸ «εἰκότως» μὲ ἀκολουθοῦσαν πρότασιν συνοδευομένην ὑπὸ τοῦ «γάρ» χρησιμοποιοῖ ὁ Δημοσθένης: Ἀνηπαράβλαστον τὸ οἰκίον χωρίον τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ τὸ τοῦ Δημοσθένους.

Χρυσοστόμου: Καὶ μόλα εἰκότως· τί γὰρ θαρῶ ἢ τί ἐπαχθεῖς ἤτη-

ρυντικὸν ἐζήτησεν ἀπὸ ἡμᾶς; τί δὲ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι λίαν εὐκολώτατα καὶ εὐχερέστατα; Διότι δὲν εἶπεν· «Ἀσθενῶν ἤμην καὶ οὐκ ἀνεστήσατέ με», ἀλλὰ «οὐκ ἐπεσκέψασθέ με»⁶⁴· δὲν εἶπεν· «Ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ οὐκ ἐξεβάλετέ με», ἀλλὰ «οὐκ ἦλθετε πρὸς με»⁶⁵.

Ὅσον λοιπὸν ἐλαφραὶ εἶναι αἱ ἐντολαί, τὸσον μεγαλύτερα ἢ τιμωρία διὰ τοὺς παρακαλοῦντας· διότι τί εὐκολώτερον εἶναι, εἰπέ μου, ἀπὸ τὸ νὰ θαδίῃς καὶ νὰ εἰσέλθῃς εἰς δεσμοτήριον; Τί δὲ περισσώτερον εὐχάριστον; Ὅταν ἴδῃς ἄλλους μὲν δεμένους, ἄλλους δὲ ρυπαροὺς, ἄλλους δὲ τρέφοντας κόμην, καὶ ἐνδεδυμένους ράκη, ἄλλους δὲ νὰ φθείρονται ὑπὸ τῆς πείνης, καὶ νὰ τρέχουν εἰς τοὺς πόδας σου, ὡς κύνες, ἄλλους νὰ ἔχουν τραυματισθῇ εἰς τὰς πλευράς, ἄλλους νὰ ἐκταίρωνται ἐκ τῆς ἀγορᾶς δεμένοι, καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν μὲν τῆς ἡμέρας νὰ ἐπαιτοῦν καὶ νὰ μὴ συλλέγουν οὔτε τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, κατὰ δὲ τὴν ἑσπέραν νὰ ζητῆται ἐκ μέρους τῶν ἐπιστατῶν νὰ ἐκτελοῦν τὴν κακὴν καὶ σκληρὰν ἐκείνην ὑπηρεσίαν, καὶ ἂν ἀκόμη εἴσαι λίθος ὅπωςδήποτε θὰ γίνῃς φιλοanthρωπότερος, καὶ ἂν διάγῃς τὸν μαλθακὸν καὶ νωθρὸν βίον, ὅπωςδήποτε θὰ καταστῆς περισσώτερον φιλόσοφος παρατηρῶν τὰ ἀνθρώπινα πράγματα εἰς τὰς ξένας συμφορὰς· διότι καὶ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἡμέρας πάντως θὰ λάθῃς μίαν ἰδέαν, καὶ τῶν ποικίλων τιμωριῶν. Αὐτὰ δὲ σκεπτόμενος καὶ συλλογιζόμενος, καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἡδονὴν καὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων τὴν ἐπιθυμίαν θὰ

σε παρ' ἡμῶν:

Δημοσθένης: «Καὶ ἐμοίγε δοκεῖ τις ἐν... ὅμως μεγάλην ἂν εἶχεν αὐτοῖς χάριν εἰκότως· τὸ μὲν γὰρ πᾶσι ἀπολυθεῖν κατὰ τὸν πόλεμον τῆς ἡμετέρας ἀμελείας ἂν τις θεῖη δίκαιως» (Δημοσθέν. Α' Ὀλυμπ. 10).

64. Ματθ. 25, 43.

65. Ματθ. 25, 43.

ἀποθάλῃς τελείως, καὶ θὰ καταστήσῃς τὴν ψυχὴν σου ἡπιωτέραν ἀπὸ ὅποιονδήποτε ἡπιώτατον λιμένα, καὶ διὰ τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο θὰ φιλοσοφήσῃς, σκεπτόμενος, ὅτι ἐάν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὑφίσταται τόση πρόνοια, καὶ τάξις, καὶ φόβος, καὶ ἀπειλαί, πολὺ περισσότερον εἰς τὸν Θεόν· «Ὁὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία, εἰ μὴ παρὰ Θεοῦ»⁸⁶. Ἐκεῖνος λοιπὸν ὁ ὁποῖος ἔδωκεν εἰς τοὺς ἄρχοντας νὰ διατάσσουν αὐτά, πολλῶν μᾶλλον ὁ ἴδιος θὰ τὰ ἐπιτέλεσῃ.

ε'. Διότι καὶ ἐάν δὲν ὑπῆρχεν αὐτὸς ὁ φόβος τὰ πάντα θὰ εἶχον ἀφανισθῆ· ἐδῶ δὲ εἰς τὴν γῆν, ἐνῶ τόσαι τιμωρίαι ἐπαπειλοῦνται, ἐν τούτοις πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦν τὸν δρόμον τῆς κακίας. Ταῦτα σκεπτόμενος μὲ φιλοσοφικὸν τρόπον, θὰ εἶσαι προθυμότερος διὰ τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ πολλὴν εὐχαρίστησιν θὰ συναποκομίσῃς καὶ μάλιστα πολὺ μεγαλύτεραν ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι καταβαίνουσιν⁸⁷ ἀπὸ τὸ θέατρον· διότι ἐκεῖνοι μὲν, οἱ ὁποῖοι ἀνεχώρησαν ἀπὸ ἐκεῖ, φλέγονται διότι καίονται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας· διότι θταν ἴδουν τὰς ἐξάλλους ἐκεῖνας γυναικὰς ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ λάθουν ἀπὸ ἐκεῖ ἀπειρα τραύματα, δὲν θὰ εὐρίσκωνται εἰς καλύτεραν κατάστασιν ἀπὸ θάλασσαν κυματώδη, ἐφ' ἧσον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν διατηροῦνται αἱ εἰκόνες τῶν μορφῶν, τῶν σχημάτων, τῶν λόγων, τοῦ θαδίσματος, ὅλων τῶν ἄλλων ἐκδηλώσεων, καὶ πολιορκοῦν τὴν ψυχὴν αὐτῶν.

Αὐτοὶ δέ, οἱ ὁποῖοι ἐξῆλθον ἀπὸ ἐδῶ (δηλαδὴ ἐκ τῆς φυλακῆς), δὲν θὰ ὑποστοῦν οὐδὲν κακὸν τοιαύτης φύσεως, ἀλλὰ θὰ κερβίσουν πολλὴν γαλήνην καὶ ἀταραξίαν· διότι ἡ συγκίνησις, ἡ δημιουργηθεῖσα ἐκ τῆς ὀ-

⁸⁶ Ρωμ. 13, 1.

⁸⁷ Διότι γράφει «τῶν ἀπὸ θεάτρου καταβαίνόντων» καὶ ὅχι «ἐπιόντων» συνόμεθα νὰ τὸ ἐνοηθῶμεν, ἐάν λάβωμεν ὅτι ὅσιν τὴν κατασκευὴν τῶν θεάτρων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

ψεως τῶν δεσμιῶν, σθῦνει ὀλην ἐκείνην τὴν φλόγα τῆς ἀκόλαστου ἐπιθυμίας.

Καὶ ἐν συναντήσῃ μία γυνὴ πόρνη καὶ ἀκόλαστος τὸν ἐξεληθόντα ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου, δὲν θὰ προξενήσῃ εἰς αὐτὸν τίποτε δυσάρεστον· διότι ὡς ἄυλος ἀφοῦ καταστῆ τοῦ λοιποῦ, τότε δὲν θὰ παγιδευθῆ ὑπὸ τῶν δικτύων τῆς ὀψεως ἐκείνης, ἐφ' ἧσον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τότε ἀντὶ τῆς ὀψεως τῆς ἀκόλαστου θὰ κυριαρχῆ ὁ φόβος τῆς κρίσεως.

Διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐξήτασε πᾶσαν μορφήν ἀπολαύσεως ἔλεγεν: «Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ πορευθῆναι εἰς οἶκον γέλωτος»⁸⁸. Καὶ ἐδῶ μὲν θὰ δεῖξῃ ἐγκαρτέρησιν εἰς τοσοῦτον, ἐκεῖ δὲ θὰ ἀκούσῃ λόγους ἀξίους ἀπειρῶν μακαρισμῶν.

Ἄς μὴ παραμελῶμεν λοιπὸν τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν ἀσχολίαν αὐτοῦ τοῦ εἵδους· διότι καὶ ἐν δὲν δυνηθῶμεν νὰ εἰσαγάγωμεν τροφήν, οὔτε νὰ βοηθῶμεν χρηματικῶς, ἐν τούτοις θὰ δυνηθῶμεν διὰ λόγου νὰ παρηγορήσωμεν καὶ τὴν κατάκοιτον ψυχὴν νὰ ἐγείρωμεν, καὶ ἄλλας πολλὰς βοηθείας νὰ προσφέρωμεν, καὶ μὲ ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἔρριψαν εἰς τὸ δεσμοτήριον συζητοῦντες, καὶ τοὺς ἐπιτηροῦντας καθιστῶντες ἡμερωτέρους, καὶ ὁπωσδήποτε θὰ συναποκομίσωμεν ἢ μικρὸν ἢ μέγα κέρδος.

Ἐάν δὲ λέγῃς, ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖ εὐτυχεῖς, οὔτε χρήσιμοι, οὔτε δίκαιοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἀνθρωποκτόνοι, καὶ τυμωρόχοι, καὶ λωποδύται, καὶ μοιχοί, καὶ ἀκόλαστοι καὶ γεμάτοι ἀπὸ πολλὰ κακά, πόλιν καὶ ἐκ τούτων ἀποδεικνύεις ὡς ἀναγκαίαν τὴν δικαιολογίαν τῆς ἐπισκέψεως ἐκεῖ· διότι δὲν ἐλάθωμεν ἐντολήν τοὺς μὲν ἀγαθοὺς νὰ ἐλεῶμεν, τοὺς δὲ κακοὺς νὰ τιμωρῶ-

⁸⁸ Ἐκκλ. 7, 3.

μεν, ἀλλὰ πρὸς πάντας νὰ ἐπιδεικνύωμεν αὐτὴν τὴν φι-
λανθρωπίαν· διότι λέγει: «γίγνεσθε ὅμοιοι τοῦ Πατρὸς
ὁμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ
ἐπὶ πονηροῦς καὶ ἀγαθοῦς, καὶ θρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ
ἀδίκους»⁶⁹.

Νὰ μὴ κατηγορῆς λοιπὸν τοὺς ἀλλοτρίους πικρῶς,
ὅτε νὰ εἶσαι ἀσπληρὸς δικαστῆς, ἀλλὰ ἡμερος καὶ
φιλόανθρωπος· διότι καὶ ἡμεῖς, ἂν καὶ δὲν ἔχομεν γίνει
μοιχοί, ὅτε τυμωρούχοι, ὅτε λωποδύται, ἔχομεν ἕμως
ἄλλα παραπτώματα, ἄξια πάσης τιμωρίας· διότι καὶ
τὸν ἀδελφὸν πολλάκις ἀπεκαλέσαμεν μωρὸν, (πράγμα,
τὸ ὁποῖον προξενεῖ εἰς ἡμᾶς τὴν γέενναν)⁷⁰, καὶ γυναι-
κας ἀκολάστους εἶδομεν διὰ τῶν οφθαλμῶν (πράγμα,
τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τελείαν μοιχείαν)⁷¹, καὶ —τὸ περισ-
σώτερον δυσάρστον ἀπὸ ὧν— δὲν μετέχομεν ἀξίως
τῶν μυστηρίων (πράγμα, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ ἡμᾶς ἐνό-
χους ἀπέναντι τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χρι-
στοῦ).

Ἄς μὴ γινώμεθα λοιπὸν πικροὶ ἐξετασταὶ τῶν ἄλ-
λων, ἀλλὰ ἄς σκεπτόμεθα τὰ ἰδικά μας, καὶ ὅτω θὰ
παύσωμεν τὴν ἀπανθρωπίαν αὐτὴν καὶ τὴν ὀμότητα.

Πλὴν δὲ τούτων δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ ἐκεῖνο,
ὅτι δηλαδὴ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος (δηλαδὴ τὸ δεσμοτήρι-
ον) θὰ εὕρωμεν καὶ πολλοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, καὶ πολ-
λάκις ἀνταξίους ὧν τῆς πόλεως. Διότι καὶ τὸ δεσμο-
τήριον ἐκεῖνο, ἔπου ἦτο ὁ Ἰωσήφ, εἶχε πολλοὺς πονη-
ροῦς, ἐν τούτοις ἐφρόντιζε δι' ὅλους ὁ δίκαιος ἐκεῖνος,
καὶ ἦτο καὶ ὁ ἴδιος μαζὶ μετὰ τοὺς ἄλλους, χωρὶς νὰ ἀ-
ποκαλύπτῃ ποῖος ἦτο· διότι καὶ ἀντάξιός δι' ὅλην τὴν
Αἴγυπτον ἦτο, κατώκει ἕμως εἰς τὸ δεσμοτήριον, καὶ

69. Μαθ. 5, 45.
70. Μαθ. 5, 22.
71. Μαθ. 5, 28.

κανεὶς ἀπὸ τοὺς εὕρισκομένους ἐντὸς τοῦ δεσμοτηρίου
δὲν τὸν ἐγνώριζε.

Καὶ τώρα εἶναι εὐλογον νὰ ὑπάρχουν πολλοὶ χρι-
στοὶ καὶ δίκαιοι, ἂν καὶ δὲν εἶναι εἰς ὅλους φανεροί·
καὶ ἡ φροντίς διὰ τούτους, παρέχει εἰς σὲ τὴν ἀμοιβὴν
διὰ τὴν φροντίδα σου δι' ὅλους. Καὶ ἂν δὲ κανεὶς δὲν
εὕρισκεται αὐτοῦ τοῦ χαρακτήρος, καὶ τότε θὰ εἶναι
πολλὴ ἡ ἀνταπόδοσις· διότι καὶ ὁ Δεσπότης σου δὲν συν-
εζήτει μόνον μετὰ δικαίους, ἀποφεύγων τοὺς ἀκαθάρ-
τους, ἀλλὰ καὶ τὴν Χανααναίαν⁷² μετὰ πολλὴν εὐνοίαν ἐδέ-
χθη, καὶ τὴν Σαμαρεῖτιν⁷³ τὴν μιανὴν καὶ ἀκάθαρτον,
καὶ ἄλλην δὲ πάλιν πόρνην⁷⁴, διὰ τὴν ὅποσαν καὶ ἐμέμ-
φοντο Αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐδέχθη, καὶ ἐθεράπευσε,
καὶ ἠνείχετο νὰ θρέχωνται οἱ πόδες του ὑπὸ τῶν βακρύ-
ων τῆς μιανῆς, διδάσκων ἡμᾶς νὰ εἴμεθα συγκαταθα-
τικοὶ ἀπέναντι τῶν ἁμαρτανόντων· διότι τοῦτο ἀποτε-
λεῖ φιλοανθρωπίαν.

Τι λέγεις^{74α}; ληστὰ καὶ τυμωρούχοι κατοικοῦν
εἰς τὸ δεσμοτήριον; Εἰπέ μου, ἕμως, τὴν πόλιν ὅσοι τὴν
κατοικοῦν, ὅλοι εἶναι δίκαιοι; ἀλλὰ πολλοὶ δὲν εἶναι
χειρότεροι καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ δεσμοτηρίου, ἐφ' ὅσον
ληστεύουν μετὰ περισσοτέραν ἀναισχυντίαν; διότι ἄλλοι
μὲν, ἐὰν δὲν ἔχουν τίποτε ἄλλο, τούλάχιστον τὴν ἐρη-
μίαν καὶ τὸ σκότος ἔχουν ὡς προστατευτικὸν μέσον,
καὶ τὸ ὅτι διαπράττουν αὐτὰ ἀπαρατήρητοι, ἄλλοι δέ,
ἀφοῦ ρίψουν τὸ προσωπεῖον, ἀπροκαλύπτως διαπράτ-
τουν τὰ κακὰ, ἐφ' ὅσον εἶναι θῆται καὶ ἀρπαγες καὶ
πλεονέκται· διότι εἶναι δύσκολον νὰ εὕρῃ κανεὶς ἄνθρω-
πον ἀμέτοχον ἀδικίας.

72. Μαθ. 15, 22-28.

73. Ἰωάν. 4, 7-42.

74. Λουκ. 7, 37-50.

74α. «Τι φησὶ»: φράσις ληθεῖσα ἐκ τῆς «Ἀντιγόνης τοῦ Σοφο-
κλέους (στ. 248).

Τ'. Ἐάν δὲ δὲν ἀρπάζωμεν πλεθρα γῆς τῆς δεῖνα ἢ τῆς δεῖνα ἐκτάσεως, ἀλλ' ὅμως μὲ κάποιον ἀπάτην καὶ κλοπὴν τὸ αὐτὸ διαπράττομεν εἰς ὀλιγώτερον σημαντικὰς περιπτώσεις καὶ εἰς ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας δυνάμεθα· διότι ὅταν εἰς τὰ συμβόλαια, καὶ ὅταν παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἀγοράσωμεν ἢ νὰ ἐπιστρέψωμεν κάτι, φιλονικῶμεν καὶ προσπαθῶμεν νὰ καταβάλλωμεν χρήματα ὀλιγώτερα τῆς ἀξίας, καὶ τὰ πάντα πράττωμεν δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, τὸ πρᾶγμα δὲν ἀποτελεῖ ληστείαν; δὲν ἀποτελεῖ κλοπὴν καὶ πλεονεξίαν;

Νὰ μὴ μοῦ εἴπῃς θέθαια, ὅτι δὲν ἀπέσπασες, διὰ νὰ οἰκειοποιήσῃς⁷⁵, οἰκίαν ἢ δούλους· διότι ἡ ἀδικία δὲν κρίνεται ἐκ τῆς ἐκτάσεως τῶν ἀφαιρουμένων, ἀλλὰ ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν κλεπτόντων· διότι τὸ ἀδικὸν καὶ τὸ δίκαιον καὶ εἰς σπουδαίας καὶ εἰς μηδαμινὰς ὑποθέσεις ἔχει τὴν αὐτὴν ἰσχύον καὶ διαρρήκτος θαλαντῶν ἐξ ἴσου καλῶ καὶ ἐκείνον, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ διατρύπησεν θαλάντιον, θὰ ἀφαιρέσῃ τὰ χρήματα καὶ ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ἀγοράζων ἐξ ἑνὸς τῶν πωλητῶν τῆς ἀγορᾶς, θὰ ἀφαιρέσῃ πρὸς ὄφελός του μέρος τῆς κανονικῆς ἀξίας τοῦ πράγματος· καὶ τοιχωρύχος δὲν εἶναι μόνον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διέρρηξε τοῖχον καὶ ἀφήρесе κάτι ἐκ τῶν εὐρισκαμένων ἐντὸς τῆς οἰκίας, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διέστρεψε μίαν δικαστικὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀπέσπασε κάτι ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν πλησίον⁷⁶.

Νὰ μὴ καταστῶμεν λοιπὸν δικασταὶ τῶν ξένων παρτωμάτων, ἀντιπαρερχόμενοι τὰ ἰδικὰ μας, οὔτε, ἐ-

75. «Παρασπάσω». Τὸ ρῆμα πιθανὸν ἐλήφθη ἐκ τοῦ Δημοσθένους: «... μὴ πανουργῶν ἄν καὶ θεῖνος ἄνθρωπος πράγμασι χρῆσθαι... παρασπασθῆναι τι τῶν ἄλων πραγμάτων» (Δημ. Α' Ὀλυμπ. 3).
76. Παρατήρησον τὸ ὑποκατάρκτητον καὶ ὑποκατάρκτητον σχῆμα: οὐχ ὁ τοῖχον θελὼν μόνον καὶ ἀφελόμενος τι τῶν ἐνδον ἀλλὰ καὶ ὁ δίκην διαφθείρας καὶ ἀφελόμενος τι τοῦ πλησίον.

καὶ ὅπου εἶναι κατάλληλος περίστασις φιλανθρωπίας, νὰ ἐξετάζωμεν τὴν πονηρίαν, ἀλλὰ ἀφοῦ σκεφθῶμεν εἰς ποῖαν κατάστασιν ἤμεθα καὶ ἡμεῖς πολυώτερον, νὰ καταστῶμεν κάποτε ἡμεροὶ καὶ φιλάνθρωποι.

Εἰς ποῖαν κατάστασιν λοιπὸν ἤμεθα; Ἄκουσε τὸν Παῦλον, τί λέγει: «Ἦμεν γὰρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀπειθεῖς, ἀνόητοι, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, στυγηροί, μισοῦντες ἀλλήλους»⁷⁷, καὶ πάλιν: «Ἦμεν γὰρ φύσει τέκνα ὀργῆς»⁷⁸.

Ἄλλὰ ὁ Θεός, ὅταν εἶδεν ἡμᾶς νὰ κρατῶμεθα ὅπως εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ νὰ ἔχωμεν δεθῆ με ἀλύσεις πειστικές, πολὺ περισσότερον πειστικὰς ἀπὸ τὰς σιδηρᾶς ἀλύσεις, δὲν ἠσθάνθη ἀσχύνῃν, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ τοὺς ἀείλους πολλῶν πονῶν ἐξήγαγεν ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ εἰς τὴν θασιλείαν τοὺς ὠδήγησε, καὶ λαμπρότερους ἀπὸ τὸν οὐρανὸν κατέστησεν αὐτούς, ὥστε καὶ ἡμεῖς νὰ πράττωμεν τὰ αὐτὰ, σύμφωνα με τὴν δύναμιν μας· διότι καὶ, ὅταν λέγῃ εἰς τοὺς μαθητὰς: «Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα τοὺς πόδας, ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας· ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐγὼ ἐποίησα, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε»⁷⁹, δὲν γράφει τὸν νόμον τοῦτον μόνον ὡς πρὸς τὴν νίψιν τῶν ποδῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἐδειξεν ὅτι ἀφοροῦν ἡμᾶς.

Εἶναι ἀνθρωποκτόνος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς τὸ δεσμωτήριον; Ἄλλ' ἡμεῖς ὅταν κάμνωμεν τὸ καλόν, νὰ μὴ ἀποκάμνωμεν ἀπὸ τὰς δυσκολίας. Τοιχωρύχος εἶναι καὶ μοιχός; Ὅχι τὴν κακίαν, ἀλλὰ τὴν συμφορὰν νὰ σπλαγχνίζώμεθα.

Πολλάκις δέ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶπον, θὰ εὐρεθῆ

77. Τίτ. 3, 3.

78. Ἐφεσ. 2, 3.

79. Ἰωάν. 13, 14-15.

ἐκεῖ καὶ κάποιος ἀντάξιός πολλαῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἂν συνεχῶς μεταβαίνεις πρὸς τοὺς δεσμώτας, θὰ ἐπιτύχῃς αὐτό, τὸ ὅποιον ἐπιβιώσεις. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ἄβραάμ, καὶ τοὺς τυχόντας φιλοξενῶν, ἐπέτυχε κάποτε καὶ ἀγγέλους, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς θὰ συναντήσωμεν καὶ μεγάλους ἀνδρας, ἂν τὴν ὑπόθεσιν καταστήσωμεν ἔργον μας.

Ἐὰν δὲ πρέπη νὰ εἰπωμεν καὶ κάτι ἄξιον θαυμασμοῦ, δὲν εἶναι τόσο ἀξίος ἐπαίνου ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑποδέχεται ἕνα ἐξέχον πρόσωπον, ὅσον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑποδέχεται ἄνθρωπον ἄξιον οἴκου καὶ ταλαίπωρον διότι ὁ μὲν πρῶτος ὡς σπουδαίαν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ τυγχάνῃ εὐεργεσίας ἔχει τὴν θιοτικήν αὐτοῦ κατάστασιν, ἐκεῖνος δέ, ὁ ὁποῖος ἔχει παραμερισθῆ καὶ προδοθῆ, ἕνα λιμένα ἔχει μόνον, τὴν εὐσπλαγγίαν τοῦ εὐεργετοῦντος· ὥστε τοῦτο ἀποτελεῖ καθαρὰν φιλανθρωπίαν κατὰ τὸ πλεῖστον.

Καὶ ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὁποῖος περιποιεῖται τὸν ἀξιοθαύμαστον καὶ ἐπιφανῆ, πολλάκις τὸ κάμνει δι' ἐπίδειξιν ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων, ἐκεῖνος δέ, ὁ ὁποῖος περιποιεῖται τὸν περιφρονηθέντα καὶ ἐγκαταλειφθέντα μόνον διὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ τοῦτο πράττει.⁸⁰

Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν κάμνωμεν συμπόσιον, ἔχομεν τὴν ἐντολήν νὰ δεχώμεθα χωλοὺς καὶ ἀναπήρους⁸¹· καὶ

⁸⁰ Δὲν νὰ παρατηρήσωμεν ἐντοθα, ἡὼς ἐκφράζει ὁ ρήτωρ τὰς ἀντιθέσεις:

Καὶ ὁ μὲν τὸν θαυμαστὸν καὶ
περιφανῆ
βραβεύων πολλὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπων
ἐπιθεῖεν τοῦτο ἐπαῖνον

ὁ δὲ τὸν ἀπερριμμένον
καὶ ἀπεγνωσμένον διὰ μόνην τὴν ἐντολήν
τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἐργάζεται.

⁸¹ Λουκ. 14, 13. Παρατήρησον τὴν ἀμμερίαν·
κάν δοχὴν ποιῶμεν χωλοὺς καὶ ἀναπήρους ὑποδέχασθαι κελυόμεθα
κάν ἐλεημοσύνην ἐργάζομεθα ἐλαχίστους εὐτελεῖς ἐλαεῖν ἐπιτόνημα.

ὅταν κάμνωμεν ἐλεημοσύνην, ἐλάβομεν ἐντολήν νὰ ἐλεῶμεν ἀσήμεους καὶ ταπεινοὺς· «ἐφ' ὅσον γὰρ ἐποιήσατε», λέγει, «ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἔμοι ἐποιήσατε»⁸².

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν γνωρίζομεν τὸν θησαυρὸν, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει ἐκεῖ, ἂς εἰσερχώμεθα συνεχῶς εἰς τὸ δεσματήριον, καὶ ἂς ἀσχολούμεθα μὲ αὐτό, καὶ τὸ διὰ τὸ θεάτρον ἐνδιαφέρον ἂς στρέψωμεν ἐκεῖ. Καὶ ἂν δὲν ἔχῃς τίποτε νὰ εἰσαγάγῃς ἐκεῖ, νὰ εἰσαγάγῃς παρηγορητικὰς λόγους· διότι ὄχι μόνον τὸν τρέφοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν εἰσερχόμενον ὁ Θεὸς ἀμείβει· διότι ὅταν, ἀφοῦ εἰσέλθῃς, ἀνορθώσῃς τὴν ψυχὴν, ἐνῶ τρέμει καὶ φοβεῖται, παρηγορῶν, βοηθῶν, ὑποσχόμενος νὰ βοηθήσῃς καθιστῶν αὐτὴν ἱκανὴν νὰ δεικνύῃ ἐγκαρτέρησιν, ὁ μισθός, τὸν ὅποιον θὰ λάβῃς, δὲν θὰ εἶναι μικρός· διότι ἔξω μὲν, ὅταν σὺ ὁμιλῇς περὶ τοιούτων ζητημάτων, πολλοὶ καὶ θὰ γελάσουν ζῶντες εἰς τὴν τρυφήν, οἱ δὲ εὐρισκόμενοι εἰς συμφοράς, ἐπειδὴ εἶναι καταβεβλημένον τὰ φρόνημά των, μὲ πολλὴν πραότητα θὰ προσέξουν εἰς τοὺς λόγους, καὶ θὰ ἐπαινέσουν αὐτοὺς, καὶ θὰ γίνουν καλύτεροι.

Διότι καὶ ὅταν ὁ Παῦλος ὁμιλεῖ, οἱ Ἰουδαῖοι μὲν πολλάκις ἐγέλων εἰς θάρος του, οἱ δὲ δεσμῶται μὲ πολλὴν ἡσυχίαν ἠκροῶντο αὐτόν διότι τίποτε δὲν καθίστα ἔξω τὸσον τὴν ψυχὴν ἱκανὴν δι' ἐγκαρτέρησιν, ὅσον ἡ συμφορά, καὶ ἡ δοκιμασία καὶ ἡ ἐπικειμένη θλίψις.

Αὐτὰ λοιπὸν ἀφοῦ σκεφθῶμεν ὅλα, δηλαδὴ πόσα μὲν ἀγαθὰ εἰς τοὺς ἐντὸς τοῦ δεσματηρίου εὐρισκόμενους θὰ ἐπιτελέσωμεν, πόσα δὲ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας, συναναστρεφόμενοι συνεχῶς μὲ αὐτοὺς, καὶ τὰς ἐπισκέψεις μας εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ τὰς ἀκαιροὺς ἀσχολίας

⁸² Ματθ. 25, 40.

ἐκεῖ δε καταναλώσωμεν, ἵνα καὶ θκείνους κερδίσωμεν, καὶ τοὺς ἑαυτοὺς μας εὐχαριστήσωμεν⁸³, καὶ ἵνα, ἀφοῦ καταβάλωμεν φροντίδα νὰ δοξασθῇ ὁ Θεός, ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΑ' (61)

(Ἰωάν. ι', 22-41)

«Ἐγένετο δὲ τὰ ἔγκαίνια ἐν Ἱερουσολύμοις καὶ χειμῶν ἦν. Καὶ περιπατεῖ ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, ἐν τῇ σοφῇ Σολομῶντος. Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον αὐτῷ. Ἔως ποτε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἰρεῖς;»¹.

α'. Ἐκάστη μὲν ἀρετὴ εἶναι καλὴ², εἰς μέγαν θαυμὸν δὲ ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ πραότης. Αὕτη ἀποδεικνύει ὅτι εἰμεθα ἄνθρωποι, αὕτη διακρίνει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν θηρίων, αὕτη καταρτίζει ἡμᾶς ὥστε νὰ συναγωνιζώμεθα πρὸς τοὺς ἀγγέλους³.

83. Ἰσοῦ ἡ ὁρμῶν. ἢ τις ἐπικρατεῖ ἐνταῦθα ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ ὁμοιοκράτου καὶ ὁμοιστελεῦτου σχήματος:
Ἴνα κἀκεῖνους κερδίσωμεν
καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς εὐφρόνωμεν.

1. Ἰωάν. 10, 22-24.

2. Ὁ θεὸς ἱερότατος ἐνταῦθα μιμεῖται τὸν Πλάτωνα χρησιμοποιοῦν ἀντὶ τοῦ αἰκείου τὸ οὐδέτερον διὰ τὸ κατηγορούμενον:

«Πᾶσα μὲν ἀρετὴ καλόν». Πρὸβλ. τὸ τοῦ Πλάτωνος «... καὶ ἀπορεῖς εἰ διδασκῶν ἐστὶν ἀρετὴ».

3. «Τοῦτο ἀνθρώπους δεῖκνυσαν ἡμᾶς, τοῦτο τῶν θηρίων δίστη-

διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς συνεχῶς πολλοὺς λόγους ἀφιερώνει εἰς αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, δίδων τὴν ἐντολὴν νὰ εἰμεθα πρᾶτοι καὶ ἐπιεικεῖς, δὲν κάμνει λόγον μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων διδάσκει αὐτὴν, ἄλλοτε μὲν ραπιζόμενος καὶ ὑπομένων τοῦτο, ἄλλοτε δὲ ὑβριζόμενος καὶ γενόμενος ἀντικείμενον ἐπιβουλῆς, καὶ πάλιν ἐρχόμενος πρὸς τοὺς ἐπιβουλεύοντας· διότι αὐτοί, ἐνῶ καὶ δαιμονιζόμενον ἀπεκάλεσαν Αὐτὸν, καὶ Σαμαρεῖτην, καὶ πολλακίς ἠθέλησαν νὰ θανατώσουν Αὐτὸν, καὶ ἐλιθοβόλησαν Αὐτὸν, αὐτοί, ἀφοῦ περιεκύκλωσαν Αὐτὸν ἠρώτων: «Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός;». Καὶ οὔτε δὲ τότε μετὰ τόσας καὶ τοιαύτας ἐπιβουλὰς, ἀπεβίβωξεν αὐτοὺς, ἀλλὰ ἀπήνησε μὲ μεγάλην ἐπιείκειαν· μᾶλλον δὲ εἶναι ἀνάγκη ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐξετάσωμεν ὅλο τὸ χωρίον.

Λέγει δηλαδὴ τὸ ἐξῆς: «Ἐγένετο τὰ ἔγκαίνια ἐν Ἱερουσολύμοις καὶ χειμῶν ἦν». Αὕτη ἦτο μία μεγάλη καὶ δημοσία ἑορτὴ· διότι τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ναὸς ἐκτίσθη, ὅταν οὗτοι ἐπανήλθον ἐκ τῆς ἐν Περσίᾳ αἰχμαλωσίας, ἐτέλουν τὴν ἑορτὴν ταύτην μὲ μεγάλην φροντίδα.

Εἰς αὐτὴν τὴν ἑορτὴν παρευρίσκετο καὶ ὁ Χριστός· διότι τοῦ λοιποῦ συνεχῶς ἤρχετο εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐπειδὴ ἐπληροῖαζε τὸ Σταυρικὸν πάθος Του.

Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον: «Ἔως ποτε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἰρεῖς; Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπέ ἡμῖν παρρησίαν»⁴. Καὶ δὲν εἶπε: «Τί ζητεῖτε ἀπὸ μέρους μου; δαιμονιζόμενον μὲ ἀπεκαλέσατε πολλὰ-

σι, τοῦτο τοῖς ἀγγέλοις ἀμιλλᾶσθαι παρασκευάζει». Τὸ χωρίον τοῦτο ἐνθυμίζει ἐκ τοῦ σχήματος ἐπαναφορὰς διὰ τῆς ἀνωκυρίας «τοῦτο» ὁμοῖον ὡς πρὸς τὴν ἐκφράσιν χωρίων τοῦ Σοφοκλέους:

Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώπων σίον ἔργον

κακὸν νόμισ' ἐβλόπε· τοῦτο καὶ πόλις

παρθεῖ, τὸ δ' ἄνθρωπος ἐξουίστηται δόμων,

τοῦ δ' ἐκδιδάσκει καὶ παραλλάσει φρένας... (Σοφ. Ἄνθ. 295-298).

4. Ἰωάν. 10, 24.

κίς και μαινόμενον και Σαμαρείτην, και ἐνομίσατε ὅτι εἶμαι ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, και πλάνος και πρὸ δόλιγου ἐλέγετε: «Σὺ μαρτυρεῖς περὶ σεαυτοῦ ἢ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής»⁵, πῶς λοιπὸν ἐξετάζετε και θέλετε ἀπὸ μέρους ἐμοῦ νὰ μάθετε, ἐμοῦ τοῦ ὁποίου τὴν μαρτυρίαν ἀπορρίπτετε; Ἄλλὰ δὲν εἶπε τίποτε ἐκ τούτων, ἀν και ἐγνώριζε θεοβαίως ὅτι ἡ πρόθεσις, μετὴν ὁποῖαν διετύπωνον τὴν ἐρώτησιν, ἦτο πονηρὰ διότι τὸ νὰ κυκλώσουν μὲν Αὐτόν, και νὰ εἶπουν: «Ἐως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;» ἐφαίνετο ὅτι εἶναι ἐκδήλωσις κάποιας ἐπιθυμίας και φιλομαθείας, ἡ δὲ σκέψις, μετὰ τῆς ὁποίας ἠρώτων Αὐτόν, ἦτο διεισπραμμένη και ὑπουλος.

Διότι τὰ μὲν ἔργα δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἀμφισβητηθοῦν κατόπιν συκοφαντίας και διαβολῆς, εἰς δὲ τοὺς λόγους ἠδύναντο νὰ εὔρουν κατηγορίαν, ἐξετάζοντες διαφόρως τοὺς λόγους παρὰ ὑπὸ τὴν ἔνοιαν, ὑπὸ τὴν ὁποῖαν ἐλέχθησαν, πάντοτε ἐρωτήσεις ὑπέβαλλον, θέλοντες Αὐτόν ἐκ τῶν λόγων νὰ ἀποστομάσωσιν, και ἐπειδὴ ὡς πρὸς τὰ ἔργα οὐδεμίαν κατηγορίαν δὲν ἠδύναντο νὰ διατυπώσωσιν, ἐπεθύμουν νὰ εὔρουν ἐκ τῶν λόγων μίαν ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν. Διὰ τοῦτο ἔλεγον: «Εἰπέ ἡμῖν» ἀν και πολλάκις εἶπε: διότι και εἰς τὴν Σαμαρείτιν ἔλεγε: «Ἐγὼ εἶμι ὁ λαλῶν σοι»⁶, και εἰς τὸν τυφλόν: «Και ἐώρακακας αὐτόν, και ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστι»⁷ και εἰς ἐκείνους δὲ εἶπεν, ἀν και ὄχι δι' αὐτῶν, ἀλλὰ δι' ἄλλων λόγων.

Και ὅμως ἐάν εἶχον νοῦν και ἤθελον ὀρθῶς νὰ ἐξετάζουσι, ἠδύναντο τοῦ λοιποῦ νὰ ὁμολογήσωσι Αὐτόν διὰ τῶν λόγων διότι διὰ τῶν ἔργων ὁ Ἰδιος ἀπέδειξε τοῦτο πολλάκις.

5. Ἰωάν. 8, 13.
6. Ἰωάν. 4, 28.
7. Ἰωάν. 8, 37.

Τώρα δὲ ἐξετάσει τὴν τάσιν αὐτῶν πρὸς διαστροφήν και φιλονεικίαν διότι ὅταν μὲν ὁμιλῆ και διὰ λόγων διδάσκη, λέγουσι: «Τὶ σημεῖον δεῖκνύει;»⁸ ὅταν δὲ διὰ τῶν ἔργων παρέχη τὰς ἀποδείξεις, λέγουσι εἰς Αὐτόν: «Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπέ ἡμῖν παρηρησία»⁹, ζητοῦντες λόγους, ἐνῶ φωνάζουσι τὰ ἔργα και ἐνῶ οἱ λόγοι διδάσκουσι, καταφεύγουσι εἰς τὰ ἔργα, πάντοτε ἰστάμενοι εἰς τὴν ἀντίθετον πλευράν διότι ὅτι δὲν ἠρώτων, διὰ νὰ μάθουν, τὸ εἶδειε τὸ ἀποτέλεσμα διότι Ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον ὅτι εἶναι τόσον ἀξιοπίστος, ὥστε νὰ δεχθοῦν ὅτι και περὶ Ἐαυτοῦ μαρτυρεῖ, ὅταν εἶπεν δόλιγους λόγους, ἀμέσως Τὸν ἐλιθοβόλησαν¹⁰, ὥστε και τὸ νὰ κυκλώσουν και νὰ πλησιάζουσι πειστικῶς Αὐτόν, ἐγένετο μετὰ πονηρίαν.

Και ὁ τρόπος δὲ τῆς ἐρωτήσεως ἦτο πλήρης μεγάλης ἐχθρότητος δηλαδὴ ἡ ἐρώτησις: «εἰπέ ἡμῖν παρηρησία, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός»¹¹. Παρ' ὅτι θεοβαίως μετὰ θάρρους¹² τὰ ἔλεγεν ὅλα, ἐρχόμενος πάντοτε εἰς τὰς ἐορτάς, και τίποτε δὲν ἔλεγε κρυφά, ἐν τούτοις διὰ τοῦτο χρησιμοποιοῦν κολακευτικὸς λόγους, λέγοντες: «Ἐως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;»¹³, δηλαδὴ, ἀφοῦ ἐρεθίσουν Αὐτόν, νὰ εὔρουν πάλιν μίαν ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν διότι ὅτι πανταχοῦ δι' αὐτῶν τὸν σκοπὸν ἠρώτων, δηλαδὴ ὄχι διὰ νὰ μάθουν, ἀλλὰ διὰ νὰ στηρίξουν κατηγορίαν ἐπὶ τῶν λόγων Του, εἶναι φανερόν ὄχι μόνον ἐκ

8. Ἰωάν. 2, 18.

9. Ἰωάν. 10, 24.

10. Ἰωάν. 10, 31.

11. Ἰωάν. 10, 24.

12. «Μετὰ παρηρησίας». Ἡ φράσις αὕτη, ἥτις λέγεται και εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν πρὸς τὴν Κυριακὴν Πρασυχῆς, συχνὰ χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Δημασθένους. Π.χ. «βαύλουσι τὸν νυκτὸν μετὰ παρηρησίας ἐστάσαι τὰ παρόντα πράγματα τῆ πόλει» (Περὶ τῶν ἐν Χερσονήσῳ 21).

13. Ἰωάν. 10, 24.

τῶν ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων περιπτώσεων διότι καὶ ὅταν προσῆλθον ἐρωτῶντες: «Εἰ ἔξεστι δοῦναι κήνησαν Καίσαρι ἢ οὐ»¹⁴, καὶ ὅταν περὶ συγχωρήσεως γυναικὸς συνεζήτουν, καὶ ὅταν περὶ ἐκείνης ἡρώτων, διὰ τὴν ὅποιαν ἔλεγον ὅτι εἶχεν ἑπτὰ ἀνδρας¹⁵, ἔγιναν ἀντιλήπτοι, ὅτι ἀπήθουν εἰς Αὐτὸν τὰς ἐρωτήσεις, ὅχι λόγῳ φιλομαθείας, ἀλλὰ ἐκ δολίης προθέσεως.

Ἄλλὰ ἐκεῖ μὲν ἐλέγχει αὐτοὺς, λέγων: «Τί με πειράζετε, ὑποκριταί;»¹⁶, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι γνωρίζει τὰς κρυφίας σκέψεις των, ἐδῶ δὲ δὲν λέγει παρόμοιον λόγον, διδάσκων ἡμᾶς νὰ μὴ ἐλέγχωμεν πάντοτε ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μᾶς ἐπιθουλεύονται, ἀλλὰ πολλὰ νὰ τὰ ὑπομένωμεν μὲ πραότητα καὶ ἐπιείκεια.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο χαρακτηριστικὸν ἀνοησίας, ἐνῶ τὰ ἔργα ἀνεκρήρυτον Αὐτόν, νὰ ζητοῦν μαρτυρίαν ἐκ τῶν λόγων, ἄκουσε πῶς ἀπαντᾷ εἰς αὐτοὺς, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπαινισσόμενος ὅτι ἀσκόπως ἐζήτουν αὐτά, καὶ ὅχι διὰ νὰ μάθουν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι μίαν διακήρυξιν σαφέστεραν ἐκείνης, ἣ ὅποια γίνεται διὰ τῶν λόγων, ἔκαμε, δηλαδὴ διὰ τῶν ἔργων διότι λέγει: «Πολλάκις εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε μοι: τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς μου, ἐκεῖνά ἐστι τὰ μαρτυροῦντα περὶ ἐμοῦ»¹⁷ τοῦτο δὲ καὶ οἱ ὀλιγώτερον φανατικοὶ ἐξ αὐτῶν συνεχῶς ἔλεγον μεταξύ των: «Οὐ γὰρ δύναται ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν»¹⁸, καὶ πάλιν: «Οὐ δύναται θαιμόνιον ὀφθαλμοὺς τυφλῶν ἀνοίγειν»¹⁹, καί: «οὐδεὶς δύναται σημεῖα τοιαῦτα ποιεῖν, ἐάν

14. Ματθ. 22, 17.

15. Ματθ. 22, 24-33.

16. Ματθ. 22, 18.

17. Ἰωάν. 10, 25.

18. Ἰωάν. 9, 18.

19. Ἰωάν. 10, 21.

μὴ ἦ μετ' αὐτοῦ ὁ Θεός»²⁰, καὶ παρατηροῦντες τὰ θαύματα, τὰ ὅποια ἐπετέλει, ἔλεγον: «Μὴ τι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;»²¹ ἄλλοι δὲ ἔλεγον: «Ὅταν ἔλθῃ ὁ Χριστός, μὴ πλείονα σημεῖα ποιῆσει ἢν ἐποίησεν οὗτος;»²² καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἴδιοι ἀπὸ αὐτῶν (δηλ. τὰ θαύματα) ἤθελον νὰ πιστεύσουν εἰς Αὐτόν, λέγοντες: «Τί σημεῖον δεῖκνύεις ἡμῖν, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι;»²³.

β'. Ἐπειδὴ λοιπὸν προσεποιοῦντο τότε ὅτι πείθονται ἐκ λόγου μόνον αὐτοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπίσθησαν μὲ τόσα ἔργα, ἐλέγχει τὴν πονηρίαν αὐτῶν λέγων ὅτι «εἰ τοῖς ἔργοις οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;».

Ἔστε ἡ ἐρώτησις²⁴ εἶναι περιττή. «Ἄλλ' εἶπον ὑμῖν», λέγει, «καὶ οὐ πιστεύετε μοι, ὅτι οὐκ ἔστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν»²⁵ διότι ἐγὼ μὲν ἀπὸ μέρους μου ὅλα τὰ ἐξεπλήρωσα, ὅσα ἔπρεπεν ὁ ποιμὴν νὰ ἐκτελέσῃ, ἐάν δὲ δὲν με ἀκολουθῆτε, τὸ κάμετε, ὅχι ἐπειδὴ δὲν εἶμαι ποιμὴν, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν εἴσθε τὰ πρόβατά μου διότι λέγει: «τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ ἀκολουθεῖ μοι: καὶ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα» καὶ οὐδεὶς δύναται ταῦτα ἀρπάσαι ἐκ τῆς χειρὸς μου. Ὅτι ὁ Πατήρ, ὃς ἔδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστὶ καὶ οὐδεὶς δύναται ἀρπάσαι αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πατρὸς μου. Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἓν ἐσμεν»²⁶.

Πρόσεχε πῶς μὲ τὴν ἀρνησιν²⁷ προτρέπει νὰ ἀκολουθήσουν Αὐτόν. «Σεῖς δὲ μὲ ἀκούετε», λέγει, «διότι οὕτε πρόβατα εἴσθε: ἐκεῖνοι δὲ, οἱ ὅποιοι ἀκολουθοῦν,

20. Ἰωάν. 8, 2.

21. Ἰωάν. 4, 29.

22. Ἰωάν. 7, 31.

23. Ἰωάν. 9, 30.

24. Ἰωάν. 10, 24.

25. Ἰωάν. 10, 25-28.

26. Ἰωάν. 10, 27-30.

27. Οὐ γὰρ ἔστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν. Ἰωάν. 10, 28.

αυτοί αφήκουσιν εἰς τὴν ποιμνὴν». Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε, διὰ τὴν ἐπιδιώξουσαν με ζήλον νὰ γίνουσι πρόβατα. Ἐπειτα ἀφοῦ εἶπεν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θὰ ἐπιτύχουσι, κεντρίζει αὐτούς, ὥστε νὰ τοὺς παρακινήσῃ καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν σχετικὴν ἐπιθυμίαν.

Τί λοιπὸν συμβαίνει; ἂν λόγῳ τῆς δυνάμεως τοῦ Πατρὸς οὐδεὶς ἀρπάζει τὰ πρόβατα, Σὺ δὲν ἔχεις τὴν δύναμιν, ἀλλ' εἶσαι ἀσθενὴς διὰ τὴν φύλαξιν; Οὐδόλως συμβαίνει τοῦτο.

Καὶ διὰ τὴν μάθησιν ὅτι τὸ «ὁ Πατήρ, ὃς ἔδωκέ μοι»²⁸, δι' ἐκείνους ἐλέγθη, διὰ τὴν μὴ εἶπουν Αὐτὸν πάλιν ἀντίθετον πρὸς τὸν Θεόν, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι «οὐδεὶς ἀρπάζει αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου»²⁹, προχωρῶν ἀπέδειξεν ὅτι ἡ χεὶρ Αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς εἶναι μία διότι ἂν δὲν συνέβαινε τοῦτο, ἦτο ἐπόμενον νὰ εἴπῃ ὅτι «ὁ Πατήρ, ὃς ἔδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστίν, καὶ οὐδεὶς δύναται ἀρπάζειν αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου»· δὲν εἶπεν ὅμως τοῦτο, ἀλλὰ: «ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πατρὸς μου»³⁰.

Ἐπειτα, διὰ τὴν μὴ νομίσησιν ὅτι ὁ ἴδιος μὲν εἶναι ἀσθενής, ἀλλὰ διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Πατρὸς εὐρίσκονται ἐν ἀσφαλείᾳ τὰ πρόβατα, προσέθεσεν: «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἕν ἐσμεν»³¹. ὡσάν νὰ ἔλεγε: «Δὲν εἶπον, ὅτι διὰ τὸν Πατέρα οὐδεὶς ἀρπάζει αὐτὰ, ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀδυνατῶ νὰ φυλάξω τὰ πρόβατα»· διότι «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἕν ἐσμεν», ἐννοῶν ἐδῶ ὡς πρὸς τὴν δύναμιν (διότι καὶ ἄλλος ὁ λόγος Αὐτοῦ περὶ αὐτῆς ἦτο)· ἂν δὲ ἡ δύναμις εἶναι ἡ αὐτὴ, εἶναι εὐνόητον ὅτι καὶ ἡ οὐσία εἶναι ἡ αὐτὴ.

Διότι, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι εἰς πολλὰς ἐνεργείας προ-

28. Ἰωάν. 10, 29.
29. Ἰωάν. 10, 29.
30. Ἰωάν. 10, 29.
31. Ἰωάν. 10, 30.

ἔβαινον, σχεδιάζοντες κακὰ, ἀποκλείοντες ἐκ τῆς συναγωγῆς, λέγει ὅτι ἄλλα ὅπ' αὐτῶν ἀλογίστως καὶ εἰς μάτην ἔχουν ἐπινοηθῆ· διότι εἰς τὴν χεὶρα τοῦ Πατρὸς μου εὐρίσκονται τὰ πρόβατα, ὅπως ὁ Προφήτης λέγει: «Ἐν τῇ χειρὶ μου ἐξωγράφῃσά σου τὰ τεύχη»³².

Ἐπειτα, ἀποδεικνύων ὅτι μία εἶναι ἡ χεὶρ, λέγει ἄλλοτε μὲν ὅτι εἶναι Αὐτοῦ, ἄλλοτε δὲ τοῦ Πατρὸς. Ὅταν δὲ ἀκούσῃς χεῖρα, νὰ μὴ φαντασθῆς τίποτε ἀσθητόν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν, τὴν ἐξουσίαν. Ἐάν δὲ δὲν ἤρπαιζε τὴν ἐξουσίαν κανεὶς, διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ὅτι δηλαδὴ ὁ Πατήρ ἐνίσχυεν Αὐτόν, θὰ ἦτο περιττὸν νὰ εἴπῃ τὸ ἀκόλουθον: «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἕν ἐσμεν»· διότι ἂν ὁ Υἱὸς ἦτο κατώτερος τοῦ Πατρὸς, ὁ ἀνωτέρω λόγος θὰ ἀπετέλει χαρακτηριστικὸν μεγάλης τόλμης· διότι τίποτε ἄλλο δὲν δευκνύει παρὰ τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον δυνάμεως, πράγμα τὸ ὅποῖον θεσάλως καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἠνωσιθανόμενοι, ἐλιθοβόλησαν Αὐτόν. Ἀλλὰ οὔτε τότε ἐξήλειψε τὴν γνώμην αὐτὴν καὶ τὴν ὑπόψιν. Καὶ ὁμοίως, ἂν ἐσφαλμένως ὑποπτεύοντο ἐκεῖνοι, ἔπρεπε νὰ διορθώσῃ τὰ λεγόμενά Του καὶ νὰ εἴπῃ: «Διὰ τί πράττετε αὐτὰ; ἐγὼ εἶπον αὐτὰ, ὅχι διὰ τὴν ἀποδείξω ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἔχομεν ἴσην δύναμιν».

Τώρα δὲ πράττει καθ' ὁλοκληρίαν τὸ ἀντίθετον, καὶ σταθεροποιεῖ τὴν ὑπόψιν, καὶ τὴν ἐπιθεσιάζει καὶ μάλιστα ἐνῶ ἐκεῖνοι ἐξαγριώνονται· διότι δὲν δικαιολογεῖ τὰ λεχθέντα, ὡς ἂν ἐλέγθησαν ἐσφαλμένως, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμᾷ ἐκείνους, ὡς μὴ ἔχοντας τὴν πρέπουσαν γνώμην περὶ Αὐτοῦ.

Δηλαδὴ ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι «περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ φλασφημίας, καὶ ὅτι, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν»³³, ἄκουσε τί λέγει: «Εἰ ἐκαί-

32. Ἠσ. 49, 18.
33. Ἰωάν. 10, 33.

νους εἶπεν ἡ Γραφή Θεοῦ, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, πῶς ὑμεῖς λέγετε ὅτι θλασφημῶ, ὅτι εἶπον Υἱὸς Θεοῦ εἰμι;»³⁴. Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὅποιον ἐννοεῖ, εἶναι περὶ τοῦτο: «Ἐάν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι διὰ θείας χάριτος ἔλαβον τὸ προνόμιον τοῦτο, δὲν κατηγοροῦνται, ὅταν καλοῦν τοὺς ἑαυτοὺς των Θεοῦς, Ἐκεῖνος ὁ Ὅποιος ἐκ φύσεως ἔχει τοῦτο, πῶς θά ἦτο δίκαιον³⁵ νὰ ἐπιτιμᾶται;». Ἄλλὰ κατ' αὐτὸν μὲν τὸν τρόπον δὲν ὠμίλησε, ἀλλὰ κατόπιν ἐστήριξεν αὐτὸν τὸν λόγον, ἀφοῦ προηγουμένης ἐσημαίωσεν ἠπιότητα καὶ ὕψειν εἰς τὴν ὀμίλιαν του, καὶ εἶπεν: «Ὁν ὁ Πατὴρ ἠγάσσε καὶ ἀπέστειλε»³⁶, καὶ, ἀφοῦ κατεπράυνε τὸν θυμὸν αὐτῶν, τότε προσθέτει σαφῶς τὴν διακήρυξιν διότι κατ' ἀρχὰς μὲν, διὰ νὰ δεχθοῦν τὸν λόγον, μὲ ταπεινότερον τρόπον ὠμίλησε, κατόπιν δὲ τὸν λόγον περισσότερον ἀνύψωσεν, ἀφοῦ ὠμίλησεν οὕτω: «Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι: εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύσατε»³⁷.

Βλέπεις πῶς τοῦτο, τὸ ὅποιον εἶπον, ἀποδεικνύει, ὅτι δηλαδὴ εἰς τίποτε δὲν εἶναι κατώτερος ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ πανταχοῦ εἶναι ἴσος; Διότι, ἐπειδὴ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἴδουν τὴν οὐσίαν Αὐτοῦ, ἐκ τῆς ἰσότητος καὶ ταυτότητος τῶν ἔργων, παρέχει τὴν ἀπόδειξιν τῆς ὡς πρὸς τὴν δύναμιν ἐλλειψέως διαφορᾶς.

γ'. Καὶ τί θὰ πιστεύσωμεν; εἶπέ. «Ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί»³⁸. διότι τίποτε ἄλλο δὲν

34. Ἰωάν. 10, 36.

35. «Πῶς ἂν εἴη δίκαιος: Ὅρα ὅτι ἀντὶ ἀπροσώπου συντάξεως (δίκαιον ἂν εἴη) ἐθηκε προσωπικὴν (δίκαιος ἂν εἴη) κατὰ μίμησιν τῶν ἀρχαίων. Π.χ. «δίκαιος εἰμι ὁμολογήσομαι» (Πλάτωνος «Ἀπολογία Σωκράτους»).

36. Ἰωάν. 10, 36.

37. Ἰωάν. 10, 37-38.

38. Ἰωάν. 14, 10-11.

εἶμαι ἐγώ, παρὰ αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶναι ὁ Πατὴρ, ὁ ὅποιος μένω Υἱός· τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι Ἐκεῖνος, παρὰ αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶμαι ἐγώ, ὁ ὅποιος μένει Πατὴρ. Καὶ ἂν κάποιος γνωρίσῃ ἐμέ, τὸν Πατέρα ἐγνωρίσει καὶ τὸν Υἱὸν ἔμαθε. Ἐάν δὲ ἡ δύναμις τοῦ Υἱοῦ ἦτο κατωτέρα, καὶ ἡ γνώσις δὲν θά ἦτο ἀληθής³⁹, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μάθῃ καλεῖς οὐσίαν δι' ἄλλης οὐσίας, οὔτε δύναμιν δι' ἄλλης δυνάμεως.

«Ἡθέλησαν οὖν αὐτὸν πιάσαι καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθε πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάννης, βαπτίζων τὸ πρότερον. Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν, καὶ ἔλεγον ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐποίησε σημεῖον οὐδὲν πάντα δέ, ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ αὐτοῦ, ἐστὶν ἀληθής»⁴⁰. Διότι ὅταν εἶπῃ μέγαν καὶ ὑψηλὸν λόγον, ἀναχωρεῖ ταχέως, ὑποχωρῶν πρὸ τοῦ θυμοῦ αὐτῶν, ὥστε νὰ καταπραῖνῃ καὶ νὰ παύσῃ τὸ πάθος αὐτῶν διὰ τῆς ἀπουσίας Αὐτοῦ· πράγμα θεθαίως τὸ ὅποιον καὶ τότε ἔκαμε.

Διὰ ποῖον λόγον δὲ ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸν τόπον; Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι διὰ τοῦτο μετέβη ἐκεῖ, διὰ νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς αὐτοὺς τὰ ἐκεῖ συμβάντα καὶ τὰ λεχθέντα ὑπὸ Ἰωάννου, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἐκείνου⁴¹. Ὅταν λοιπὸν ἦλθον ἐκεῖ, ἀμέσως ἐνεθυμήθησαν τὸν Ἰωάννην διὰ τοῦτο καὶ λέγουσιν ὅτι «Ἰωάννης μὲν οὐδὲν σημεῖον ἐποίησεν»⁴², διότι ποῖα ἄλλη αἰτία ἦτο τοῦ νὰ

39. «Εἰ δὲ ἐλάττωνα ἦν τὰ τῆς δυνάμεως, καὶ τὰ τῆς γνώσεως διέψευστο». Παρατηρητέον ὅτι ὁ θεῖος Ἰεράρχης ὄντι ἐνὸς οὐσιαστικοῦ χρησιμοποιεῖ περιφρασιν δὴλ.: τὰ τῆς δυνάμεως, ἀντὶ τὴν δύναμιν τὰ τῆς γνώσεως, ἀντὶ τὴν γνώσιν. Πιθανὸν ἐνστάθη ὁ ἱερός Χρυσόστομος νὰ εἶχεν ὑπ' ἄμιν τὸν Δημοσθένη, ὅστις χρησιμοποιεῖ τοιαύτας προφράσεις. Π.χ. τὰ τῶν Θετταλῶν, ἀντὶ: οἱ Θετταλοὶ. (Δημοσθ. Α' Ὀλυμπ. 21).

40. Ἰωάν. 10, 39-41.

41. Ἰωάν. 1, 5-38.

42. Ἰωάν. 10, 41.

προσθέσουν αὐτὴν τὴν φράσιν; ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ τόπος ὑπενθύμισεν εἰς αὐτοὺς τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, ἐνεθυμήθησαν καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ.

Παρατήρει δὲ πῶς συνάπτουν συλλογισμοὺς μὴ ἐπιδεχομένους ἀμφισβήτησιν. Λέγουσιν: «Ἰωάννης μὲν σημεῖον οὐδὲν ἐποίησεν» οὗτος δὲ ποιεῖ καὶ ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν ἀποδεικνύεται ἡ ὑπεροχὴ. Ἐὰν λοιπὸν, ἐνῶ ἐκεῖνος δὲν ἐπετέλεσε οὐδὲν θαῦμα, ἐπιστεύσαμεν, πολὺ περισσότερον πιστεύομεν εἰς Αὐτόν.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης ἦτο αὐτός, ὁ ὁποῖος ἔδωκε μαρτυρίαν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῆ ὅτι, τὸ νὰ μὴ ἐπιτελέσῃ θαῦμα, τὸν παρουσιάζει ἀνάξιον τῆς μαρτυρίας, προσέθεσαν: «Εἰ καὶ σημεῖον οὐδὲν ἐποίησεν, ἀλλ' ὅμως πάντα ἠλήθευσε τὰ περὶ αὐτοῦ», ὅχι πλέον τὸν Χριστὸν ἐκ τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ τὸν Ἰωάννην, ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐπετέλεσεν ὁ Χριστὸς, ἀξιοπίστον ἀποδεικνύοντες.

«Πολλοὶ τοίνυν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»⁴³· διότι πολλὰ ἦσαν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προσελκύον αὐτοὺς· διότι καὶ τοὺς λόγους ἐνεθυμοῦντο, τοὺς ὁποῖους ἔλεγεν⁴⁴, (ὅταν ἀπεκάλει Αὐτὸν ἰσχυρότερον του καὶ φῶς καὶ ζωὴν καὶ ἀλήθειαν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα)⁴⁵, καὶ τὴν φωνὴν ἣ ὁποῖα ἦλθεν ἀνωθεν, καὶ τὸ Πνεῦμα⁴⁶, τὸ ὁποῖον παρουσιάσθη ὑπὸ μορφὴν περιστερᾶς τότε, καὶ ἔδειξεν Αὐτὸν εἰς ὄλους, καὶ ἐκτὸς τούτων, τὴν ἀπόδειξιν τὴν προερχομένην ἐκ τῶν θαυμάτων, πρὸς τὴν ὁποῖαν στρέφοντες τὰ δλέμματα τοῦ λοιποῦ ἐθεθοιοῦντο· διότι, λέγουσιν, ἐὰν ἔπρεπε νὰ πιστεύομεν εἰς τὸν Ἰωάννην, πολὺ περισσότερον εἰς Αὐτόν· ἐὰν εἰς ἐκεῖνον ἀνευ θαυμάτων πι-

43. Ἰωάν. 10, 42.

44. Δηλ. ὁ Ἰωάννης.

45. Ἰωάν. 1, 5-38.

46. Ματθ. 3, 13-17, Μάρκ. 1, 9-11 καὶ Λουκ. 3, 21.

στεύομεν, πολὺ περισσότερον εἰς Αὐτόν, ὁ ὁποῖος μαζὶ μετὰ τὴν μαρτυρίαν ἐκεῖνου φέρει καὶ τὴν ἐκ τῶν θαυμάτων προερχομένην ἀπόδειξιν.

Βλέπετε πόσον ὠφέλησεν αὐτοὺς ἡ διαμονὴ εἰς τὸν τόπον αὐτόν, καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τοῦς πονηροῦς ἀνθρώπους; Διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐξάγει αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν μετ' ἐκείνους, τὸ ὁποῖον θεοβιάως φαίνεται ὅτι ἔκαμε καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅταν μακρὰν τῶν Αἰγυπτίων διέπλασσε καὶ καθωδήγει εἰς ὅλα τοὺς Ἰουδαίους· τοῦτο δὲ καὶ ἡμᾶς συμβουλεύει νὰ πράττωμεν, διατάσσων νὰ ἀποφεύγωμεν τὰς ἀγοράς, καὶ τοὺς θορούθους καὶ τὰς ταραχάς, εἰς δὲ τὸ δωμάτιον τὸ ἰδιαιτέρον νὰ προσευχώμεθα μετὰ τὴν ἡσυχίαν μας⁴⁷.

Διότι καὶ τὸ πλοῖον, ὅταν εἶναι ἀπηλλαγμένον θαλασσοταραχῆς, πλέει μετὰ εὐνοϊκὸν ἄνεμον, καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν εἶναι μακρὰν τῶν ἀπασχολήσεων, εἰς λιμένα παραμένει.

Διὰ τοῦτο καὶ αἱ γυναῖκες ἔπρεπε νὰ εἶναι καρτερικώτεραι τῶν ἀνδρῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον παραμένουσαι εἰς τὴν οἰκίαν. Οὕτω θεοβιάως καὶ ὁ Ἰακώβ κατέστη ἀπονήρευτος, ἐπειδὴ ἔμενον εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἦτο ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τοῦς θορούθους τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ· διότι ἡ Γραφὴ δὲν ἔθεσεν αὐτὸ ἀπλῶς, ὅταν εἶπεν: «Οἰκῶν οἰκίαν»⁴⁸.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν οἰκίαν, δόναται νὰ εἴπῃ τις, εἶναι πολὺς ὁ θόρυθος. Ἐπειδὴ σὺ θέλεις, καὶ περιβάλλεις τὸν ἑαυτὸν σου μετὰ πλήθος φροντίδων· διότι ὁ μὲν περιερχόμενος εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς καὶ εἰς τὰ δικαστήρια, περιβάλλεται ὑπὸ θορούθων, οἱ ὁποῖοι ὁμοιάζουν

47. Ματθ. 8, 8.

48. Γεν. 25, 27.

μέ κύματα έρχόμενα έξωθεν, ή δέ γυνή, ώς εις διδασκαλείον έγκατεργήσεως καθημένη εις την οικίαν, και συγκεντρώνουσα τόν νούν της, θά δυνηθῆ νά προσέχη και εις τās προσευχάς και εις τās αναγνώσεις και εις τά άλλα διδάγματα. Και θπως έκεινοι, οι όποιοι κατοικούν εις τās έρήμους δέν έχουν κανένα, ό όποιος νά τούς ένοχλή, τοιουτοτρόπως και αυτή, εύρισκομένη πάντοτε έντός της οικίας δύναται συνεχώς νά χαίρη της γαλήνης.

Έάν δέ κάποτε παρουσιασθῆ ανάγκη και νά εξέλθῃ, ούτε τότε εις αὐτήν τήν περίπτωσιν ύφίσταται άφορμή θορύθων· διότι ή μέχρι της έδω (δηλαδή εις τόν ναόν) παρουσίας, ή θταν παρίσταται ανάγκη νά μεταθῆ εις λουτρόν, είναι αναγκαία δια τās γυναίκας αι έξοδοι· τόν δέ περισσότερον χρόνον κάθηται έντός της οικίας, και είναι δυνατόν και ή ίδια νά ζῆ έν ήρεμία και δεχομένη τόν άνδρα τεταραγμένον, νά καταπραΰνη, νά συγκρατῆ αὐτόν, νά περικόπη τούς περιττούς και άγρίους λογισμούς αὐτοῦ, και τοιουτοτρόπως νά τόν αφήνη νά έξέρχεται πάλιν, άφού άποθέσῃ οσα κακά έφερον εκ της άγοράς, και άφού φέρῃ μεθ' έαυτοῦ οσα καλά έμαθεν από την οικίαν⁴⁹. διότι τίποτε ισχυρότερον δέν ύπάρχει από γυναίκα εύλαβῆ και συνετήν εις τό νά χαλιναγωγῆ τόν άνδρα, και νά διαπλάττῃ αὐτοῦ τήν ψυχήν, θπως θέλει· διότι ό άνήρ ούτε φίλους, ούτε διδασκάλους, ούτε άρχοντας δέν θά άνεχθῆ τόσο, όσον τήν σύντροφόν του νά διδῃ συμβουλάς· διότι ή συμβουλή προκαλεῖ και κάποιαν εύχαρίστησιν έπειδή ή συμβουλεύουσα αγαπάται εις μέγαν βαθμόν· (και δύναμαι νά αναφέρω πολλούς άνδρας σκληρούς και άπειθεῖς οι όποιοι έξημε-

49. Όρα τήν συμμετρικήν άντίθεσιν: οσα μὲν από της άγοράς έφελέκασα κακά, άποθέμενον οσα δὲ από της οικίας έμαθα καλά, μεθ' έαυτοῦ φέροντα.

ρώθησαν κατ' αὐτόν τόν τρόπον)· διότι αὐτή μαζί με αὐτόν μετέχει και της τραπέζης και της κλίνης και της τεκνοποιίας, και τῶν δυναμένων νά λεχθοῦν και τῶν μη δυναμένων νά λεχθοῦν⁵⁰, και άλλων πολὺ περισσότερων ζητημάτων, και καθ' όλα εις αὐτόν άφωσιωμένη, και οὕτω μετ' αὐτοῦ ήνωμένη, θπως είναι φυσικόν τό σῶμα νά είναι ήνωμένον με τήν κεφαλήν, άν τύχη νά είναι μία γυνή συνετή και εύαρεστος, όλους θά τούς ύπερβῆ και θά ύπερτερῆσῃ εις τήν φροντίδα δια τόν σύντροφον.

δ'. Δια τοῦτο συμβουλεύω νά θέσῃ τοῦτο ως έργον της, και νά συμβουλεύῃ τά πρέποντα· διότι θπως έχει τήν δύναμιν νά οδηγῆ εις τήν άρετήν, οὕτω έχει μεγάλην τήν δύναμιν νά οδηγῆ και εις τήν κακίαν. διότι αὐτή τόν Άθεσαλώμυ κατέστρεψεν, αὐτή επίσης τόν Άμνών, αὐτή έπρόκειτο νά άφανίσῃ και τόν Ιώβ, αὐτή έσωσε τόν Νάθαλ εκ της σφαγῆς αὐτή δλόκληρον έθνος διέσωσε· διότι και ή Δεθθώρα και ή Ιουδιθ έπετέλεσαν κατορθώματα άνδρῶν στρατηγῶν⁵¹.

Δια τοῦτο και ό Παύλος λέγει: «Τί γάρ οἶδας, γύναι, ει τόν άνδρα σώσεις;»⁵². Και κατά τήν έποχήν δέ εκείνην είδομεν τήν Περσιδα και τήν Μαρίαν και τήν Πρίσκιλλαν, ότι έπελήφθησαν άποστολικού έργου⁵³. ταῦτα δέ και σεις πρέπει νά μιμηθῆτε, και όχι μόνον με λόγους, αλλά και με έργα νά χαλιναγωγῆτε τόν σύντροφον.

50. «Και ρητῶν και άπορρήτων». Πρβλ. «τό γάρ είναι πάντων έκείνων έν έντα και ρητῶν και άπορρήτων» (Δημ. Α' Όλυμπ. 4).

51. Έντοθα δύναμεθα νά προσθέσωμεν και τήν περίπτωση της αυτοκράτειρας Θεοδώρας, ήτις ενεθάρρυνε τόν Ιουστινιανόν κατά τήν κρίσιμον περίοδον της σπάσεως τοῦ «νίκαι», και έπέτυχεν ώσπερ δια τολμηράς ενεργείας αὐτοῦ και τῶν συνεργατῶν του νά κατασταλῆ ή σάσις.

52. Α' Κορινθ. 7. 16.

53. Ρωμ. 16. 3 και 6 και 12. «Άποστολικῶν άμφιμέσως ακαιμάτων είδομεν». «Ο Ιερὸς Χρισόστομος χρησιμοποίησεν τήν λέξιν «καίμα» κατά μεταφοράν εκ τοῦ σπασιού, ένθα «καίμα» είναι ό τόπος, ένθα άσκούνται οι έόλητοί, και συνεκοχμῶς ό άνών.

Πῶς δὲ θὰ ἐκπαιδεύσωμεν αὐτὸν διὰ τῶν ἔργων; Ὅταν σὲ ἴδῃ ὅτι δὲν εἶσαι πονηρὰ, οὔτε ἀγαπᾷς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὰ κοσμικὰ, οὔτε ζητεῖς περιττὰ εἰσοδήματα χρημάτων, ἀλλὰ ἀρκεῖσαι εἰς τὰ ὑπάρχοντα· διότι τότε, τότε ὅταν συμβουλεύῃς αὐτόν, θὰ τὸ δεχθῇ. Ἐὰν δὲ διδάσκῃς μὲν διὰ τῶν λόγων, εἰς δὲ τὰ ἔργα πράττης τὸ ἀντίθετον, τότε θὰ σοῦ καταλογίσῃ πολλὴν φλυαρίαν· ὅταν δὲ μαζὶ μὲ τοὺς λόγους παρέχῃς εἰς αὐτὸν διδασκαλίαν καὶ διὰ τῶν ἔργων, τότε καὶ θὰ σὲ παραδεχθῇ καὶ θὰ πεισθῇ περισσότερο· π.χ. ὅταν δὲν ζητῆς χρυσόν, οὔτε μαργαρίτας, οὔτε πολυτελῆ ἐνδυμασίαν, ἀλλὰ ἀντὶ τούτων κοσμιότητα, σωφροσύνην, εὐνοϊκὴν διάθεσιν, καὶ ὅταν αὐτὰ τὰ εἰσολογῆς ἕκ μέρους σου καὶ τὰ ζητῆς ἕκ μέρους ἐκείνου· διότι, ἐὰν πρέπη κάτι νὰ κάμῃς πρὸς ἀρέσκειαν τοῦ ἀνδρός, πρέπει τὴν ψυχὴν νὰ κοσμήσῃς, ἔχι τὸ σῶμα νὰ κοσμήσῃς καὶ νὰ τὸ καταστρέψῃς· διότι αὐτὸ ὁ περιβάλλων χρυσὸς θὰ σὲ καταστήσῃ ἀγαπήτην καὶ ποθητὴν εἰς ἐκείνον, ὅσον ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ εὐνοϊκὴ διάθεσις ἀπέναντι αὐτοῦ, καὶ τὸ νὰ ἀποθάνῃς ὑπὲρ τοῦ συντρόφου.

Αὐτὰ περισσότερο ἀχμολογῶν τοὺς ἀνδρας· διότι ἐκεῖνος μὲν ὁ στολισμὸς (δηλαδὴ τοῦ χρυσοῦ κ.τ.τ.) καὶ δὲν ἀρέσκει εἰς αὐτόν, διότι εἰς δύσκολον θέσιν⁵⁴ φέρει αὐτόν ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, δεδομένου ὅτι δημιουργεῖ δαπάνην καὶ φροντίδα πολλήν, ἐκεῖνα δὲ, τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν προηγουμένως, θὰ συνδέσσουν τὸν ἄνδρα μὲ τὴν γυναῖκα· διότι ἡ εὐνοϊκὴ διάθεσις, καὶ ἡ φιλία, καὶ ὁ πόθος οὔτε φροντίδας δημιουργεῖ, οὔτε δαπάνην, ἀλλὰ ὅπως τὸ ἀντίθετον· καὶ ἐκεῖνος μὲν ὁ στολισμὸς ἕκ τῆς συνηθείας προκαλεῖ κόρον⁵⁵, ὁ στο-

54. «Εἰς στενὸν τὸ χρημάτων αὐτῷ καθίστατο». Ἐκφρασιὰ κατὰ μίμησιν παρουσίας ἐκφράσεως τοῦ ἀπιστομένου: «εἰς στενὸν κομῆν τὸ πῆς τροφῆς ταῖς ἑξέσις αὐτῷ καταστήσεται».

55. Κατὰ τὴν καινὴν ἑκφρασίαν: «γίνεται βαρετός».

λισμὸς δὲ τῆς ψυχῆς καθ' ἡμέραν ἀνθεῖ, καὶ περισσότερο ἀνάπτει τὴν φλόγα. Ὡστε, ἐὰν θέλῃς νὰ ἀρέσκῃς εἰς τὸν ἄνδρα, νὰ κοσμήσῃς τὴν ψυχὴν σου μὲ σωφροσύνην, μὲ εὐλάβειαν καὶ μὲ τὴν φροντίδα τῆς οἰκίας⁵⁶. Αὐτὰ καὶ περισσότερο ἀχμολογῶν τὸν ἄνδρα καὶ οὐδέποτε παύουν τὸ γῆρας δὲν ἐξαλείφει αὐτὸν τὸν στολισμὸν, οὔτε ἡ νόσος τὸν ἀφανίζει· διότι τὸν μὲν στολισμὸν τοῦ σώματος ὁ πολὺς χρόνος ἐξαλείφει, καὶ ἡ νόσος φθεῖρει, καὶ πολλὰ ἄλλα τὸν καταστρέφουν⁵⁷, τὰ δὲ προσόντα τῆς ψυχῆς εἶναι πολὺ ἀνώτερα ὄλων αὐτῶν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ὁ στολισμὸς καὶ φθὸνον δημιουργεῖ, καὶ ζηλοτυπίαν προκαλεῖ, αὐτὸς δὲ εἶναι ἀπηλλαγμένος καὶ ἀπὸ ἀσθένειαν καὶ ἀπὸ οἰανδήποτε ματαιοδοξίαν.

Τοιοιούτως καὶ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν οἰκίαν θὰ εἶναι εὐκολώτερα, καὶ τὸ εἰσόδημα ἀνετον, ὅταν ὁ χρυσὸς δὲν περιβάλλῃ τὸ σῶμα σου, οὔτε δεσμεύῃ τὰς χεῖρας σου, ἀλλὰ ὅταν ὑποχωρῇ εἰς τὰς ἀναγκαῖας χρήσεις· π.χ. εἰς τὴν διατροφήν τῶν δούλων, καὶ τὴν ἀναγκαίαν φροντίδα τῶν τέκνων, καὶ ἄλλας ἀνάγκας.

Ἄν δὲ δὲν γίνωνται αὐτά, ἀλλὰ περιβάλλουν τὸ ἐξωτερικόν, καὶ ἡ καρδία στενοχωρῆται, ποῖον εἶναι τὸ κέρδος; ποῖον εἶναι τὸ ὄφελος; Δὲν ἀφήνει τὸν στολισμὸν αὐτῆς νὰ φαῖν, ὅταν λυπῆται. Διότι γνωρίζετε, γνωρίζετε ὅτι, καὶ ὅταν κοινεῖς-ἴδῃ μίαν γυναῖκα νὰ εἶναι εὐπρεπεστάτη ὡς πρὸς τὴν ἐμφάνισιν ὄλων τῶν γυναικῶν, δὲν δύνανται νὰ εὐχαριστήται μὲ ψυχὴν, ἢ ὅποια

56. Τοιοῦτον ὑπόδειγμα γυναικὸς ἦτο ἡ μήτηρ τοῦ θεοῦ Ἰερρόχου.

57. «Τὴν μὲν γὰρ τοῦ σώματος κόσμον χρόνος πολὺς ἐξέλιπε, καὶ νόσος ἀνάλωσε, καὶ ἔπερα πλείονα, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς πάντων ἐστὶν ἀνώτερα τούτων». Τὸ χωρίον τοῦτο ἔγραψε πιθανόν ὁ Χαιρόστομος ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸ κατ' Ἰσοκράτους: «Κάλλος μὲν γὰρ ἢ χρόνος ἀνώλωσεν ἡ νόσος ἐμάρτανε...» (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόνικον β).

πονεί· διότι εκείνος, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ εὐχαριστηθῆ, πρέπει προηγουμένως νὰ χαίρῃ καὶ νὰ ἀγάλλεται.

Ὅταν δὲ ὁ χρυσὸς ἄλλος ἔχη ἐπισωρευθῆ διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ γυναικείου σώματος, καὶ ἐπικρατῆ στενοχωρία εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδεμία εὐχαρίστησις ὑφίσταται εἰς τὸν σύντροφον. Ὡστε, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀρέσκωμεν εἰς τοὺς ἀνδρας, ἄς δημιουργήσωμεν εἰς αὐτοὺς εὐχαρίστησιν· θὰ δημιουργήσωμεν δὲ εἰς αὐτοὺς εὐχαρίστησιν, ἐὰν ἀφαιρέσωμεν τὸν στολισμὸν καὶ τοὺς καλλωπισμούς· διότι ἄλλα αὐτὰ θεωροῦνται ὅτι προκαλοῦν μίαν εὐχαρίστησιν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ συνοικεῖου, κατὰ τὸν μετέπειτα δὲ χρόνον ἀπονοῦν· διότι ἐὰν τὸν οὐρανόν, ὁ ὁποῖος εἶναι τόσοσ ὠραίος, καὶ τὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος εἶναι τόσοσ λαμπρὸς, δὲν τοὺς θαυμάζωμεν τόσοσ, λόγῳ τῆς συνηθείας, πῶς θὰ θαυμάσωμεν σῶμα, τὸ ὁποῖον ἔχει καλλωπισθῆ;

Αὐτὰ τὰ λέγω, ἐπειδὴ θέλω νὰ στολιζέσθε μὲ τὸν ὑγιή στολισμὸν, τὸν ὁποῖον ἐδίδασκεν ὁ Παῦλος: «Μὴ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ' ὁ πρέπει γυναιξίν, ἐπαγγελόμενος θεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν»⁵⁸.

Ἄλλὰ θέλεις νὰ ἀρέσκῃς εἰς τοὺς ἐκτός τῆς οἰκίας καὶ νὰ ἐπαινῆσαι ἀπὸ αὐτοὺς; δὲν εἶναι θεθείας ὁ πάθος αὐτὸς σάφρονος γυναικός. Πλὴν, ἐὰν θέλῃς, καὶ αὐτοὺς θὰ τοὺς κἀνῃς νὰ ἀγαπήσουν πολὺ καὶ νὰ ἐπαινέσουν τὴν σωφροσύνην σου· διότι ἐκείνην μὲν, ἡ ὁποῖα καλλωπίζεται δὲν θὰ τὴν ἐπαινέσῃ ὁ λογικὸς καὶ ὁ ἐνάρετος, ἀλλὰ οἱ ἀκόλαστοι καὶ οἱ αἰσχροί, μᾶλλον δὲ οὔτε αὐτοὶ θὰ τὴν ἐπαινέσουν, ἀλλὰ θὰ τὴν κακολογήσουν, ἐξαπτόμενοι μὲ τὸ θέαμα τῆς ἀσωτίας τῆς γυναικός, αὐτὴν δὲ, ἡ ὁποῖα δὲν καλλωπίζεται καὶ ἐκείνοι καὶ

58. Α' Τιμόθ. 2, 9-10.

αὐτοὶ, καὶ ἄλλοι θὰ παραδεχθοῦν, διότι δὲν ὀφίστανται οὐδὲν κακὸν ἐκ μέρους αὐτῆς, ἀλλὰ λαμβάνουν ἐπίσης διδασκαλίαν ἀρετῆς· καὶ πολλὸς μὲν θὰ εἶναι ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων ὁ ἔπαινος, πολλὸς δὲ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ὁ μισθός.

Αὐτὸν λοιπὸν τὸν στολισμὸν ἄς μιμηθῶμεν, ἵνα καὶ ἐδῶ ζήσωμεν ἀνευ φόβου, καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ συμβῆ ἄλλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλοσυνθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ἐβ' (62)

(Ἰωάν. ιζ', 1-29)

«Ἦν δὲ τις ἀσθενὸν Ἀδάραρ ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κούρης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Ἦν δὲ Μαρία, ἡ ἀλείψασα τὸν Κύριον Μύρω»¹.

Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἴδουν μερικὸς ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀρέσκουν εἰς τὸν Θεόν, νὰ πάσχουν κάτι κακόν, (π.χ.² νὰ ἔχουν προσβληθῆ ὑπὸ ἀσθενείας, ἢ ὑπὸ πτωχείας ἢ ἄλλου παρομοίου), σκανδαλίζονται, μὴ γνωρίζοντες ὅτι εἶναι ἴδιον τῶν φίλων τοῦ Θεοῦ νὰ ὑποφέρουν ἐκ τούτων· ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀδάραρ ἦτο ἐκ τῶν φίλων τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἠσθένη. Τοῦτο θεθείως ἔλεγον καὶ ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι ἔστειλαν ἀνθρώπους πρὸς Αὐ-

1. Ἰωάν. 11, 1-2.

2. «Ὅσον», Ἐκφρασις συνήθης παρ' ἀρχαίους. Πρβλ. «Ὅσον εἰ τις ἐπεριτύχῃ». (Ξενοφ. Ἀπομν. 1, 1, 9).

τόν, ἔλεγον: «Ἴδε, ὃν φιλεῖς, ἀσθενεῖ»³.

Ἄλλὰ ὡς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὴν περικοπήν. «Ἦν τις», λέγει, «ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας»⁴. Δὲν εἶπεν ἀσκώπως καὶ τυχαίως, ἐκ τοῦτου τόπου ἦτο ὁ Λάζαρος, ἀλλὰ διὰ κάποιαν αἰτίαν, τὴν ὁποῖαν μετὰ ταῦτα θὰ ἐκθέσῃ κατ' ἀρχὴν δὲ ὡς ἀσχοληθῶμεν μὲ τὸ πρὸ ἡμῶν χωρίον.

Καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ δεικνύει εἰς ἡμᾶς ὁ Εὐαγγελιστὴς κατὰ τρόπον ὠφέλιμον, καὶ ἀκόμη, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπὶ πλέον εἶχεν ἡ Μαρία, προσθέτων καὶ λέγων: «Ἦν δὲ Μαρία, ἡ ἀλειψασα τὸν Κύριον μύρω»⁵. Μερικοὶ ἐδῶ ἀποροῦντες λέγουσιν: «Πῶς ἠνέχθη ὁ Χριστὸς γυναῖκα τοιαῦτα νὰ πράττῃ»;

Κατὰ πρῶτον μὲν λοιπὸν⁶ ἐκεῖνο εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μάθῃς ὅτι αὕτη δὲν εἶναι ἡ πόρνη ἢ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ματθαίου⁷, οὔτε ἡ ὑπὸ Λουκᾶ⁸· διότι ἄλλη εἶναι αὕτη· διότι ἐκεῖναι μὲν ἦσαν πόρναι καὶ πλήρεις πολλῶν κακῶν, αὕτη δὲ εἶναι καὶ σεμνὴ καὶ σοβαρὰ· διότι ἐφρόντιζε καὶ διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Ἰησοῦ.

Δεικνύει δὲ ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου ἠγάπων Αὐτόν, καὶ ὁμοῦς ἐπέτρεψε νὰ ἀποθάνη ὁ Λάζαρος. Διατί δὲ δὲν μετέβησαν πρὸς Αὐτόν, ἀφήνουσαι τὸν ἀδελφὸν ἀσθενοῦντα, πράγμα τὸ ὁποῖον ἔκαμον ὁ ἑκατόνταρχος⁹ καὶ ὁ ἄρχων ὁ βασιλικός¹⁰, ἀλλὰ στέλλουσαν ἀνθρώπους; Εἶχον μεγάλην πεποιθισιν

3. Ἰωάν. 11, 3.

4. Ἰωάν. 11, 1.

5. Ἰωάν. 11, 2.

6. «Πρῶτον μὲν οὖν». Συνήθης φράσις χρησιμοποιομένη ὑπὸ τοῦ Ἰουδαίου ἐν ἀρχαῖς περιόδου. Π.χ. «Πρῶτον μὲν οὖν εὐαθεῖ τὰ πρὸς τοὺς Θεοὺς» (Πρὸς Δημόν. 13). «Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτόν, τί τῶν βασιλευσάντων ἔργον ἐστίν» (Πρὸς Νικολ. 9).

7. Ματθ. 26, 7-13.

8. Λουκ. 7, 37-48.

9. Μαρθ. 8, 5-13.

10. Ἰωάν. 4, 48-53.

εἰς τὸν Χριστόν, καὶ πολλὴν οικειότητα. Ἄλλως τε καὶ γυναῖκες ἀσθενεῖς ἦσαν, καὶ κατεῖχοντο ὑπὸ πένθους· διότι, ὅτι δὲν τὸ ἔκαμον τοῦτο ἐκ περιφρονήσεως, ἐκ τῶν ὑστερῶν τὸ ἐδειξαν.

Ὅτι αὕτη μὲν δὲν ἦτο ἐκεῖνη¹¹, εἶναι φανερόν· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνη διατί τὴν ἐδέχθη ὁ Χριστός; δύναται νὰ εἴπῃ τις. Διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν κακίαν, νὰ δείξῃ τὴν φιλανθρωπίαν, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι δὲν ὑπάρχει νόσημα, τὸ ὁποῖον νὰ νικᾷ τὴν ἀγαθότητα Αὐτοῦ. Νὰ μὴ ἴσῃ λοιπὸν¹² μόνον τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ τὴν ἐδέχθη, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο νὰ σκεφθῆς, πῶς μετέβαλεν αὐτήν.

Καὶ διὰ τοῖον λόγον ὑπενθυμίζει τὴν ἱστορίαν αὐτὴν ὁ Εὐαγγελιστὴς; μᾶλλον δὲ τί θέλει νὰ διδάξῃ μὲ τὸ νὰ λέγῃ: «Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, καὶ τὸν Λάζαρον»¹³. Οὐδέποτε νὰ ἀγανακτοῦμεν, οὔτε νὰ δυσαρεστοῦμεθα, ἐὰν κάποια ἀσθενεῖα προσβάλῃ σπουδαίου ἀνδρα καὶ φίλους εἰς τὸν Θεόν.

«Ἴδε, ὃν φιλεῖς, ἀσθενεῖ»¹⁴. Ἦθελον νὰ προκαλέσων τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Χριστοῦ· διότι ἀκόμη ἔστρεφον τὴν προσοχὴν αὐτῶν ὡς εἰς ἄνθρωπον, καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα λέγουσιν: «Εἰ ἦς ὄψε, οὐκ ἂν ἀπέθανες»¹⁵, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δὲν εἶπον: «Ἴδε Λάζαρος ἀσθενεῖ», ἀλλὰ: «Ἴδε, ὃν φιλεῖς, ἀσθενεῖ».

Τί λέγει λοιπὸν ὁ Χριστός; «Αὕτη ἡ ἀσθενεῖα οὐκ

11. Δηλαδὴ ἡ πόρνη.

12. «Μὴ τοῖνον». Φράσις συνήθης παρὰ Λουκᾶ. Π.χ. «Μὴ τοῖνον, ὃ θουλή, . . . ἀπολεσθε ἀδικίας». (Ἰνὲρ ἀδυνάτου 7). «Μὴ τοῖνον, ὃ θουλή, ἡδὲν ἡμερησίως ὁμοίων ὡμῶν τύχοιμι τοῖς πολλὰ ἡθικῆ κἀσι». (Ἰνὲρ ἀδυνάτου 28).

13. Ἰωάν. 11, 5.

14. Ἰωάν. 11, 3.

15. Ἰωάν. 11, 21.

ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ δι' αὐτῆς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»¹⁶. Βλέπε πῶς λέγει πάλιν ὅτι μία εἶναι ἡ δόξα Αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς· διότι, ἀφοῦ εἶπε: «Θεοῦ» προσέθεσεν: «ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον»¹⁷. Διότι, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο ἐκεῖ, ἔπου ἦτο, νὰ μείνῃ δύο ἡμέρας, κατ' ἀρχὴν στέλλει αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἦλθον ἐκ μέρους τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου, νὰ ἀναγγελοῦν τοῦτο.

Διὰ τοῦτο δὲ πρέπει νὰ θαυμάσῃ κανεὶς τὰς ἀδελφὰς τοῦ Λαζάρου, πῶς, ἐνῶ ἤκουσαν ὅτι «οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον»¹⁸, καὶ εἶδον αὐτὸν ὅτι ἀπέθανε, δὲν ἐσκανδαλίσθησαν, ἐφ' ὅσον συνέθη τὸ ἀντίθετον, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα προσῆλθον εἰς τὸν Ἰησοῦν, καὶ δὲν ἐνόμισαν ὅτι Αὐτὸς διεψεύσθη.

Τὸ δὲ «ἵνα» ἐδῶ δὲν ἐκφράζει τὴν αἰτιολογίαν, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα· διότι ἐξ ἄλλης μὲν αἰτίας προσῆλθεν ἡ ἀσθένεια, ἐχρησιμοποίησε δὲ αὐτὴν διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

«Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἔμεινεν ἡμέρας δύο»¹⁹. Διὰ ποῖον λόγον ἔμεινεν; Διὰ νὰ ἐκπνεύσῃ ὁ Λάζαρος καὶ νὰ ταφῇ, διὰ νὰ μὴ δύναται οὐδεὶς νὰ λέγῃ ὅτι ἀνέστησεν αὐτόν, ἐνῶ ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀποθάνει· ὅτι ἦτο νάρκη, ἐξασθένησις, ἐπάνοδος εἰς τὰς αἰσθήσεις²⁰ καὶ ὄχι θάνατος. Διὰ τοῦτο καὶ τόσον χρόνον παραμένει, ἐκεῖ, ἔπου ἦτο, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ καὶ φθορὰ εἰς τὸ σῶμα τοῦ Λαζάρου, καὶ νὰ εἴπουν: «Ἦδη δέζει»²¹.

16. Ἰωάν. 11, 4.

17. Ἰωάν. 11, 4.

18. Ἰωάν. 11, 4.

19. Ἰωάν. 11, 5.

20. Ὅτι κάρως ἦν, ὅτι ἐκλυσία ἦν, ὅτι καταγωγὴ ἦν. Ἀετιοπαθητῶν τὸ σῆμα συμπλοκῆς (βῆλ, σῆμα ἐπαναφοράς μὲ τὸ «ἐπι» καὶ ἀντιστροφῆς μὲ τὸ ἦν).

21. Ἰωάν. 11, 39.

«Εἶτα λέγει τοῖς μαθηταῖς: Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν»²². Διὰ τί λοιπὸν²³, ἐνῶ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην περίπτωσιν εἶχε προείπει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ ἠκολούθει, εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν περίπτωσιν τὸ προλέγει; Διότι ἐφοβοῦντο πολὺ καὶ ἐπειδὴ ἦσαν εἰς αὐτὴν τὴν ψυχικὴν κατάστασιν, προλέγει, διὰ νὰ μὴ ταράξῃ αὐτοὺς ἀμέσως. Τί ἀπαντοῦν δὲ οἱ μαθηταί; «Ἦν ἐζήτησαν σε Ἰουδαῖοι λιθάσαι καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;»²⁴. Ἐφοβοῦντο θεοβαίως καὶ δι' Αὐτόν, ἀλλὰ περισσότερο διὰ τοὺς ἑαυτοῦς τῶν· διότι ἀκόμη δὲν εἶχον καταρτισθῇ.

Διὰ τοῦτο καὶ ἐκ φόβου ταραττόμενος ὁ Θωμᾶς λέγει: «Ἄγωμεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀποθάνωμεν»²⁵. διότι ἦτο ἀσθενέστερος καὶ ἀπιστότερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαθητάς.

Ἀλλὰ βλέπε πῶς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς ἐνθαρρύνει δι' ἐκείνων, τὰ ὁποῖα λέγει: «Οὐχὶ δώδεκα ὄρα εἶμι τῆς ἡμέρας;»²⁶. Ἡ τοῦτο λοιπὸν λέγει, ὅτι δηλαδὴ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν συναισθάνεται διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τίποτε πονηρὸν νὰ ἐπραξῆ, δὲν θὰ πάθῃ οὐδὲν κακόν, ἐκεῖνος δέ, ὁ ὁποῖος διαπράττει πονηρὰ ἔργα, θὰ πάθῃ κακόν, (ὥστε ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ φοβούμεθα· διότι δὲν ἐπράξαμεν τίποτε ἀξίον θανάτου), ἢ ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος βλέπει τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου, εὕρσκεται ἐν ἀσφαλείᾳ, πολὺ περισσότερο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶναι μαζί μου, ἐὰν δὲν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ ἐμέ.

Μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀφοῦ ἐνεθάρρυνεν αὐτούς,

22. Ἰωάν. 11, 7.

23. «Τι δῆποτε;», ἐκφρασις χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους: «Καίτοι τί δή ποτ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίζετε... κλη». (Ἀ' Φιλίππ. 38).

24. Ἰωάν. 11, 8.

25. Ἰωάν. 11, 16.

26. Ἰωάν. 11, 9.

προσθέτει και την αναγκαίαν αίτιαν τῆς ἀφίξεως ἐκεῖ, καὶ θέλων νὰ δεῖξῃ ὅτι δὲν πρόκειται νὰ μεταβῶν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλ' εἰς τὴν Βηθανίαν, λέγει: «Λάζαρος ὁ φίλος κεκοίμηται, καὶ πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν»²⁷. δηλαδή, «δὲν ἀπέρχομαι πάλιν, διὰ νὰ συνομιλήσω μὲ τοὺς Ἰουδαίους καὶ νὰ συμπλακῶ μαζί των²⁸, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀφυπνίσω τὸν φίλον μου».

«Λέγουσιν οἱ μαθηταί: Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται»²⁹. Τοῦτο δὲ δὲν τὸ εἶπον ἀσκόπως, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελον νὰ τὸν ἐμποδίσουν νὰ μεταβῇ ἐκεῖ. Λέγουσιν: Λέγεις ὅτι καθεύδει; λοιπὸν δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ μετάθασις ἐκεῖ· καὶ ἕως ὅ «Ἴδιος διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι τὸ φίλος ἡμῶν» διὰ νὰ δεῖξῃ δηλαδή ὡς ἀναγκαίαν τὴν μετάθασιν ἐκεῖ.

8'. Ὅταν λοιπὸν ἦσαν διστακτικώτεροι, τότε λέγει: «Ἀπέθανεν». Κατ' ἀρχὴν μὲν εἶπε τοῦτο, θέλων νὰ παρουσιάσῃ ἑλλειψιν κομπορρημοσύνης, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν κατενόησαν τοῦτο, προσθέτει: «Ἀπέθανε καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς»³⁰. Διατί λοιπὸν «δι' ὑμᾶς» λέγεις; Διότι προεῖπον τοῦτο, ἐνῶ δὲν ἦμην ἐκεῖ, καὶ διότι ὅταν ἀναστήσω τὸν Λάζαρον, δὲν θὰ ὑπάρχῃ καμμία ὁποῖα διὰ τὴν γνησιότητα τοῦ θαύματος.

Βλέπεις πῶς ἀκόμη εἰς ἀτελεστέραν κατάστασιν εὐρίσκοντο οἱ μαθηταί, καὶ δὲν ἐγνώριζον τὴν δύναμιν Αὐτοῦ, ὅπως ἔπρεπε; Τὴν κατάστασιν δὲ αὐτὴν τῆς ἀτελείας τὴν ἐδημιούργουν οἱ φόβοι ἐν τῷ μεταξύ, οἱ ὅποιοι ἐτήρασαν αὐτῶν τὰς ψυχὰς καὶ ἐθορύβουν αὐτάς. Καὶ ὅταν μὲν ἔλεγε: «Κεκοίμηται», λέγει: «Πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν», ὅταν δὲ εἶπεν: «Ἀπέθανεν» δὲν προσέ-

27. Ἰωάν. 11, 11.

28. «Ὅμοσε κωφῶν». Πολεμικὴ ἐκφρασις συνήθης παρὰ Σε-ναφῶντι.

29. Ἰωάν. 11, 12.

30. Ἰωάν. 11, 15.

θεσεν ἀκόμη: «Πορεύομαι ἵνα ἀναστήσω αὐτόν» διότι δὲν ἤθελε διὰ τῶν λόγων νὰ προεῖπῃ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια διὰ τῶν ἔργων ἐπρόκειτο νὰ θεσβαιωθῶν, θέλων νὰ διδάξῃ ἡμᾶς πανταχοῦ τὴν ἀποφυγὴν ματαιοδοξίας καὶ τὸ ὅτι πρέπει νὰ μὴ δίδωμεν ἀπλῶς ὑποσχέσεις.

Ἐὰν δὲ ἔκαμε τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἑκατοντάρχου παρακληθεὶς (διότι εἶπε: «Ἐγὼ ἔλθὼν θεραπεύσω αὐτόν»)³¹, εἶπε τοῦτο, διὰ νὰ δεῖξῃ τὴν πίστιν ἐκείνου. Ἐὰν δὲ κανεὶς λέγῃ: «Ἐκ ποίας αἰτίας οἱ μαθηταὶ ἐνόμισαν ὅτι πρόκειται περὶ ὕπνου, καὶ δὲν κατενόησαν ἐκ τοῦ λόγου τούτου ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ θανάτου (ἐννοῶ δὲ τὸν λόγον «Πορεύομαι ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν», καὶ διότι ἦτο χαρακτηριστικὸν ἀνοησίας, ἐὰν περιέμενον νὰ θαδίσῃ Ἐκεῖνος πέντε καὶ δέκα στάδια, διὰ νὰ ἀφυπνίσῃ αὐτόν), ἐκεῖνο δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐνόμιζον ὅτι πρόκειται περὶ ὑπαινιγμοῦ, ὅπως πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἔλεγε.

Ὅλοι μὲν θεοβίως ἐφοβοῦντο τὴν ἐπιθετικότητα τῶν Ἰουδαίων, περισσώτερον δὲ ἀπὸ ὅλους ὁ Θωμᾶς, διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε: «Ἄγωμεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ»³². Καὶ μερικοὶ μὲν λέγουσιν ὅτι ἐπεθύμει καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἀποθάνῃ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀληθές τοῦτο: ὁ λόγος ἦτο μᾶλλον ἐκδήλωσις δειλίας. Ἀλλὰ δὲν ἐπετιμῆθη· διότι ὁ Κύριος ἠνείχετο ἀκόμη τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ· κατόπιν ἔγινε ἐξ ὧν ἰσχυρότερος καὶ ἀκατάβλητος.

Τὸ ἀξιοθαύμαστον λοιπὸν εἶναι τοῦτο, ὅτι τὸν τόσον ἀσθενῆ πρὸ τοῦ σταυροῦ μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὴν πύλιν του εἰς τὴν ἀνάστασιν, θλέπομεν αὐτόν θερμότερον ὄλων (διότι τόση εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ)· διότι ἐ-

31. Ματθ. 8.

32. Ἰωάν. 11, 16.

κείνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐτόλμα νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Βηθανίαν μετὰ τὸν Χριστόν, αὐτός, ἐνῶ δὲν ἐβλεπε τὸν Χριστόν, σχεδὸν τὴν οἰκουμένην διήλθε, καὶ ἐκινεῖτο ἐν μέσῳ πλήθους αἰμοδιψῶν, οἱ ὁποῖοι ἤθελον αὐτὸν νὰ τὸν θανατώσουν.

Ἐάν δὲ δέκα πέντε στάδια ἀπέειχεν ἡ Βηθανία, ἀπόστασις ἡ ὅποια ἰσοδυναμεῖ μετὰ δύο μίλια³³, πῶς ὁ Λαζαρος ἦτο ἤδη ἀπὸ τεσσάρων ἡμερῶν νεκρός; Ἐμείνει δύο ἡμέρας καὶ πρὸ τῶν δύο τούτων ἡμερῶν ἦλθε κάποιος νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς Αὐτὸν τὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ Λαζάρου, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ ἀπέθανεν, ἔπειτα ἐφθασε τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ ἀνέμεινε νὰ κληθῆ, καὶ δὲν ἦλθε μόνος³⁴, διὰ νὰ μὴ σχηματίσῃ κανεὶς ὑποψίαν διὰ τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως. Καὶ δὲν ἦλθον αὐτοπροσώπως, αἱ ἀγαπώμεναι ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου, ἀλλὰ ἄλλοι ἄνθρωποι στέλλοντο πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

*Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ὡς ἀπὸ σταδίων δέκα πέντε³⁵. Ἐκ τούτου δεῖκνυται ὅτι ἦτο εὐλογον πολλοὶ νὰ παρευρίσκοντο ἀπὸ τὸ Ἱεροσόλυμα. Ἀμέσως λοιπὸν προσέθεσεν ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι ἦσαν πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι παρηγόρουν αὐτάς³⁶. Πῶς παρηγόρουν αὐτάς, αἱ ὁποῖαι ἠγαπῶντο ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἂν καὶ εἶχον συμφωνήσῃ, ἐὰν κανεὶς ὁμολογήσῃ τὸν Χριστόν, νὰ ἀποκλεισθῆ ἐκ τῆς συναγωγῆς; ἢ ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς συμφωνίας, ἢ ἐπειδὴ ἐσέβοντο αὐτάς ὡς εὐγενεστέρας,

33. Πρόκειται περὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ μιλίου (MILIARIUM), τὸ ὅποιον ἦτο ἰσοδύναμον πρὸς 1000 βήματα (MILLE PASSUS, περίπου 1472,5 μέτρα).

34. «αὐτεπάγγελτος» = μόνος, αὐθόρμητος. Λέξει χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τοῦ Ἰσοκράτους: «Ὅστις ἄριστα κρίσει τοὺς φίλους, ἐὰν μὴ προαιένης τὰς παρ' ἐκείνων βλάβαις, ἀλλ' αὐτεπάγγελτος αὐταῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῆς» (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόν. 25).

35. Ἰωάν. 11, 18.

36. Ἰωάν. 11, 18.

ἢ παρευρίσκοντο ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν κακοὶ πολλοὶ θεθαίως καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν. Αὐτὰ δὲ λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, θέλων νὰ θεβαιώσῃ ὅτι ὁ Λαζαρος ἀπέθανεν.

Ἄλλὰ διατί λοιπὸν ἡ Μάρθα δὲν παραλαμβάνει τὴν ἀδελφὴν τῆς, ὅταν ἔρχεται πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἰησοῦ; Θέλει κατ' ἴδιαν νὰ συναντήσῃ Αὐτόν, καὶ νὰ ἀναγγεῖλῃ τὸ γεγονός. Ὅταν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἔδωκεν εἰς αὐτὴν καλὰς ἐλπίδας, τότε μεταβαίνει καὶ καλεῖ τὴν Μαρίαν, καὶ συνήνητησεν αὐτόν, ἐνῶ τὸ πένθος ἀκόμη ἦτο εἰς τὸ ἀποκορύφωμά του. Βλέπεις, πῶς ἦτο θερμὴ ἢ ἀγάπη; Αὐτὴ εἶναι περὶ τῆς ὁποίας ἔλεγε: «Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο»³⁷.

Πῶς λοιπὸν, θὰ ἔλεγέ τις, ἡ Μάρθα τώρα φαίνεται θερμότερα; Δὲν ἦτο θερμότερα, ἀλλὰ φαίνεται θερμότερα, ἐπειδὴ ἡ ἀδελφὴ τῆς ἀκόμη δὲν εἶχε μάθει περὶ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἰησοῦ· διότι ἡ Μάρθα ἦτο ἀσθενεστέρα καθ' ὅσον μάλιστα, ἐνῶ τόσα ἤκουσε περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀκόμη λέγει λόγους γηίνων φρονημάτων: «Ἦδη ἔζει τεταρταίως γὰρ ἔστιν»³⁸. Ἐκεῖνη δὲ (ἡ Μαρία), ἂν καὶ τίποτε δὲν ἤκουσε, δὲν εἶπεν τοιοῦτον λόγον, ἀλλὰ ἀμέσως ἀφοῦ ἐπίστευσε, λέγει: «Κύριε, εἰ ἦς ὦδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἀπέθανεν»³⁹.

γ'. Βλέπετε πόση εἶναι ἡ ἐγκαρτέρησις τῶν γυναικῶν, ἂν καὶ ἡ νοσοτροπία τῶν ἀκόμη εἶναι ἀσθενής; Διότι ὅταν εἶδον τὸν Χριστόν, δὲν ἔκοποῦν ἀμέσως εἰς θρήνους, οὔτε εἰς ὄδυρμούς, οὔτε εἰς ὀλολυγμούς, (πρᾶγμα τὸ ὅποιον πάσχομεν ἡμεῖς, ὅταν ἴδωμεν κάποιους γνωρίμους νὰ μᾶς ἐπισκέπτωνται ἐν ὥρᾳ πένθους), ἀλλὰ ἀμέσως θαυμάζουσι τὸν διδάσκαλον.

37. Λουκ. 10, 42.

38. Ἰωάν. 11, 38.

39. Ἰωάν. 11, 31.

Ἐπίστευον θεσβαίως καὶ αἱ δύο εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλ' ὄχι ὅπως ἔπρεπε· διότι ἀκόμη δὲν ἐγνώριζον καλῶς, οὔτε ὅτι ἦτο Θεός, οὔτε ὅτι μὲ ἰδικήν του δύνανται καὶ ἰδικόν Του κύρος ἐπιτελεῖ αὐτὰ (τὰ θαύματα)· ταῦτα δὲ ἀμφοτέρω ἐδίδαξεν εἰς αὐτάς.

Ὅτι δὲ δὲν ἐγνώριζον αὐτά, καθίσταται φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι εἶπον: «Εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός ἡμῶν»⁴⁰, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι προσέθεσαν: «Ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεόν, ἑώρασει σοι»⁴¹, ὡς νὰ ἀμίλουν περὶ ἐνὸς ἀνθρώπου ἐναρέτου καὶ χαίροντος ἀγαθῆς φήμης.

Παρατήρει δὲ καὶ τί λέγει ὁ Χριστός: «Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου»⁴². Ἐκεῖνος ὁ λόγος κατ' ἀρχὴν ἀνατρέπει τὸ «ὄσα ἂν αἰτήσῃ»⁴³· διότι δὲν εἶπεν: «Αἰτῶ» ἀλλὰ τί εἶπεν; «Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου»⁴⁴.

Τὸ νὰ εἴπῃ μὲν: «ὦ γυναῖκα, ἀκόμη τὰ γήϊνα βλέπεις; δὲν ἔχω ἀνάγκην ἄλλης βοήθειας, ἀλλὰ ὅλα ἀπ' ἐαυτοῦ τὰ ἐπιτελῶ» θὰ ἦτο πολὺ κουραστικόν, καὶ θὰ προσέθετε τὴν γυναῖκα, τῶρα δὲ, ἀφοῦ εἶπεν: «Ἀναστήσεται», ἀναγκαιῶς κατέστησε τὸν λόγον μέτριον, καὶ διὰ τῶν μετὰ ταῦτα λόγων ἔκαμε ὑπαινιγμὸν περὶ ἐκεῖνων, τὰ ὅποια ἀνέφερα προηγουμένως· διότι ὅταν ἡ Μάρθα εἶπεν: «Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἑσχάτῃ ἡμέρᾳ»⁴⁵, θέλων νὰ δεῖξῃ σαφέστερον τὸ κύρος Αὐτοῦ, λέγει: «Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ»⁴⁶, δεικνύων ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην ἄλλου βοήθου, ἐφ' ὅσον θεσβαίως Αὐτὸς εἶναι ἡ ζωὴ. Ἐάν δὲ ἔχῃ ἀνάγκην ἄλλου, πῶς εἶναι δυνατόν ὁ ἴδιος νὰ εἶναι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ;

40. Ἰωάν. 11, 21. (ἡ 31).

41. Ἰωάν. 11, 22. —

42. Ἰωάν. 11, 23.

43. Ἰωάν. 11, 22.

44. Ἰωάν. 11, 23.

45. Ἰωάν. 11, 24.

46. Ἰωάν. 11, 25.

Ἀλλὰ δὲν εἶπε τοῦτο κατὰ τοιοῦτον φανερόν τρόπον, ἀλλὰ ὑπαινιγμὸν ἔκαμε περὶ αὐτοῦ. Ὅταν δὲ πάλιν ἡ Μάρθα εἶπε: «Ὅσα ἂν αἰτήσῃ»⁴⁷, Ἐκεῖνος πάλιν λέγει: «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται»⁴⁸, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι Αὐτὸς εἶναι ὁ χορηγὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀπὸ Αὐτὸν πρέπει νὰ ζητήσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλει.

Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα»⁴⁹. Βλέπε πῶς ὕψωνει τὴν διάνοιαν αὐτῆς· διότι δὲν ἐζητεῖτο τοῦτο μόνον, δηλαδὴ νὰ ἀναστήσῃ τὸν Λάζαρον, ἀλλὰ ἔπρεπε καὶ αὕτη καὶ οἱ παρευρισκόμενοι μετ' αὐτῆς νὰ μάθουν τὴν ἀνάστασιν. Διὰ τοῦτο πρὸ τῆς ἀναστάσεως διδάσκει διὰ τῶν λόγων.

Ἐάν δὲ Αὐτὸς εἶναι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ, δὲν περιορίζεται τοπικῶς, ἀλλὰ πανταχοῦ παρευρισκόμενος γνωρίζει νὰ θεραπεύῃ.

Ἐάν μὲν λοιπὸν ἔλεγον ὅπως ὁ ἑκατόνταρχος: «Εἰπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου»⁵⁰, θὰ ἔπραττε τοῦτο, ἐπειδὴ δὲ ἐκάλεσαν Αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν των, καὶ ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἔλθῃ, κάμνει συγκατάθεσιν διὰ τοῦτον τὸν λόγον, διὰ νὰ ἐξαγάγῃ αὐτάς ἐκ τῆς ταπεινῆς ιδέας, τὴν ὅποιαν ἐπέσβευσεν περὶ Αὐτοῦ, καὶ μεταβαίνει τοπικῶς. Ὅμως ἐνῶς δεικνύει συγκατάθεσιν, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀκόμη ἀποδεικνύει ὅτι καὶ ἀπὸν δύναται νὰ θεραπεύσῃ διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ θρασυδύνει· διότι δὲν θὰ ἐφάνετο ἡ χάρις ὅτι ἐδόθη ἀμέσως, ἐάν δὲν προεχώρει καὶ ἡ δυσωδία τοῦ θανάτου.

Καὶ πῶς ἐγνώριζεν ἡ γυνὴ τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν; Ἦκουσε τὸν Χριστόν νὰ λέγῃ πολλά περὶ ἁ-

47. Ἰωάν. 11, 22.

48. Ἰωάν. 11, 26.

49. Ἰωάν. 11, 26.

50. Ματθ. 8, 8.

ναστάσεως, ἀλλ' ὅμως ἐκείνη τώρα ἐπεθύμει νὰ τὴν αὐτὴν καὶ θλέπε πὺς ἀκόμη στρέφεται εἰς τὰ γήινα· διότι ὅταν ἤκουσεν ὅτι ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή.⁵¹ οὕτε τότε εἶπει: Ἐγὼ ἀνάστησον αὐτόν, ἀλλὰ τί εἶπε: -Πιστεύω ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.⁵² Τί εἶπε λοιπὸν ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτήν: -Πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἀν ἀποθάνῃ, ζήσεται.⁵³ ἐννοῶν τοῦτον τὸν θάνατον (τὸν σωματικόν), καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ οὐ μὴ ἀποθάνῃ.⁵⁴ δεικνύων τὸν θάνατον ἐκεῖνον (τὸν πνευματικόν).

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀνάστασις, μὴ θαυμάσῃς, ἂν καὶ ἀπέθανε πλέον, ἀλλὰ πίστευε· διότι δὲν εἶναι τοῦτο θάνατος. Κατ' ἀρχὴν παρηγόρησεν αὐτὴν εἰς αὐτό, τὸ ὅποιον εἶχε συμῆ, καὶ ἐλπίδας ἔδωκε, καὶ μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ ὅτι ἀνάστησεται, καὶ μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ: Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις· καὶ ὅτι, ὅταν ἀναστήθῃ, καὶ ἂν πάλιν ἀποθάνῃ, τίποτε δὲν θά πάθῃ.

Ὡστε δὲν πρέπει νὰ φρίττωμεν πρὸ τοῦ θανάτου τούτου (τοῦ σωματικοῦ). Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὅποιον ἐννοεῖ, εἶναι τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ -οὔτε οὗτος τέθνηκεν, οὔτε ὁ μείς τεθνήξεσθε.

«Πιστεύετε τοῦτο; Λέγει ἐκείνη· Πιστεύω ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος»⁵⁵. Μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ γύναιον δὲν κατενόησε τὸ λεχθέν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ⁵⁶. Ἀλλὰ ὅτι τοῦτο κατὰ σπουδαῖον ἦτο τὸ ἐγνώρισεν, δὲν συνέλαθεν ὅμως τὸ ἅλον νόημα. Ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν ἐκεῖνο ἐκέρδισε δηλαδὴ νὰ καταπάσῃ τὸ πένθος· διότι ἦτο τοιαύτη ἡ δύναμις τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνη προέλαθε

51 Ἰωαν. 11, 25.

52 Ἰωαν. 11, 27.

53 Ἰωαν. 11, 28.

54 Ἰωαν. 11, 28.

55 Ἰωαν. 11, 28-27.

56 Δηλαδὴ τὴν ἐρώτησίν· Πιστεύεις ταῦτα; Ἰωαν. 11, 28.

καὶ αὐτὴ ἠκολούθησεν· διότι ἡ εὐνοϊκὴ διάθεσις ἀπέναντι τοῦ διδασκάλου δὲν ἐπέτρεπε νὰ δοκιμάζουσι τὰ δυσάρεστα αἰσθήματα, τὰ σχετικὰ μὲ τὸ σῶμα, εἰς μέγαν βαθμόν. Ὡστε μαζί μετὰ τὴν θείαν χάριν καὶ ἡ διάνοια τῶν γυναικῶν ἦτο καρτερικὴ.

δ'. Ἀλλὰ τώρα μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν καὶ τοῦτο τὸ νόσημα τῶν γυναικῶν ἐπικρατεῖ· δηλαδὴ κάμνουν ἐπιδειξιν εἰς τοὺς θρήνους καὶ εἰς τοὺς οὐδουμούς, ἀποκαλύπτουσαι τοὺς θραχίλους, ἀποσπῶσαι τὰς τρίχας, δημιουργοῦσαι ἀμυχὰς εἰς τὰ πρόσωπα. Καὶ τοῦτο πράττουσι, ἀλλὰ μὲν λόγῳ πένθους, ἀλλὰ διὰ λόγους ἐπιδειξέως καὶ συναγωνισμοῦ, ἀλλὰ διὰ ἕνεκα ἀσωτίας· καὶ γυμνῶνουν τοὺς θραχίλους, ἐνώπιον καὶ τῶν ἀνδρῶν.

Τι πράττεις, ὦ γυναῖκα; γυμνῶνεις τὸν ἑαυτόν σου κατὰ τρόπον ἀπρεπῆ, εἶπέ μου, ἐν μέσῳ τῆς ἀγορᾶς, ἐνῶ εἶσαι μέλος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐνῶ οἱ ἄνδρες εἶναι παρόντες εἰς τὴν ἀγοράν; καὶ ἀποσπᾶς τὰς τρίχας καὶ σχίζεις τὴν ἐνδυμασίαν, καὶ θρηνεῖς πολὺ, καὶ δημιουργεῖς πέριξ σοῦ συγκέντρωσιν, καὶ ἀναπαριστᾶς εἰκόνα μαινάδων⁵⁷ γυναικῶν, καὶ δὲν νομίζεις ὅτι ἀντιτίθεσαι εἰς τὸν Θεόν;

Αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ πόσης μανίας χαρακτηριστικαὶ εἶναι; ἀρὰ γε δὲν θά γελάσουν οἱ Ἑθνικοί; ἀρὰ γε δὲν θά νομίσουν ὅτι τὰ τῆς θρησκείας ἀποτελοῦν μύθους; Διότι θά εἴπουν: «Δὲν ὑπάρχει ἀνάστασις, ἀλλὰ τὰ τῆς θρησκείας τῶν Χριστιανῶν ἀποτελοῦν ἐμπαιγμόν, ἀπάτην, καὶ ψευδὲς κατασκευάσματ'⁵⁸· διότι αἱ γυναῖκες αὐτῶν θρηνοῦν ὡς νὰ μὴ ὑπάρχη τίποτε με-

57. Ἱερεῖαι τοῦ Διονύσου, τελοῦσαι τὰ τῆς λατρείας αὐτοῦ κατὰ τὸν ὄρον ὀργιαστικόν.

58. -Χάσις τὰ τῶν Χριστιανῶν, ὑπάτη, καὶ συσκευή· Κλέμης τὸν ὄρημα.

τά τὴν ζωὴν ταύτην δὲν προσέχουν εἰς τοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι εἶναι χαραγμένοι εἰς τὰ θεῖα αὐτῶν. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ διδάγματα εἶναι ἐπινοήσεις, καὶ τὸ ἀποδεικνύουν αἱ ἴδια· διότι ἐὰν ἐπίστευον ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε, δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ εἰς καλύτεραν ζωὴν μετέβη, δὲν θά ἐθήρουν αὐτὸν ὡς μὴ ὑπάρχοντα πλέον, δὲν θά ἐκόπτοντο τόσον, δὲν θά ἀφήνουν τοιαύτας φωνάς, ἀποτελοῦσας ἐκδηλώσεις ἀπιστίας: «Δὲν θά σέ ἴδω πλέον, δὲν θά σέ λάθω πλέον ὅπου!» Μῦθον ἀποτελοῦν τὰ διδάγματα αὐτῶν. Ἐὰν δὲ τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν ἀγαθῶν τόσον ἀμφισβητεῖται, πολὺ περισσότερον καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐκ μέρους αὐτῶν σεβαστά.

Οἱ Ἐθνικοὶ δὲν ἐκθλούνονται τόσον πολὺ ἔξ αὐτῶν πολλοὶ ἐδειξαν ἐγκατέρησιν. Μία ἐθνική, δταν ἤκουσε περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅτι ἔπεσεν εἰς τὸν πόλεμον, ἀμέσως ἠρώτησεν: «Αἱ δὲ ὑπαθέσεις τῆς πόλεως εἰς ποῖαν κατάστασιν εὐρίσκονται;» καὶ ἄλλος φιλόσοφος ἐστεφανωμένος, δταν ἤκουσεν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἔπεσεν ὑπὲρ πατρίδος, ἀφαιρέσας τὸν στέφανον καὶ ἐρωτήσας, ποῖος ἐκ τῶν δύο, δταν ἔμαθε, ποῖος ἦτο ὁ πεσών, ἀμέσως πάλιν ἔθεσε τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ.⁵⁹

Πολλοὶ δὲ καὶ υἱοὶ καὶ θυγατέρες παρεδόθησαν εἰς σφαγὴν, τιμῶντες θεότητος. Αἱ δὲ γυναῖκες τῶν Λακωνῶν καὶ προτρέπουσιν τοὺς υἱούς, ἢ νὰ διασώσουν τὴν ἀσπίδα ἐκ τοῦ πολέμου, ἢ νὰ μεταφερθοῦν ἐπ' αὐτῆς νεκροί.⁶⁰

Διὰ τοὺς λόγους τούτους, αἰσχύνομαι διότι οἱ Ἐθνικοὶ εἶναι τόσον κερτερικοί, ἡμεῖς δὲ κἀννομεν α-

59. Πιθανὸν νὰ ἐνοηθῇ τὴν περιπτώσιν τοῦ Σενοφάνους μετὰ τὸν υἱὸν τοῦ, ὁ ὅποιος ἔπεσεν εἰς μάχην τῶν δὲ θνήσκοντων ὁ πατήρ ἔληξε δοσφορήσῃ καθ' ἣν ὡρον ἐθυσίασεν.
60 ἢ τῶν ἢ τῶν τῶν.

σχημίας. Ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι τίποτε δὲν γνωρίζουν περὶ ἀναστάσεως κἀννομεν τὰς πράξεις ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν, ἐκεῖνοι δὲ, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν, τὰς πράξεις ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι ἀγνοοῦν.

Πολλοὶ καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δὲν κἀννομεν διὰ τὸν Θεόν, τοῦτο τὸ πράττουσιν ἐντροπέμενοι τοὺς ἀνθρώπους· δηλαδὴ αἱ εὐπωρότεροι τῶν γυναικῶν δὲν ἀποσποῦν τὰς τρίχας, δὲν γυμνῶνουν τοὺς θραχίονας· αὐτὸ δὲ ἐπίσης εἶναι ἄξιον μιγίστης κατηγορίας ὅχι ἐπειδὴ δὲν γυμνῶνουν τοὺς θραχίονας, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν πράττουσιν τοῦτο ἔξ εὐλαθείας, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ φανοῦν ὅτι καταισχύουσι τὸν ἑαυτῶν τῶν.

Ἐπειτα⁶¹ ἡ ἐντροπή καταδικᾶται τὸ πένθος, ὁ δὲ φόθος τοῦ Θεοῦ δὲν τὸ καταδικᾶται· καὶ πῶς δὲν εἶναι αὐτὰ ἄξια τῆς μεγίστης κατηγορίας; Ἐπρεπε ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον πράττουσιν αἱ πλούσιαι διὰ τὸν πλοῦτον, αἱ πενόμεναι νὰ τὸ πράττουσιν διὰ τὸν φόθον τοῦ Θεοῦ. Τώρα δὲ τελείως τὰ ἀντίθετα συμβαίνουσι, καὶ ἐκεῖναι ἔξ ἀλαζονείας δεικνύουσι καρτερίαν, καὶ αὐταὶ ἐκ μικροψυχίας κἀννομεν ἀσχημίας.

Τὴ χειρότερον ὑπάρχει ἀπὸ αὐτῆν τὴν ἀνωμαλίαν; Ὅλα τὰ πράττομεν διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὰ ἐγκόσμια. Καὶ λέγανται λόγοι πλήρεις παραφροσύνης καὶ ἀξιοὶ πολλοῦ γέλωτος.

Καὶ ὁ μὲν Κύριος λέγει: «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες»,⁶² ἐννοῶν τοὺς πενθοῦντας διὰ τὰ ἁμαρτήματα

61 Τὸ «εἶτα» ἐν ὀργῇ ἐπιτήδεωσι ἐπὶ ἑνὸς σοβαροῦ ζητήματος κερτῆται παρὰ Δημοσθένει. Ἀς ἀντιπροβάλλωμεν τὰ δύο χωρία.
Χρυσόστομος: «Εἶτα οἷός μὲν πένθους κρατεῖ, ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ φόθος οὐ κρατεῖ».
Δημοσθένης: «Εἶτ' οὐκ αἰσχυνεσθε, εἰ μὴδ' ἂ πάθει» ἄν, ἢ θύναται ἐκεῖνος, ταῦτα ποιῆσαι καιρὸν ἔχοντες οὐ τολμήσατε. (Ὀλίθ. 24).
62 Ματθ. 5, 4

καί κανείς δεν πενθεῖ σύμφωνα μέ αὐτό τὸ πένθος, οὔτε φροντίζει διὰ τὴν ψυχὴν, ἢ ὅποια ἔχει χαθῆ, σύμφωνα δέ μέ τοῦτο τὸ πένθος δέν διετάχθημεν νά πενθοῦμεν καί πενθοῦμεν.

Τί λοιπόν; (δύναται νά εἶπη τις) ὅταν εἶναι κανεῖς ἄνθρωπος, εἶναι δυνατόν νά μή δακρῶσῃ; Οὔτε ἐγὼ ἐμποδίζω τοῦτο, ἀλλά ἐμποδίζω τὸ νά κόπτεται κανεῖς, τὸ νά πράττῃ τοῦτο πέραν τοῦ μέτρου. Δέν εἶμαι θηριώδης, οὔτε σκληρός· γνωρίζω ὅτι ἡ φύσις κάμπτεται καί ζητεῖ τὴν σχέσιν καί τὴν συνανακωφὴν τὴν καθημερινήν. Δέν εἶναι δυνατόν νά μή λυπητῆ κανεῖς. Τοῦτο καί ὁ Χριστός τὸ ἔδειξε· δηλαδή ἐδάκρυσεν ἐπὶ τοῦ Λαζάρου· τοῦτο καί σὺ νά πράξεις· νά δακρῶσῃς ἀλλὰ ἡσυχῶς, καί εὐπρεπῶς καί μέ φόβον Θεοῦ. Ἄν δακρῶσῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τὸ πράττεις ὅχι ὡς μὴ πιστεύων εἰς τὴν Ἀνάστασιν ἀλλὰ ὡς μὴ ἀνεχόμενος τὸν χωρισμόν.

Ἔ'. Διότι καί διὰ τοὺς ἀποδημοῦντας καί διὰ τοὺς ἀναχωροῦντας δακρῶμεν, ἀλλὰ δέν πράττομεν τοῦτο, ὡς ἀπελπίζομενοι· τοιοῦτοτρόπως καί σὺ νά δακρῶσῃς προπέμπων τὸν θανόντα, ὡς νά προπέμπῃς ἕνα ἀποδημόντα.

Αὐτὰ δέν τὰ λέγω, ὀρίζων σχετικὸν νόμον, ἀλλὰ προσαρμόζων τὸ ζήτημα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν. Διότι ἔάν μὲν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν ἦτο ἁμαρτωλός, καί εἰς πολλὰ ζητήματα εἶχεν ἔλθει εἰς ἀντίθεσιν μέ τὸν Θεόν, πρέπει νά δακρῶσῃ κανεῖς, μᾶλλον δέ οὔτε νά δακρῶσῃ μόνον (διότι δέν παρέχει αὐτὸ οὔδεμίαν ὠφέλειαν εἰς ἐκεῖνον), ἀλλὰ νά πράττῃ κανεῖς αὐτὰ, τὰ ὅποια δύνανται νά δημιουργήσουν εἰς αὐτὸν μίαν ἀνακούφισιν, δηλαδή ἔλεημοσύνας καί προσφοράς (πρέπει δέ καί δι' αὐτὸ νά χαίρῃ κανεῖς, ὅτι διεκόπη δι' αὐτὸν ὁ δρόμος τῆς κακίας), ἔάν δέ ὁ ἀποθανὼν εἶναι δίκαιος, νά ἀγαλλώμεθα ἐπὶ πλεον, ὅτι ἐκεῖνος εὐ-

μαρκεται ἐν ἀσφαλείᾳ, καί ἔχει ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τῆν ἀβεβαιότητα τοῦ μέλλοντος· ἂν μὲν εἶναι νέος, διότι ταχέως ἀπηλλάγη τῶν κακῶν τοῦ παρόντος κόσμου, ἂν δὲ εἶναι γέρον, διότι ἐκείνα τὸ ὅποσον θεωρεῖται ὅτι εἶναι πονητόν, τοῦτο ἀφοῦ ἔλαθε κατὰ κόρον ἀπῆλθε.

Σὺ δέ παραλείπουσα τὰς σκέψεις αὐτάς, προτρέψεις τὰς θεραπειάδας νά κατακόπτονται μέ τὴν ἰδέαν ὅτι τιμᾶς τὸν ἀπελθόντα, ἤθην, πράγμα τὸ ὅποσον ἀποτέλει μεγίστην ἀπρέπειαν· διότι ἡ τιμὴ διὰ τοῖ ἀποθανόντα δέν εἶναι θρήνοι καί ὀμωγαί, ἀλλὰ ὕμνοι, καί ψαλμοὶ καί ὁσῖος ἄριστος· διότι ἐκεῖνος μὲν ὅταν ἀπέλθῃ, θά ἀπέλθῃ μετὰ ἀγγέλων, καί ἂν ἀκόμη κανεῖς δέν παρευρεθῆ πλησίον τοῦ λειψανοῦ, ὁ δέ διεφθαρμένος, καί ἂν εἴη ἡ πόλις προπέμπῃ αὐτόν, τίποτε δέν θά ὠφειληθῆ.

Θέλεις νά τιμήσῃς τὸν ἀπελθόντα; καί ἄλλον τρόπον νά τὸν τιμήσῃς, μέ το νά κάμῃς ἔλεημοσύνας, ἐσπεργασίας, λειτουργίας. Ποῖον τὸ ὄφελος ἐκ τῶν πολλῶν ὀδυρμῶν; Ἐγὼ δέ ἤκουσα, καί ἄλλο δυσόρεστον, ὅτι δηλαδή πολλοί καί ἐραστάς προσελκύνουν διὰ τῶν θρήνων, προσπαθοῦσαι νά δημιουργήσουν διὰ τῆς θερμότητος τῶν κοπιῶν φήμην διὰ τὸν ἐαυτὸν τὸν συζυγικῆς ἀγάπης. Ὅποια διαβολικὴ ἐπιπόνησις! Ὅποια σατανικὴ ἐφεύρεσις! μέχρι πότε -θα ἡμεθα γῆ καί τέφρα, μέχρι πότε θά ἡμεθα αἷμα καί σάρκες; Ἄς στρέψωμεν τὸ βλέμμα πρὸς τοὺς οὐρανοὺς, ἄς λάβωμεν ἰδέαν τῶν πνευματικῶν. Πῶς θά δυνηθῶμεν νά ἐπιτιμήσωμεν τοὺς ἔθνικοὺς; πῶς θά δυνηθῶμεν νά παρηγορήσωμεν αὐτούς, ὅταν πράττωμεν τοιαῦτα; πῶς θά συνομιλήσωμεν μέ αὐτούς περὶ ἀναστάσεως; πῶς περὶ τῆς ἄλλης χριστιανικῆς διδασκαλίας; πῶς οἱ ἴδιοι θά ζήσωμεν ἀνεο φόβου;

Δέν γνωρίζεις ὅτι ἐκ τῆς λύπης προέρχεται θάνατος; διότι, ἐνῶ σκοτίζει τὴν διακριτικὴν ἰκανότητα τῆς

ψυχῆς, ὄχι μόνον δὲν ἀφήνει νὰ ἴδωμεν τίποτε ἀπὸ τὰ πρέποντα, ἀλλὰ προκαλεῖ καὶ μεγάλην θλάσθην⁶².

Κατ' ἐκείνον μὲν τὸν τρόπον⁶³ λοιπὸν καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀντιθέμεθα, καὶ οὔτε τοὺς ἑαυτοὺς μας, οὔτε τὸν ἀπελθόντα ὠφελοῦμεν, κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον⁶⁴ καὶ εἰς τὸν Θεὸν γινόμεθα ἀρεστοί, καὶ ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων ἀποκτῶμεν καλὴν φήμην⁶⁵ διότι ἐάν δὲν καταπέσωμεν καὶ οἱ ἴδιοι, ταχέως ἀφαιρεῖ καὶ τὰ ὑπολείμματα τῆς θλίψεως, ἐάν δὲ ἀγανακτῶμεν, μᾶς ἀφήνει εἰς τὴν διάθεσιν τῆς λύτης.

Ἐάν εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν, δὲν θά θλιδῶμεθα.

Καὶ πῶς δύναται νὰ μὴ λυπῆται, θά εἴπῃ τις, στὰν ἀπολέσῃ υἱὸν ἢ θυγατέρα ἢ γυναῖκα; δὲν λέγω νὰ μὴ λυπώμεθα ἀλλὰ νὰ μὴ πράττωμεν μὲ ὑπερβολὴν τοῦτο⁶⁶· διότι, ἐάν σκεφθῶμεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀφήρεσε τὸν ἀπελθόντα, ὅτι εἶχομεν θνητὸν ἄνδρα καὶ υἱόν, ταχέως θά παρηγορηθῶμεν⁶⁷ διότι τὸ νὰ ἀγανακτῆ κανεὶς εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ζητοῦν κάτι ἀνώτερον τῆς φύσεως⁶⁸.

Ἄνθρωπος ἐγεννήθη καὶ θνητός, διατὶ λοιπὸν πονεῖς, ἐπειδὴ συνέθη αὐτὸ πού ὑπόκειται εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως; Μήπως πονεῖς, ἐπειδὴ τρέφεσαι τρώγων; μὴ ζητεῖς νὰ ζῆς ἄνευ τούτου τοῦ τρόπου; Τὸ αὐτὸ νὰ πράττης καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου, καὶ νὰ μὴ ζητῆς κατ' ἀρχὴν ἀθανασίαν, ἐφ' ὅσον ἐγεννήθης θνητός⁶⁹. Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τοῦτο ὠρίσθη.

62ο. Πρὸλ. τὸ τοῦ Μενάνδρου «Λύπη γὰρ ἀνθρώποισι τίεται νοσόν».

63. Δηλοδὴ τὸ ὑπερμέτρως θρηγεῖν

64. Δηλοδὴ τὸν ὑποδεχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἱεράρχου.

65. Πρὸλ. τὰ τῶν αρχαίων: «Μηδὲν ὄγον» καὶ «Παν μέτρον ἀριστον».

66. Ο Μενάνδρος λέγει: «Ζῶμεν ἀλαγίστως προσδοκούντες μὴ θανεῖν».

68α. Λυαίου Ἐπιτάφιος

Νὰ μὴ λυπῆσαι λοιπὸν, οὔτε νὰ κατακόπτεσαι, ἀλλὰ νὰ ὑπομένῃς⁶⁷ ἐκείνα, τὰ ὅποια εἰς ἄλους ἔχουν ὀρισθῆ, νὰ λυπῆσαι δὲ διὰ τὰ ἀμαρτήματα· διότι τοῦτο εἶναι ὠραῖον πένθος, τοῦτο εἶναι σπουδαιότατη φιλοσοφία.

Λοιπὸν κατὰ τοῦτο τὸ πένθος νὰ πενθῶμεν συνεχῶς, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἐκεῖ χαρὰν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἄμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ε Γ' (63)

(Ἰωάν. ια', 30-40)

«Ὅσπου δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κόμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῇ τόπῳ, ἔκει ἀπήνησαν αὐτῷ ἡ Μάρθα. (Ὡ δὲ Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς, κλπ.)

α'. Μέγα ἀγαθὸν εἶναι ἡ φιλοσοφία. (Ἐννοῶ δὲ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἰδικὴν μας)· διότι τὰ φιλοσοφήματα τῶν Ἑθνικῶν, λόγοι καὶ μῦθοι μόνον εἶναι καὶ οὔτε αὐτοὶ οἱ μῦθοι ἔχουν τίποτε τὸ φιλοσοφικόν· διότι ἅλα τὰ ἐκ μέρους ἐκείνων γίνονται διὰ δόξαν).

Μέγα λοιπὸν ἀγαθὸν εἶναι ἡ φιλοσοφία², καὶ τὰς ἀμοιβὰς ἀπὸ τὴν ἐδῶ ζωὴν τὰς δίδει εἰς ἡμᾶς· διότι καὶ

67. «Στέργε τὰ κοινὰ σοὶ νοσηθηθέντα». Πρὸλ. τὸ τοῦ Ἰσοκράτους: «στέργε μὲν τὰ παρόντα...» (Πρὸς Δημόν. 28). — Ἐν σκέσει πρὸς τὸ περιεχόμενον πρὸλ. τὸ τοῦ Μενάνδρου «Ἐνεγκε: λύπη καὶ θλάσθην ἐρωμένους». «Στερρωσ φέρειν χρεὶ τὰς συμφορὰς τῶν εὐγενῆ».

1. Ἰωάν. 11. 30-31

2. Ἡ λέξις «φιλοσοφία» εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου σημαίνει κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν «ὑπομονήν» ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ἡ λέξις «στοικιάντις».

ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καταφρονεῖ τὰ χρήματα, ἤδη ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν συναποκομίζει τὴν ὠφέλειαν, ἀπαλλασσόμενος ἀπὸ περιττῶς καὶ ἀνοήτους φροντίδας, καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καταποτεῖ τὴν δόξαν, ἀπὸ αὐτὴν ἤδη τὴν ζωὴν λαμβάνει τὸν μισθόν, δεδομένου ὅτι δὲν εἶναι δούλος οὐδενός, ἀλλὰ ἐλεύθερος ὡς πρὸς τὴν πραγματικὴν ἐλευθερίαν³. ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμῇ τὰ ἐπουράνια, ἀπὸ ἐδῶ λαμβάνει τὸ ἀντάλλαγμα, ἐπειδὴ νομίζει ὅτι τὰ παρόντα δὲν εἶναι τίποτε, καὶ κατανακῶ ἐκκόλως ὅλην τὴν λύπην.

Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἡ γυνὴ αὐτῆ· ἡ ὁμοία, ἐφ' ὅσον ἐφιλοσόφει, ἔλαθε ἀπὸ ἐδῶ τῆς ἀμοιβῆς, διότι ἐνῶ ὅλοι ἐκάθητο πλησίον τῆς, καθ' ὅν χρόνον ἐπέμβει καὶ ἐκόπητο, δὲν ἀνέμεν νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτὴν ὁ Διδάσκαλος, οὔτε ἐτήρησεν τὸ σέβωμα, οὔτε κατενικήθη ὑπὸ τοῦ πένθους· διότι μαζὶ μὲ τὴν ἄλλην ἀθλιότητα αἱ πένθοσαι ἔχουν καὶ αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν, ἐπειδὴ θέλουσι νὰ τιμηθοῦν ἐκ μέρους τῶν παρεορισκομένων. Ἀλλὰ τίποτε ἐκ τούτων δὲν ἔκαμιν ἡ Μαρία, ἀλλὰ, εὐθὺς ὡς ἤκουσεν, ἔρχεται πρὸς Αὐτὸν ταχέως.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐπω ἐηλόθη εἰς τὴν κωμὴν· διότι φραδύτερον ἐβάδιζε, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι σπεύδει Αὐτὸς διὰ τὸ θαῦμα, ἀλλ' ὅτι μεταβαίνει ἐπειδὴ καλεῖται ὑπ' ἐκείνων.

Ἡ λοιπὴν ἐπειδὴ τοῦτο ἤθελε νὰ ὑπεδηλώσῃ ὁ Εὐαγγελιστῆς, εἶπε τὰ «ἐγείρεται ταχύ», ἢ δεικνύει ὅτι τόσον ἔτρεξεν, ὥστε νὰ προφθάσῃ Αὐτὸν ἐρχόμενον. Ἐρχεται δὲ ὄχι μόνη, ἀλλὰ συνοδευομένη καὶ ἀπο τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν οἰκίαν Ἰουδαίους, λίαν φρονίμως διὰ τοῦτο καὶ κρυφίως ἐκάλεσεν αὐτὴν ἡ ἀδελφή, ὥστε

3. Παροπλησιασὶς ἰδεῶς ἐκφράζει ὁ Σικαρίτης εἰς τὸν «Φαίδωνον τοῦ Πλάτωνος».
 4. Ἰωάν. 11, 30.
 5. Ἰωάν. 11, 29.

νὰ μὴ παράξῃ τοὺς συγκεντρωθέντας ἐκεῖ· καὶ οὔτε τὴν αἰτίαν εἶπε· διότι θεσβαίως καὶ πολλοὶ θὰ ἀνεχώρουν.

Τώρα δὲ ὅλοι ἠκολούθουν αὐτὴν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἀπέρχεται διὰ νὰ κλαύσῃ⁶ ἀμέσως καὶ διὰ τούτων τῶν ἐνεργειῶν πάλιν ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Λάζαρος ἀπέθανεν.

Καὶ ἔπεισεν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ⁷. Αὕτη ἦτο θερμότερα τῆς ἀδελφῆς τῆς δὲν ἐντρίχη τὸν ὄχλον, οὔτε τὴν ὑποψίαν, τὴν ὁποῖαν διετήρουν περὶ Αὐτοῦ. (διότι ἦσαν πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὁποῖοι θεσβαίως καὶ ἔλεγον· «Οὐκ ἠδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι, ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;»)· ἀλλὰ ἀπέθαλεν ὅλοι τὰ ἀνθρώπινα φρονήματα, ἐφ' ὅσον παρευρίσκειτο ὁ Διδάσκαλος, καὶ ἔν μόνον διετήρησε, δηλαδὴ τὴν τιμὴν εἰς τὸν Διδάσκαλον.

Καὶ τί λέγει· «Κύριε, εἰ ἦς ὦθε, οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου». Πὶ κάμνει δὲ ὁ Χριστός; Κατ' ἀρχὴν δὲν λέγει τίποτε εἰς αὐτὴν, οὔτε λέγει ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶπε πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς⁸, (διότι πολὺ πλῆθος παρευρίσκειτο καὶ δὲν ἦτο κατάλληλος περίστασις δι' ἐκείνους τοὺς λόγους), ἀλλὰ μόνον μετριάζει τὴν λύπην του, προσαρμόζεται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, καὶ θέλων νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, δακρῶει ἡρέμως⁹, καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἀναθάλλει τὸ θαῦμα.

Διότι, ἐπειδὴ τὸ θαῦμα ἦτο μέγα, καὶ τοιοῦτον, παρόμοιον τοῦ ὁποῖου ὀλίγας φορὰς ἐπετέλεσε, καὶ ἐπρόκειτο δι' αὐτοῦ πολλοὶ νὰ πιστεύσουν, διὰ νὰ μὴ προσληθῇ ὡς δικαιολογία διὰ τὸ πλῆθος, ὅτι ἐπετέλε-

6. Ἰωάν. 11, 31.
 7. Ἰωάν. 11, 32.
 8. Ἰωάν. 11, 37.
 9. Ἰωάν. 11, 32.
 10. Ἰωάν. 11, 23, 26.
 11. Ἰωάν. 11, 33.

σε τοῦτο ἀνευ αὐτῶν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν συναποκομίσων καμμίαν ὠφέλειαν ἐκ τῆς σπουδαιότητος τοῦ θαύματος, πολλοὺς μάρτυρας προσελκύει διὰ τῆς προαρμογῆς του εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, διὰ τὴν μὴ ἀποτύχη εἰς τὸν σκοπὸν, καὶ παρουσιάζει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δηλαδὴ σακρῶει καὶ ταράσσεται· διότι τὸ πένθος συνηθίζει νὰ προκαλῆ δυσάρεστον συναίσθημα. "Ἐπειτα, ἀφοῦ ἀντέδρασεν εἰς τὸ ἐν λόγω συναίσθημα (διότι τοῦτο σημαίνει τὸ ἐνεβριμήματο τῶ πνεύματι)¹² συνεκράτησε τὴν ταραχήν, καὶ τότε ἐρωτᾷ· Ποῦ τιθεῖσθε αὐτόν;¹³ ὥστε ἡ ἐρώτησις νὰ μὴ γίνῃ μετὰ ὀλοφυρτοῦ.

"Ἀλλὰ διατί λοιπὸν ἐρωτᾷ; Ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ ἀπεόσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ ἐξ ἐκείνων νὰ τὰ μίση καὶ νὰ κἀμῃ τὸ θαῦμα παρακαλούμενος ὑπ' ἐκείνων, ὥστε νὰ ἀπαλλάξῃ τοῦτο πάσης ὑποψίας.

"Λέγουσιν αὐτῷ· Ἐρχου καὶ ἴδου· Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς¹⁴. Βλέπεις ὅτι ἀκόμη δὲν εἶχε παρουσιάσει οὐδὲν σημεῖον χαρακτηριστικὸν τῆς Ἀναστάσεως, οὔτε μεταβαίνει ὡς διὰ τὴν ἀναστήσῃ, ἀλλὰ ὡς διὰ τὴν σακρῶσῃ; Διότι, ὅτι ἐφαίνετο νὰ μεταβαίῃ, ὡς διὰ τὴν θρηνησῇ, καὶ ὅχι ὡς διὰ τὴν ἀναστήσῃ, τὸ δεικνύουσιν οἱ Ἰουδαῖοι, αἱ ὁποῖαι, ὡς γνωστὸν, καὶ ἔλεγον· "Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· Οὐκ ἤθύματο αὐτός, ὃ ποιήσας ἀνοιγῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι, ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;¹⁵

Οὕτῃ καὶ κατὰ τὰς συμφορὰς ἀφήκαν τὴν ποιηρίαν, ἅν καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πράττεται νὰ ἐπιτελέσῃ εἶναι πολὺ θαυμαστότερον· διότι ἀπὸ τὸ νὰ ἐμποδίσῃ

12. Ἰωαν. 11. 33.
13. Ἰωαν. 11. 34.
14. Ἰωαν. 11. 35.
15. Ἰωαν. 11. 36-37.

τὸν θάνατον, ὅταν ἐπέρχεται, τὸ νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ καὶ ἐπικρατήσῃ, τοῦτο εἶναι πολὺ σπουδαιότερον¹⁶. Ἀπὸ ἐκεῖνα λοιπὸν, ἀπὸ τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ θαυμάζουν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἀπὸ ἐκεῖνα διαβάλλουν αὐτόν.

Κατ' ἀρχὴν ὁμολογοῦν ὅτι ἤνοιξε τοῦ τυφλοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐνῶ ἔπρεπε δι' ἐκεῖνο νὰ θαυμάζουν, καὶ ἐκεῖνο διαβάλλουν ἀπὸ τοῦτο μὲ τὴν αἰτιολογίαν ὅτι δὲν ἐπραγματοποιήθη. "Ὅχι μόνον ἐκ τούτου δεικνύονται ὅλοι κακόβουλοι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, ἐνῶ ἀκόμη δὲν ἦλθε, οὔτε ἀπέδειξε τὴν δύναμιν του, αὐτοὶ διατυπώνουν ἐκ τῶν προτέρων τὰς κατηγορίας, χωρὶς νὰ ἀναμείνουν τὴν ἔκθεσιν τῆς ὑποθέσεως. Εἶδες πῶς εἶναι κακόβουλος ἡ κρίσις αὐτῶν;

¶ Ἐργεται λοιπὸν εἰς τὸ μῆμα καὶ πάλιν ἀντι-ἠρᾷ εἰς τὸ δυσάρεστον συναίσθημα¹⁷. Ἀλλὰ διατί ἀρᾷ γὰρ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐπιμόνως πάντοτε λέγει ὅτι ἐδάκρυσεν καὶ ὅτι ἀντέδρασεν εἰς τὸ συναίσθημα τοῦτο; Διὰ τὴν μᾶλλον ὅτι ἀληθῶς περιεβλήθη τὴν ἰδικὴν μας φύσιν¹⁸.

Διότι, ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι λέγει περὶ αὐτοῦ σπουδαίους λόγους περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους Εὐαγγελιστάς, ἐδῶ εἰς τὰ σώματικά χρησιμοποιεῖ πολὺ ταπεινοτέρας ἐκφράσεις.

Κανένα λόγον λοιπὸν δὲν εἶπε περὶ τοῦ θανάτου, ὅπως οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταί, ὅτι δηλαδὴ κατέστη περίλυπος¹⁹, ὅτι εὐρέθη εἰς ἀγωνίαν, ἀλλὰ τελείως τὸ ἀντίθετον, ὅτι δηλαδὴ τοὺς ἔρριψε καὶ ὀπίσσω²⁰. Τὸ πα-

16. Σπουδαῖον σημεῖον τοῦ Ἱεραρχοῦ ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀνάστασιν ἐκείνον ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐκείνου τῆς προλήψεως τοῦ ἐπιταμινοῦ θανάτου· τοῦ γὰρ οὔτε τὸν θάνατον ἐκείνου, παρενομοθεσῶν καὶ κρατήσαντα οὐδένα πολλῶν κείων ἐσιν.

17. Ἰωαν. 11. 36.

18. Δηλαδὴ τὴν οὐρανότητα.

19. Ματθ. 26. 38 καὶ Μάρκ. 14. 34.

20. Ἰωαν. 11. 8.

ραλειφθέν λοιπόν εκεί²¹, τὸ ἀνεπλήρωσεν ἐδῶ διὰ τοῦ πένθους· διότι περὶ τοῦ θανάτου ὁμιλῶν λέγει: «Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου»²², καὶ ἐκεῖ δὲν χρησιμοποιοῦν οὐδεμίαν ταπεινὴν ἔκφρασιν.

Διὰ τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὸ Σταυρικὸν πάθος πολὺ ἀποδίδουν εἰς Αὐτὸν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, θέλοντες νὰ ἀποδείξουν ἐκ τούτου ὅτι τὰ τῆς θείας Οἰκονομίας (ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐνσάρκωσιν) ἀποτελοῦν ἀλήθειαν.

Καὶ ὁ μὲν Λουκᾶς ἀποδεικνύει τοῦτο ἐκ τῆς ἀγωνίας καὶ τοῦ θορόθου καὶ ἐκ τοῦ ἰδρώτος²³, ὁ δὲ Ἰωάννης ἐκ τοῦ πένθους. Διότι ἐάν δὲν ἦτο τῆς φύσεως τῆς ἰδικῆς μας (δηλαδὴ τῆς ἀνθρωπίνης), δὲν θὰ ἐκυριεύετο ὑπὸ τοῦ πένθους καὶ μίαν καὶ δύο φορές.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς τί κάμνει; Διὰ μὲν τὰς κατηγορίας οὐδεμίαν δικαιολογίαν προσβάλλει εἰς αὐτούς, (διότι ποία ἀνάγκη ὑπῆρχε νὰ ἀποστομώσῃ αὐτοὺς διὰ λόγων, ἐνῶ ἐπρόκειτο ἀμέσως διὰ τῶν ἔργων νὰ πάθουν τοῦτο, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο ὀλιγώτερον ὀχληρὸν, καὶ ἀρκετὸν νὰ κατασχύνη περισσότερο αὐτούς;).

«Φησὶ δὲ Ἄρατε τὸν λίθον». Ἀλλὰ διατί ἄρα γε δὲν ἐκάλεσε καὶ δὲν παρουσίασεν αὐτὸν (τὸν Λάζαρον), χωρὶς νὰ παρευρίσκειται; μᾶλλον δὲ²⁴ διατί δὲν ἔκαμε νὰ ἀναστηθῇ ἐνῶ ὁ λίθος εὕρισκετο ἐπὶ τοῦ τάφου; (καθ' ὅσον μάλιστα Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ κινήσῃ σῶμα νεκρὸν διὰ τῆς φωνῆς, καὶ νὰ τὸ παρουσιάσῃ πάλιν μετὰ ψυχῆς, πολὺ περισσότερο θὰ ἠδύνατο νὰ κινήσῃ λίθον διὰ τῆς αὐτῆς φωνῆς Ἐκεῖνος, ὁ

21. Δηλαδὴ τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἦτο ἐ ἐκδηλωθῆ διὰ τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ, οἵτινες ὑπῆρξαν καὶ ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως (Ὅστις καταρτίζεται ἡ σάρξ σὲ τῶν Μοναθελητῶν).

22. Ἰωάν. 10, 18.

23. Λουκ. 22, 43-44.

24. «Μᾶλλον δὲ». Σχῆμα ἐπινοήσεως. Πρβλ. τὸ τοῦ Δημοσθένους: «μᾶλλον δ' ὄντως ἐνδει τῆ πόρου» (Α' Ὀλίγη 19).

Ὅποῖος προητοίμασε νὰ θαδίξῃ, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἴχε δεθῆ μὲ ταινίας καὶ εἰς αὐτάς εἶχε περιπλακῆ²⁵, πολὺ περισσότερο θὰ ἐκίνει λίθον. Τί λέγω; Καὶ ἀπὸν θὰ ἔπραττε τοῦτο).

Διατί ἄρα γε λοιπόν δὲν ἐπέτελεσε τοῦτο ἀπὸν; Διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς μάρτυρας τοῦ θαύματος, διὰ νὰ μὴ λέγουν τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔλεγον ἐν σχέσει μὲ τὸν τυφλόν, ὅτι δηλαδὴ «Ὁδύος ἐστὶν οὐκ ἔστιν οὗτος»²⁶. Διότι αἱ χεῖρες καὶ τὸ ὅτι ἦλθον εἰς τὸ μυημεῖον ἐμαρτύρουν ὅτι ἦτο ὁ ἴδιος. Ὡστε, ἐάν δὲν ἤρχοντο εἰς τὸ μυημεῖον, καὶ φόντασμα θά-ἐνόμιζον ὅτι εἶναι, ἢ ὅτι βλέπουσι ἄλλοι ἄνθρωποι ἀντὶ ἄλλου. Τώρα δὲ τὸ νὰ ἔλθουν εἰς τὸν τόπον, καὶ τὸ νὰ σηκώσουν τὸν λίθον, καὶ τὸ νὰ δοθῇ ἐντολὴ νὰ λύσουν αὐτὸν ἐκ τῶν δεσμῶν²⁷, καὶ τὸ νὰ ἀναγνωρίσουν ἐκ τῶν σπαργάνων οἱ φίλοι του, οἱ ὁποῖοι ἐῆγγαζον αὐτὸν ἐκ τοῦ τάφου, ὅτι αὐτὸς εἶναι, καὶ τὸ νὰ μὴ ἀποχωρήσουν οἱ ἀδελφαὶ του, καὶ τὸ νὰ εἴπῃ ἡ μία:

Ἦδη ἄξει τεταρταῖος γὰρ ἐστὶν. Ὅσα πλέον αἶμα ἦσαι ἀρκετὰ νὰ ἀποστομώσουν τοὺς ἀδίκους, ἐφ' ὅσον ἐγένοντο μάρτυρες τοῦ θαύματος. Διὰ τοῦτο δίδει ἐντολὴν εἰς αὐτοὺς νὰ σηκώσουν τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ τάφου, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἀνιστᾶ αὐτὸν διὰ τοῦτο καὶ ἐρωτᾷ: «Ποῦ θεθεῖκατε αὐτόν;»²⁸ ὥστε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀπήτησαν: «Ἐρχοῦ καὶ ἴδε»²⁹, καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἠδῆγησαν Αὐτόν, νὰ μὴ ἔχουν νὰ λέγουν ὅτι ἄλλον ἠγείρην, ὥστε καὶ ἡ φωνὴ, καὶ αἱ χεῖρες νὰ μαρτυροῦν (ἡ δὲ φωνὴ, ἐφ' ὅσον ἔλεγεν: «Ἐρχοῦ καὶ ἴδε», αἱ δὲ χεῖρες, ἐφ' ὅσον ἐσῆκωσαν τὸν λίθον καὶ ἔλυσαν τὰ

25. Ἰωάν. 11, 43-44.

26. Ἰωάν. 8, 8-9.

26a. Ἰωάν. 11, 44.

27. Ἰωάν. 11, 39.

28. Ἰωάν. 11, 34.

29. Ἰωάν. 11, 35.

σπάργανα), καὶ ἡ ὄρασις, καὶ ἡ ἀκοή, (ἡ ἀκοή, ἐφ' ὅσον ἤκουσε τὴν φωνήν ἢ ὄρασις, ἐφ' ὅσον τὸν εἶδε νὰ ἐξέρχεται τοῦ τάφου), καὶ ἡ θοφρησις δέ, ἐφ' ὅσον ἀντελαμβάνετο τὴν δυσωδίαν· διότι λέγει: «Ἦδη βζει» ταρταίος γάρ ἐστιν»³⁰.

Ἄρα εὐλόγως ἔλεγαν ὅτι τίποτε δὲν ἦννέει τὸ γυναικίον ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶπεν ὁ Χριστός, ὅτι δηλαδὴ «κὰν ἀποθάνῃ, ζήσεται»³¹. Παρατήρει λοιπὸν ἐδῶ τί λέγει, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τοῦ λοιποῦ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀδύνατον, λόγῳ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου· καὶ διότι ἦτο παράξενον, τὸ νὰ ἀναστήσῃ νεκρὸν τεσσάρων ἡμερῶν, ὁ ὁποῖος ἤδη εἶχε φθαρή.

Καὶ εἰς μὲν τοὺς μαθητάς εἶπεν: «Ἴνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»³², ὁμιλῶν περὶ ἑαυτοῦ, εἰς δὲ τὴν γυναῖκα εἶπεν: «Ὅφει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, λέγων περὶ τοῦ Πατρὸς. Βλέπεις ὅτι ἡ ἀδυναμία τῶν ἀκροατῶν εἶναι ἡ αἰτία διαφορᾶς τῶν λόγων; Ὑπενθυμίζει δὲ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶπε πρὸς αὐτήν, σχεδὸν ἐπιπλήττων αὐτήν, ὡς λησμονοῦσαν. Ἦ καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤθελε κατ' ἀρχὴν νὰ θορυθῇ τοὺς παρευρισκομένους, λέγει μὲ ἡρεμίαν: «Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι, ἐὰν πιστεύσης, ὄφει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ»³³.

γ'. Ἄρα μέγα ἀγαθὸν εἶναι ἡ πίστις, μέγα, καὶ αἴτιον πολλῶν ἀγαθῶν· ὥστε οἱ ἄνθρωποι νὰ δύνανται νὰ ἐπιτελοῦν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ὀνόματι Ἐκεῖνου· «ἐὰν γὰρ πιστεύσητε», λέγει, «ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· Μετάσθθι, καὶ μεταθήσεται»³⁴, καὶ πάλιν: «Ὁ πιστευῶν εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, ποιήσει, καὶ

30. Ἰωάν. 11, 39.

31. Ἰωάν. 11, 25.

32. Ἰωάν. 11, 4.

33. Ἰωάν. 11, 40.

34. Ματθ. 17, 20 καὶ 21, 21.

μειζονα τούτων ποιήσει»³⁵. Ποῖα εἶναι μειζονα; ἐκεῖνα, τίς ὅποια οἱ μαθηταὶ φαίνονται νὰ ἐπιτελοῦν μετὰ ταῦτα· διότι καὶ ἡ σκιά τοῦ Πέτρου ἤγειρε νεκρὸν³⁶.

Ὅπως ἐκηρύττετο περισσότερον ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ· καὶ δὲν ἦτο θεσπιάως τῶσον θαυμαστόν νὰ θαυματουργῇ Αὐτός εὐρισκόμενος ἐν ζωῇ, ὅσον, ὅταν ἀπέθανεν Ἐκεῖνος, ἄλλοι ἐν τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ νὰ δυνηθοῦν νὰ ἐπιτελέσουν μεγαλύτερα θαύματα· τοῦτο θεσπιάως ἀπετέλει ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τῆς Ἀναστάσεως· οὔτε καὶ ἂν εἰς ὅλους παρουσιάζετο, θὰ ἐπιστεύετο τῶσον διότι ἐκεῖνοι μὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἶπουν ὅτι ἦτο φάντασμα, ἐκεῖνος δέ, ὁ ὁποῖος ἔβλεπε μόνον διὰ τοῦ ὀνόματός Του νὰ γίνονται πολὺ μεγαλύτερα θαύματα, ἀπὸ ἐκεῖνα, ποῦ ἐγίνοντο, ὅτε ὁ Ἰδιος συνανεστρέφετο μὲ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν θὰ ἠπίσται, ἐὰν δὲν ἦτο λίαν ἀναίσθητος.

Μέγα ἀγαθὸν λοιπὸν ἡ πίστις, ὅταν προέρχεται ἐκ θερμοῦ φρονήματος, ἐξ ἀγάπης πολλῆς, καὶ φλογερᾶς ψυχῆς. Αὕτη ἀναδεικνύει ἡμᾶς φιλοσόφους, αὕτη ἀποκρῖπτει τὴν ἀνθρωπίνην εὐτέλειαν, καὶ, ἀφοῦ ἐγκαταλείπει τὰ γῆινα φρονήματα, φιλοσοφεῖ περὶ τῶν οὐρανίων πραγμάτων, μᾶλλον δέ, ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δὲν δύναται νὰ εὕρῃ ἡ ἀνθρωπίνη σοφία, τοῦτο αὕτη ἐξ ὑπεροχῆς καταλαμβάνει καὶ ἐπιτυχάνει.

Ἄς ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν αὐτήν, καὶ ἄς μὴ ἀφήνωμεν τοὺς ἑαυτοῦς μας νὰ τοὺς παρασύρουν λογισμοί· διατὶ θέσθαι οἱ Ἐθνικοὶ, εἰπέ μου, δὲν ἠδυνήθησαν τίποτε νὰ εὕρουν; δὲν ἐγνώρισαν ἄλλην τὴν ἔξωθεν³⁷ προερχομένην σοφίαν; ἐκ ποίας αἰτίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὑπερισχύσουν τῶν ἀλλείων³⁸ καὶ τῶν σκη-

35. Ἰωάν. 14, 12.

36. Πράξ. 5, 15.

37. «Ἐξώθεν» ἢ «θυράθεν» σοφία ἀνοκαλεῖται ἡ μὴ Χριστιανική.

38. Ὡς οἱ Ἀπόστολοι.

νοποιῶν³⁹; *Αρά γε ἐκεῖνοι δὲν ἐνεπιστεύθησαν τὸ πᾶν εἰς τοὺς λογισμοὺς (τοὺς φιλοσοφικοὺς, τοὺς ἐπιστημονικοὺς κ.τ.τ.), οὗτοι δὲ εἰς τὴν πίστιν;

Διὰ τοῦτο καὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Πυθαγόρου, καὶ ἄλων ἐν γένει τῶν ὑποπεσόντων εἰς πλάνην οὗτοι⁴⁰ ὑπερίσχυσαν, καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἀστρολογίαν, καὶ τὰ μαθηματικά, καὶ τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν, καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀπέκτησαν οἰανδήποτε μὲρῶσιν, τοὺς ὑπερέβαλον, καὶ τῶσιν ἀνώτεροι ἀπὸ αὐτῶν κατέστησαν, ὅσον οἱ ἀληθινοὶ καὶ πραγματικοὶ φιλόσοφοι εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ἐκ φύσεως μωροὺς καὶ παραπαίοντας.

Βλέπε δηλαδὴ. Οὗτοι εἶπον ἀθάνατον τὴν ψυχὴν, μᾶλλον δὲ δὲν εἶπον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔπεισαν τοὺς ἀνθρώπους περὶ τούτου ἐκεῖνοι δὲ⁴¹ κατ' ἀρχὴν μὲν οὐτε ἐγνώριζον τί τέλος πάντων⁴² εἶναι ἡ ψυχὴ, ὅταν δὲ εἶδον καὶ διέκριναν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, πάλιν τὸ αὐτὸ ἔπαθον⁴³, δεδομένου ὅτι ἄλλοι μὲν εἶπον ὅτι αὐτὴ ἀσώματος εἶναι⁴⁴, ἄλλοι δὲ ὅτι εἶναι σῶμα, καὶ ὅτι διαλύεται μαζί με τὸ σῶμα⁴⁵.

Περὶ οὐρανοῦ δὲ πάλιν οἱ μὲν ἔθνικοὶ εἶπον ὅτι εἶναι ἔμψυχος καὶ Θεός, οἱ δὲ ἄλλοις ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπινοήμα, καὶ τὸ ἐδίδαξαν καὶ ἔπεισαν ὡς πρὸς τοῦτο.

*Ἀλλὰ τὸ ὅτι μὲν οἱ Ἐθνικοὶ ἐχρησιμοποίησαν σουλ-

39. Ὡς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ συνεργοὶ του Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλας.

40. Δηλ. οἱ ἄλλοις καὶ οἱ ἀκηνοποισί.

41. Δηλ. οἱ ἔθνικοὶ φιλόσοφοι.

42. Τί ποτε Οὐδὲ ἔδεσαν, ἔτι ποτὲ ὅστι ψυχὴ. Πρὸς τὸ τοῦ Πλάτωνος «ὅτι δὲ ποτε ὁ σοφιστὴς ἐστὶ θαυμάζωμ' ἐν εἰ οἴσθα» (Πρωταγ. Δ')

43. Δηλ. ὑπέπεσαν εἰς πλάνην.

44. Ὡς ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων.

45. Ὡς οἱ ἀτομικοὶ φιλόσοφοι (Δημόκριτος, Λεύκιππος).

λογισμοὺς, δὲν εἶναι ἀπορίας ἀξίον, τὸ ὅτι δὲ, οἱ θεωρούμενοι ὅτι εἶναι πιστοί, αὐτοὶ ν' ἀποδεικνύονται ὑλόφρονες, τοῦτο εἶναι ἀξιοθρήνητον. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ ὑπέπεσαν εἰς πλάνην, διότι ἄλλοι μὲν ἔλεγον ὅτι γνωρίζουν τῶσιν τὸν Θεόν, ὅσον ὁ Ἰσῖος τὸν ἑαυτὸν του γνωρίζει, ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι δὲν δύνανται ὁ Θεὸς νὰ γεννᾷ ἀπαθῶς, μὴ παραδεχόμενοι δι' Αὐτὸν ὅτι ἔχει κάτι ἀνώτερον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἄλλοι δὲ ὑπέπεσαν εἰς πλάνην μὲ τὸ-νὰ λέγουν ὅτι δὲν ὠφελεῖ οὔτε ὁ ὀρθὸς βίος, οὔτε ὁ ὀρθὸς τρόπος πολιτείας. Ἄλλὰ δὲν εἶναι καιρὸς τώρα αὐτὰ νὰ ἐλέγξωμεν.

δ'. Διότι ὅτι δὲν ὠφελεῖ μὲν ἡ ὀρθὴ πίστις, ἐφ' ὅσον ὁ βίος ἔχει παρεκκλίνει, καὶ ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Παῦλος διδάσκουν αὐτό, δεδομένου ὅτι ἐφρόντισαν περισσότερο δι' αὐτὸ τὸ μέρος τῆς διδασκαλίας· ὁ μὲν Χριστὸς, ὅταν διδάσκη· «Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν»⁴⁶, καὶ πάλιν· «Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ Κύριε, οὐ τῷ σῶ νόματι προσηφτεύσαμεν; Καὶ τότε ἠμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν»⁴⁷. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δὲν προσέχουν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των εὐκόλως ἀκολουθοῦν κακὴν ὁδόν, καὶ ἂν ἔχουν ὀρθὴν πίστιν), ὁ δὲ Παῦλος, ὅταν, γράφων πρὸς τοὺς Ἑβραίους, τοιαυτοτρόπως λέγῃ καὶ συμβουλεύῃ· «Εἰρήνην μετὰ πάντων διώκετε, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὐ χωρὶς οὐδεὶς διψεῖται τὸν Κύριον»⁴⁸, ὀνομάζων ἁγιασμόν τὴν σωφροσύνην, ὥστε ἕκαστος πρέπει νὰ ἀρκῆται εἰς τὴν ἰδικὴν του γυναῖκα καὶ νὰ μὴ συνάπτῃ σχέσεις μετ' ἄλλην διότι ὁ μὴ ἀρκοῦμενος εἰς τὴν ἰδικὴν του γυναῖκα, εἶναι ἀδόνα-

46. Ματθ. 7, 21.

47. Ματθ. 7, 22-23.

48. Εβρ. 12, 14.

τον⁴⁹ να σωθῆ, ἀλλὰ ἀνάγκη ὁπωσδήποτε νὰ ἀπολεσθῆ καὶ ἂν ἔχη ἐπιτελέσει ἀπειρα κατορθώματα· διότι μετὰ πορνείας εἶναι ἀδύνατον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μᾶλλον δὲ τοῦτο τὸ παράπτωμα δὲν εἶναι πορνεία τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ μοιχεία· διότι, ὅπως ἐκαίνη, ἡ ὁποία ἔχει ἐνωθῆ μὲ ἄνδρα, ἂν συνάψῃ μὲ ἄλλον σχέσεις, τοῦ λοιποῦ διαπράττει μοιχείαν, οὕτω καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει ἐνωθῆ μὲ γυναῖκα, ἂν ἔχη ἄλλην, διαπράττει μοιχείαν. Ὁ δὲ τοιοῦτος δὲν θὰ κληρονομήσῃ βασιλείαν, ἀλλὰ θὰ ριφθῆ εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Ἄκουσε ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα λέγει περὶ αὐτῶν ὁ Χριστός: «Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσῃ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται»⁵⁰· διότι οὐδεμίαν συγχωρήσεως εἶναι ἄξιος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἔχει γυναῖκα καὶ τοιαύτην καταπράυνουν, προσβάλλει αὐτὴν δι' ἄλλην· διότι τοῦτο ἀποτελεῖ τοῦ λοιποῦ ἀκολασίαν.

Ἐάν δὲ οἱ πολλοὶ ἀποφεύγουν τὰς σχέσεις καὶ μετὰ τῆς ἰδικῆς τῶν γυναικός, ὅταν εἶναι καιρὸς νηστείας καὶ προσευχῆς, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀρκεῖται οὔτε εἰς αὐτὴν, ἀλλὰ συνάπτει σχέσεις καὶ μὲ ἄλλην, πόσον πῦρ ἐπισωρεύει αὐτὸς εἰς τὸν ἑαυτὸν του;

Ἐάν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐξεδίωξε τὴν γυναῖκα καὶ τὴν ἐξέβαλεν ἐκ τῆς οἰκίας, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συνάψῃ σχέσεις μὲ ἄλλην, (διότι τοῦτο εἶναι μοιχεία), ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἡ σύζυγός του εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς οἰκίας, εἰσάγει ἐπιπροσθέτως ἄλλην, πόσον μέγα κακὸν διαπράττει;

Κανείς λοιπὸν νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ νὰ μένῃ αὐτὴ ἡ ἀ-

49. «ἀμήχανον» (ἐστὶ). Ἀπόρρητος ἔκφρασις κατὰ μίμησιν τοῦ Σοφοκλέους. Ἰβρλ. «ἀμήχανον δὲ παντὸς ἀνθρώπου ἐκμαθεῖν ψυχὴν τε καὶ φρόνημα καὶ γνώμην» (Ἄντιγ. 175-176).
50. Μάρκ. 9, 48.

ιθένεια εἰς τὴν ψυχὴν του, ἀλλὰ νὰ τὴν ἀποβάλλῃ ριζικῶς⁵¹. Δὲν ἀδικεῖ τόσον τὴν γυναῖκα, ὅσον τὸν ἑαυτὸν του· διότι τόσον φοβερὸν καὶ ἀσυγχώρητον τὸ ἀμάρτημα τοῦτο, ὥστε, ἂν μὲν χωρισθῆ ἀπὸ εἰδωλολάτριν, παρὰ τὴν θέλησιν ἐκείνου, ἡ γυνή, τιμωρεῖ ὁ Θεὸς αὐτὴν, ἂν δὲ χωρισθῆ ἀπὸ πόρνου, δὲν τὴν τιμωρεῖ πλέον.

Βλέπετε πόσον εἶναι κακὸν τοῦτο; διότι λέγει· «Ἐάν τις πιστὴ ἄνδρα ἔχη ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκῆ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιεῖτω αὐτόν»⁵². Προκειμένου δὲ περὶ πόρνῆς δὲν λέγει οὕτω· ἀλλὰ τί λέγει: «Ἐάν τις ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτός λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι»⁵³· διότι ἐάν ἡ συνουσία δημιουργῆ ἓν σῶμα, εἶναι ἐπόμενον⁵⁴ ὁ προσκολλώμενος εἰς τὴν πόρνην ἓν σῶμα νὰ γίνῃ (μὲ αὐτήν). Πῶς λοιπὸν ἡ ἐνάρετος γυνὴ θὰ δεχθῆ αὐτόν, ἐνῶ εἶναι μέλος Χριστοῦ; ἢ πῶς θὰ θέσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς τὸ μέλος τῆς πόρνῆς;

Καὶ παρατρέπει τὴν ὑπεροχὴν τῆς μῖας ἔναντι τῆς ἄλλης. Ἐκεῖνη μὲν, ἡ ὁποία κατοικεῖ μαζὶ μὲ τὸν ἄπιστον, δὲν εἶναι ἀκάθαρτος (διότι λέγει: «ἠγίασται ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί»⁵⁵, ἐπὶ δὲ τῆς πόρνῆς δὲν λέγει τὰ αὐτά, ἀλλὰ τί; «Ἄρα οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω πόρνῆς μέλη»⁵⁶).

51. πρῶριζον ὄνασάτω. Ἡ λέξις πρῶριζος παρ' ἄρχαίσις τίθεται πρὸς ἐήλων τελείας καταστροφῆς. Π.χ. «Ὁ θεὸς πρῶριζοῦς ἀνέτρεψε» (Ἠρῶδ. 1, 32). «Ὀμιλόντων ὁ Ἰβρῆμα πρῶριζα φέρσιν ἐναντίραπται δάθραν» (Αἰσχλ. «Πέρσι» 317-312). «πρῶριζον, ὡς εοικεν, ἐσβαρκαί γένας» (Σοφοκλ. «Ἠλέκτρα» 765).

52. Α' Κορινθ. 7, 13.

53. Ματθ. 5, 32.

54. «ἀνάγκη». Χρησιμοποιοῦν οἱ ἄρχαῖοι τὴν λέξιν ταύτην εἰς ἀπόρρητους ἔκφρασις, ὅταν θέλουν νὰ δηλώσουν πολλὰς τὸ φυσικὸν ἐπικολούθημα, ὡς ποιεῖ ἐντοσθα καὶ ὁ θεῖος Ἰεράρχησ κατὰ μίμησιν αὐτῶν. («Καὶ ἀνάγκη οἷ εἰς αὐρίον ἔσται, ὡ Σώκρατες, τὸν θλαν σε τελευταῖον» Πλάτ. «Κρίτων» 2).

55. Α' Κορινθ. 7, 14.

56. Α' Κορινθ. 6, 16.

Διότι εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ ἁγιασμός μένει, καὶ ὅταν ἐκεῖνος (ὁ ἄπιστος) κατοικεῖ μαζί, καὶ δὲν ἀποχωρεῖ, εἰς δὲ τὴν δευτέραν περίπτωσιν ὁ ἁγιασμός φεύγει· διότι εἶναι κακὸν ἢ πορνεία, κακόν⁵⁷, διότι προσενεῖ αἰωνίαν τιμωρίαν.

Καὶ εἰς τὴν ἐνταῦθα ζωὴν ἄπειρα κακὰ ἐπιούρει· διότι ὁ ὑποπίπτων εἰς τὸ ἀμάρτημα τοῦτο ἀναγκάζεται νὰ διαγῆ θίον δυστυχῆ καὶ ἄθλιον, καὶ δὲν εὐρίσκεται εἰς καλύτεραν κατάστασιν ἀπὸ ἐκείνου, οἱ ὅποιοι τιμωροῦνται, δεδομένου ὅτι εἰσέρχεται κρυφίως μετὰ φόβου καὶ τρόμου πολλοῦ εἰς τὴν ξένην οἰκίαν, καὶ ὅλους ὁμοίως ὑποπεύεται καὶ τοὺς δούλους καὶ τοὺς ἐλευθέρους.

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, φροντίσατε νὰ ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀσθενείαν. Ἄλλὰ, ἐάν δὲν πειθῆσθε, νὰ μὴ πατήτε τὰ πρόθυρα τῶν ἱερῶν διότι καὶ τὰ πρόθυρα τὰ ὅποια εἶναι προσθεθλημένα ἐκ ψωριάσεως καὶ ἀσθενείας δὲν πρέπει νὰ μένουν μετὰ τῶν ὀγιῶν, ἀλλὰ νὰ τὰ ἀπομακρύνουν ἐκ τοῦ ποιμνίου, μέχρις ὅτου ἀπαλλαγοῦν ἐκ τῆς ἀσθενείας.

Διότι ἔχομεν γίνεαι μέλη Χριστοῦ, νὰ μὴ καταστῶμεν λοιπὸν μέλη πόρνῆς. Ὁ ἐδῶ τόπος δὲν εἶναι πορνείον, ἀλλὰ Ἐκκλησία. Ἄν δὲ ἔχῃς τὰ μέλη τῆς πόρνῆς, νὰ μὴ σταθῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ μὴ προσθάλῃς τὸν τόπον. Διότι καὶ ἐάν δὲν ὄπῃρχε γέεννα, καὶ ἐάν δὲν ὄπῃρχε κόλασις, μετὰ τὴν συμφωνίαν ἐκείνην, καὶ τὰς γαμηλίους λαμπάδας, μετὰ τὴν νόμιμον κλίνην, μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τέκνων, μετὰ τὴν κοινωνίαν ταύτην, πῶς θὰ τολμήσῃς νὰ ἀκολουθήσῃς ἄλλην; πῶς δὲν ἐντρέπεσαι, οὔτε ἐρυθριᾷς; Δὲν γνωρίζεις ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι

57. «Δεινὸν γὰρ ἢ πορνεία, δεινόν...» Παρατήρησον ἐνταῦθα τὸ σῆμα ἀναδιπλώσεως εἰς τῆς λέξεως δεινόν, δι' αὐτὸ ὁ ἱερὰς Χρυσόστομος προσπαθεῖ νὰ τόνισῃ τὴν δεινότητα τοῦ ἁμαρτήματος τούτου.

μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἰδικῆς των συζύγου εἰσάγουν ἄλλην, κατηγοροῦνται ὑπὸ πολλῶν, ἐν καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν συνεπάγεται τιμωρίαν; Σὺ δὲ, καὶ ἐνῶ ἀκόμη ζῆ ἢ σύζυγός σου, εἰσάγεις ἐπὶ πλεόν ἄλλην; Καὶ αὐτὰ πάσης ἀκολασίας δὲν εἶναι χαρακτηριστικά; Μάθε τί ἔχει λεχθῆ περὶ τῶν τοιούτων: «Ὁ σκώληξ», λέγει, «αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πόρ οὐ σθεσθήσεται»⁵⁸. Νὰ φρίξῃς πρὸ τῆς ἀπειλῆς, νὰ φοβηθῆς τὴν τιμωρίαν. Δὲν εἶναι ἐδῶ τόση ἡ ἡδονή, ὅση εἶναι ἐκεῖ ἡ τιμωρία.

Ἄλλὰ εἴθε νὰ μὴ συμῆθῃ νὰ καταστῆ κανεὶς ὑπεύθυνος διὰ πράξιν ἐπιούρουσαν τὴν τιμωρίαν ἐκείνην, ἀλλὰ νὰ συμῆθῃ ὥστε ἀσκοῦντες ἐδῶ τὴν ἀγιωσύνην νὰ ἔδωμεν τὸν Χριστόν, καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἐπιγγελλόμενα ἀγαθὰ· τὰ ὅποια εἴθε νὰ συμῆθῃ ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἀπολαύσωμεν, διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΔ' (64)

(Ἰωάν. ια', 41 - 48)

«Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρα τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶπε· Πάτερ εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου, Ἐγὼ δὲ ἤθεῖν ὅτι πάντοσέ μου ἀκούσεις· ἀλλὰ διὰ τὸν ἔχλον τὸν περισσοῦτα εἶπον»¹, κλπ.

α'. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πολλακίς εἶπον, τοῦτο θὰ εἴπω καὶ τώρα, ὅτι δηλαδὴ ὁ Χριστὸς δὲν ἀποθλέπει τόσον εἰς τὴν δέξαν Αὐτοῦ, ὅσον εἰς τὴν σωτηρίαν τὴν Ἰδι-

58. Μάρκ. 9, 64.
1. Ἰωάν. 11, 41-42.

κὴν μας, οὔτε πῶς θὰ εἶπη κάποιον σπουδαῖον λόγον, ἀλλὰ πῶς θὰ εἶπη λόγον δυνάμενον νὰ μᾶς προσελκύσῃ.

Διὰ τοῦτο τὰ μὲν ὑψηλά καὶ μεγάλα, εἶναι ὀλίγα καὶ αὐτὰ τὰ λέγει συγκεκολλημένα, τὰ δὲ ταπεινὰ καὶ εὐτελεῖ, ἀφθονοῦν πολὺ εἰς τοὺς λόγους Του. Διότι, ἐπειδὴ μὲ αὐτὰ περισσότερον παρκεῖναι, αὐτὰ καὶ χρησιμοποιεῖ, καὶ οὔτε χρησιμοποιεῖ ἀποκλειστικῶς αὐτὰ, ὥστε ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι κατόπιν θὰ ἐπίστευον νὰ μὴ θλασθοῦν, οὔτε τὰ παρασιωπᾷ, ὥστε ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι τότε εἶχον πιστεύσει, νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν διότι ἐκεῖνοι μὲν, οἱ ὅποιοι ἐξῆλθον ἐκ τῆς ταπεινῆς νοστοπρίας, καὶ ἐξ ἑνὸς ὑψηλοῦ δόγματος θὰ δυνηθοῦν νὰ κατανοήσουν τὸ πᾶν, ἐκεῖνοι δὲ, οἱ ὅποιοι πάντοτε εἶχον ταπεινὴν νοστοπρίαν, ἐάν δὲν ἤκουον πολλὰκις αὐτὰ, οὐδόλως θὰ προσήρχοντο.

Βεβαίως² οὔτε μετὰ ταῦτα παραμένουν, ἀλλὰ καὶ τὸν λιθοβολοῦν, καὶ τὸν καταδιώκουν, καὶ νὰ τὸν θανατώσασιν ἐπιχειροῦν, καὶ θλάσθημον τὸν ἀποκαλοῦν, καὶ δταν κάμῃ τὸν ἑαυτὸν του ἴσον μὲ τὸν Θεόν, λέγουν οὕτω: «Οὗτος θλασθημεῖ»³, δταν δὲ εἶπη: «Ἀφέωνται σοὶ αἱ ἁμαρτίαι»⁴, ἀκόμη καὶ δαιμονιζόμενον ἀποκαλοῦν Αὐτὸν ὅπως καὶ δταν λέγῃ ὅτι ὁ ἀκούων τοὺς λόγους Αὐτοῦ εἶναι ὑπέρτερος τοῦ θανάτου ἢ καὶ δταν λέγῃ: «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί»⁵, ἐγκαταλείπουν Αὐτὸν, καὶ σκανδαλίζονται πάλιν, δταν λέγῃ ὅτι ἔχει καταβῆ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Ἐάν λοιπὸν δὲν ὑπέμενον αὐτὰ, τὰ ὅποια σπανίως

2. «Ἀμέλει» Ἐκφρασις παρ' ἄρχαίσις σημαίνουσα «μὴ σὲ μέλη, μὴ τὸ λαμβάνῃς ὑπ' ἄμφι σου, ὄψῃς παύ, βεβαίως». Πρβλ. «Ἀμέλει ἐφη ὁ Κέδης, εἰς τὰ τοιοῦτα» (Πλάτ. Φαῖδ. 31).

3. Μάρκ. 2, 7.

4. Μαρθ. 8, 2.

5. Ἰωάν. 14, 10.

Ἡ «σχολή γ' ἐν... προσέχον ἢν αὐτῷ» Πρβλ. τὸ τοῦ Σοφοκλέους: «σχολή ποδ' ἤξειν ὀδῶρ' ἂν ἐξήρχουν ἐγώ» (Ἀντιγ. 390).

λέγοντο, μετὰ δυσκολίας⁶ θὰ ἐπρόσεχον εἰς Αὐτόν, ἐάν ἀποκλειστικῶς ὁ λόγος ἦτο ὑψηλός, καὶ διευτυπᾶνε το κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

Ὅταν λοιπὸν λέγῃ: «Καθὼς ἐνετελεσάτο μοι ὁ Πατὴρ, οὕτω λαλῶ»⁷, καὶ ὅτι «ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα»⁷ τότε πιστεύουν. Καὶ ὅτι τότε πιστεύουν, εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι τοῦτο τὸ ἐπεσήμανεν ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ εἶπεν ὅτι, «ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»⁸.

Ἐάν λοιπὸν ἢ μὲν χρήσις ταπεινῶν ἐκφράσεων προσεῖλκεν εἰς τὴν πίστιν, ἢ δὲ χρήσις ὑψηλῶν ἐκφράσεων, ἀπεμάκρυνε, πῶς δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν μεγίστης ἀνοησίας, τὸ νὰ μὴ σκεπτόμεθα ὅτι ἡ ὅλη αἰτία τῆς χρήσεως τῶν ταπεινῶν ἐκφράσεων, εἶναι ὅτι ἐλέγησαν διὰ τοὺς ἀκροατάς;

Διότι καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν, δταν ἠθέλησε νὰ εἶπη κατὰ σπουδαῖον, ἐσιώπησε, ἀφοῦ προσέθεσε τὴν σχετικὴν αἰτίαν καὶ εἶπεν: «Ἴνα δὲ μὴ σκανδαλισώμεν αὐτούς, θάλε ἔγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν»⁹, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς κάμνει καὶ ἐδῶ διότι ἀφοῦ εἶπεν: «Ἐγὼ ἤδειν ὅτι πάντοτε μου ἀκούεις»¹⁰, προσέθεσεν: «Ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περισσῶτα εἶπον, Ἴνα πιστεύσῃσι»¹¹. Μήπως εἶναι ἰδιόκει μὲν οἱ λόγοι; μήπως εἶναι στοχασμὸς ἀνθρώπινος;

Ὅταν λοιπὸν κοινὴ δὲν ἀνέχεται ἀπὸ τὰ γεγραμμένα νὰ πείθεται ὅτι ἐσκανδαλίζοντο ἕνεκα τῶν ὑψηλῶν ἐκφράσεων, δταν ἀκούῃ τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ, ὅτι δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὀμιλεῖ μὲ ταπεινὰς ἐκφράσεις, διὰ

6. Ἰωάν. 14, 31.

7. Ἰωάν. 7, 28.

8. Ἰωάν. 8, 30.

9. Μαρθ. 17, 27.

10. Ἰωάν. 11, 42.

11. Ἰωάν. 11, 42.

νά μή σκανδαλισθοῦν, πῶς κατόπιν θά ὑποπτευθῆ ὅτι εἶναι λόγοι εὐτελεῖς ἐκ τῆς φύσεως καὶ ὄχι ἐκ συγκαταθέσεως; Οὕτω καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν, ὅταν φωνὴ ἦλθεν ἀνωθεν, ἔλεγεν: «Οὐ δι' ἐμέ ἢ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς»¹², καὶ θεθαίως εἰς μὲν τὸν ὕψηλόν ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιηθῆ πολλὰς ταπεινὰς ἐκφράσεις διὰ τὸν ἑαυτὸν του, εἰς δὲ τὸν ταπεινὸν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λέγῃ μέγαν καὶ ὕψηλόν λόγον· διότι τὸ μὲν πρῶτον γίνεται ἐκ συγκαταθέσεως, καὶ ἔχει ὡς αἰτίαν τὴν ἀδυναμίαν τῶν διδασκομένων, μᾶλλον δὲ καὶ τὴν προτροπὴν εἰς τὸ νὰ ἀποβλέπουν εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ τὸ ὅτι περιβάλλονται ὑπὸ σαρκός, καὶ τὸ νὰ διδάξῃ τοὺς ἀκούοντας νὰ μὴ λέγουν μέγαν λόγον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ των, καὶ τὸ ὅτι ἐθεωρεῖτο ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὸ ὅτι δὲν ἐπιστεύετο ὅτι εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ τὸ ὅτι ὑποπτεύοντο Αὐτὸν ὅτι κατέλυε τὸν νόμον, καὶ τὸ ὅτι ἐφθόβουν Αὐτὸν οἱ ἀκούοντες, καὶ τὸ ὅτι εἶχον ἐχθρικήν διάθεσιν ἀπέναντι Αὐτοῦ, (διότι ἔλεγεν ὅτι εἶναι ἴσος μὲ τὸν Θεόν), τὸ νὰ λέγῃ δὲ κανεῖς, ἐνῶ εἶναι ταπεινός, ἕνα λόγον ὕψηλόν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, δὲν ἔχει οὐδεμίαν αἰτίαν, οὔτε λογικὴν, οὔτε παράλογον, παρὰ εἶναι μόνον δυνατὸν νὰ εἶναι παραφροσύνη καὶ ἀναίδεια καὶ τόλμη ἀσυγχώρητος^{12α}.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν χρησιμοποιεῖ ταπεινὰς ἐκφράσεις, ἐνῶ προέρχεται ἐκ τῆς μὴ δυναμένης νὰ λεχθῆ καὶ μεγάλης ἐκαίνης Οὐσίας; Καὶ διὰ τοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀναφερθῆ, καὶ διὰ νὰ μὴ νομισθῆ ἀγέννητος· διότι καὶ ὁ Παῦλος φαίνεται ὅτι τοιοῦτον τί ἐφοβήθη. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε: «Χωρὶς τοῦ ὑποτάξαν-

12. Ἰωάν. 12, 30.

12α. «ἐκείνο μὲν γὰρ... τὸ δὲ ταύτην...» πρβλ. τὸ τοῦ Ἰσοκράτους: «ἐκείνο μὲν γὰρ τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκαγαθίας τεκμήριον» (πρὸς Δημόν. 13).

τος αὐτῷ τὰ πάντα»¹³· διότι θά ἦτο ἀσέβεια καὶ νὰ διανοηθῆ κανεῖς τοῦτο.

Ἐάν θεθαίως, εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἦτο κατώτερος τοῦ Πατρὸς καὶ ἐξ ἄλλης οὐσίας, ἐθεωρεῖτο ἴσος, δὲν θά ἔκαμνε τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῆ ἴσος; Τώρα δὲ ὁ ἴδιος πράττει τὸ ἀντίθετον λέγων: «Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με, μὴ πιστεύτέ μοι»¹⁴· καὶ τὸ νὰ λέγῃ δὲ ὅτι «ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί»¹⁵, ὑποδηλώνει εἰς ἡμᾶς τὴν ἰσότητα Αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα.

Ἐπρεπε δὲ μὲ πολλὴν σφοδρότητα νὰ καταρρίψῃ αὐτὴν τὴν γνώμην, ἐάν θεθαίως ἦτο κατώτερος, καὶ ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει νὰ εἴπῃ ὅτι «ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί»¹⁶, ἢ ὅτι «ἐν ἐσμέν»¹⁷ ἢ ὅτι «ἐώρακός ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα»¹⁸· διότι καὶ ὅταν ἐγένετο λόγος ὑπ' Αὐτοῦ περὶ δυνάμεως, ἔλεγεν: «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐσμέν»¹⁹· καὶ ὅταν ἐγένετο λόγος περὶ ἐξουσίας, πάλιν ἔλεγεν: «Ὡσπερ γὰρ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκρούς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ»²⁰, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτελεσθῆ ἐάν προήρχετο ἐξ ἄλλης οὐσίας. Καὶ ἂν δὲ ἀκόμη ἦτο δυνατὸν τοῦτο, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ εἴπῃ, διὰ νὰ μὴ ὑποπτευθοῦν ὅτι εἶναι μιά καὶ ἡ αὐτὴ Οὐσία· διότι ἐάν, διὰ νὰ μὴ ὑποπτευθοῦν ὅτι εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, λέγει πολλάκις καὶ τὰ μὴ ἀρμόζοντα εἰς Αὐτόν²¹, πολὺ περισσότερον ἔπρεπε τότε.

13. Α' Κορινθ. 15, 27.

14. Ἰωάν. 10, 37.

15. Ἰωάν. 14, 10.

16. Ἰωάν. 14, 10.

17. Ἰωάν. 10, 30.

18. Ἰωάν. 14, 9.

19. Ἰωάν. 10, 30.

20. Ἰωάν. 5, 21.

21. Δηλ. ταπεινὰς φθέγγεται, χρησιμοποιεῖ δηλ. ταπεινὰς ἐκφράσεις.

Τώρα δὲ τὸ νὰ λέγῃ: «Ἴνα τιμῶσι τὸν Υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν Πατέρα»²², καὶ τὸ νὰ λέγῃ: «Τὰ ἔργα, ἃ ἐκεῖνος ἐργάζεται, καγὼ ὁμοίως ποιῶ»²³, καὶ τὸ νὰ λέγῃ ὅτι Ἄυτὸς εἶναι Ἄνάστασις καὶ Ζωὴ καὶ Φῶς τοῦ κόσμου, εἶναι λόγοι Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος δεικνύει τὸν Ἐαυτὸν τοῦ ἴσου μὲ τὸν Πατέρα, καὶ ἐπιθεβαίνει τὴν γνώμην, τὴν ὅποιαν εἶχον ἐκεῖνοι.

Εἶδες πῶς πρὸς ἀπόδειξιν μὲν τοῦ ὅτι δὲν καταλείπει τὸν νόμον, λέγει τόσα καὶ ἀπολογεῖται, τὴν δὲ γνώμην περὶ τῆς ἰσότητος πρὸς τὸν Πατέρα ἔχει μόνον δὲν καταρρίπτει ἀλλὰ καὶ ἐπιθεβαίνει; Οὕτω καί, ὅταν εἶπον ὅτι «θλασφημεῖς, ὅτι ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν»²⁴, ἀπὸ τὴν ἰσότητα τῶν ἔργων ἐπιθεβαίωσεν αὐτό.

θ'. Καὶ τί λέγει ὁ Υἱὸς ἔπραξε τοῦτο²⁵, ἐφ' ὅσον θεοβαίως καὶ ὁ Πατὴρ, ὁ ὁποῖος δὲν ἔλασθε σάρκα, τὸ ἔβιον τοῦτο πράττει: διότι καὶ ὁ ἴδιος ἠνέχετο πολλὰ ταπεινὰ ἐκφράσεις περὶ ἑαυτοῦ νὰ διατυπωθῶν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀκούοντων· διότι τὸ «Ἀδάμ, τοῦ εἶ»²⁶, καὶ τὸ «ἵνα γινῶ, εἰ ἄρα κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν συντελοῦνται»²⁷, καὶ τὸ «ὃν ἔγνωσεν ὅτι φοβῆ τὸν Θεὸν οὐ»²⁸, καὶ τὸ «ἐάν ἄρα ἀκούσῃς»²⁹, καὶ τὸ «ἐάν ἄρα συνῶσι»³⁰, καὶ «τίς δώσει τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ τούτου οὕτως εἶναι;»³¹. Καὶ τὸ νὰ λέγεται: «Οὐκ ἔστιν ὁμοίός σοι ἐν Θεοῖς, Κύριε»³², καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην ἐάν ἐκλέξῃ κανεῖς,

22. Ἰωάν. 5, 23.

23. Ἰωάν. 5, 19.

24. Ἰωάν. 10, 33.

25. Δηλ. τὸ ταπεινὰ φθέγγεσθαι.

26. Γέν. 3, 8.

27. Γέν. 18, 21.

28. Γέν. 22, 12.

29. Ἰεζ. 3, 11.

30. Ἰεζ. 3, 11.

31. Δευτ. 5, 29.

32. Ψαλμ. 85, 8.

ἵνα τὰ εὖρη νὰ εἶναι κατώτερα τῆς ἀξίας τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἐπὶ τοῦ Ἄχαάθ δὲ ἔχει λεχθῆ: «Τίς ἀπατήσει μοι τὸν Ἄχαάθ;»³³. Καὶ τὸ νὰ ἀντιπαραβάλλεται πρὸς τοὺς εἰδωλολατρικούς Θεούς, αὐτὰ ἅλα εἶναι ἀνάξια τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δι' ἄλλου τρόπου καθίστανται ἀξία· διότι καὶ τὸσον φιλόανθρωπος εἶναι, ὥστε διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν νὰ καταφρονῆσῃ τοὺς λόγους οἱ ὁποῖοι ἀρμύζουσι εἰς τὴν ἀξίαν ἑαυτοῦ· διότι καὶ τὸ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος εἶναι ἀνάξιον, καὶ τὸ νὰ λάθῃ δούλου μορφῆν, καὶ νὰ λέγῃ ταπεινοὺς λόγους, καὶ νὰ λάθῃ ταπεινὴν περιβολὴν εἶναι ἀνάξιον μὲν, ἐάν κανεῖς στρέψῃ τὴν προσοχὴν τοῦ εἰς τὴν ἀξίαν ἐκείνην³⁴, ἀξιον δέ, ἐάν κανεῖς σκεφθῆ τὸν ἀνέκφραστον πλοῦτον τῆς φιλανθρωπίας ἑαυτοῦ.

Ἐπίσης δὲ καὶ ἄλλη αἰτία τῆς ταπεινότητος τῶν λόγων. Ποία εἶναι αὕτη; Ὅτι τὸν μὲν Πατέρα καὶ ἐγνωρίζον καὶ ὁμολογοῦν, αὐτὸν δὲ (τὸν Υἱόν) δὲν ἐγνωρίζον. Διὰ τοῦτο συνεχῶς καταφεύγει εἰς Ἐκείνον³⁵ ἐφ' ὅσον ἔχει ὁμολογηθῆ, διότι αὐτὸς ἀκόμη δὲν ἦτο πιστευτός. Τὸ κάμνει ἔχει λόγῳ³⁶ τῆς ἰδικῆς Του εὐτελείας, ἀλλὰ λόγῳ τῆς ἀνοησίας τῶν ἀκούοντων καὶ τῆς ἀδυναμίας αὐτῶν.

Διὰ τοῦτο καὶ προσεύχεται καὶ λέγει: «Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου»³⁷. Ἐάν δὲ αὐτοῦς, τοὺς ὁποίους θέλει, ζωοποιεῖ, καὶ ὅπως ὁ Πατὴρ, οὕτω καὶ Ἐ-

33. Β' Παρὰλ. 18, 19.

34. Δηλ. τὴν βεῖον.

35. Πρὸλ. Ἰωάν. 11, 41.

36. «Ὁὐ παρὰ τὴν οἰκείαν εὐτέλειαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀνοησίαν τῶν ἀκούοντων καὶ τὴν ἀδυναμίαν». Ἡ ἐκφρασις τῆς αἰτίας διὰ τῆς προθέσεως παρὰ μετ' αἰσθητικῆς, ὡς καὶ ἡ ἐκφραζομένη ἀντίθεσις ἀποτελοῦν μίμησιν τοῦ Δημοσθένους, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἀντιπαραβαλλομένου χωρίου:

«οὐδὲ γὰρ παρὰ τὴν αὐτοῦ ῥώμην τοσαύτην ἐπηύξηται, ὅσον παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν» (Δημοσθ. Α' Φιλίππ. 11).

37. Ἰωάν. 11, 41.

κείνος ζωοποιεί, διά ποιόν λόγον παρακαλεί;

Ἄλλὰ εἶναι ὥρα νὰ εἰσελθῶμεν εἰς αὐτὸ τὸ χωρίον. «Ἦσαν οὖν τὸν λίθον, ὃς ἦν ὁ τεθνηκώς κείμενος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρα τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶπε· Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτε μου ἀκούεις; ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστώτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σὺ με ἀπέστειλας»³⁸.

Ἄς ἐρωτήσωμεν λοιπὸν τὸν μὲν αἱρετικόν· «Διὰ τῆς προσευχῆς ἔλαβε δύναμιν καὶ ἀνέστησε τὸν νεκρόν; πῶς λοιπὸν τὰ ἄλλα θαύματα τὰ ἐπέτελε ἄνευ προσευχῆς λέγων· «Σοὶ λέγω, τὸ δαιμόνιον, ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ;»³⁹ καὶ «θέλω, καθαρῶσθι;»⁴⁰ καὶ «ἄρον τὸν κράββατόν σου;»⁴¹ καὶ «ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου;»⁴² καὶ εἰς τὴν θάλασσαν· «Σιώπα, πεφίμωσο;»⁴³ τί δὲ περισσότερο ἔχει ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, ἐὰν θεοβαίως καὶ ὁ ἴδιος ἐπιτελεῖ τὰ θαύματα κατὸ πῶν προσευχῆς; Μᾶλλον δὲ οὕτως ἐκείνους τὰ ἐπιτελοῦν ὅλα μὲ προσευχὴν, ἀλλὰ πολλάκις ἄνευ προσευχῆς, ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Ἐὰν δὲ τὸ ὄνομα Αὐτοῦ εἶχε τὴν δύναμιν, πῶς ὁ ἴδιος θὰ εἶχεν ἀνάγκην προσευχῆς; Ἐὰν δὲ εἶχεν ἀνάγκην προσευχῆς, δὲν θὰ εἶχε δύναμιν τὸ ὄνομα Αὐτοῦ.

«Ὅταν δὲ ἐν γένει ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον, ποίας προσευχῆς εἶχεν ἀνάγκην; διότι λέγει· «ποιήσωμεν ἄνθρωπον»⁴⁴. Τί θὰ ἦτο δὲ ἀσθενέστερον, ἐὰν εἶχεν ἀνάγκην προσευχῆς;

38. Ἰωάν. 11, 41-42.

39. Μάρκ. 8, 25.

40. Μάρκ. 8, 41.

41. Ἰωάν. 6, 8.

42. Ματθ. 8, 2.

43. Μάρκ. 4, 39.

44. Γέν. 1, 28.

Ἄς ἴδωμεν δὲ καὶ ποία ἦτο ἡ προσευχή· «Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου»⁴⁵. Ποίος λοιπὸν προσευχήθη ποτὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Διότι πρὶν εἰπεῖν κατὰ τὴν λέγει· «εὐχαριστῶ σοι», ἀποδεικνύων ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην προσευχῆς.

Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτε μου ἀκούεις»⁴⁶. Εἶπε τοῦτο, ὅχι διότι ὁ ἴδιος δὲν ἠδύνατο, ἀλλὰ διότι ὑπήρξε μία γνώμη, (μὴ θέλησις μετὰ τοῦ Πατρὸς). Ἄλλὰ διὰ τὸ εἶδεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ καὶ προσευχῆς μορφῆν; Ὅχι ἐμὲ, ἀλλὰ Αὐτὸν νὰ ἀκούσῃς λέγοντα· «Διὰ τὸν περιεστώτα ὄχλον, ἵνα πιστεύσωσιν, ὅτι σὺ με ἀπέστειλας». Δὲν εἶπε· «Διὰ νὰ πιστεύσωσιν ὅτι εἶμαι κατώτερος· ὅτι ἔχω ἀνάγκην τῆς ἀνωθεν ἐνισχύσεως· ὅτι ἄνευ προσευχῆς δὲν δύναμαι νὰ ἐπιτελέσω θαύματα», ἀλλὰ εἶπε· «ὅτι σὺ με ἀπέστειλας». Διότι ὅλα αὐτὰ ὡς προσευχὴ παρουσιάζονται, ἐὰν αὐτὴν τὴν δεχθῶμεν ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως.

Δὲν εἶπεν· «Ἀπέστειλας ἐμὲ τὸν ἀσθενοῦντα, τὸν λαθόντα γνώσιν τῆς βουλείας, τὸν μὴ ἐπιτελοῦντα τίποτε ἀπ' ἑαυτοῦ», ἀλλὰ, ἀφοῦ ἀφῆκεν ὅλα αὐτὰ, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς τίποτε ἐξ αὐτῶν, παρουσιάζει τὴν πραγματικὴν αἰτίαν τῆς προσευχῆς· «ἵνα μὴ ἀντιθέον με νομίωσιν ἵνα μὴ λέγωσιν οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἵνα δεῖξω κατὰ γνώμην σὴν τὸ ἔργον γινόμενον», σχεδὸν λέγω ὅτι «ἐὰν ἤμην ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ἐπιτελούμενον δὲν θὰ ἐσημεῖονε πρόδοον».

Τὸ δὲ «ἤκουσάς μου» καὶ ἐπὶ φίλων λέγεται, καὶ ἐπὶ προσώπων ἴσης ἀξίας.

Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτε μου ἀκούεις»⁴⁷. δηλαδὴ, «διὰ νὰ γίνῃ ἐκείνο, τὸ ὅποιον θέλω, δὲν ἔχω ἀνάγκην

45. Ἰωάν. 11, 41.

46. Ἰωάν. 11, 42.

47. Ἰωάν. 11, 42.

κην προσευχής, αλλά να πείσω τούς ανθρώπους ότι 'Εγώ και Σὺ ἔχομεν μίαν θέλησιν».

Τί προσεύχεσθαι λοιπόν; διὰ τούς ἀσθενεῖς καὶ τούς ἀνοητοτέρους;

«Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ»⁴⁸. Διατί θεόσια δὲν εἶπεν: «Ἐν τῷ δυνάμει τοῦ Πατρὸς μου δεῦρο ἔξω;» διατί νὰ μὴ ἔλεγεν: «Ἀνάστησον αὐτόν, Πάτερ;» ἀλλὰ, ὅλα αὐτὰ ἀφοῦ ἀφῆκε καὶ ἔλαθε μορφὴν προσευχομένου, δεικνύει διὰ τῶν ἔργων τὸ κύρος Του; Διότι καὶ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς σοφίας Αὐτοῦ, διὰ μὲν τῶν λόγων νὰ δεικνύη συγκατάθεσιν, διὰ δὲ τῶν ἔργων ἐξουσίαν⁴⁹ διότι, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο οὐδέμιν ἄλλην κατηγορίαν νὰ διατυπώσῃ κατ' Αὐτοῦ, παρὰ μόνον ὅτι δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξηπάτων τούς περισσότερους ἀνθρώπους, διὰ τοῦτο μὲ ὑπερβολὴν δεικνύει τοῦτο τὸ ἴδιον, δι' ἐκείνων, τὰ ὅποια λέγει, καὶ ὅπως ἡ ἀσθένεια ἐκείνων ἀπήτει· διότι ἦτο δυνατόν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον νὰ δείξῃ τὴν συμφωνίαν τῶν λόγων Του μὲ τὴν ἴδιαν ἀξίαν, ἀλλὰ ὁ ὄχλος δὲν ἠδύνατο νὰ κατανοήσῃ τόσο ὑψηλὰς ἐννοίας.

Καὶ λέγει: «Λάζαρε, δεῦρο ἔξω»⁵⁰. Εἶναι τοῦτο, τὸ ὅποιον ἔλεγεν: «Ἐρχεται ὥρα, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται»⁵¹. Διότι, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ἀπὸ ἄλλου ἔλαθε τὴν ἐνεργητικότητά αὐτῆν, ἐξ ἀρχῆς σὲ εἰδίδαζε τοῦτο, καὶ διὰ τῶν ἔργων τὸ ἀπέδειξε. Καὶ δὲν εἶπε: «Ἀνάστηθι», ἀλλὰ «δεῦρο ἔξω», συνομιλῶν μὲ ἐκείνον, πού εἰ-

48. Ἰωάν. 11, 43.
49. Ἀποφθεγματικοὶ οἱ λόγοι οὗτοι: «Ὅτι καὶ τοῦτο τῆς αὐτοῦ σοφίας, διὰ μὲν ῥημάτων συγκατάθεσιν, διὰ δὲ τῶν ἔργων ἐξουσίαν ἐπιδεικνύσθαι».
50. Ἰωάν. 11, 42.
51. Ἰωάν. 5, 25.

χεν ἀποθάνει, ὡς νὰ συνομιλεῖ μὲ ἀνθρώπον εὐρισκόμενον ἐν τῇ ζωῇ.

γ'. Τί δύναται νὰ ὑπάρῃ ἴσον πρὸς τὴν ἐξουσίαν ταύτην; Ἐάν δὲ δὲν πράττῃ τοῦτο δι' ἰδίας δυνάμεως, τί περισσότερον θὰ ἔχη ἀπὸ τούς Ἀποστόλους, οἱ ὅποιοι λέγουν: «Τί ἡμῖν προσέχετε; ὡς ἴδια δύναμις ἢ εὐσεβεῖα πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;»⁵² διότι ἐάν, ἐνῶ δὲν ἐτέλει τὸ θαῦμα δι' ἰδίας δυνάμεως, δὲν προσέθετε τοῦτο, τὸ ὅποιον ἔλεγαν οἱ Ἀπόστολοι διὰ τούς ἑαυτούς των, τότε θὰ εὑρεθοῦν κάπως ἐκείνοι περισσότερον προσεκτικοὶ εἰς τὸ νὰ ἀπομακρύνουν τὴν περὶ αὐτῶν σχετικὴν φήμην.

Καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν: «Ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; Καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἔσμεν ὁμῖν ἀνθρώποι.»⁵³ Ἐπειτα οἱ μὲν Ἀπόστολοι, ἐπειδὴ τίποτε δὲν ἔπραττον ἀφ' ἑαυτῶν, τὰ ἔλεγαν αὐτά, ὥστε νὰ πείσουν τούς ἀνθρώπους ὡς πρὸς τοῦτο, Αὐτὸς δὲ, ἐάν εἶχε τοιαύτην γνώμην περὶ ἑαυτοῦ⁵⁴, δὲν θὰ ἀπέριπτε τὴν σχετικὴν γνώμην, ἐάν δὲν τὰ ἔπραττε δι' ἰδίας Ἐξουσίας; Καὶ τίς δύναται νὰ εἴπῃ τοῦτο;

Καὶ ὁμοῦς τὸ ἀντίθετον πράττει ὁ Χριστός, λέγων: «Διὰ τὸν περισσῶτα ὄχλον εἶπον, ἵνα πιστεῦσωσιν»⁵⁵. Ὡστε, ἐάν ἐπίστευον, δὲν θὰ ὑφίστατο ἀνάγκη τῆς προσευχῆς. Ἐάν δὲ δὲν ἦτο ἀνάξιον δι' Αὐτόν νὰ προσεύχεται, διατί καταλογίζει εἰς αὐτούς τὴν αἰτίαν; διατί δὲ νὰ μὴ εἴπῃ «ἵνα πιστεῦσωσιν ὅτι οὐκ εἰμὶ σου ἴσος», (διότι ἔπραπεν λόγῳ τῆς ἐπικρατούσης γνώμης νὰ προθῇ εἰς τοῦτο, νὰ εἴπῃ δηλαδὴ τούς λόγους τού-

52. Πράξ. 3, 12.
53. Πράξ. 14, 15.
54. Ὅταν γνώμην εἶχον οἱ Ἀπόστολοι περὶ ἑαυτῶν, ὅτι δηλ. οὐκ ἴσος δύναμις πέλει τὰ θαῦματα.
55. Ἰωάν. 11, 42.

τους), αλλά, όταν μὲν περὶ Αὐτοῦ ἐσηματίζετο ἡ γνώμη ὅτι καταλύει τὸν νόμον, προσέθεσεν αὐτὴν τὴν φράσιν (χωρὶς ἐκεῖνοι νὰ εἴπουν τίποτε) «μὴ νομίσητε ὅτι ἤλθον λύσαι τὸν νόμον»⁵⁶, ἐδῶ δὲ ἐπιθεσθαίῳνην τὴν γνώμην; Ἐν γένει δέ, διατὶ ὑπῆρχεν ἀνάγκη τόσοῦ μεγάλῃς περιόδου φράσεων καὶ αἰνιγμάτων; διότι ἤρκει νὰ εἴπῃ: «Δὲν εἶμαι ἴσος» καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν γνώμην περὶ Αὐτοῦ.

Τὶ λοιπόν⁵⁷; (θὰ εἴπῃ τις), δὲν εἶπεν ὅτι «οὐ ποιοῦ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν»;⁵⁸. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ λέγει συγκεκαλυμμένως καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐγένετο καὶ ἡ προσευχή. Τὶ σημαίνει δέ: «Ὅτι ἤκουσάς μου»;⁵⁹. Σημαίνει, «ὅτι οὐδὲν ἐναντίον ἐμοῦ πρὸς σέ» (ὅτι τίποτε ἀντίθετον ἐκ μέρους μου δὲν ὑπάρχει ἀπέναντί σου).

Ὅπως λοιπὸν τὸ «Ὅτι ἤκουσάς μου» δὲν εἶναι λόγος ἐνός, ὁ ὁποῖος δεικνύει, ὅτι ὁ ἴδιος δὲν ἠδυνήθη, (διότι ἐὰν συνέβαινε τοῦτο, δὲν θὰ ἦτο μόνον ἀδυναμία, ἀλλὰ καὶ ἀγνοία, ἐὰν θεσθαίως πρὸ τῆς προσευχῆς δὲν ἐγνώριζεν ὅτι πρόκειται νὰ ἀκούσῃ Αὐτὸν ὁ Θεός· ἐὰν δὲ δὲν ἐγνώριζε, πῶς ἔλεγεν ὅτι «πορεύομαι ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν»⁶⁰, καὶ δὲν εἶπε: «Πορεύομαι, ἵνα εὐξώμαι τῷ Πατρὶ, ἵνα ἐξυπνήσῃ αὐτόν;») ὅπως λοιπὸν ὁ λόγος οὗτος δὲν δεικνύει ἀδυναμίαν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν γνώμην, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ «πάντοτέ μου ἀκούεις»⁶¹. Ἡ λοιπὸν τοῦτο πρέπει νὰ εἴπωμεν, ἢ ὅτι ἔχει λεχθῆ διὰ τὴν γνώμην ἐκείνων.

Ἐὰν δὲ οὔτε ἠγνόει, οὔτε ἠδυνάτει, εἶναι εὐλογο-

56. Ματθ. 5, 17.

57. «Τὶ οὖν» Συνήθης πρᾶσις παρ' ἀρχαίους.

58. Ἰωάν. 6, 38.

59. Ἰωάν. 11, 41.

60. Ἰωάν. 11, 11.

61. Ἰωάν. 11, 42.

φανές ὅτι διὰ τοῦτον τὸν λόγον χρησιμοποιεῖ ταπεινάς ἐκφράσεις, ἵνα καὶ ἐκ τῆς ὑπερβολῆς τουλάχιστον αὐτῶν τῶν ἐκφράσεων πεισθῆς καὶ ἀναγκασθῆς νὰ ὁμολογήσῃς, ὅτι αὗται δὲν εἶναι χαρακτηριστικαὶ τῆς ἀξίως Αὐτοῦ, ἀλλὰ τῆς συγκαταβάσεως. Τὶ λέγουσι λοιπὸν οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας; λέγουσι: Δὲν εἶπε τὸ «ἤκουσάς μου»⁶² διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκούοντων, ἀλλὰ διὰ νὰ δεῖξῃ τὴν ὑπεροχὴν Αὐτοῦ. Καὶ ὁμοίως ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκφράσεως δὲν ἦτο νὰ δεῖξῃ τὴν ὑπεροχὴν Αὐτοῦ, ἀλλὰ πολὺ νὰ ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, καὶ νὰ δεῖξῃ ὅτι δὲν ἔχει τίποτε περισσώτερον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον· διότι τὸ νὰ προσεύχεται δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ Θεοῦ οὔτε τοῦ καθημένου εἰς τὸν Αὐτὸν θρόνον.

Βλέπεις ὅτι διὰ κανένα ἄλλον λόγον δὲν ἐφθασεν εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, ἀλλὰ λόγω τῆς ἀπιστίας ἐκείνων; Βλέπε λοιπὸν, ὅτι καὶ τὸ ἔργον μαρτυρεῖ τὸ κύρος Αὐτοῦ. Ἐκάλεσε τὸν ἀποθανόντα καὶ ἐξῆλθεν οὗτος δεδεμένος. Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῆ ὅτι τὸ συμβῆναι εἶναι ὀπτασία φαντάσματος (διότι τὸ νὰ ἐξέλθῃ δεδεμένος δὲν ἐφαίνετο ὀλιγώτερον παράδοξον ἀπὸ τὸ νὰ ἀναστηθῆ), «ἐκέλευσεν αὐτὸν λύσαι»⁶³, ὥστε, καὶ ἀφοῦ ἐγγίσουν καὶ πλησιάσουν αὐτόν, νὰ ἴδουν ὅτι πράγματι ἐκεῖνος εἶναι, καὶ λέγει: «Ἀφετε αὐτόν ὑπάγειν»⁶⁴.

Εἶδες τὴν ἔλλειψιν καυχῆσεως; Δὲν ὀδηγεῖ αὐτόν μαζί Του, οὔτε τὸν διατάσσει νὰ ἀκολουθήσῃ Αὐτόν, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῆ ἀπὸ μερικούς, ὅτι ἐπιδεικνύεται τοιοῦτοτρόπως ἐγνώριζε νὰ μετριοφρονῇ.

Ὅταν δὲ ἐγένετο τὸ θαῦμα, ἄλλοι μὲν ἐθαύμαζον, ἄλλοι δὲ προσελθόντες εἰς τοὺς Φαρισαίους ἀνήγγει-

62. Ἰωάν. 11, 41.

63. Ἰωάν. 11, 44.

64. Ἰωάν. 11, 44.

λαν αυτό⁶⁵. Τί ἔπραξαν λοιπὸν ἐκεῖνοι; Ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐκπλήττωνται καὶ νὰ θαυμάζουσι, αὐσκέπτονται νὰ θανατώσουσι Αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἀνέστησε τὸν νεκρόν.

Ἄποια ἀνοησία! Ἐκεῖνοι, ὁ ὁποῖος κατενίκησε τὸν θάνατον εἰς τὰ σώματα τῶν ἄλλων, ἐνόμιζον ὅτι θὰ παραδώσουσι εἰς τὸν θάνατον, καὶ λέγουσι: «Τί ποιοῦμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ;»⁶⁶. Ἄνθρωπον καλοῦν ἀκόμη Αὐτόν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔλαθον τόσοι σπουδαῖαν ἀπόδειξιν τῆς Θεότητος Αὐτοῦ.

«Τί ποιοῦμεν;»⁶⁷. Νὰ πιστεύουσι ἔπρεπε, καὶ νὰ λατρεύουσι, καὶ νὰ προσκυνήσουσι Αὐτόν, καὶ νὰ μὴ Τὸν θεωροῦν πλέον ἄνθρωπον. Ἐάν ἀφώμεν αὐτὸν οὕτως, ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν»⁶⁸. Τί εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σκέπτονται νὰ κάμωσι; Θέλουν ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐξεγείρουν τὸν λαόν, ἐμβάλλοντες εἰς αὐτὸν τὴν ἰδέαν ὅτι πρόκειται νὰ κινδυνεύουσι ἕνεκα ὑποψίας εἰς θάρος τῶν περὶ ἐγκαθιδρύσεως τυραννίδος. Διότι, λέγουσι, ἐάν μάθουν οἱ Ῥωμαῖοι ὅτι Αὐτὰς παρασύρει τὸν ὄχλον, θὰ μᾶς ὑποπτευθοῦν καὶ θὰ ἔλθουν καὶ θὰ κατασκάψουν τὴν πόλιν ἡμῶν.

Διὰ πόσον λόγον; εἰπέ μου; μήπως δηλαδὴ παρώτρυνεν εἰς ἀποστασίαν; δὲν ἐπέτρεψε νὰ δώσουσι φόρον εἰς τὸν Καίσαρα⁶⁹; μήπως δὲν ἠθελήσατε νὰ καταστήσετε Αὐτὸν βασιλέα, καὶ Ἐκεῖνος ἔφυγεν⁷⁰; Δὲν ἐπεδείκνυε τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀπείριστον τρόπον ζωῆς, χωρὶς νὰ ἔχη οὔτε οἰκίαν, οὔτε τίποτε ἄλλο παρεμφερές;

Αὐτὰ λοιπὸν τὰ ἔλεγον μὲν, ὅχι ἐπειδὴ ἀνέμενον νὰ

65. Ἰωάν. 11, 45-46.

66. Ἰωάν. 11, 47.

67. Ἰωάν. 11, 47.

68. Ἰωάν. 11, 48.

69. Ματθ. 22, 15-22.

70. Ἰωάν. 6, 14-15.

συμβοῦν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐφθόνουσι. Συνέβησαν βίμως (ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπροφασίζοντο), καὶ ὅταν ἐκεῖνοι δὲν ἀνέμενον αὐτὰ, καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ὑπέταξαν, ὅταν ἐθανάτωσαν Αὐτόν καὶ διότι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα συνέβαινον ἦσαν ἀπηλλαγμένα οἰασθῆποτε ὑποψίας διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θεραπεύει ἀσθενοῦντας, καὶ διδάσκει ἄριστον βίον, καὶ δίδει ἐνταλὴν νὰ πείθονται εἰς τοὺς ἄρχοντας, δὲν ἐσχεδίαζε τυραννίδα, ἀλλὰ κατέλυεν αὐτήν.

Ἄλλὰ, δύναται νὰ εἴπῃ τις, τοῦτο τὸ εἰκάζομεν ἐκ τῶν προηγουμένων. Ἄλλὰ ἐκεῖνοι ἐδίδασκον τὴν ἀποστασίαν, Οὗτος δὲ τὸ ἀντίθετον.

Βλέπεις ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπ' ἐκείνων ἀπετέλουν ὑποκρισίαν; διότι τί ἀπέδειξε τοιοῦτον ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔλεγον; ὠδήγει μεθ' ἑαυτοῦ δορυφόρους βαδίζοντας ἐπιδεικτικῶς; ἔσυρε μεθ' ἑαυτοῦ ὄχηματα; δὲν ἐπεδίωκε τὴν μετάφασιν εἰς ἔρημον τόπον; (ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ θεωρηθοῦν ὅτι ἔλεγον αὐτὰ ἀπὸ ἐμπάθειαν ἰδικητῶν, ἰσχυρίζονται ὅτι κινδυνεύει ὅλη ἡ πόλις, καὶ ὅτι σχεδιάζει κακὸν κατὰ τῆς πολιτείας, καὶ ὅτι αὐτοὶ φοβοῦνται δι' ἔσχατον κίνδυνον. Δὲν εἶναι εἰς σὰς αὐτὰ ἀπτα τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλὰ τὰ ἀντίθετα, καὶ τῆς ἐποχῆς σας καὶ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς τὴν βασιλευσάν, καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀντιόχου, ἡ ὁποία συνέβη μετὰ ταῦτα ὅχι τὸ ὅτι ὑπῆρχον πλησίον ἄνθρωποι λατρεύοντες τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὸ ὅτι ὑπῆρχον μεταξύ σας ἄνθρωποι διαπράττοντες ἀδικίας καὶ ἐξοργίζοντες τὸν Θεόν, τοῦτο παρέδωκε σὰς εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἄλλὰ τοιοῦτον πράγμα εἶναι ὁ φθόνος, δεδομένου ὅτι δὲν ἀφήνει νὰ ἴδῃ τις τίποτε ἐκ τῶν πρεπόντων, ὅταν ἀπαξ τυφλώσῃ τὴν ψυχὴν) δὲν ἐδίδασκε νὰ ἡμεθα πρᾶσι⁷¹; δὲν ἐδίδαξε ὅταν ραπιζώμεθα εἰς τὴν δεξιάν, νὰ στρέφωμεν

71. Ματθ. 11, 28.

καὶ τὴν ἀριστεράν⁷²; δὲν ἐδίβαζε νὰ ὑπομένωμεν ὅταν ἀδικούμεθα; δὲν ἐδίβαζε νὰ δεικνύωμεν προθυμίαν εἰς τὸ νὰ θλαπτόμεθα μεγαλυτέραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἔχουν ἄλλοι εἰς τὸ νὰ θλάπτουν; Αὐτὰ λοιπόν, εἰπέ μου, εἶναι ἔργα ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ὀργανώνει τυραννίδα καὶ δχι ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος καταλύει αὐτήν⁷³;

δ'. Ἀλλά, ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶπα, ὁ φθόνος εἶναι φοβερὸν πρᾶγμα καὶ πλήρες ὑποκρισίας. Αὐτὸ ἔχει γεμίσει ἀπὸ πολλὰ κακὰ τὴν οἰκουμένην ἀπὸ τῆς ἀσθενείας αὐτῆς τὰ δικαστήρια ἔχουν γεμίσει ἀπὸ κατηγορουμένους ἀπὸ αὐτὴν προέρχεται ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν δόξαν καὶ τὰ χρήματα ἀπὸ αὐτὴν πηγάζει ἡ φιλαρχία καὶ ἡ ὑπεροφία ἔνεκα αὐτῆς αἱ ὁδοὶ ἔχουν θδελυροῦς ληστὰς, καὶ ἡ θάλασσα πειρατὰς ἐκ ταύτης καὶ διαπράττονται εἰς τὸν κόσμον οἱ φόνοι ἐκ ταύτης καὶ τὸ γένος μας ἔχει διασπασθῆ ἐκεῖνο τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον θὰ ἴδης, ἐξ αὐτῆς θὰ παρατηρήσης ὅτι προέρχεται τοῦτο καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἔχει εἰσχωρήσει τοῦτο ἐξ ἀρχῆς ἔχει προκαλέσει ἀπείρους συμφοράς τοῦτο τὸ κακόν τὴν φιλαργυρίαν ἐδημιούργησεν αὐτὴ ἡ ἀσθένεια τὰ πάντα ἀνέτρεψε, καὶ τὸ δίκαιον κατέστρεψε (διότι λέγει: «δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμὸς σοφῶν, καὶ ὡς φιδὸς στόματι, ἀποστρέφει ἐλέγχους»)⁷⁴. Τοῦτο καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους δοῦλους ἀντὶ ἐλευθέρων περὶ τοῦτου ὀμιλοῦμεν καθημερινῶς, καὶ τίποτε δὲν ἐπιτυγχάνομεν⁷⁵.

72. Ματθ. 5, 39.

73. Ἀπὸ τὸ ἄμειον «τινας ἐνεκεν; εἰπέ μοι μὴ γὰρ ἀποστασίαν ἐδίδοσκεν;.....» μέχρι τέλους τοῦ κεφαλαίου: «Ταῦτ' οὖν, εἰπέ μοι, τυραννίδα οὐκιστῶντος, ἀλλ' αὐ τυραννίδα καθαιρουμένου;» τὸ πῆμα τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν ἀπολογίαν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὡπὲρ τοῦ ἱεροῦ Χριστοῦ καὶ ἐνθυμίζει ἐν μέρει τὸ ἔργον τοῦ Ξενοφῶντος «Ἀπομνημονεύματα» ἐνθα ὁ συγγραφεὺς ὑπεραμύνεται τοῦ διδασκάλου τοῦ Σικράτους.

74. Σοφ. Σειρ. 20, 28.

75. «πλέον αὐδὲν γίνεταί» Πρβλ. τὸ τοῦ Ἰσοκράτους «ἄν οὐ-

Γινόμεθα χειρότεροι ἀπὸ τὰ θηρία, ἀρπάζομεν τὰς περιουσίας ὄρφανῶν, ἀπογυμνάζομεν χήρας, ἀδικούμεν πτωχοὺς καὶ κακὸν ἐπὶ κακοῦ ἐπισπυροῦμεν. «Οἶμοι! ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαθεὶς ἀπὸ τῆς γῆς»⁷⁶.

Καὶ ἔργον ἡμῶν εἶναι νὰ θρηνώμεν τοῦ λοιποῦ, μᾶλλον δὲ τοῦτο πρέπει νὰ λέγωμεν καθημερινῶς. Τίποτε δὲν ἐπιτυγχάνομεν μὲ τὰς προσευχάς, οὔτε μὲ τὰς συμβουλὰς καὶ προτροπὰς· ἄρα ὑπολείπεται νὰ δακρῶσωμεν. Τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔκαμε· ἀφοῦ πολὺ ἐνουθέτησε τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνοι δὲν συναπεκόμίζον οὐδεμίαν ὠφέλειαν, ἐδάκρυσεν διὰ τὴν πᾶρωσιν αὐτῶν τοῦτο κἀμνοῦν καὶ οἱ προφήται· τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἄς κάμωμεν τώρα. Εἶναι εἰς τὸ ἐξῆς καιρὸς θρήνου καὶ δακρῶν καὶ κλαυθμῶν. Εἶναι κατάλληλος περίστασις⁷⁷ νὰ εἰπῶμεν καὶ ἡμεῖς τώρα: «Καλέσατε τὰς θρηνοῦσας, καὶ πρὸς τὰς σοφὰς ἀποστείλατε, καὶ φθεγξάσθωσαν»⁷⁸. Ἴσως δυνηθῶμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐξαλειψῶμεν τὴν ἀσθένειαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι οἰκοδομοῦν τὰς λαμπρὰς οἰκίας καὶ ἀποκτοῦν ἀγροὺς ἐξ ἀρπαγῆς.

Εἶναι κατάλληλος καιρὸς νὰ θρηπῆ κανεὶς ἀλλὰ συνοδεύστέ με εἰς τοὺς θρήνους, σεῖς οἱ ὁποῖοι ἔχετε γυμνωθῆ καὶ ἀδικηθῆ εἰς τοὺς θρήνους σας φέρετε τὰ δάκρυά μου. Ἀλλὰ ἄς θρηπῆσωμεν δχι τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλὰ ἐκείνους· δὲν ἠδίκησαν σᾶς, ἀλλὰ τοὺς ἑαυτοὺς των ἠφάνισαν· διότι σεῖς μὲν ἔχετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀντὶ τῆς ἀδικίας, ἐκεῖνοι δὲ τὴν γέννησαν ἀντὶ κέρδους. Διὰ τοῦτο εἶναι προτιμότερον νὰ ἀδικῆ-

δὲν μοι πλέον γένοιν» («Περὶ ἀντιδόσεως» 28).

76. Μιχ. 7, 2.

77. «Εὐκαιρὸν εἶησιν καὶ ἡμᾶς νῦν.» Πρβλ. τὸ τοῦ Σοφοκλέους: «χῶ τί σοι λέγειν εὐκαιρὸν ἐστίν...» («Οἰθίους ἐπὶ Κολωνῶ» 31-32).

78. Ἱερ. 9, 17.

ται κανείς και να μη ἀδικῆ⁷⁹.

Ἄς θρηνησωμεν αὐτοὺς ἔχι μὲ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀλλὰ μὲ τὸ πνεῦμα τὸ προερχόμενον ἐκ τῶν θείων Γραφῶν, μὲ τὸ ὅποιον καὶ οἱ Προφῆται ἐθρήνησαν. Ἄς θρηνησωμεν πικρῶς μετὰ τοῦ Ἡσαίου καὶ ἄς εἰπωμεν: «Ὅσαι οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρόν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνται τί μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; Οἰκίαι μεγάλαί καὶ καλά, καὶ οὐκ ἔσονται οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐταῖς»⁸⁰.

Ἄς θρηνησωμεν μετὰ τοῦ Ναοῦμ, καὶ ἄς εἰπωμεν μετ' ἐκείνου: «Ὅσαι οἱ οἰκοδομῶν εἰς ὕψος τὴν οἰκίαν αὐτοῦ!»⁸¹, περισσότερο δὲ ἄς θρηνησωμεν αὐτοὺς, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, λέγων: «Ὅσαι ὑμῖν τοῖς πλουσίοις! ὅτι ἀπέχετε τὸν μισθὸν ὑμῶν, καὶ τὴν παράκλησιν ὑμῶν»⁸².

Ὅστω, παρακαλῶ, καὶ ἡμεῖς ἄς μὴ παύσωμεν νὰ θρηνώμεν ἐὰν δὲ δὲν εἶναι ἀσχημον, καὶ ἄς οὐδωρῶμεθα διὰ τὴν νωθρότητα τῶν ἀδελφῶν.

Ἄς μὴ κλαίωμεν ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ἔχει πλέον ἀποθάνει, ἀλλὰ ἄς κλαίωμεν τὸν ἄρπαγα, τὸν πλεονέκτην, τὸν φιλαργυρον, τὸν ἀπληστον⁸³. Διὰ τὴν θρηνησόμεν τοὺς νεκροὺς ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατόν τοῦ λοιποῦ τίποτε νὰ ἐπιτύχωμεν; Ἄς θρηνησωμεν τούτους, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὴ καὶ ἡ μεταβολή.

Ἄλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι ἄξιον θρήνων, ὅτι δηλ. γελοῦν διὰ ζητήματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ πενθοῦν διότι ἐὰν μὲν ἔπασχον κάτι ἐκ τῶν ἰδικῶν μας οὐδωρ-

79. Τοιαύτην γνώμην ἐξέφραζε καὶ ὁ Σωκράτης ὅστις ἔλεγεν: «Εἰ ἀναγκάσειεν εἰς ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἐλοίμην ἂν ἀδικεῖσθαι» (Πλάτ. Γοργίας 468).

80. Ἡσαί 5, 8, 9.

81. Ἱερ. 22, 13.

82. Λουκ. 8, 24.

83. «Τὸν ἄρπαγα, τὸν πλεονέκτην, τὸν φιλαργυρον, τὸν ἀπληστον». Ἐντοῦθα ὁμοιοπαρόλλητον τὸ κλιμακωτὸν σχῆμα.

μῶν, ἔπρεπε νὰ παύσωμεν νὰ οὐδωρῶμεθα, μὲ τὴν σκέψιν ὅτι πρόκειται νὰ διορθωθοῦν, ἀλλὰ, ἐπειδὴ εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν ἀναισθησίας, ἄς ἐπιμείνωμεν εἰς τοὺς κλαυθμούς, κλαίοντες ἔχι ἀπλῶς τοὺς πλουτοῦντας, ἀλλὰ τοὺς φιλαργύρους, τοὺς πλεονέκτας, τοὺς ἄρπαγας⁸⁴.

Δὲν εἶναι κακὸν ὁ πλοῦτος (διότι εἶναι δυνατόν νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ κανεὶς καὶ ἐκεῖ, πού ὑπάρχει ἀνάγκη, ὅταν τὸν δαπανῶμεν διὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην), ἀλλὰ κακὸν εἶναι ἡ πλεονεξία, ἡ ὁποία προκαλεῖ τὰς ἀκαταπαύστους τιμωρίας.

Ἄς θρηνησωμεν λοιπὸν διότι ἴσως νὰ ἐπέλθῃ κάποια διόρθωσις· ἢ καὶ ἂν ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι περιέπεσαν εἰς τὸ σχετικὸν ἀμάρτημα, δὲν ἀπολλογούν ἀπὸ αὐτό, ἀλλὰ θεθαίως δὲν θὰ περιπέσουν εἰς τὸ κακόν, ἀλλὰ θὰ φυλαχθοῦν. Ἐἴθε νὰ συμβῆ δὲ καὶ ἐκείνοι νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸ νόσημα, καὶ ἀπὸ ἡμᾶς νὰ μὴ περιπέσῃ ποτέ κανεὶς εἰς αὐτό, ὥστε ἄλλοι ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθὰ, διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΕ' (65)

(Ἰωάν. κα', 49 — ιδ', 8)

«Εἰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν Καίπαρος, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐν-αυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς: ὁμῶς οὐκ οἴδατε αὐδὲν, οὐδὲ

84. «Τοὺς φιλαργύρους, τοὺς πλεονέκτας, τοὺς ἄρπαγας». Ὅρα ὅτι τὸ αὐτὸ σχῆμα χρησιμοποιεῖ καὶ ἐνταῦθα (δηλ. τὸ κλιμακωτὸν), ἀλλὰ τὰς λέξεις βέβαι κατ' ἀντιστροφῶν οὐρῶν πρὸς τὰς προσημειώ-νου. Ὅστω καὶ τὰ δύο ταῦτα κλιμακωτὰ σχήματα ὁποτελοῦν χριστῶν σχήμα.

διαλογίζεσθε ότι συμφέρει ἡμῖν, ἵνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ», κλπ.

α'. «Ἐνεπάγησαν ἔθνη ἐν διαφθορᾷ, ἣ ἐποίησαν» ἐν παγίδι ταύτῃ, ἣ ἔκρυψαν, συνελήφθη ὁ πους αὐτῶν¹. Τοῦτο συνέβη ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων διότι αὐτοὶ μὲν ἔλεγον ὅτι θὰ θανατώσουν τὸν Ἰησοῦν, διὰ τὸ μὴ εἶθον οἱ Ῥωμαῖοι καὶ καταλάβουν τὸ ἔθνος αὐτῶν καὶ τὴν πόλιν, ὅταν δὲ ἐθανάτωσαν Ἐκείνον, ἔπαθον αὐτὰ, τὰ ὅποια ἐφοβούντο, καὶ αὐτὰ ἀκριβῶς, τὰ ὅποια ἔπραξαν, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ διαφύγουν τὴν καταστροφὴν, αὐτὰ ἐπειδὴ ἔπραξαν, δὲν διέφυγον αὐτήν².

Ἄλλ' Ἐκείνος μὲν, ὁ ὁποῖος ἐθανάτωθη ὑπ' αὐτῶν εὐρίσκεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐκείνοι δὲ, οἱ ὅποιοι ἐθανάτωσαν Αὐτὸν κληρονομοῦν τὴν γέενναν· καὶ ὅμως δὲν τὰ ἐσκέφθησαν αὐτὰ, ἀλλὰ τί: ἠθέλον, λέγει, νὰ θανατώσουν Αὐτὸν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἡμέραν διότι εἶπον ὅτι «ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν τὸ ἔθνος»³.

«Εἰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἑνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν» (ὁ ὁποῖος ἦτο περισσότερο ἀναίσχυτος ἀπὸ τοὺς ἄλλους): «Ἔμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν»⁴. Ἐκείνο ἀκριβῶς, διὰ τὸ ὅποιον ἐκείνοι ἀμφέβολον καὶ τὸ ἔθεσαν εἰς σύσκειψιν, (διότι ἔλεγον: «Τί ποιοῦμεν»⁵), τοῦτο αὐτὸς μὲ ἀναίσχυντιαν καὶ ἀπροκαλύπτως⁶ καὶ μὲ θρασύτητα ἀνεφώνησε⁷ δηλ. τί λέγει:

1. Ἰωάν. 11, 49-50.

2. Ψαλ. 9, 16.

3. Ταῦτο λέγει ὁ Χρυσόστομος καὶ εἰς τὴν 64 ὁμιλίαν τοῦ (κεφ. γ'): «Ἐβῆ δὲ καὶ μὴ προσδοκῶντων αὐτῶν, καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν ἔλαβον, ἐπειδὴ ἀνέλιον αὐτόν.»

4. Ἰωάν. 11, 48.

5. Ἰωάν. 11, 48.

6. Ἰωάν. 11, 47.

7. «Γυμνῆ τῆ κεφαλῇ» ἢ ἐκφρασις αὐτῆ ὡς καὶ ἡ συνώνυμος αὐτῆς «ἀπροκαλύπτως» ἔχουν ληφθῆ μεταφορικῶς ἐκ τῆς μάχης.

«Ἔμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει, ἵνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὄλων τὸ ἔθνος ἀπόληται. Τοῦτο δὲ οὐκ εἶπεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ προεφήτευσεν, ἀρχιερεὺς ὢν»⁸.

Βλέπετε, πόση εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρχιερατικῆς ἐξουσίας; Διότι ἐπειδὴ εἶχε ἀξιώθῃ καθ' ὀλοκληρίαν τῆς ἀρχιερωσύνης, ἂν καὶ ἦτο ἀνάξιος αὐτῆς, προεφήτευσεν, ὅχι ἐπειδὴ ἐγνώριζεν αὐτὰ, τὰ ὅποια ἔλεγεν ἢ χάρις μόνον τὸ στόμα αὐτοῦ εἶχε χρησιμοποίησει, τὴν δὲ μεμολυσμένην καρδίαν του δὲν ἤγγισε.

Πολλοὶ θεθαίως καὶ ἄλλοι εἶπον τὰ μέλλοντα, ἂν καὶ ἦσαν ἀνάξιοι, ὁ Ναθουχοδονόσορ, ὁ Φαραώ, ὁ Βαλαάμ· καὶ ὄλων ἡ αἰτία εἶναι φανερά.

Ἐκείνο δὲ, τὸ ὅποιον λέγει ὁ Καϊάφας, ἔχει τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: «Σεῖς κάθεσθε, ἀκόμη μὲ περισσότεραν ναθρότητα στρέφετε τὴν προσοχὴν σας εἰς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ δὲν γνωρίζετε νὰ ἀδιοφορήτε διὰ τὴν σωτηρίαν ἐνὸς ἀνδρός χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος».

Παρατήρει πόση εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος ἠδυνήθη νὰ προφέρῃ λόγους, λεγομένους ἐκ πονηρᾶς σκέψεως, πλήρεις θαυμαστῆς προφητείας.

Τέκνα δὲ Θεοῦ⁹ καλεῖ ὁ Εὐαγγελιστῆς τὰ ἔθνη, ἐξ ἐκείνου, τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ γίνῃ ὅπως λοιπὸν καὶ Αὐτὸς λέγει: «Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω»¹⁰ ὀνομάζων οὕτως αὐτὰ ἐκ τοῦ μέλλοντος νὰ συμβῆ.

Τί δὲ σημαίνει: «Ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἑνιαυτοῦ ἐκείνου»; Μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο εἶχεν ἀλλοιωθῆ διότι δὲν ἱεράτευσεν καθ' ὄλων τὸν χρόνον τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ ἐν ἔτος, ἀπὸ τότε, πού αἱ ἐξουσίαι ἠγοράζοντο. Πλὴν ὅμως καὶ τότε ἀκόμη παρίστατο τὸ Πνεῦ-

8. Ἰωάν. 11, 49-51.

9. Ἰωάν. 11, 52.

10. Ἰωάν. 10, 18.

μα. Ἀλλά ὅταν ὤψωσαν τὰς χεῖρας κατὰ τοῦ Χριστοῦ, τότε ἐγκατέλειπεν αὐτούς, καὶ μετέβη εἰς τοὺς Ἀποστόλους.

Καὶ τοῦτο τὸ εἰδείκνυε τὸ καταπέτασμα ὅταν ἐσχίζετο, καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ, ἣ ὅποια ἔλεγεν: «Ἴδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὁμῶν ἔρημος»¹¹· καὶ ὁ Ἰώσηπος δέ, ὅστις ἔζησεν ὀλίγον μετὰ, εἶπεν ὅτι μερικοὶ ἄγγελοι, οἱ ὅποιοι ἀκόμη παρέμενον εἰς αὐτούς, ἐσήμαινον, ὅτι θὰ ἐγκαταλείβουν αὐτούς ἐάν δὲν θελήσουν ἐκεῖνοι νὰ μεταβάλλουν χαρακτῆρα¹²· διότι ὅσον μὲν διητηρεῖτο ὁ ἀμπελών¹³, τὰ πάντα ἐτελοῦντο, ὅταν δὲ ἐθανάτωσαν τὸν κληρονόμον, δὲν ἐτελοῦντο πλέον, ἀλλὰ ἐχάθησαν· καὶ ὡς ἱμάτιον λαμπρὸν ἀπὸ ἀχρηστοῦ δοῦλον ἀφοῦ τὰ ἔλαθεν ὁ Θεός, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου, τὰ ἔδωκεν εἰς τοὺς συναγετάς δοῦλους, δηλαδὴ εἰς τοὺς προερχομένους ἐκ τῶν ἐθνῶν, ἀφοῦ ἀφήκεν ἐκεῖνους (δηλ. τοὺς Ἰουδαίους) ἐρήμους καὶ γυμνοὺς.

Δὲν ἦτο δὲ τοῦτο ἀσήμαντον, τὸ ὅτι καὶ ὁ ἐχθρὸς προεφήτευσεν αὐτὰ¹⁴. Τοῦτο ἠδύνατο καὶ τοὺς ἄλλους νὰ προσελκύσῃ· διότι εἶχε μὲν ἀντίθετον πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἔκθασιν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἀπέθανε, διὰ τοῦτο ἀπηλλάγησαν οἱ πιστοὶ τῆς μελλούσης κολάσεως.

Τί σημαίνει: «Ἴνα συναγάγῃ εἰς ἓν»¹⁵. Ὅτι τοὺς πλησίον καὶ τοὺς μακρὰν εὐρισκομένους κατέστησεν ἐν σώμα, καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος κáθηται εἰς τὴν Ρώμην νο-

11. Ματθ. 23, 38.

12. Ὁ Ἰώσηπος εἰς τὸ ἔργον του: «περὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου» (1, 8, 31) ἀναφέρει μετὰ τῶν σημειῶν τῶν προηγουμένων τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, καὶ τοῦτο: ὅτι ἠκούσθη αἰφνιδίως φωνὴ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἔλεγον· «ὡς ἀναχωρήσαμε ἀπὸ ἐδῶ». Πιστὸν ὁ Χρυσόστομος νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τὸ χωρίον τοῦτο.

13. Ἴδε παραβολὴν κακῶν γεωργῶν ἐν Ματθ. 21, 33-42.

14. Ἰωάν. 11, 49-50.

15. Ἰωάν. 11, 52.

μίζει ὅτι οἱ Ἰνδοὶ ἀποτελοῦν μέλος ἰδικόν του. Τί δμοῖον πρὸς αὐτὴν τὴν συναγωγὴν ὑπάρχει; Καὶ ὅλων κεφαλὴ εἶναι ὁ Χριστός.

«Ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν»¹⁶. Καὶ ὅμως προηγουμένως ἐζήτουν νὰ φονεύσουν Αὐτόν· διότι λέγει ὁ Εὐαγγελιστής: «Διὰ τοῦτο ἐζήτουν οἱ Ἰουδαῖοι αὐτὸν ἀποκτείνειν»¹⁷, καὶ: «τί με ζητεῖτε ἀποκτείνειν;»¹⁸. Ἀλλὰ τότε μὲν ἐζήτουν, τώρα δὲ ἐπεκύρωσαν τὴν γνώμην αὐτὴν, καὶ ὡς ἔργον πλέον χειρίζονται τὴν ὑπόθεσιν.

«Ἰησοῦς δὲ οὐκ ἔτι παρησιαζέτο περιεπάτει ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ»¹⁹. Πάλιν κατὰ ἀνθρώπινον τρόπον σώζει τὸν ἑαυτὸν του, καὶ συνεχῶς τοῦτο πράττει.

6'. Εἶπον δὲ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὅποιαν πολλακίς ἀπῆλθε καὶ ἀνεχώρησεν. Καὶ τώρα μένει πλησίον τῆς ἐρήμου εἰς Ἐφρατάς καὶ ἐκεῖ ἔμενε μετὰ τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ.

Πόσον νομίζεις ὅτι ἐθρουθήθησαν οἱ μαθηταί, ὅταν εἶδον Αὐτὸν νὰ σώζεται κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον; Οὐδεὶς τοῦ λοιποῦ ἠκολούθησεν Αὐτόν· διότι ὅταν ἡ ἔορτὴ ἐπλησίαζεν, ὄλοι ἔτρεχον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· αὐτοὶ ὅμως (δηλαδὴ οἱ μαθηταί), ὅταν ὄλοι ἔχαιρον καὶ ἐπανηγύριζον, τότε κρύπτονται, τότε εὐρίσκονται, ἀλλ' ὅμως παρέμενον πλησίον Αὐτοῦ· διότι καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅταν ἐωρτάζοντο τὸ Πάσχα καὶ ἡ Σκηνοπηγία, ἐκρύπτοντο· καὶ πάλιν μετὰ ταῦτα, ὅταν ἐτελεῖτο ἡ ἔορτὴ, μὲ τὸ νὰ φεύγουν καὶ νὰ κρύπτονται μόνοι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους, μετὰ τοῦ διδασκάλου ἐδείκνυσεν τὴν εὐνοϊκὴν πρὸς Αὐτὸν διάθεσιν. Δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν λέγει ὁ Λουκάς ὅτι εἶχεν εἶπει: «Ὑμεῖς ἐστε

16. Ἰωάν. 11, 53.

17. Ἰωάν. 5, 18.

18. Ἰωάν. 7, 19.

19. Ἰωάν. 11, 54.

οι διαμεμνηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου»²⁰. Αὐτὰ δὲ ἔλεγε διὰ τὴν δειξίην ὅτι ἐκ τῆς δυνάμεως Αὐτοῦ ἐνισχύονται.

«Πολλοὶ δὲ ἐκ τῆς χάρας ἀνέβησαν ἀγνίσει ἑαυτοῦς. Καὶ ἔδωκαν παραγγελίας οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν»²¹. Θαυμαστός ἐξαγνισμός, μὲ αἰμοδιψὴ πρόθεσιν, μὲ ἀνθρωποκτόνον σκέψιν, μὲ αἵματωμένας χεῖρας!

«Καὶ ἔλεγον: Δοκεῖτε ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ ἐν τῇ ἑορτῇ;»²². Διὰ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα ἐσχεδιάζεν τὸ κακόν, καὶ τὸν χρόνον τῆς ἑορτῆς τὸν καθίστατον κατὰ-ληλον περίστασιν διὰ σφαγῆν· δηλαδὴ ἐσκέπτοντο: «ἐνταῦθα αὐτὸν ἐμπεσεῖν δεῖ, τοῦ καιροῦ καλοῦντος αὐτόν». Ὅποια ἀσέβεια! Ὅταν ἐχρειάζεται περισσότερα εὐλάβεια, καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶχον συλληφθῆ διὰ τὰ χειρότερα ἐγκλήματα, νὰ τοὺς ἀφήνουν ἐλευθέρους, τότε ἐπιχειροῦν νὰ συλλάβουν Αὐτόν, ὁ ὅποιος δὲν ἔκαμε οὐδεμίαν ἀδικίαν, ἐπιχειροῦν νὰ Τὸν συλλάβουν.

Καὶ ὅμως καὶ ὅταν πλέον ἐπραγματοποίησαν τοῦτο, ὄχι μόνον δὲν συναπεκόμισαν ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ ἐγελιοποιήθησαν. Διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐνῶ εὐρίσκεται ἐν μέσῳ αὐτῶν διαφεύγει, καὶ ἐνῶ θέλουν νὰ φονεύσουν Αὐτόν, τοὺς συγκρατεῖ καὶ τοὺς κάμνει νὰ ἀποροῦν, ἐπειδὴ θέλει νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς κατάνυξιν διὰ τῆς ἀποδείξεως τῆς δυνάμεως του, καὶ διὰ τὴν μάθουσαν, ὅταν συλλάβουν Αὐτόν, ὅτι αὐτὸ συνέβη ὄχι ἕνεκα τῆς δυνάμεως αὐτῶν, ἀλλὰ κατὰ παραχώρησιν ἰδικὴν Του· διότι οὔτε τότε ἠδυνήθησαν νὰ συλλάβουν Αὐτόν, καὶ μάλιστα ἐνῶ ἦτο πλησίον ἢ Βηθανία καὶ ὅταν δὲ ἀκόμη συνέλαβον Αὐτόν, ἔρριψεν αὐτοὺς ὑπτίους²³.

20. Λουκ. 22, 28.
21. Ἰωάν. 11, 55-57.
22. Ἰωάν. 11, 58.
23. Ἰωάν. 18, 8.

«Πρὸ ἔξ δὲ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος καὶ εἰσιτάτο παρ' αὐτοῖς, καὶ Μάρθα διακονεῖ καὶ Λάζαρος ἐσθλεῖ»²⁴. Τοῦτο δὲ ἦτο σημεῖον τῆς γνησίας ἀναστάσεως, τὸ ὅτι δηλαδὴ μετὰ πολλὰς ἡμέρας καὶ ζῆ καὶ τρώγει. Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς ἦτο τὸ γεῦμα· διότι, ἐπειδὴ ἦσαν φίλοι καὶ ἀγαπητοί, δέχονται τὸν Ἰησοῦν. Μερικοὶ δὲ λέγουσιν ὅτι εἰς ἐξῆνη οἰκίαν ἔλαθε χάραν τοῦτο τὸ γεῦμα.

Ἡ Μαρία δὲ δὲν διηκόνει· διότι ἦτο μαθήτρια. Πάλιν ἐδῶ αὕτη ἐνεργεῖ κατὰ τρόπον πνευματικώτερον· δηλαδὴ δὲν διηκόνει ὡς προσκεκλημένη, οὔτε προσφέρει κοινὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ εἰς Αὐτόν μόνον ἀποδίδει τὴν τιμὴν, καὶ δὲν προσέρχεται εἰς Αὐτόν ὡς ἄνθρωπον ἀλλ' ὡς Θεόν· διότι τὸ μῦρον δι' αὐτόν τὸν λόγον τὸ ἔρριψε, καὶ τὸ ἐσφύγγισε διὰ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς²⁵, πράγματα τὰ ὅποια εἶναι χαρακτηριστικὰ γυναικός, ἢ ὅποια δὲν εἶχε περὶ Αὐτοῦ τοιαύτη γνώμη, ὅποιαν εἶχον οἱ πολλοί.

Ἄλλὰ ἐπετίμησεν αὐτὴν ὁ Ἰούδας, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς δῆθεν εὐλαθείας²⁶. Τί ἀπαντᾷ λοιπὸν ὁ Χριστός; «Ἄφες αὐτὴν· εἰς γὰρ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τοῦτο ἐποίησε»²⁷. Ἄλλὰ διατί ἄρα γε δὲν ἤλεγξε τὸν μαθητὴν ὡς πρὸς τὴν γυναῖκα, οὔτε εἶπε τοῦτο, τὸ ὅποιον εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστής, ὅτι δηλαδὴ λόγῳ τῆς τάσεώς του νὰ κλέπτῃ²⁸ ἐπετίμα τὴν γυναῖκα; Διὰ τῆς πολλῆς μακροθυμίας ἤθελε νὰ κάμῃ αὐτὸν νὰ ἐντραπῇ· διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο προδότης, ἐξ ἀρχῆς ἤλεγ-

24. Ἰωάν. 12, 1-2. Βεβαίως τὸ χωρίον δὲν ἀναφέρεται ἐπακριθῶς, ὡς εἰρηγὰ ἐν τῇ Κοινῇ Διαθήκῃ.
25. Ἰωάν. 12, 3.
26. Ἰωάν. 12, 4-6.
27. Ἰωάν. 12, 7.
28. Ἰωάν. 12, 6.

ξεν αὐτὸν πολλάκις, ὅταν εἶπεν: «Οὐ πάντες πιστεύουσι»²⁹, καὶ «εἰς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστιν»³⁰.

Λοιπὸν ἔδειξε μὲν ὅτι γνωρίζει αὐτὸν ὡς προδότην, δὲν τὸν ἠλεγξε δὲ φανερώς, ἀλλὰ ἐφάνη συγκαταβατικός, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀνακαλέσῃ αὐτὸν ἐκ τῆς προθέσεως, τὴν ὁποῖαν εἶχε.

Πῶς λοιπὸν ἄλλος Εὐαγγελιστὴς λέγει ὅτι ὅλοι οἱ μαθηταὶ εἶπον τοὺς λόγους τοῦ Ἰούδας³¹; Καὶ ὅλοι εἶπον τοὺς λόγους ἐκεῖνους, καὶ ἐκεῖνος ἄλλὰ οἱ ἄλλοι ὄχι ἐκ τῆς αὐτῆς προθέσεως.

Ἐάν δὲ κανεὶς ἐξετάσῃ, διατί ἄρα γε εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἦτο κλέπτης, παρέδωκε τὸ κιβώτιον τῶν πτωχῶν, καὶ τοῦ ἀνέθεσε νὰ τὸ διαχειρίζεται, ἐνῶ ἦτο φιλάργυρος, ἐκεῖνο δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸν μὲν μυστικὸν λόγον ὁ Θεὸς τὸν γνωρίζει, ἐάν δὲ ἡμεῖς κάμνοντες συλλογισμὸν πρέπει νὰ εἴπωμεν κάτι, λέγομεν ὅτι ἔκαμε τοῦτο ὁ Ἰησοῦς, διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ αὐτὸν οἰανδήποτε δικαιολογίαν· διότι δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὅτι ἔκαμε τοῦτο³² λόγῳ φιλοχρηματίας, (διότι ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιήσῃ ἀρκετὰ τὴν ἐπιθυμίαν του ἐκ τοῦ χρηματοφυλακίου), ἀλλὰ λόγῳ πολλῆς πονηρίας, τὴν ὁποῖαν ἤθελε νὰ ἀνακόψῃ ὁ Χριστὸς, χρησιμοποιοῦν πολλὴν συγκατάθεσιν ἀπέναντί του.

Διὰ τοῦτο οὔτε κατηγορεῖ αὐτὸν κλέπτοντα, ἂν καὶ ἐγνώριζε τοῦτο, θέλων νὰ κατασταθῇ τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ οἰανδήποτε δικαιολογίαν.

«Ἄφες αὐτήν», λέγει· «εἰς γὰρ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τοῦτο ἐποίησε». Πάλιν ὑπενθύμισεν εἰς αὐτὸν τὴν ἰδιότητα τοῦ προδότου, ὅταν ὠμίλησε περὶ

29. Ἰωάν. 8, 84.

30. Ἰωάν. 8, 70.

31. Ματθ. 26, 8-13 καὶ Μάρκ. 14, 3-9.

32. Ἀπλ. τὴν προδοσίαν.

ἐνταφιασμοῦ. Ἄλλὰ δὲν θίγει αὐτὸν ὁ ἔλεγχος, ὅτε ὁ λόγος καθιστᾷ αὐτὸν μαλακόν, ἂν καὶ ἦτο ἀρκετὸς νὰ προκαλέσῃ εἰς αὐτὸν οἶκτον· ὡς ἐάν ἔλεγεν· «Ἐπαχθὴς εἶμαι καὶ ὀχληρὸς, ἀλλὰ νὰ περιμένῃς ὀλίγον, καὶ θὰ ἀπέλθω»· διότι εἰς τοῦτο ἀπέβλεπεν, ὅταν ἔλεγεν: «Ἐμεῖ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε»³³.

Ἄλλὰ τίποτε ἐκ τούτων δὲν ἔκαμψε τὸν θηριώδη καὶ μαινόμενον, ἂν καὶ θεθαίως ἀπὸ αὐτὰ πολὺ περισσότερα καὶ εἶπε καὶ ἔκαμε καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔνυψε κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα, καὶ ἐκ τῆς τραπέζης μετέδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ τῶν ἐν αὐτῇ, πράγμα τὸ ὁποῖον συνήθως καὶ τὰς ληστρικὰς ψυχὰς συγκρατεῖ (καὶ ἄλλους λόγους εἶπεν ἱκανοὺς καὶ λίθον νὰ μαλακώσουν) καὶ αὐτὰ ὄχι πρὸ πολλοῦ χρόνου, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν, διὰ νὰ μὴ δημιουργήσῃ λήθην ὁ χρόνος· ἀλλὰ ἐστάθῃ ἀντιμέτωπος πρὸς ὅλα ὁ Ἰούδας.

γ'. Διότι εἶναι φοβερὸν πράγμα ἡ φιλαργυρία, φοβερὸν! καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ὄτα ἀχρηστεύει, καὶ φοβερωτέρους θηρίου καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους, μὴ ἀφήνουσα τὸν ἄνθρωπον, ὅτε τὴν συνείδησιν, ὅτε τὴν φιλίαν, ὅτε τὴν κοινωνίαν, ὅτε τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς νὰ σκεφθῇ, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐξ ἔθλων ἀπομακρύνῃ, δούλους αὐτῆς καθιστᾷ τοὺς ὑπ' αὐτῆς κυριευθέντας, ὡς μία τυραννὶς φοβερά.

Καὶ τὸ φοβερὸν χαρακτηριστικὸν τῆς τόσοσιν πικρᾶς δουλείας εἶναι, ὅτι πείθει τοὺς ὑπ' αὐτῆς κυριευμένους νὰ ὀφείλουν εἰς αὐτὴν εὐγνωμοσύνην καὶ ὅσον περισσότερο εἰς αὐτὴν ὑποτάσσονται οἱ ἄνθρωποι, τόσοσιν περισσότερο αὐξάνεται ἡ εὐχαριστήσις των δι' αὐτήν. Καὶ ὅτω λίαν ἀνάτονον καθίσταται τὸ νόσημα, οὕτω ἀκαταμάχητον καθίσταται τὸ θηριόν.

33. Ἰωάν. 12, 8.

Τούτο τὸ νόσημα κατέστησε τὸν Γιεζή λεπρὸν ἀντὶ μαθητοῦ καὶ προφήτου³⁴. Τοῦτο ἠφάνισε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Ἰουδαίου³⁵· τοῦτο κατέστησε τὸν Ἰούδαν προδότην· τοῦτο διέφθειρε τοὺς ἀρχοντας τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι ἐλάμβανον δῶρα καὶ κατέστησαν συνεργοὶ κλεπτῶν· τοῦτο προεκάλεσε ἀπείρους πολέμους, ἀφοῦ ἐγέμισε τὰς μὲν ὁδοὺς δι' αἱμάτων, τὰς δὲ πόλεις διὰ θρήνων καὶ κλαυθμῶν· τοῦτο συνετέλεσεν ὥστε καὶ δεῖπνα ἀκάθαρτα καὶ τράπεζαι μισαῖαι νὰ παρατεθοῦν, καὶ φαγητὰ τὰ κατέστησεν παράνομα³⁶.

Διὰ τοῦτο εἰδωλολατρεῖον ἀπεκάλεσεν αὐτὸ (δηλαδὴ τὴν φιλαργυρίαν) ὁ Παῦλος³⁷. Ἄλλὰ οὔτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προεκάλεσε φόβον. Ἄλλὰ διατὶ καλεῖ αὐτὴν εἰδωλολατρεῖαν; δύνανται νὰ εἴπῃ τις. Πολλοὶ ἔχουν χρήματα καὶ δὲν τολμοῦν νὰ χρησιμοποιήσουν αὐτά, ἀλλὰ τὰ καθιστοῦν ἱερά, μεταθεϊθάζοντες αὐτὰ ἁθικτὰ εἰς τοὺς ἐγγόνους καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, μὴ τολμῶντες νὰ ἐγγίσουν αὐτά, ὅπως δὲν τολμοῦν νὰ ἐγγίσουν κάποια ἀναθήματα· καὶ ἐὰν δὲ κάποτε ἀναγκασθοῦν νὰ κάμουν χρῆσιν αὐτῶν, εὐρίσκονται εἰς τοιαύτην ψυχικὴν διάθεσιν, ὡς ἐὰν διέπραξαν κάτι ἀθέμιτον.

34. Δ' Βασιλ. 6.

35. Πράξ. 5, 1-11.

36. Τὸ σῆμα τοῦτο τῆς ἐπιπορευῆς, κατὰ τὸ ὅποιον ὅλοι οἱ προτάσεις ἀρχίζουν διὰ τῆς ἀντωνυμίας τοῦτο, ἀποτελεῖ μῆρμον τοῦ Σοφοκλέους· οὕτως ὁ ἐν λόγῳ ποιητῆς γράφει:

Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώποισι οἶον ἄργυρος
κόκον νόμισμα· ἐδάσαστ' αὐτοὶ καὶ πόλεις
πορθεῖ, τὰς ἄνδρας ἐξάνιστησαν δαίμων,
τὸς ἐκδιδάσκει καὶ παραύσαι φρένας
χρητὰς πρὸς αἰχρὰ πρῶμισθ' ἰστασθαι θροτῶν.
(Σοφοκλ. Ἀντιγόνη 285-299).

Ὁ μὲν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος διὰ τῆς ἐπιπορευῆς τῆς ἄντων. τοῦτο ἀπορίθει μὲ ἔμφραση τὰ ἐκ τῆς φιλαργυρίας προερχόμενα κακά, ὁ δὲ Σοφοκλῆς διὰ τῶν ἀντωνυμιῶν τοῦτο καὶ τότε τονίζει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ ἐκ τῶν χρημάτων προερχόμενα κακά.

37. Κολοσ. 3, 5.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλως, ὅπως δηλαδὴ μεταχειρίζεται τὸ ξόανον³⁸ ὁ ἐθνικός, οὕτω καὶ σὺ τὸν χρυσὸν τὸν ἐμπιστεύεσαι εἰς θύρας καὶ κλεῖθρα, κατασκευάζων τὸ κινώτιον ἀντὶ τοῦ νοσίου, καὶ τοποθετῶν τὸν χρυσὸν εἰς σκευὴ ἀργυρᾶ. Ἄλλὰ δὲν προσκυνεῖς αὐτόν, ὅπως ὁ ἐθνικός τὸ ξόανον; δεικνύεις ἐν τούτοις πρὸς αὐτὸν βλῆν τὴν λατρείαν. Πάλιν ἐκεῖνος εὐχαρίστως θὰ παραημέλει³⁹ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ψυχὴν του, παρὰ τὸ ξόανον· τοῦτο πράτταν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀγαποῦν τὸν χρυσόν.

Ἄλλὰ δὲν προσκυνῶ τὸν χρυσόν, δύνανται νὰ εἴπῃ τις. Οὔτε ἐκεῖνος τὸ εἰδωλόν, λέγει, προσκυνεῖ, ἀλλὰ τὸν κατοικοῦντα ἐν αὐτῷ δαίμονα. Τοιοῦτοτρόπως καὶ σὺ, καὶ ἐν δὲν προσκυνῆς τὸν χρυσόν, προσκυνεῖς ὁμῶς τὸν ἐκ τῆς ὕψεως τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας ὁρμώμενον κατὰ τῆς ψυχῆς σου δαίμονα· διότι ἀγριώτερον πρᾶγμα ἀπὸ τὸν δαίμονα εἶναι ἡ ἐπιθυμία τῆς φιλαργυρίας, καὶ εἰς αὐτὴν πολλοὶ πείθονται περισσότερο, παρὰ ὅσον ἄλλοι εἰς τὰ εἰδωλά· διότι οἱ μὲν ἐθνικοὶ εἰς πολλὰς περιπτώσεις δὲν ὑπακούουν, ἐνῶ ἐδῶ (εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς φιλαργυρίας) καθ' ὅλα ὑποχωροῦν καὶ, εἰς ὅ,τι εἴπῃ νὰ ἐκτελέσουν, πείθονται.

Τὶ λέγει ἡ φιλαργυρία; Νὰ εἶσαι πολέμιος, λέγει, ἐχθρὸς βλῶν, νὰ ἀγνοῆς τὴν φύσιν, νὰ καταφρονῆς τὸν Θεόν, νὰ θυσιάσῃς τελειῶς τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ἐμέ· καὶ εἰς ὅλα πείθονται οἱ φιλάργυροι.

Καὶ εἰς μὲν τὰ ξόανα θοῦς καὶ πρόθετα θυσιά-

38. Ξόανον ἢτο εἰδωλὸν ὁμοίωμα θεότητος παρ' ἀρχαίους.

39. Πρῶτον (-ἠδὲως ἂν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ψυχὴν πρῶτον). Σπάνιος τύπος εὐκτικῆς ὁμο. θ' τοῦ «προεῖμαι»· προφανῶς ἐληφθῆ ἐκ τοῦ Ἰεσοφῶντος· «ἔλεγεν ὅτι οὐκ ἂν ποτε πρόστα» (Σοφ. Κύρ. Ἀνάβασις 1, 9, 10).

ζουν, ἢ δὲ φιλαργυρία λέγει: «Θυσίασε εἰς ἐμὲ τὴν ψυχὴν σου», καὶ πείθει τὸν ἄνθρωπον.

Βλέπετε ποίας φύσεως θωμῶδες ἔχει; ποίου εἴδους θύματα δέχεται; Βασιλείαν Θεοῦ δὲν θὰ κληρονομήσουν οἱ πλεονέκται⁴⁰, καὶ οὔτε μὲ τοῦτο φοβοῦνται.

Καὶ ὁμῶς θεθαίως ἢ ἐπιθυμία αὕτη ἦτο ἐξ ἄλλων ἀσθενεστέρα· διότι δὲν εἶναι ἔμφυτος, οὔτε φυσική· διότι ἀληθῶς θὰ ἐτίθετο ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξ ἀρχῆς· τότε δὲ ἐξ ἀρχῆς δὲν ὑπῆρχε χρυσός, οὔτε κανεὶς ἡγάπα τὸν χρυσόν.

Ἄλλὰ, ἐὰν θέλετε, λέγω ἐκ ποίας αἰτίας εἰσῆλθε τὸ κακόν. Ἐκαστος, συναγωνιζόμενος τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀποκτήσαντα πλοῦτον, ἐπέτεινε τὸ νόσημα, καὶ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἐπιθυμίαν, τὸν ἐρεθίζει αὐτὸς ὁ ὁποῖος πρὸ αὐτοῦ ἀπέκτησε περιουσίαν· διότι ὅταν ἴδουν οἰκίας λαμπράς, καὶ πλῆθος ἀγρῶν, καὶ ὁμάδας βούλων, καὶ ἀργυρᾶ σκεύη, καὶ σωρόν⁴¹ ἐνδυμάτων, κάμνουν τὸ πᾶν, ὥστε νὰ ὑπερβάλουν τοὺς ἄλλους.

Ἐὰν δὲ ἤθελον νὰ εἶναι σώφρονες, δὲν θὰ ἐγίνοντο εἰς τοὺς ἄλλους διδάσκαλοι, μᾶλλον δὲ οὔτε δι' αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει δικαιολογία· διότι ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι οἱ ὁποῖοι περιφρονοῦν τὰ χρήματα. Καὶ ποῖος, δύναται νὰ εἴπῃ τις, τὰ περιφρονεῖ; (Διότι τὸ κακόν εἶναι, ὅτι ἔνεκα τῆς πολλῆς κακίας θεωρεῖται ὅτι τὸ νόσημα τοῦτο εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποφευχθῆ, καὶ οὔτε καθίσταται πιστευτὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὸ ἐπιτυγχάνει).

Νὰ ἀναφέρει λοιπὸν πολλοὺς, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ ἔρη. Καὶ τί τὸ κέρδος; διότι οὔτε μὲ αὐτὰ θὰ θελιωθῆτε. Ἄλλως τε ὁ λό-

40. Α' Κορινθ. 8, 10.

41. Φορυτὸν. Ἀξιοπαρατήρητον ὅτι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐνδυμάτων ὁ θεὸς ἱερῶς χρησιμοποιοῖ ὑποτιμητικὴν ἔκφρασιν, δεδομένου ὅτι ἡ λέξις «φορυτὸς» σημαίνει πλῆθος ἀπορριμμάτων, πρηνῶν, χόρτων κ.τ.λ.

γος τώρα δὲν γίνεται περὶ αὐτῶν τῶν ζητημάτων, διὰ νὰ κενώσετε τὰς περιουσίας σας· θὰ ἤθελον δὲ νὰ πράξετε τοῦτο, ἀλλὰ ἡμῶς, ἐπειδὴ τὸ φορτίον διὰ σᾶς εἶναι μεγαλύτερον, δὲν σᾶς ἀναγκάζω· ἀλλὰ σᾶς προτρέπω νὰ μὴ ἐπιθυμῆτε τὰ ξένα, ὥστε νὰ μεταβιβετε ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σας.

Πολλοὺς δὲ τοιούτους ἀνθρώπους θὰ εὐρωμεν νὰ ἀρκοῦνται εἰς τὰ ἰδικὰ των, νὰ φροντίζουν δι' αὐτὰ καὶ νὰ ζοῦν ἀπὸ δικαίου κόπου. Διὰ τὴν νὰ μὴ συναγωνιζώμεθα καὶ νὰ μὴ μιμούμεθα αὐτούς;

Ἄς σκεφθῶμεν ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἐζήσαν πρὸ ἡμῶν· δὲν ὕφιστανται τὰ κτήματα αὐτῶν, τὰ ὁποῖα διασώζουν μόνον τὰ δνόματά των; τοῦ τάδε τὸ λουτρόν, καὶ τοῦ τάδε τὸ ἐξοχικὸν κτήμα, καὶ τὸ κατάλυμα; Ἀμέσως, ὅταν τὰ ἴδωμεν δὲν στενάζομεν, σκεπτόμενοι πόσον κόπον ὑπέμεινε, πόσας ἀρπαγὰς ἐνήργησε, καὶ δὲν φαίνεται εἰς οὐδὲν μέρος, ἀλλὰ ἄλλοι τέρπονται εἰς τὰ ἰδικὰ του, τοὺς ὁποῖους δὲν ἐπερίμενεν, ἴσως δὲ καὶ ἐχθροὶ του; ἐνῶ ἐκεῖνος ὕφισταται τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν;

Αὐτὰ ἀναμένουν καὶ ἡμᾶς· διότι ὅπως δῆποτε θὰ ἀποθάνωμεν, ὅπως δῆποτε τὸ αὐτὸ τέλος θὰ ἔχωμεν.

Εἰπέ μου, πόσῃ ὀργῇ, πόσῃ δαπάνῃ, πόσας ἐχθρας ἀντιμετώπισαν; Καὶ τί τὸ κέρδος; Κόλασις ἀθάνατος, καὶ ὅτι δὲν εἶρον οὐδεμίαν παρηγορίαν, καὶ τὸ ὅτι ὄχι μόνον ζῶντες, ἀλλὰ καὶ ἀπελθόντες ἐκ τοῦ κόσμου τούτου κατηγοροῦνται ὑπὸ ἄλλων;

Ἄλλὰ τί⁴²; ὅταν ἴδωμεν εἰς τὰς οἰκίας νὰ εὐρίσκωνται οἱ εἰκόνες τῶν πολλῶν, δὲν θρηνοῦμεν περισσότερον; Ἀληθῶς καλῶς εἶπεν ὁ Προφήτης: «Πλὴν μάτην ταρασσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν»⁴³· διότι πράγματι

42. «Τι δέ;» Συνήθης ἔκφρασις παρὰ Πλάτωνι.

43. Ψαλμ. 38, 12.

ταραχήν προκαλεί ἢ ἀσχολία μεῦ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ ζητήματα ταραχήν καὶ θόρυβον περιττόν.

Ἄλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει εἰς τὰς αἰωνίους μονάς, οὔτε εἰς τὰς σκηνάς ἐκεῖνας· διότι ἐδῶ μὲν ἄλλος ἐκοπίασε καὶ ἄλλος ἀπαλαύει, ἐκεῖ δὲ ἕκαστος εἶναι κύριος τῶν μάχων του, καὶ πολλαπλασίαν ἀμοιῆν θά λάβῃ.

Ἄς σπεύδωμεν λοιπὸν δι' ἐκείνην τὴν κτῆσιν ἐκεῖ ὅς κατασκευάζωμεν οἰκίας διὰ τοὺς ἑαυτοῦς μας, διὰ νὰ ἀναπαυθῶμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, συγκρότως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἄμην.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΞ' (66)

(Ἰωάν. ε' 9-24)

Ἐγγινὸν ὅν ὄχλος πάλυς ἐν τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἔστι, καὶ ἦλθον αὐτὸν διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴωσιν, ὃν ἤγειραν ἐκ νεκρῶν.

α'. Ὅπως ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος, οἱ ὅποιοι δὲν προσέχουν, συνήθως τοὺς ἐκτροχίλιζει, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἐξουσία διότι ἐκεῖνος μὲν ὀδηγεῖ εἰς τὴν πλεονεξίαν, αὕτη δὲ εἰς τὴν ἀλαζονείαν. Βλέπε λοιπὸν ὅτι τὸ ἐξουσιαζόμενον πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ὀφθαίνει, οἱ δὲ ἄρχοντες ἔχουν διαφραρῆ. Διότι ὡς πρὸς τὸ ὅτι ἐκ τοῦ

1. Ἰωάν. 12, 9.

πλήθους ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν, λέγουν μὲν συνεχῶς οἱ Εὐαγγελισταὶ ὅτι «πολλοὶ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν αὐτῷ»², ἐκ δὲ τῶν ἀρχόντων δὲν ἐπίστευσαν.

Καὶ αὐτοὶ λέγουν, ὅχι ὁ ὄχλος, τὰ ἐξῆς: «Μὴ τις τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν;»³. Ἄλλὰ τί προσθέτουν: «Τὸ πλῆθος, οἱ μὴ εἰδότες τὸν Θεόν, ἐπικατάρτατοί εἰσι»⁴. Ἐκεῖνος, οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν, τοὺς ἔλεγαν ἐπικατάρτατους, τοὺς δὲ ἑαυτοῦς των, οἱ ὅποιοι ἐθανάτωσαν Αὐτόν, συνετούς.

Καὶ ἐδῶ δὲ, ἀφοῦ εἶδον τὸ θαῦμα, ἐπίστευσαν οἱ περισσότεροι· οἱ δὲ ἄρχοντες δὲν ἤρκοῦντο μόνον εἰς τὰ ἴδια κακά, ἀλλὰ καὶ τὸν Λάζαρον ἐπεχείρουν νὰ φονεύσουσιν⁵. Ἔστω: τὸν Χριστὸν ἤθελον νὰ θανατώσουσιν, διότι κατέλυε τὸ Σάββατον, διότι ἔκαμε τὸν ἑαυτὸν Του Ἰσον μετὰ τὸν Πατέρα, καὶ διὰ τοὺς Ρωμαίους κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν των, ἀλλὰ κατὰ τοῦ Λαζάρου ποῖαν κατηγορίαν ἔχοντες, ἤθελον αὐτὸν νὰ θανατώσουσιν; Μήπως ἀρὰ γε τὸ ὅτι εὐηργετήθη εἶναι ἀξιοκατάκριτον;

Βλέπεις, πῶς εἶναι φονικὴ ἡ πρόθεσις αὐτῶν; Καὶ ὅμως πολλὰ ἐπέτελεσεν, ἀλλὰ οὐδὲν ἐξ αὐτῶν τόσοσιν ἐξηγρίωσεν αὐτούς, οὔτε ὁ θεραπευθεὶς παράλυτος, οὔτε ὁ ἀναθλέμας τυφλός· διότι τοῦτο καὶ κατὰ τὴν φύσιν ἦτο θαυμασιώτερον, καὶ μετὰ πολλὰ ἄλλα εἶχε γίνεσθαι, καὶ ἦτο παράδοξον νὰ ἴδῃ τις νεκρὸν τεσσάρων ἡμερῶν νὰ περιπατῆ καὶ νὰ ὁμιλῇ.

Ἐραία θεθαίως (δὲν εἶναι δηλαδὴ;) τὰ κατωρθώματα τῆς ἑορτῆς, νὰ ἀναμιγνύουσιν μετὰ φόνους τὴν πανήγυριν.

Ἄλλως τε, ἐκεῖ μὲν θεώρουν καλὸν νὰ κατηγο-

2. Ἰωάν. 7, 31.

3. Ἰωάν. 7, 48.

4. Ἰωάν. 7, 48.

5. Ἰωάν. 12, 10.

ροῦν Αὐτὸν διὰ τὸ Σάββατον, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἀπομακρύνουν τοὺς ὄχλους, ἐδῶ δέ, ἐπειδὴ δὲν εἶχον οὐδεμίαν κατηγορίαν νὰ διατυπώσουν, στρέφουν τὰς ἐνεργείας των κατὰ τοῦ θεραπευομένου· διότι ἐδῶ δὲν ἠδύνατο νὰ εἶπουν ὅτι ἀντιτίθεται πρὸς τὸν Πατέρα· διότι ἡ προσευχὴ ἀπειστώμασεν αὐτούς.

Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἡ κατηγορία, τὴν ὁποίαν διατύπωναν πάντοτε, εἶχε ἀπογυμνωθῆ πάσης ὑποστάσεως, καὶ τὸ θαῦμα ἦτο καταφανές, στρέφονται πρὸς τὸν φόνον. Ὡστε καὶ ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ θά ἐπραττον τοῦτο, ἐὰν δὲν ἠδύνατο νὰ διατυπώσουν τὴν κατηγορίαν περὶ τοῦ Σαββάτου. Ἄλλως τε, ἐκεῖνος μὲν (ὁ τυφλός) ἦτο ἄσημος, καὶ ἐξεδιώξαν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, οὗτος δέ (ὁ Λάζαρος) ἦτο ἐπιφανής· καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι πολλοὶ ἦλθον διὰ νὰ παρηγορήσουν τὰς ἀδελφάς του· καὶ τὸ θαῦμα συνετελέσθη ἐνῶ ὄλοι ἐβλεπον, καὶ μὲ λίαν παράδοξον τρόπον. Διὰ τοῦτο ὄλοι ἔτρεχον διὰ νὰ ἴδουν.

Τοῦτο λοιπὸν ἐξηρέθιζεν αὐτούς, τὸ ὅτι ἐνῶ εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἑορτή, ὄλοι, ἀφοῦ ἀφῆκαν αὐτήν, ἦλθον εἰς τὴν Βηθανίαν. Ἐπεχείρησαν λοιπὸν αὐτὸν νὰ φονεύσουν, καὶ δὲν ἐφαίνοντο ὅτι τολμοῦν νὰ προσθῶν εἰς σχετικὴν ἐνέργειαν· τὸσον αἰμοδιψεῖς ἦσαν. Καὶ διὰ τοῦτο, ὁ νόμος ἀπὸ αὐτὴν τὴν φράσιν ἀρχίζει: «Ὁ φονεύσεις»· καὶ ὁ Προφήτης αὐτὴν τὴν κατηγορίαν διατυπώνει: «Αἱ χεῖρες αὐτῶν αἵματος πλήρεις»⁶.

Πῶς λοιπὸν, ἐνῶ δὲν περιεπάτει φανερά εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἀνεχώρει εἰς τὴν ἔρημον, πάλιν εἰσέρχεται εἰς τὴν πόλιν μὲ θάρρος; Ἀφοῦ ἔσθεσε τὸν θυμὸν αὐτῶν διὰ τῆς ἀναχωρήσεώς Του, παρουσιάζεται εἰς

6. Ἰωάν. 11, 41-42.
7. Ἑεθ. 20, 13.
8. Ἠσαϊ. 1, 15.

αὐτούς, ὅταν εἶχε παύσει ὁ θυμὸς αὐτῶν. Ἄλλως τε τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον προηγείτο, καὶ αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἠκολούθει, ἦσαν ἀρκετοὶ νὰ ἐμβάλουν αὐτούς εἰς ἀγώνιαν· διότι οὐδὲν ἄλλο θαῦμα προσεῖλκυσε τὸσον αὐτούς, ὅσον τὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου.

Καὶ ἄλλος δὲ Εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι «ὐπέστρωσαν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ τὰ ἱμάτια»⁹, καὶ ὅτι «πᾶσα ἡ πόλις ἐσείσθη»¹⁰ μετὰ τῆς τιμῆς εἰσῆρχετο. Ἐκαμνε δὲ τοῦτο, ἀφ' ἑνὸς μὲν προδιαγράφων προφητείαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκπληρῶν προφητείαν, καὶ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια τῆς μὲν μίας προφητείας ὑπῆρξεν ἀρχή, τῆς δὲ ἄλλης τέλος· διότι τὸ μὲν «χαίρει, ὅτι ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι πρῶτος»¹¹ ἦτο δηλωτικὸν ἐκπληρώσεως προφητείας, τὸ νὰ καθίσῃ δὲ ἐπὶ θνου, ἦτο δηλωτικὸν προδιαγραφῆς τοῦ μέλλοντος, ὅτι δηλαδὴ τὸ ἀκάθαρτον γένος τῶν ἐθνικῶν ἐπρόκειτο νὰ τὸ ἔχη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Του.

Πῶς δὲ οἱ ἄλλοι λέγουν ὅτι ἔστειλε μαθητάς, καὶ εἶπε: «Λύσατε τὴν θνον καὶ τὸν πῶλον»¹², οὗτος δὲ (ὁ Ἰωάννης) δὲν λέγει τίποτε παρόμοιον, ἀλλ' ὅτι, ἀφοῦ εβρεν ὄναριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτοῦ; Διότι καὶ τὰ δύο ἦτο δυνατὸν νὰ συμβοῦν, δηλαδὴ καὶ ἀφοῦ ἐλύθη ἡ θνος, ἐνῶ ὠδήγουν αὐτὴν οἱ μαθηταί, ἀφοῦ εβρεν ὁ Ἰησοῦς τὸ ὄναριον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτοῦ.

Ἐλαβον δὲ τὰ θῶτα τῶν φοινίκων καὶ τῶν ἐλαιῶν, καὶ ἔστρωσαν τὰ ἐνδύματα αὐτῶν, δεικνύοντες ὅτι τοῦ λοιποῦ ἀνωτέρων ἰδέαν εἶχον περὶ Αὐτοῦ ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν εἶχον διὰ προφήτην, καὶ ἔλεγον: «Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»¹³.

9. Λουκ. 19, 36.
10. Ματθ. 21, 10.
11. Ματθ. 21, 5.
12. Ματθ. 21, 2 καὶ Μάρκ. 11, 12.
13. Ἰωάν. 12, 13.

Βλέπεις ότι τούτο κυρίως έβλινεν αυτούς, τó ότι δηλαδή έπείσθησαν όλοι ότι δέν είναι αντίθετος πρός τόν Θεόν; Καί τούτο κυρίως διήρει τόν λαόν, τó να λέγη Αὐτός ότι έχει έλθει εκ μέρους τοῦ Πατρός;

Τί σημαίνει δέ: «Χαίρε σφόδρα, θύγατερ Σιών»;¹⁴ Έπειδή όλοι οι βασιλείς αυτών κατά τó πλείστον ήσαν άδικοι και πλεονέκται, και αυτούς τούς όηγκούς των παρέδωκαν εις τούς έχθρούς, και διέστρεφον τó πλήθος, και παρέδιδον όμήρους εις τούς πολεμίους, διά τούτο λέγει: «Έχε θάρρος, Οδτος δέν είναι αυτού τοῦ χαρακτήρος, αλλά πρῶος και έπεικής; και αποδεικνύεται τούτο εκ τής όνου; διότι δέν εισήλθεν ακολουθούμενος υπό στρατοῦ, αλλά έχων μόνον όνον».

«Τούτο δέ οὐκ ήδεσαν», λέγει, «οί μαθηταί αυτού, ότι ήν έπ' αυτω γεγραμμένον»¹⁵. Βλέπεις ότι τά περισσότερα σημεία τά ήγνούον, έπειδή ό "Ιδιος δέν τά αποκάλυπτεν εις αυτούς; διότι και όταν ειπε: «Αύσατε τόν ναόν τούτον, και έν τρισίν ήμέραις έγερῶ αυτόν»¹⁶, οὔτε τότε έγνώριζον οι μαθηταί τήν σημασίαν τών λόγων και άλλος δέ Εὐαγγελιστής λέγει ότι ειχε κρυβή από αυτούς τó θαυότερον νόημα τοῦ λόγου, και δέν έγνώριζον ότι πρέπει Αὐτός να αναστή εκ νεκρών¹⁷.

Άλλά τούτο μὲν εύλόγως εκρύπτετο; διά τούτο και άλλος Εὐαγγελιστής λέγει, ότι ακούοντες ένα εκαστον εκ τών λόγων, έβλήθοντο και εύρίσκοντο έν κατηφεία¹⁸ τούτο δέ συνέβαινε, λόγω τοῦ ότι δέν έγνώριζον τόν περί Άναστάσεως λόγον. Άλλά τούτο μὲν εύλόγως εκρύπτετο, έπειδή ήτο ανώτερον τής Ικανότη-

14. Ζαχ. 9, 9.

15. Ιωάν. 12, 18 (δέν είναι ακριβός οι λόγοι τοῦ κειμένου τής Κ.Δ.)

16. Ιωάν. 2, 19.

17. Μάρκ. 8, 8 και Ματθ. 17, 22.

18. Ματθ. 17, 22.

τος αυτών εις τó να έννοούν τά λεγόμενα, τó σχετικόν όμως με τήν όνον διατί δέν απεκαλύφθη εις αυτούς; διότι και τούτο ήτο σπουδαίον.

θ'. Βλέπε δέ φιλοσοφίαν Εὐαγγελιστοῦ, πῶς δέν ασχύνεται να εκθέτη τήν προηγουμένην άγνοιαν αυτών. "Οτι θεθαίως έχει γραφή ή προφητεία, τó έγνώριζον, ότι έχει γραφή δέ σχετικῶς με Αὐτόν δέν τó έγνώριζον; διότι και θά έσκανδάλιζεν αυτούς, εάν θεθαίως, ένῶ ήτο βασιλεύς, επρόκειτο να υποστή τιαῦτα, και κατ' αυτών τόν τρόπον να παραδοθῆ. Καί άλλως τε δέν θά συνελάμβανον τήν έννοιαν τής βασιλείας, περί τής οποίας όμιλει; διότι και άλλος Εὐαγγελιστής λέγει ότι ένόμιζον ότι ό λόγος ήτο περί τής επιγείου βασιλείας¹⁹.

«Έμαρτύρει δέ ό όχλος ότι ανέστησε τόν Λάζαρον»²⁰. Διότι δέν θά μετεβάλλοντο τόσοι, λέγει, εάν δέν έπίστευον εις τó θαύμα.

«Οί δέ Φαρισαίοι ειπον πρός αυτούς; θεωρείτε ότι οὐκ ώφελείτε οὔδέν; "Ιδε ό κόσμος όπισω αυτου υπάγει»²¹. Φαίνεται δέ εις έμέ ότι αυτοί οι λόγοι είναι εκείνων, οι όποιοι εκσέπτοντο μὲν ύγιῶς, αλλά δέν έτόλμων να όμιλήσουν ελευθέρως, οι όποιοι κατόπιν εκ του αποτελέσματος κατενόουν ότι αυτοί επεχείρουν πράγματα ακατόρθωτα.

Κόσμον δέ έβῶ πάλιν λέγει τόν όχλον; διότι ή Γραφή γνωρίζει να λέγη κόσμον και τήν κτίσιν, και τούς ζώντας με κακόν τρόπον ζωής. Καί τó μὲν πρώτον έννοεί, όταν λέγη: «Ό εκφέρων κατά αριθμόν τόν κόσμον αυτου»²², τó δέ δεύτερον, όταν λέγη: «Ό κόσμος ύμῶς οὐ μισεί, έμέ δέ μισεί»²³. Καί πρέπει ακρι-

19. Ματθ. 17, 25.

20. Ιωάν. 12, 17.

21. Ιωάν. 12, 19. (Έλαφρῶς παρελλαμμένον τó χωρίον).

22. Ιωάν. 40, 28.

23. Ιωάν. 7, 7.

θῶς αὐτά νά γνωρίζωμεν, ὥστε νά μὴ παρέχωμεν λαθὴν εἰς τοὺς αἰρετικούς, παρεκκλίνοντες ἐκ τῆς κανονικῆς σημασίας τῶν λέξεων, κατὰ τὴν χρῆσιν αὐτῶν.

«Ἦσαν δὲ τινες τῶν Ἑλλήνων ἀναθάντες προσκυνῆσαι εἰς τὴν ἑορτήν». Ἐνῶ ἦδη ἐπλησίαζον νά καταστοῦν προσήλυτοι, εὗρισκοντο εἰς τὴν ἑορτήν²⁴. Ὅταν διεδόθη λοιπὸν ἡ φήμη περὶ τοῦ Ἰησοῦ, λέγουσι: «Θέλωμεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν»²⁵. Ὁ δὲ Φίλιππος ἔρχεται πρὸς τὸν Ἀνδρέαν, δεδομένου ὅτι προηγίτο ὁ Ἀνδρέας αὐτοῦ, καὶ ἀνακοινῶναι εἰς αὐτὸν τὴν ὑπόθεσιν. Ἀλλὰ οὐτε ὁ Ἀνδρέας ἀλογιστως ἀναλαμβάνει πρωτοβουλίαν διότι ἤκουσεν ὅτι «εἰς ὁδὸν ἔθνῶν μὴ ἀπέληγτε»²⁶ διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐγνώρισεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ μαθητοῦ τὴν ὑπόθεσιν, τὴν ἀναφέρει εἰς τὸν Διδάσκαλον διότι καὶ οἱ δύο τὴν ἀνέφερον εἰς Αὐτόν.

Ἐκεῖνος δὲ τί λέγει: «Ἦλθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐάν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου, πεσῶν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει»²⁷. Τί σημαίνει: «Ἦλθεν ἡ ὥρα»; Ἔλεγεν: «Εἰς ὁδὸν ἔθνῶν μὴ ἀπέληγτε»²⁸, ἀφαιρῶν οὕτω οἰανδήποτε πρόφασιν ὑπεροψίας ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων, καὶ προσεπάθει νά συγκρατήσῃ αὐτούς.

Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἐπέμενον εἰς τὴν ἀπειθειαν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἤθελον νά προσέλθουν, «καιρὸς εἶναι πλέον», λέγει, «νά προχωρήσω εἰς τὸ πάθος, ἐφ' ὅσον ὅλα ἔχουν ἐκπληρωθῆ». Διότι, ἐάν ἐπρόκειτο εἰς τοὺς πρώτους μὲν νά ἀφιερῶμεν τὸ ἐνδιαφέρον, ἐνῶ εἶναι ἀπειθεῖς, τοὺς δευτέρους δὲ νά μὴ δεχώμεθα, ἐνῶ ἐκεῖνοι θέλουν νά προσέλθουν, αἱ ἐνέργειαι αὐτὰ

24. Ἰωάν. 12, 20.
25. Ἰωάν. 12, 21.
26. Ματθ. 10, 5.
27. Ἰωάν. 12, 23-24.
28. Ματθ. 10, 5.

δὲν θὰ ἦσαν ἀντάξιαί τῆς ἐκ μέρους ἡμῶν προστασίας.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπρόκειτο νά ἀφήσῃ τοὺς μαθητὰς νά μεταβοῦν τοῦ λοιποῦ εἰς τὰ ἔθνη μετὰ τὴν σταύρωσιν, θέλει δὲ αὐτοὺς (τοὺς ἔθνικοὺς) πρῶτα νά ἔρχωνται²⁹, λέγει: «Καιρὸς εἶναι νά ἔλθω εἰς τὸν σταυρόν» διότι προηγουμένως δὲν ἀφήκεν αὐτούς, διὰ νά εἶναι τοῦτο ὡς μαρτυρία δι' αὐτούς διότι μέχρι τότε, ὅτε διὰ τῶν ἔργων ἀπεμάκρυναν Ἐκεῖνον ἀφ' ἑαυτῶν, μέχρι τότε, ὅτε Αὐτὸν ἐσταύρωσαν, δὲν εἶπε: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη»³⁰, ἀλλὰ εἶπεν: «εἰς ὁδὸν ἔθνῶν μὴ ἀπέληγτε»³¹ καὶ «οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόθετα τὰ ἀπωλότα οἴκου Ἰσραὴλ»³² καὶ «οὐκ ἔστι κολὸν λαθεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις»³³.

Ἐπειδὴ δὲ ἐμίσησαν Αὐτόν, καὶ εἰς τοιοῦτον σημείον, ὥστε νά τὸν θανατώσουσι, ἦτο περιττὸν νά ἀφιερῶσθαι τὸ ἐνδιαφέρον του δι' ἐκεῖνους, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνοι τὸν ἀπεμάκρυνον ἀφ' ἑαυτῶν διότι καὶ ἠρηθήσαν Αὐτὸν λέγοντες: «Οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα»³⁴. Τότε λοιπὸν ἀφήκε πλέον αὐτούς, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἀφήκαν Αὐτόν. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ οὐκ ἠθέλησατε!»³⁵.

Τί σημαίνει: «Ὁ κόκκος τοῦ σίτου, ἐάν μὴ πεσῶν ἀποθάνῃ»; Ὅμιλεῖ περὶ τοῦ σταυροῦ. Διότι, διὰ νά μὴ θορυβῶνται, σκεπτόμενοι ὅτι, ὅταν προσήλθον καὶ Ἕλληνες, τότε ἐθανατώθη, λέγει: «Τοῦτο κυρίως θὰ κά-

29. Δηλ. πρὸ τῆς κηρῆσεως εἰς αὐτοὺς τοῦ θεοῦ Λόγου ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων.

30. Ματθ. 28, 19.

31. Ματθ. 10, 5.

32. Ματθ. 15, 24.

33. Ματθ. 15, 26.

34. Ἰωάν. 19, 15.

35. Ματθ. 23, 37.

μη αὐτοῦς νά προσέλθουν καί νά ἀδείξουν τὸ κήρυγμά μου». Ἐπειτα, ἐπειδὴ διὰ λόγων δὲν ἔπειθεν αὐτοῦς, διδάσκει αὐτὸ διὰ παραλλήλου παραδειγματός ἐκ τῆς πείρας τῶν συμβαινόντων ἐν τῇ φύσει, λέγων: «Ὅταν καί εἰς τὸν οἶτον γίνεται τοῦτο, περισσότερον φέρει καρπὸν, ὅταν ἀποθάνῃ» ἐὰν δὲ εἰς τὰ σπέρματα συμβαίῃ τοῦτο, πολὺ περισσότερον εἰς ἐμέ». Ἀλλὰ δὲν κατενόουν οἱ μαθηταὶ τὰ λεγόμενα. Διὰ τοῦτο συνεχῶς τονίζει αὐτὸ ὁ Εὐαγγελιστής, δικαιολογῶν τὴν μετὰ ταῦτα φυγὴν αὐτῶν³⁶. Τοῦτον τὸν λόγον ἀνέφερε καὶ ὁ Παῦλος³⁷, ὁμιλῶν περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν³⁸.

γ'. Ποίαν λοιπὸν δικαιολογίαν θὰ προθέλλουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δὲν πιστεύουν εἰς τὴν ἀνάστασιν, ἐφ' ὅσον τὸ γεγονός μελετᾶται καθημερινῶς εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν σπερμάτων, καὶ τῶν φυτῶν, καὶ τῆς ἰδικῆς μας γεννήσεως; Διότι πρέπει πρῶτον νά φθαρῇ τὸ σπέρμα, καὶ τότε νά συντελεσθῇ ἡ γένεσις. Ἐν γένει δέ, ὅταν ὁ Θεὸς ἐπιτελῇ κάτι, δὲν παρίσταται ἀνάγκη συλλογισμῶν διότι πῶς ἐδημιούργησεν ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀνυπαρξίας;

Αὐτὰ τὰ λέγω πρὸς Χριστιανούς, οἱ ὅποιοι λέγουν ὅτι πείθονται εἰς τὰς Γραφάς. Ἐγὼ δὲ θὰ εἴπω καὶ κάτι ἄλλο, προερχόμενον ἀπὸ ἀνθρωπίνους συλλογισμοῦς. Ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἄλλοι μὲν ζοῦν μὲ κακίαν,

36. Ὅτε δηλ. συνέληθη ὁ Ἰησοῦς.

37. Α' Κορινθ. 15, 35-38.

38. «Περὶ τῆς ἀναστάσεως διαλεγόμενος». Παρατηροῦμεν δι' ὀχρῶν ὁ θεὸς ἱερότητα χρησιμοῦσι τὸ ῥῆμα «διαλέγομαι» μετὰ τῆς ἀναλόγου συντάξεως (ὡς ἐνταῦθα μετὰ τὴν πρόθεσιν «περὶ» μετὰ γενική). Ἰσως τὸ ῥῆμα τοῦτο χρησιμοῦσι κατὰ μίμησιν τοῦ Ἐναφώντος παραθέτομεν εἰς χωρίον ἐκ τῶν «Ἀπομνημονεύματων» τοῦ ἐν λόγῳ συγγραφέως. «Οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως ἤπερ τῶν ἄλλων οἱ πλείστοι διελέγετο...» (Ἐν. Ἀπομνημ. 1, 1, 11). «Ἦκουσα δὲ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ φίλων διαλεγόμενου» (Ἐν. Ἀπομνημ. 2, 4, 1).

ἄλλοι δὲ μὲ ἀρετὴν ἀλλὰ ἐξ ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι ζοῦν μὲ κακίαν πολλοὶ φθάνουν εἰς θαύτατον γῆρας εὐτυχούντες, ἐξ ἐκεῖνων δέ, οἱ ὅποιοι ζοῦν μὲ ἀρετὴν φθάνουν εἰς τὸ γῆρας ἀφοῦ ὑπέμειναν τὰ ἀντίθετα. Πότε λοιπὸν ἕκαστος θὰ λάθῃ τὴν ἀμοιβὴν τὴν ἀνάλογον μὲ τὴν ἀξίαν του; εἰς ποίαν περίπτωσιν³⁹;

Ναί, δύναται νά εἴπῃ τις, ἀλλὰ δὲν ὀφίσταται ἀνάστασις τῶν σωμάτων. Δὲν ἀκούουν τὸν Παῦλον διτι λέγει: «Δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν»;⁴⁰. Δὲν λέγει περὶ ψυχῆς (διότι δὲν φθεῖραιται ἡ ψυχὴ) καὶ ἀνάστασις δὲ λέγεται δι' ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔχει πέσει ἔπεσε δὲ τὸ σῶμα. Διατί δὲ δὲν θέλεις νά ὀφίσταται ἀνάστασις τοῦ σώματος; Τί δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν Θεόν; Ἀλλὰ νά λέγῃς τοῦτο (δηλαδὴ περὶ μὴ ἀναστάσεως) εἶναι δεῖγμα ἄκρας ἀνοησίας.

Ἀλλὰ δὲν πρέπει; Διατί δὲν πρέπει τὸ φθαρτὸν σῶμα, τὸ ὅποιον καὶ μόχθους καὶ θάνατον διήλθε, νά λάθῃ καὶ στέφανον; Διότι, ἐὰν δὲν ἔπρεπεν, οὔτε ζῆ ἀρχῆς θὰ ἐγίνετο, καὶ Ἐκεῖνος δὲν θὰ ἐλάμβανε σάρκα. Ὅτι ἔλαθε δὲ σάρκα, καὶ ἀνέστησεν αὐτήν, διὰ νά θεοκλιωθῆς, ἄκουσε τί λέγει⁴¹: «Βάλε τοὺς δακτύλους, καὶ ἴδε διτι πνεῦμα, ὁσὰ καὶ νεῦρα οὐκ ἔχει»⁴². Διατί δὲ τὸν Λάζαρον ἀνέστησεν, ἐὰν ἦτο προτιμότερον νά ἀναστηθῇ ἀνευ σώματος; Διατί ἐπιτελεῖ τοῦτο εἰς θέσιν θαύματος καὶ εὐεργεσίας; Διατί δὲ ἐν γένει ἔδωκε τροφάς;

39. «Πότε σ'ν τὸ κατ' ἀξίαν ἀπολήμψαι ἕκαστος; ἐν ποίῳ καιρῷ;» Πρὸς τὸ τοῦ Δημοσθένους «Ποτ' οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πόθ', ὁ κρὴ πρόεστε; Ἐπειδὴν τί γένηται;» (Δημοσθ. Α' Φιλίππ. 10).

40. Α' Κορινθ. 15, 53.

41. Παρατήρησον ἐνταῦθα τὴν συμμετρίαν τοῦ λόγου:

Ὅτι δὲ καὶ ἀνέλαθε

καὶ αὐτὴν ἀνέστησεν, ἄκουσον τί φησι.

42. Λουκ. 24, 39 καὶ Ἰωάν. 20, 27.

Μὴ ἀπατάσθε ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν, ἀγαπητοί· διότι καὶ ἀνάστασις ὑπάρχει, καὶ κρίσις ὑπάρχει. Αὐτὰ δὲ τὰ ἀπορρίπτουν, ὅσοι δὲν θέλουν νὰ δώσουν λόγον διὰ τὰς πράξεις τῶν· διότι καὶ πρέπει ἡ ἀνάστασις νὰ εἶναι τοιαύτη, ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ· διότι Ἐκεῖνος ἀρχὴ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν⁴³ ὁ πρῶτος ἀναστήθεις ἐκ τῶν νεκρῶν⁴⁴.

Ἐὰν δὲ εἶναι τοῦτο ἀνάστασις, δηλαδὴ καθαρισμὸς τῆς ψυχῆς καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας, ὁ δὲ Χριστὸς δὲν ἠμάρτησε, πῶς ἀνέστη; Πῶς ἡμεῖς θὰ ἀπηλλασσόμεθα τῆς κατάρτας, ἐὰν καὶ ὁ Ἰδιὸς ἠμάρτανε; πῶς δὲ λέγει: «Ἔρχεται ὁ ἀρχὼν τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν»;⁴⁵ διότι αὐτοὶ εἶναι λόγοι Ἐκεῖνου, ὁ ὅποιος δηλοῖ τὴν μὴ διάπραξιν ἀμαρτίας.

Λοιπὸν κατὰ τοὺς αἰρετικούς ἡ δὲν ἀνεστήθη, ἢ, ἐὰν ἀνεστήθη, ἠμάρτησε πρὸ τῆς ἀναστάσεως. Ἀλλὰ καὶ ἀνεστήθη καὶ ἀμαρτίαν δὲν διέπραξε. Λοιπὸν ἀνεστήθη κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὰ δόγματα αὐτὰ τὰ πονηρὰ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλα, παρὰ μόνον δημιουργήματα ματαιοδοξίας.

Ἄς ἀποφύγωμεν λοιπὸν τὸ νόσημα τοῦτο· διότι λέγει: «φθειροῦσιν ἦθη χρηστὰ ὁμιλία κακαί»⁴⁶. Δὲν εἶναι αὐτὰ διδάγματα ἀποστόλων· ὁ Μακαρίων⁴⁷ καὶ ὁ Οὐαλεντίνος εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι εἰσήγαγον αὐτά.

Ἄς ἀποφύγωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί, αὐτάς τὰς ἱ-

43. «Ἀρχὴ γὰρ ἐκεῖνος» ἔκφρασις ληφθεῖσα ἐκ τοῦ Παύλου (Α' Κορινθ. 15, 20).

44. «Πρωτότοκος ἀπὸ τῶν νεκρῶν» ἄλλη ἔκφρασις ληφθεῖσα ὡσαύτως ἐκ τοῦ Παύλου (Κολοσ. 1, 18).

45. Ἰωάν. 14, 30.

46. Α' Κορινθ. 15, 38. Τοῦτο λέγει καὶ ὁ ποιητὴς Μένανδρος: «φθειροῦσιν ἦθη χρηστὰ ὁμιλία κακαί». Ὁ δὲ θεόγινος ἄγιος λέγει: Ἐρελά γὰρ ἂν ἐσθλῶν μαθήσασιν ἢν δὲ κακοὶ αἰμιμίσησι, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

47. Οὗτος παρεδέξατο δύο ἀρχάς: τὸν ὕμνον ἀγαθῶν Θεῶν καὶ τὸν δικαίων δημιουργῶν τὸν πλάσαντα τὸν κόσμον ἐκ τῆς ὕλης.

δέας· διότι οὐδεμία ὠφέλεια προκύπτει ἐκ τοῦ καθαροῦ θείου, ὅταν πρεσβεύωμεν δόγματα διεφθαρμένα ὕψως θεαίως καὶ ἀντιστρόφως, οὐδεμία ὠφέλεια προκύπτει ἐξ ὕγιων δογμάτων, ὅταν ὁ θείος εἶναι διεφθαρμένος⁴⁸.

Αὐτὰ οἱ Ἐθνικοὶ ἐδημιούργησαν, αὐτὰ ἐκεῖνοι⁴⁹ ἠβ-ἔησαν, ἀφοῦ τὰ ἔλαβον ἐκ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων, καὶ λέγοντες τὴν ὕλην ἀγένητον, καὶ πολλὰ παρόμοια. Ὅπως λοιπὸν εἶπαν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ δημιουργός, ἐφ' ὅσον δὲν ὑφίσταται ὕλη ἀγένητος, οὕτω καὶ τὴν ἀνάστασιν ἠρνῆθησαν.

Ἀλλὰ ἄς μὴ δίδωμεν προσοχὴν εἰς αὐτάς τὰς ἰδέ-
ας, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν ὅτι ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπερίοριτος· ἄς μὴ δίδωμεν προσοχὴν.

Λέγω εἰς σᾶς αὐτά· διότι ἡμεῖς δὲν θὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν μάχην ἐναντίον αὐτῶν. Ἀλλὰ ὁ ἀπίστος καὶ ὁ γυμνός, καὶ ἂν εὐρεθῇ ἀντιμέτωπος μὲ ἀσθενεῖς, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἰσχυρότερος, ἐκόλως θὰ καταβληθῇ. Διότι ἐὰν μὲν εἶδιδετε προσοχὴν εἰς τὰς Γραφάς καὶ ἐξησκεῖτε καθημερινῶς τοὺς ἑαυτοὺς σας, δὲν θὰ σᾶς συνεθούλευον νὰ ἀποφύγετε τὴν μάχην πρὸς ἐκεῖ-
νους, ἀλλὰ θὰ σᾶς συνεθούλευον καὶ νὰ συνάπτετε μά-
χην· διότι ἡ ἀλήθεια εἶναι ἰσχυρά. Ἐπειδὴ δὲ δὲν γνω-
ρίζετε νὰ χρησιμοποιοῦτε τὰς Γραφάς, φοβοῦμαι τὴν συμπίλοκὴν, μὴ ὅταν συλλάβωσιν σᾶς ἀόπλους, σᾶς κα-
ταθάλλουν· διότι τίποτε ἀσθενέστερον δὲν ὑπάρχει ἀπὸ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν στερηθῆ τῆς σοφθείας τοῦ Πνεύ-
ματος.

48. Δίδαγμα κατὰ χριστὸν οὐκ ἔστιν οὐδὲν γὰρ ἀφελος θίου καθαροῦ, δογμάτων διεφθαρμένων ὡσαυτὸν οὐδὲ τούναντιον. δογμάτων ὑγιῶν, ἐὰν θίος ἢ διεφθα-
ρμένος.

49. Δηλ. οἱ αἰρετικοί.

Ἐάν δὲ χρησιμοποιοῦν τὴν ἐξωθεν σοφίαν⁵⁰, δὲν πρέπει νὰ τοὺς θαυμάζετε, ἀλλὰ νὰ γελάτε εἰς θάρος των, διότι χρησιμοποιοῦν τοὺς μῆρους διδασκάλους· διότι οὔτε περὶ Θεοῦ, οὔτε περὶ κτίσεως ἠδυνήθησαν νὰ εὑρουν κάτι ὀρθὸν ἐκεῖνοι, ἀλλὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἡ χήρα τῆς παρατάξεώς μας γνωρίζει, αὐτὰ ὁ Πυθαγόρας ἀκόμη δὲν τὰ ἐγνώριζε· ἀλλ' ἔλεγεν ὅτι θάμνος εἶναι καὶ ἰχθὺς, καὶ κῶων καθίσταται ἡ ψυχὴ⁵¹.

Εἰς αὐτοὺς λοιπὸν, εἰπέ μου, πρέπει νὰ δίδωμεν προσοχὴν; Μεγάλοι εἶναι εἰς τὴν κώμην, τρέφουν ὠραίους βοστρύχους, καὶ ἔχουν ἐνδυθῆ τετριμμένα ἱμάτια· μέχρι τούτου τοῦ σημείου εἶναι ἡ φιλοσοφία αὐτῶν. Ἄν δὲ ἴδῃς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν, εἶναι τέφρα καὶ κόνις καὶ τίποτε τὸ ὀγιές, ἀλλὰ «τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν»⁵², ὅλα τὰ διδάγματα πλήρη ἀκαθαρσίας καὶ πύου καὶ σκωλήκων ὅλα τὰ δόγματα.

Ὁ πρῶτος λοιπὸν ἐξ αὐτῶν ἔλεγεν ὅτι τὸ ὕδωρ⁵³ εἶναι Θεός, ὁ μετ' ἐκεῖνον τὸ πῦρ⁵⁴, ἄλλος ἔλεγεν ὅτι ὁ ἀήρ⁵⁵ εἶναι Θεός, καὶ ὅλοι τὴν ἀρχὴν τοῦ παντός εἰς τὰ σώματα τὰ ὕλικά τὴν ἀνήγαγον.

Τούτους λοιπὸν, εἰπέ μου, πρέπει νὰ τοὺς θαυμάζωμεν, οἱ ὅποιοι οὔτε ἰδέαν τοῦ σώματος Θεοῦ δὲν ἔλασθον, ἀν καὶ θεοαίως ἐκ τῶν ὑστέρων τὴν ἔλασθον, ἀφοῦ ἦλθον εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς ἰδικούς μας εἰς τὴν Αἴγυπτον;

Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ προκαλέσωμεν πολὺν θόρυβον, ἔδω ἕως σταματήσωμεν τὸν λόγον· διότι ἂν ἀρχίσωμεν

50. «Ἐξωθεν σοφία» καλεῖται ἡ τῶν Ἑθνικῶν.
51. Οἱ Πυθαγόρειοι ἐπρέσβευον τὴν περὶ μετεμψυχώσεως θεωρίαν.
52. Ψαλμ. 5. 10.
53. Ὁ Θεολὸς ἐπρέσβευε τοῦτο.
54. Ἰδέε τοῦ Ἡρακλείτου.
55. Τοῦτο εἰδίδασκεν ὁ Ἀναξιμένης.

νὰ παραθέσωμεν τὰ δόγματα ἐκεῖνων, καὶ τί εἶπον μὲν περὶ Θεοῦ, τί δὲ περὶ ψυχῆς, τί δὲ περὶ σωμάτων, θὰ ἐπακολουθήσῃ πολὺς γέλωσ. Καὶ δὲν θὰ ἔχουν ἀνάγκην τῆς ἐκ μέρους ἡμῶν κατηγορίας· διότι οἱ ἴδιοι θάλλουν κατ' ἀλλήλων. Ἐκεῖνος θεοαίως, ὁ ὁποῖος ἔγραψεν ἐναντίον ἡμῶν τὸν λόγον περὶ τῆς ὕλης, τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἠφάνισεν.

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, διὰ νὰ μὴ σὰς ἀπασχολήσωμεν ματαίως καὶ δημιουργήσωμεν λαθύρινθον λόγων, ἀφοῦ ἀφήσωμεν αὐτὰ, θὰ εἶπωμεν ἐκεῖνο, δηλαδὴ νὰ ἀφοσιώνεσθε εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων Γραφῶν, καὶ νὰ μὴ λογομαχῆτε διὰ ζητήματα μὴ ἀναγκαῖα πράγματα, τὸ ὅποιον καὶ ὁ Παῦλος συμβουλεύει⁵⁶ εἰς τὸν Τιμόθεον, καίτοι ἦτο πλήρης πολλῆς σοφίας, καὶ εἶχε τὴν θαυματουργὸν δύναμιν. Ἄς πειθώμεθα λοιπὸν εἰς ἐκεῖνον, καὶ ἀφοῦ ἀφήσωμεν τὰς φλυαρίας, ἕς ἐπιληφθῶμεν τῶν ἔργων, ἐνωθὶ τῆς φιλαδελφίας καὶ τῆς φιλοξενίας· καὶ ἕς φροντίσωμεν πολὺ διὰ τὴν ἐλεημοσύνην, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΖΖ' (67)

(Ἰωάν. ε', 25-34)

«Ὁ φίλων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν» καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν αἰῶνι κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. Ἦναι ἔμοι τις διακονῆ, ἐμοὶ ἀκαλουθεῖτω!»¹.

56. Β' Τιμόθ. 2. 14.
1. Ἰωάν. 12. 25-28.

α'. Γλυκός είναι ο παρών θίος, και πλήρης πολλής τέρψεως, όχι όμως δι' ἑαυτού, αλλά δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶναι προσηλωμένοι εἰς αὐτόν. Ἐάν δέ κανεῖς στρέψη τὸ βλέμμα του εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἴδῃ ὡραία τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα, ταχέως θὰ περιφρονήσῃ τὸν παρόντα θίον, καὶ οὐδ' ἄλλως θὰ ὑπολογίσῃ αὐτόν²; διότι καὶ τὸ κάλλος ὠρισμένων σωμάτων θαυμάζεται, ἐφ' ὅσον δὲν παρουσιάζεται ἔν σῶμα λαμπρότερον, ὅταν δὲ παρουσιασθῇ τὸ ἀνώτερον, τότε τὸ προηγούμενον περιφρονεῖται.

Ἄν λοιπὸν θελήσωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ στρέψωμεν τὸ βλέμμα μας εἰς ἐκεῖνο τὸ κάλλος, καὶ τὴν εὐπρέπειαν τῆς ἐκεῖ βασιλείας νὰ παρατηρήσωμεν καλῶς, ταχέως θὰ ἀπελευθερώσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὰ παρόντα δεσμά διότι εἰς δεσμός εἶναι ἡ συμπάθεια πρὸς τὰ παρόντα.

Καὶ προτρέπων εἰς τοῦτο³ ἡμᾶς ὁ Χριστός, ἀκούσε τί λέγει: «Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν· ὁ ἐμοὶ διακονῶν ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω καὶ ὅπου εἶμι ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμός⁴. Μὲ ἀνιγμὰ φαίνονται νὰ ὁμοιάζουσι τὰ λεγόμενα δὲν εἶναι ὅμως ἀνιγμὰ, ἀλλὰ εἶναι πλήρη πολλῆς σοφίας.

Καὶ πῶς «ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν»; Θὰ καταστρέψῃ αὐτήν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῆς τὰς ἀτόπους· ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δεικνύεται εὐχάριστος εἰς αὐτήν πέραν τοῦ δέοντος. Διὰ τοῦτο κάποιος συμβουλεύει λέγων: «Μὴ πορεύου ἐν

2. Ταχέως αὐτοῦ καταφρονῆσαι, καὶ οὐδὲνα παίησεται λόγον. - Σχῆμα ἐν παραλλήλῳ (ἢ πλ. ὁ ῥήτωρ κατὰ πλεονασμὸν τοποθετεῖ καὶ τὴν ἀντίθετον ἔννοιαν μετ' ὁμολογίας.)

3. Δηλ. εἰς τὸ νὰ στραφῶμεν πρὸς τὸ ἐπουράνιον.

4. Ἰωάν. 12, 25-26.

ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς σου⁵ διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἀφαισῆς αὐτήν» (διότι σὲ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν δόξον, ἢ ὅποια ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀρετήν)· ὅπως θεθαίως καὶ τὸ ἀντίθετον συμβαίνει, δηλαδὴ «ὁ μισῶν αὐτήν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ σώσει αὐτήν». Τί σημαίνει δέ: «Ὁ μισῶν αὐτήν»; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ὑποχωρεῖ εἰς αὐτήν, ὅταν τὸν προτρέπῃ εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θάλαπτουν.

Καὶ δὲν εἶπεν: «ὁ μὴ εἰκὼν αὐτῆς», ἀλλὰ «ὁ μισῶν αὐτήν» διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι εἶναι μισητοί, δὲν ἀνεχόμεθα οὔτε τὴν φανὴν αὐτῶν νὰ ἀκούσωμεν, οὔτε μὲ εὐχαρίστησιν νὰ ἴδωμεν τὸ πρόσωπόν των; οὔτω καὶ τὴν ψυχὴν, ὅταν προτρέπῃ εἰς πράγματα ἀντίθετα πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶναι ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν, πρέπει εἰς μέγα βαθμὸν νὰ τὴν ἀποστρεφώμεθα.

Διότι, ἐπειδὴ πρόκειται νὰ ὁμιλήσῃ εἰς αὐτοὺς περὶ θανάτου, δηλαδὴ περὶ τοῦ Ἰδικοῦ Του θανάτου, καὶ προεἶδεν ὅτι θὰ καταστοῦν κατηφεῖς καὶ θὰ καταπέσουν, προσέδωκεν ὑπεροχὴν εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν, λέγων: «Τί νὰ εἶπω, ἐάν σεῖς δὲν ὑπομείνετε μὲ γενναιότητα τὸν θάνατόν μου; διότι ἐάν σεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ἀποθάνετε, δὲν θὰ προκόψῃ διὰ σᾶς οὐδὲν κέρδος».

Καὶ εἶπε πῶς παρηγορεῖ διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ. Διότι ἦτο πολὺ θαρρὺ καὶ ἐπαχθές τὸ νὰ ἀκούσῃ οἱ ὅτι πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποθάνῃ ὅταν ἀγαπᾷ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Καὶ διατί νὰ ἀναφέρω τὰ παλαιὰ; ἀφοῦ θεθαίως καὶ τώρα θὰ εὐρωμεν πολλοὺς νὰ ἔχουν τὴν ὑπομονὴν ὅλα νὰ τὰ μάθουν εὐχαρίστως, ὡς πρὸς τὸ νὰ ἐκμεταλλεῶνται τὴν παρούσαν ζωὴν, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι, οἱ

5. Σοφ. Σοφ. 18, 39.

όποιοι έχουν πίστιν περί τῶν μελλόντων, καί οἱ ὅποιοι, ὅταν ἴδουν οικοδομήματα καί κατασκευάσματα καί ἐπινοήματα, δεικνύουσιν, λέγοντες σχετικῶς: «Πόσα ἐπινοεῖ ὁ ἄνθρωπος καί καθίστανται κόνις!» Τόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἐπιθυμία τῆς παρουσίας ζωῆς.

Τὰ δεσμά λοιπὸν αὐτὰ θέλων νὰ λύσῃ ὁ Χριστός, λέγει: «Ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν»· διὰ νὰ θεσπισθῆς ὅτι τὰ ἔλεγεν εἰς ἐκείνους διὰ νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ καί διὰ νὰ καταπαύσῃ τὸν φόβον αὐτῶν, ἀκουσε τὰ ἑξῆς: «Ὁ ἐμοὶ διακονῶν, ἐμοὶ ἀκολουθεῖται»· λέγων ταῦτα ὁμιλεῖ περὶ τοῦ θανάτου, καί ἀπαιτεῖ νὰ ἀκολουθήσουν Αὐτὸν διὰ τῶν ἔργων· διότι πάντως πρέπει ὁ διακονῶν νὰ ἀκολουθῇ τὸν διακονούμενον.

Καί ἑξέτασε τότε διδάσκει αὐτὰ εἰς αὐτούς· οὐκ ὅταν ἐδιώκοντο, ἀλλ' ὅταν ἔλαθον θάρρος, ὅταν ἐνόμισαν, ὅτι εὐρίσκονται ἐν ἀσφαλείᾳ λόγῳ τῆς ἐκ μέρους τῶν πολλῶν τιμῆς καί λατρείας, ὅταν ἠδύνατο νὰ λάθουν θάρρος καί νὰ ἀκούσουν: «Καί ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι»⁶· δηλαδὴ λέγει «ἀεὶ παρατεταγμένος ἔσο, πρὸς κινδύνους, πρὸς θάνατον, πρὸς ἀποδημίαν τὴν ἐντεῦθεν».

*Ἐπειτα, ἐπειδὴ εἶπε ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶναι δυσάρεστα, προσθέτει καὶ τὸ ἐπαθλόν. Ποῖον δὲ ἦτο αὐτό; Τὸ νὰ ἀκολουθοῦν Αὐτόν, καὶ νὰ εὐρίσκονται ἐκεῖ, ὅπου εὐρίσκεται Ἰησοῦς, δεικνύων ὅτι ἀνάστασις θὰ διαδεχθῇ τὸν θάνατον· διότι λέγει: «ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμός»⁷. Ποῦ εἶναι δὲ ὁ Χριστός; Εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ πρὸ τῆς ἀναστάσεως λοιπὸν ἐκεῖ ὡς μεταβῶμεν διὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ.

6. Ματθ. 16, 24.
7. Ἰωάν. 12, 26.

«Ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, ἀγαπήσει αὐτὸν ὁ Πατήρ»⁸. Διὰ τὴν δὲν εἶπεν: «Ἐγώ»; Ἐπειδὴ ἀκόμη δὲν εἶχον τὴν ὀρθὴν γνώμην περὶ Αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀνωτέραν γνώμην εἶχον περὶ τοῦ Πατρὸς· ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι οὕτε, ὅτι ἔπρεπε Αὐτὸς νὰ ἀναστῇ, ἐγνώριζον, πῶς θὰ ἐσχημάτιζον ὑψηλὰς ἰδέας περὶ Αὐτοῦ; Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς Ζεβεδαίου λέγει: «Οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται παρὰ τοῦ Πατρὸς μου»⁹, ἐνῶ θεσπίζων Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κρίνει. Ἐδῶ δὲ παρουσιάζει καὶ τὴν γνησιότητα Αὐτοῦ ὡς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· διότι ὁ Πατήρ θὰ δεχθῇ αὐτοὺς ὡς διακόνους γνησίου Υἱοῦ.

«Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρρακται. Καὶ τί εἶπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης»¹⁰. Καὶ ὅμως αὐτοὶ δὲν εἶναι πλέον λόγοι ἀνθρώπου προτρέποντος τοὺς ἄλλους νὰ ἔλθουν εἰς τὸν θάνατον, Ἀνθρώπου θεσπίζων, ὁ ὁποῖος εἰς μέγιστον βαθμὸν προτρέπει τοῦτο. Διότι, διὰ νὰ μὴ λέγουν ὅτι «ἐπειδὴ ὁ Ἰδιὸς εὐρίσκεται ἐκτός τῶν ἀνθρωπίνων πόνων, εὐκόλως κάμνει θεωρίαν περὶ θανάτου, καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλούς μας προτρέπει», δεικνύει, ὅτι, ἂν καὶ εὐρίσκεται ὁ Ἰδιὸς εἰς ἀγωνίαν, ὅμως λόγῳ τῆς χρησιμότητος ἐκείνου, τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ ὑποστῇ, δὲν παραιτεῖται. Αὐτὰ δὲ ἀποτελοῦν εὐεργεσίας τῆς ἐνοσρκώσεως καὶ οὐχὶ τῆς Θεότητος. Διὰ τοῦτο λέγει: «Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρρακται» (διότι, ἂν δὲν συμβαίη τοῦτο, ποίαν λογικὴν σειρὰν ἔχει ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐλέχθη, καὶ τὸ ὅτι εἶπεν: «Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης»;) καὶ τόσον ἐταράχθη, ὥστε νὰ ζητή καὶ ἀπαλλαγὴν, ἐάν θεσπίζων ἦτο δυνατόν νὰ διαφύγῃ¹¹.

8. Ἰωάν. 12, 26.
9. Μάρκ. 10, 40.
10. Ἰωάν. 12, 27.
11. Ματθ. 26, 39.

8'. Αὐταὶ εἶναι αἱ ἀδυναμίαι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἄλλὰ δὲν ἔγω τί νά εἶπω, λέγει, ὅταν ζητῶ ἀπαλλαγὴν. «Διὰ γάρ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην»¹². ὡς ἐάν ἔλεγεν: «Κάν θορυβώμεθα, κάν ταρατώμεθα, μὴ φεύγωμεν θάνατον ἕπει κάγω, νῦν ταραττόμενος, οὐ λέγω ὥστε φυγεῖν», διότι πρέπει νά ὑπομένωμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον συμβαίνει «οὐ λέγω Ἐπάλλαξόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης», ἀλλὰ τί; «Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα»¹³. «καίτοι τῆς ταραχῆς τοῦτο ἀναγκαζούσης λέγειν, τὸ ἐναντίον λέγω Ἐδόξασόν σου τὸ ὄνομα»· τότεστιν, ἀγαγε λοιπόν (πλέον) ἐπὶ τὸν σταυρόν· τοῦτο δὲ δεικνύει πολὺ τὴν ἀνθρωπίνην διάθεσιν καὶ τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ οὕτω ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εὐρίσκετο ἔξω τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν διότι ὅπως τὸ νά πεινάσῃ δὲν εἶναι ἄξιον κατηγορίας, οὔτε τὸ νά κοιμάται, οὔτε καὶ τὸ νά ἐπιθυμῇ τὴν παροῦσαν ζωὴν δὲν εἶναι ἄξιο-κατάκριτον.

Ὁ δὲ Χριστὸς εἶχε σῶμα ἀπηλλαγμένον ἀπὸ ἀμαρτήματα, ὅχι ἀπηλλαγμένον ἀπὸ φυσικὰς ἀνάγκας. Διὰ τούτων λοιπόν καὶ κάτι ἄλλο εἶδωκε. Ποῖον λοιπόν εἶναι τοῦτο; Ἐάν κάποτε εὐρεθῶμεν εἰς ἀγῶνα καὶ δειλίαν, οὔτε τότε νά ἀποφύγωμεν ἰκεῖνα, τὰ ὁποῖα πρόκειται νά συμβοῦν.

«Πάτερ δόξασόν σου τὸ ὄνομα». Δεικνύει ὅτι ὑπὲρ ἀληθείας ἀποθνήσκει, ἀποκαλῶν τοῦτο δόξαν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ τοῦτο συνέβαινε μετὰ τὸν σταυρόν. Ἐπρόκειτο ἡ οἰκουμένη νά ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν καὶ νά γνωρίσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ νά λατρεύσῃ Αὐτόν· καὶ θεοσέως ὅχι μόνον τοῦ Πατρὸς τὸ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τοῦ Υἱοῦ, ἀλλ' ὅμως ἀποσιωπᾷ τοῦτο. «Ἦλθεν οὖν φωνὴ

12. Ἰωάν. 12, 27.
13. Ἰωάν. 12, 28.

ἐκ τῶν οὐρανῶν· Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω»¹⁴. Ποῦ ἐδόξασεν; Εἰς τὰ συμβάντα πρὸ αὐτῶν. Καὶ πάλιν θά δοξάσω μετὰ τὸν σταυρόν.

Τί λέγει λοιπόν ὁ Χριστὸς; «Οὐ δι' ἐμέ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς»¹⁵. Ἐκεῖνοι δὲ ἐνόμισαν ὅτι ἦτο θρονιή, ἢ ὅτι ἄγγελος εἶχε λαλήσει εἰς Αὐτόν¹⁶. Καὶ ἐκ ποίας αἰτίας ἐνόμισαν τοῦτο; μὴ δὲν ἦτο ἰσχυρὰ καὶ ἐκκρινὴς ἡ φωνή; Ἄλλὰ ταχέως ἀπεμακρύνθη ἀπὸ αὐτοῦ, διότι ἦσαν θραδύνοες καὶ σαρκικοί καὶ νοητοί. Καὶ ἄλλοι μὲν τὸν ἦχον μόνον ἀντελήφθησαν, ἄλλοι δὲ ἐγνώριζον μὲν, ὅτι ἦτο ἐναρθρός ἡ φωνή, τί ἐσήμαι-νεν ὅμως, δὲν ἐγνώριζον.

Τί λέγει λοιπόν ὁ Χριστὸς; «Οὐ δι' ἐμέ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς»¹⁷. Διατί εἶπε τοῦτο; Διότι ἤθελε νά ἀντικρούσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλεγον πάντοτε, ὅτι δηλαδὴ δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ· διότι Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δοξάζεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πῶς δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ὁποίου τὸ ὄνομα δι' Αὐτόν δοξάζεται; Διὰ τοῦτο θεοσέως καὶ ἡ φωνὴ ἦλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰδιος λέγει: «Οὐ δι' ἐμέ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς», «οὐχ ἵνα ἐγὼ μάθω τι ἀγνοῶν παρ' αὐτῆς, (πάντα γὰρ οἶδα τὰ τοῦ Πατρὸς), ἀλλὰ δι' ὑμᾶς». Διότι, ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι ἄγγελος ὁμίλησεν εἰς Αὐτόν, ἢ ὅτι θρονιὴ εἶχεν ἠχήσει, καὶ δὲν ἐβίδον προσοχὴν, λέγει ὅτι «διὰ σᾶς ἐγένετο, ὥστε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νά παρακινηθῆτε εἰς τὸ νά ἐρωτήσθε τί ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη».

Αὐτοὶ δὲ ἀφοῦ εἶχον πτοηθῆ οὔτε καὶ ὅπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας, ἔκαμον σχετικὴν ἐρώτησιν, ἐνῶ ἤκουσαν ὅτι

14. Ἰωάν. 12, 28.
15. Ἰωάν. 12, 30.
16. Ἰωάν. 12, 29.
17. Ἰωάν. 12, 30.

τὸ συμφᾶν ἀφορᾷ εἰς αὐτούς· διότι εἰς ἐκείνους, ὁ ὁποῖος δὲν ἐγνώριζε πρὸς ποῖον σκοπὸν ἐλέγοντο αὐτά, φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν ἐφαίνετο ὅτι εἶναι εὐκρινής ἢ φωνή, «Δι' ὅμας ἡ φωνὴ γέγονεν». Ἐλπείς ὅτι τὰ ταπεινά γίνονται χάριν αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς ἔχει ἀνάγκην θρηθείας;

«Ἴδὼν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου. Ἴδὼν δὲ ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κάτω θληθήσεται»¹⁸. Τοῦτο ποῖαν λογικὴν σύνδεσιν ἔχει πρὸς τὸ «ἐδόξασα, καὶ δοξάσω»; Πολλὴν καὶ λίαν σύμφωνον· διότι, ἀφοῦ εἶπε «Δοξάσω», δεικνύει καὶ τὸν τρόπον τῆς δόξης. Ποῖος δὲ εἶναι ὁ τρόπος αὐτός; Ἐκεῖνος «θληθήσεται κάτω», λέγει.

Τί σημαίνει δέ; «Κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου»; Εἶναι ὡς ἐάν εἴηγε: «Δικαστήριον ἔσται καὶ ἐκδίκησις». Πῶς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον; «Ἐθανάτωσε τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, συλλαβῶν αὐτὸν ὡς ὑπόλογον διὰ τὴν ἁμαρτίαν» («διὰ γὰρ τῆς ἁμαρτίας εἰσῆλθεν ὁ θάνατος»)· εἰς ἐμὲ δὲν εὔρε τοῦτο. Διατί λοιπὸν εἰσεπήδησε καὶ εἰς τὸν θάνατον μὲ παρῆδωκε; διὰ ποῖον λόγον εἰσέβαλεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰούδα, ὥστε νὰ μὲ θανατώσῃ;

Μὴ εἴπῃς εἰς ἐμὲ τώρα ὅτι ὁ Θεὸς οὕτω τὰ ἐρρύθμισε· διότι τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ τῆς σοφίας Αὐτοῦ· κατ' ἀρχὴν ἄς ἐξετασθῆ ἡ γνώμη ἐκείνου, δηλαδὴ τοῦ πονηροῦ. «Πῶς λοιπὸν κρίνεται ὁ κόσμος εἰς ἐμέ»;

Ὡς ἐάν συγκροτηθῆ δικαστήριον, θὰ λεχθῆ πρὸς αὐτόν: «Ἔστω ἄλλους τοὺς ἐθανάτωσες διότι τοὺς εὔρες ὑπολόγους δι' ἁμαρτίας· τὸν Χριστὸν διατί τὸν ἐθανάτωσες; δὲν εἶναι καταφανὲς ὅτι ἀδίκως ἐθανάτωσες Αὐτόν; λοιπὸν δι' Αὐτοῦ θὰ δικαιωθῆ ὁ κόσμος. Διὰ νὰ

18. Ἰωάν. 12, 31.

19. Ρωμ. 5, 12.

καταστῆ δὲ τοῦτο σαφέστερον, καὶ διὰ παραδείγματος θὰ κάμω τοῦτο φανερόν. Ὑποθετίσθω ὅτι εἶναι εἰς τύραννος βίαιος, ὁ ὁποῖος τοὺς πίπτοντας εἰς τὰς χεῖρας του κακοποιεῖ παντοιοτρόπως· αὐτός, ἐάν, συμπλακεῖς μὲ βασιλέα, ἢ υἱὸν βασιλέως, φονεύσῃ αὐτὸν ἀδίκως, ὁ θάνατος ἐκείνου θὰ δυνηθῆ νὰ κάμῃ νὰ λάθουν καὶ οἱ ἄλλοι ἐκδίκησιν.

Ἄς ὑποθεθῆ ὅτι κάποιος ζητεῖ τὰ χρήματα ἀπὸ χρεωφειλέτας καὶ κτυπᾷ αὐτούς, καὶ τοὺς ρίπτει εἰς τὸ δεσμοτήριον· ἔπειτα ἐκ τῆς αὐτῆς παραφροσύνης παρσυρόμενος ὀδηγεῖ εἰς τὴν αὐτὴν φυλακὴν καὶ ἐκείνους, ὁ ὁποῖος τίποτε δὲν ὀφείλει. Οὗτος (ὁ πιστωτής), θὰ τιμωρηθῆ καὶ δι' ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔκαμεν εἰς τοὺς ἄλλους· διότι ἐκεῖνος (ὁ ἀδίκως φυλακισθεὶς) θὰ θανατώσῃ αὐτόν.

γ'. Οὕτω συνέθη καὶ ἐπὶ τοῦ Νταῦ· διότι δι' ἐκείνους, τὰ ὁποῖα ἔκαμεν εἰς σᾶς ὁ διάβολος, θὰ τιμωρηθῆ δι' ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐτόλμησε νὰ πράξῃ κατὰ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ διὰ νὰ θεσβαιωθῆς ὅτι ὑπονοεῖ τοῦτο, ἄκουσε τί λέγει: «Ἴδὼν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου θληθήσεται κάτω» (διὰ τοῦ θανάτου μου), «ἐκὰγὼ δέ, ἐάν ὑψωθῶ, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν»²⁰ δηλαδὴ καὶ τοὺς προερχομένους ἐκ τῶν ἐθνῶν.

Καὶ διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς: «Πῶς θὰ ριφθῆ κάτω, ἐάν καταθάλῃ καὶ σέ;» λέγει: «δὲν μὲ καταθάλλει»· διότι πῶς θὰ καταθάλῃ αὐτόν, ὁ ὁποῖος καὶ τοὺς ἄλλους ἐλκύει; Καὶ δὲν ὀμιλεῖ περὶ τῆς ἀναστάσεως, ἀλλὰ περὶ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ὀπερτερεῖ τῆς ἀναστάσεως, «πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν»· διότι ἐάν μὲν ἔλεγεν ὅτι «ἀναστήσομαι» δὲν θὰ ἦτο ἀκόμη φανερόν ὅτι θὰ πιστεύουσιν ἐπίσης, μὲ τὸ νὰ εἴπῃ δὲ ὅτι «πιστεύουσου-

20. Ἰωάν. 12, 31-32.

σιν» και τὰ δύο δεικνύει, ὅτι θηλαθῆ και θά ἀναστηθῆ· διότι ἐάν ἔμμενε νεκρός, και ἄνθρωπος μόνον ἦτο, κανεῖς δὲν θά ἐπίστευε.

«Πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτὸν». Πῶς λέγει λοιπὸν, ὅτι ὁ Πατὴρ ἔλκει; Διότι, ἐφ' ὅσον ἐλκύει ὁ Υἱός, ἐλκύει και ὁ Πατὴρ. «Θά σὰς ἐλκύσω δέ», λέγει, «διότι κρατεῖσθε ὑπὸ τυράννου και ἀφ' ἑαυτῶν δὲν δύνασθε νά προσέλθετε και νά διαφύγετε τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνος ἀνθίσταται». Ἄλλοτε δὲ τοῦτο τὸ ἀποκαλεῖ ἀρπαγὴν. «Οὐδεὶς δύναται τὰ σκευὴ τοῦ ἰσχυροῦ διαρπάσαι, ἐάν μὴ πρῶτον δῆση τὸν ἰσχυρόν, και τότε τὰ σκευὴ αὐτοῦ διαρπάσει»²¹. Αὐτὰ δὲ ἔλεγε, διὰ νά παραστήσῃ τὴν θιασίαν ἐνέργειαν αὐτοῦ. Ἐκεῖνο λοιπὸν, τὸ ὁποῖον ἐκάλεσεν εἰς ἐκείνην τὴν περίπτωσιν ἀρπαγὴν, εἰς αὐτὴν ἔδω τὸ ὀνομάζει ἔλξιν.

Αὐτὰ λοιπὸν ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν, ἄς ἐγερθῶμεν, ἄς δοξάσωμεν τὸν Θεὸν ὄχι μόνον διὰ τῆς πίστεως, ἀλλὰ και διὰ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς· διότι ἄλλως δὲν δύναται νά εἶναι δόξα, ἀλλὰ θλασφημία· διότι ἄλλως δὲν δύναται τόσον ὁ Θεός, ὅταν ὁ Ἑθνικός εἶναι μισρός, ὅσον ὅταν ὁ Χριστιανός εἶναι διεφθαρμένος.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν παρακαλῶ πάντα νά πράττωμεν, ὥστε νά δοξάζεται ὁ Θεός· διότι ἀλλοίμονον, λέγει, εἰς τὸν δούλον ἐκεῖνον, διὰ τοῦ ὁποῖου θλασφημεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, (ὅταν δὲ λέγεται «ἀλλοίμονον», ἀμέσως ἀκολουθεῖ πᾶσα κόλασις και τιμωρία), μακάριος δὲ εἶναι ἐκεῖνος, διὰ τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δοξάζεται.

Ἄς μὴ εὐρισκώμεθα λοιπὸν εἰς τισαύτην κατάστασιν, ὡς νά εἴμεθα εἰς σκότος, ἀλλὰ ὅλα τὰ ἀμαρτήματα νά ἀποφεύγωμεν, μάλιστα δὲ²² ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀποθαίνουν εἰς κοινὴν ζημίαν, ἐπειδὴ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς αὐ-

21. Ματθ. 12, 29.

22. «Μάλιστα δέ». Συνήθης ἐκφρασις παρ' Ἰσοκράτους.

τὰ ὁ Θεός θλασφημεῖται· διότι ποίας συγχωρήσεως θά τύχωμεν, ὅταν, ἐνδὲ λαμβάνομεν ἐντολὴν νά δώσωμεν εἰς ἄλλους, ἀρπάζωμεν τὰ ἀνήκοντα εἰς ἄλλους; ποία ἐλπὶς σωτηρίας θά ὑπάρξῃ δι' ἡμᾶς; Ἐάν δὲν ἔθρηψες πεινῶντα, τιμωρεῖσαι· ἐάν δὲ ἐξέδυσες ἐνδεδυμένον, ποίαν συγχώρησιν θά ἐπιτύχῃς;

Αὐτὰ δὲν θά παύσωμεν συνεχῶς νά τὰ λέγωμεν· διότι ἴσως ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀκούουν σήμερον, θά ἀκούσουν αὔριον, ἐκεῖνοι δέ, οἱ ὁποῖοι δὲν θά προσέξουν αὔριον, θά πεισθῶν τὴν μεθεπομένην· ἐάν δὲ μερικοὶ εἶναι ἀπειθεῖς, ἀπὸ ἡμᾶς ὅμως τὸ δικαστήριον δὲν θά ζητήσῃ λόγον· διότι, ὅτι ἐξηρτάτο ἐκ μέρους ἡμῶν, τὸ ἐξετελέσαμεν.

Ἄς συμθῆ δὲ ὥστε οὔτε ἡμεῖς νά ἀισχυθῶμεν διὰ τὰ λεγόμενα, οὔτε σεις νά καλύψετε ἐξ ἐντροπῆς τὸ πρόσωπόν σας, ἀλλὰ ὅλοι νά δυνηθῶμεν μὲ θάρρος νά σταθῶμεν ἐνώπιον τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ νά δυνηθῶμεν και ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νά καυχθῶμεν διὰ σᾶς, και νά λάθωμεν μίαν παρηγορίαν διὰ τὰ κακά, τὰ ὁποῖα συνέθησαν εἰς ἡμᾶς, ἥτις παρηγορία θά εἶναι ἡ ἰδικὴ σας πρᾶδος κατὰ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Κύριον ἡμῶν, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, συγχρόνως μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἄμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΗ' (68)

(Ἰωάν. 16', 34-41)

*Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος· Ἠμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· και πῶς λέγετε σὺ

«τι δεῖ ὑψωθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;»¹.

α'. Εὐκόλως ἀνακαλύπτεται ἡ πλάνη καὶ κατέχεται ὑπὸ ἀδυναμίας, καὶ ἐν ἐξωθεν ἀλείφεται μὲ ἀπειρα χρώματα. Καὶ ὅπως ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ ἀλείφουν τὰ σαθερά μέρη τῶν τοίχων, δὲν δύνανται διὰ τῆς ἐπιχρίσεως νὰ τὰ διορθώσουν, οὕτω καὶ οἱ ψευδόμενοι εὐκόλως ἐλέγχονται, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς καὶ ἐδῶ ἔχουν πάθει οἱ Ἰουδαῖοι· διότι, ὅταν ὁ Χριστὸς εἶπε πρὸς αὐτούς: «Ὅταν ὑψωθῶ ὑπὸ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν»², λέγουσιν «ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα» καὶ πῶς σὺ λέγεις ὅτι ὑψωθῆναι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου;»³.

Ἄρα ἐγνώριζον ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀθάνατος, καὶ ἔχει ζωὴν μὴ ἔχουσαν τέλος. Λοιπὸν καὶ ἐκεῖνοι ἐγνώριζον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλεγε· διότι καὶ εἰς πολλὰ χωρία τῶν Γραφῶν συγχρόνως καὶ τὸ πάθος καὶ ἡ ἀνάστασις ἀναφέρονται· διότι καὶ ὁ Ἰσαΐας συγχρόνως ἀναφέρει αὐτὰ λέγων: «ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη»⁴, καὶ ἄλλα τὰ μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Δαβὶδ εἰς τὸν δεύτερον Ψαλμὸν, καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα σημεῖα συνθέει καὶ τὰ δύο αὐτά· καὶ ὁ πατριάρχης δέ, ὅταν εἶπεν: «Ἀναπαύσων ἐκοιμήθῃ ὡς λέων», προσέθεσε: «Καὶ ὡς σκύμνος λέοντος, τίς ἐγερεῖ αὐτόν;»⁵. Συγχρόνως καὶ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν δεικνύει.

1. Ἰωάν. 12, 34.
2. Ἰωάν. 12, 32.
3. Ἰωάν. 12, 34.
4. Ἰσαΐ. 53, 7.
5. Γεν. 49, 9. Ὁ Πατριάρχης, ὅστις ἀναφέρεται ἐνταῦθα, εἶναι ὁ Ἰακώβ.

Ἄλλ' ἐκεῖνοι, ἐνῶ ἐνόμιζον ὅτι ἀποστομῶνουν Αὐτὸν καὶ ἀποδεικνύουν ὅτι δὲν εἶναι ὁ Χριστὸς, ὁμολογοῦν ὅτι ὁ Χριστὸς μένει αἰώνως. Καὶ παρατήρει κατὰ τοῖον κακεντρέχη τρόπον τὸ λέγουσιν· διότι δὲν εἶπον ὅτι «ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι ὁ Χριστὸς οὐδὲν πάσχει, οὐδὲ σταυροῦται», ἀλλ' «ὅτι μένει εἰς τὸν αἰῶνα», ἂν καὶ οὕτε τοῦτο τὸ ὁποῖον ἐλέγχθη ἦτο ἀντίθετον· διότι τὸ πάθος δὲν ἀπετέλεσεν ἐμπόδιον διὰ τὴν ἀθανασίαν.

Ἐκ τούτου εἶναι δυνατόν νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς ὅτι κατενόουν πολλὰ ἐκ τῶν ἀμφισθητουμένων, καὶ θεληματικῶς ἐδεικνυσαν κακεντρέχειαν. Διότι, ἐπειδὴ προηγουμένως ὠμίλησε περὶ θανάτου, ὅταν ἤκουσαν τὸ «ὑψωθῆναι» ἐδῶ, τοῦτο ἐνόμισαν ὅτι ἐννοεῖ.

Ἐπειτα λέγουσιν: «Τίς ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;»⁶. Καὶ τοῦτο τὸ λέγουσιν μὲ κακεντρέχειαν· διότι ἔλεγον: «μὴ νομίσης, ὅτι λέγομεν τοῦτο περὶ σοῦ, καὶ εἴπης ὅτι λόγῳ ἐχθρότητος ἀντιτιθέμεθα· διότι Ἰσοῦ· δὲν γνωρίζομεν περὶ τίνος λέγεις, καὶ ὅμως ἐκφράζομεν γνώμην».

Τί κάμνει λοιπὸν ὁ Χριστὸς; Ἀποστομῶνων αὐτοὺς καὶ δεικνύων ὅτι τὸ πάθος οὐδόλως ἀποτελεῖ ἐμπόδιον εἰς τὸ νὰ παραμείνῃ αἰώνως, «ἔτι», λέγει, «μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστί»⁷, δεικνύων ὅτι ὁ θάνατος Αὐτοῦ εἶναι μία μεταβολὴ καταστάσεως· διότι καὶ τὸ ἡλιακὸν φῶς δὲν σβέννεται, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐπ' ὀλίγον ἀποχωρήσῃ, πάλιν παρουσιάζεται.

«Περιπατεῖτε, ἕως τὸ φῶς ἔχετε»⁸. Ποῖαν περιόδον ἐννοεῖ ἐδῶ; ἀρὰ γε ὀλίγη τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἢ τὸ χρονικὸν διάστημα πρὸ τῆς σταυρώσεως; Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἐννοεῖ καὶ τὰ δύο· διότι λόγῳ τῆς ἀνεκφρά-

6. Ἰωάν. 12, 34.
7. Ἰωάν. 12, 35.
8. Ἰωάν. 12, 35.

στου φιλανθρωπίας Αὐτοῦ πολλοὶ καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν ἐπίστευσαν. Λέγει δὲ αὐτά, θέλων νὰ παρακινήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν, πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ προηγουμένως ἔχει πράξει, λέγων: «Ἐτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὁμῶν εἰμι»⁹.

Ἐὸ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει¹⁰. Πόσα λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι τώρα πράττουν, καὶ δὲν γνωρίζουν τί πράττουν! Ἀλλὰ θαδίζοντες, ὅπως θαδίζουν οἱ εἰς τὸ σκότος εὐρισκόμενοι¹¹, νομίζουν μὲν ὅτι θαδίζουν τὴν ὀρθὴν ὁδόν, ἀλλὰ τὴν ἀντίθετον θαδίζουν¹², τηροῦντες τὰ Σάββατα, καὶ φυλάσσοντες τὸν νόμον καὶ τὰς διακρίσεις τῶν τροφῶν, καὶ δὲν γνωρίζουν ποῦ περιπατοῦν.

Διὰ τοῦτο εἶπε: «Περιπατεῖτε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτός γένησθε»¹³. δηλαδή «ἐμοὶ υἱοί». Καὶ ὅμως εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Εὐαγγελίου λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι «ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν»¹⁴, δηλαδή «τοῦ Πατρὸς»· ἐδῶ δὲ ὁ Ἰβὺς λέγεται ὅτι γεννᾷ αὐτούς, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι μία εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ.

«Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀπελθὼν ἀπ' αὐτῶν, ἐκρύβη»¹⁵. Τώρα διατὶ κρύπτεται; διότι οὔτε λίθους ἤγειραν ἐναντίον Αὐτοῦ, οὔτε προέφερον θλασφημίαν, ὅπως προηγουμένως. Διατὶ λοιπὸν ἐκρύβη; Ἐπειδὴ εἰσήρχετο εἰς τὰς καρδίας, ἐγνώριζεν ὅτι ἡ διάθεσις αὐ-

9. Ἰωάν. 7, 33.

10. Ἰωάν. 12, 35.

11. «Ἐν σκότι» φράσις πιθανὸν ἀληθὴς ἐκ τοῦ Θεουκιδίου («ἄπειροι μὲν οἱ πλείους ἐν σκότι καὶ ἠλῶ τῶν δίδων, ἢ κρή σθηται» Θεουκ. Συγγραφῆς Β', 4).

12. «Τὴν ὀρθὴν ὁδεύειν ὁδόν». Ὁ θεὸς ἱεράρχης ἐνταῦθα χρησιμοποιεῖ ἑτοιμολογικὸν σχῆμα (δηλ. ῥῆμα μὲ ἀνταίχιον ἀντικείμενον) ὁδεύειν ὁδόν.)

13. Ἰωάν. 12, 35-36.

14. Ἰωάν. 1, 13.

15. Ἰωάν. 12, 36.

τῶν ἐξηγηριώνετο, ἂν καὶ δὲν εἶλεγον τίποτε· ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐθραζε καὶ κατείχετο ὑπὸ φονικῆς διαθέσεως, καὶ δὲν ἀνέμενε, νὰ ἐκδηλωθῶν, ἀλλὰ κρύπτεται, θέλων νὰ καταπραύνη τὸν φθόνον αὐτῶν.

Παρατήρει λοιπὸν πῶς ὑπαινίσσεται τοῦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς. Ἀμέσως λοιπὸν προσέθεσε: «Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότας, οὐκ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»¹⁶. Ποῖα εἶναι τὰ «τοσαῦτα»; Εἶναι ὅσα παρέλειψεν ὁ Εὐαγγελιστὴς.

Καὶ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα μετὰ ταῦτα ἀκολουθοῦν, εἶναι τοῦτο φανερόν· διότι ἀφοῦ ὑπεχώρησε καὶ ἐπαυήθη πάλιν, ἠρέμως πρὸς αὐτοὺς ὁμιλεῖ, λέγων οὕτω: «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με»¹⁷. παρατήρει δηλαδή τί κάμνει. Ἀρχίζει ἀπὸ ταπεινὰς ἐκφράσεις καὶ καταφεύγει εἰς τὸν Πατέρα, ἔπειτα πάλιν ὑψώνει τὸν λόγον· καί, ὅταν ἴδῃ νὰ ἐξαγριώνωνται, ὑποχωρεῖ, καὶ πάλιν παρουσιάζεται, καὶ ἀρχίζει πάλιν ἀπὸ ταπεινὰς ἐκφράσεις.

Καὶ τοῦ ἔκαμε τοῦτο; Ποῦ θέβαια δὲν ἔκαμε τοῦτο; Παρατήρει λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς τί λέγει: «Καθὼς ἀκούω, κρίνω»¹⁸, ἔπειτα χρησιμοποιεῖ ὑψηλότερας ἐκφράσεις: «Ὡσπερ γὰρ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς οὗς θέλει ζωοποιεῖ»¹⁹, πάλιν λέγει: «Ἐγὼ οὐ κρίνω ὁμᾶς, ἄλλος ἐστὶν ὁ κρίνων»²⁰. ἔπειτα ἀναχωρεῖ πάλιν· ἔπειτα, ἀφοῦ παρουσιάσθη εἰς τὴν Γαλιλαίαν, «ἐβγάξεσθε», λέγει, «μὴ τὴν θρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην»²¹.

Καὶ ἀφοῦ εἶπε περὶ ἑαυτοῦ μεγάλους λόγους, δη-

16. Ἰωάν. 12, 37.

17. Ἰωάν. 12, 44.

18. Ἰωάν. 5, 30.

19. Ἰωάν. 5, 21.

20. Ἰωάν. 8, 15 καὶ 50.

21. Ἰωάν. 8, 27.

λαδὴ ὅτι ἔχει καταθῆ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι δίδει ζωὴν αἰώνιον, πάλιν ἀναχωρεῖ! καί, κατὰ τὴν Σκηνοπηγίαν πάλιν ἀφοῦ παρουσιάσθη, ἐνεργεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον²².

β'. Καὶ συνεχῶς, δύνανται τὶς νὰ ἴδῃ ὅτι, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ποικίλλει τὴν διδασκαλίαν, δηλαδὴ διὰ τῆς ἐναλλαγῆς παρουσίας καὶ ἀπουσίας, ταπεινῶν καὶ ὑψηλῶν λόγων²³; πρῶγμα, τὸ ὅποιον καὶ ἔδῳ ἔχει ἐφαρμόσει.

Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποικηκότος, οὐκ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν», λέγει, «ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος Ἡσαίου ὃν εἶπε Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ θραξίαν Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;»²⁴. Καὶ πάλιν λέγει: «οὐκ ἠδύνατο πιστεῦσαι, ὅτι εἶπεν Ἡσαίας ἀκοῇ ἀκούσατε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε. Ταῦτα δὲ εἶπεν, ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ»²⁵. Ἰδοὺ πάλιν τὸ «ὅτι» καὶ τὸ «εἶπεν» δὲν σημαίνει τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα· δηλαδὴ δὲν ἐπίστευον ἐπειδὴ τὸ εἶπεν ὁ Ἡσαίας, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν, διὰ τοῦτο τὸ εἶπεν ὁ Ἡσαίας²⁶.

Διατί λοιπόν δὲν ὁμιλεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ

22. Τὸ τμήμα τοῦτο ἀπὸ τοῦ σημείου «Καὶ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα δὲ τούτο δῆλον...» μέχρι τοῦ σημείου «... καὶ τῇ Σκηνοπηγίᾳ ἐπιστάς, τὸ αὐτὸ ταῦτα ποιεῖ» (δηλ. «... ἐνεργεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον») ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως προφανῶς ἀποτελεῖ μίμησιν χωρίου τοῦ Δημοσθένους ἐκ τοῦ Α' Ὀλυμπιακοῦ (12·13).

23. Ὅρα τὰς ἀντιθέσεις: παρουσία, ἀπουσία/ταπεινός, ὑψηλός/λόγος.

24. Ἰωάν. 12, 38. Ρωμ. 10, 18. Ἠσαϊ. 53, 1.

25. Ἰωάν. 12, 38 - 41. Τὸ χωρίον 12, 40 ἵαν παραλληλεπόμενον.

26. Δηλ. ἐπειδὴ προέβλεπον ὁ Ἡσαίας ὅτι δὲν θὰ πιστεύσουν, προεῖπε τούτο. Δηλ. ὁ προφήτης ὅτι προέβλεπει, προλέγει· δὲν συμβαίνει κατὰ τὴν ἐπιβίωσιν, ἀλλὰ προελέχθη, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ. Ὅπως καὶ εἰς τὰ φυσικὰ φαινόμενα: Προέβλεπον ὁ ἀστρονόμος ὅτι θὰ γίνῃ ἐκλειψὶς ἡλίου, προαναγγέλλει αὐτήν. Πραγματοποιεῖται ἡ ἐκλειψὶς τοῦ ἡλίου, ὅχι ἐπειδὴ προαναγγέλειν αὐτήν ὁ ἀστρονόμος.

Εὐαγγελιστῆς, ἀλλὰ λέγει ὅτι ἡ ἀπιστία εἶναι ἐκ τῆς προφητείας, καὶ ὅχι ὅτι ἡ προφητεία εἶναι ἐκ τῆς ἀπιστίας, καὶ προχωρῶν ἐντονώτερον παρουσιάζει τοῦτο, ὁμιλῶν οὕτως: «Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύνατο πιστεῦσαι, ὅτι εἶπεν Ἡσαίας;

Ἐδῶ θέλει διὰ πολλῶν ἐκφράσεων νὰ παραστήσῃ τὸ ἀδιάφυστον τῆς Γραφῆς, καὶ ὅτι, ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὅποια προεφήτευσεν, δὲν συνέβησαν διαφορετικὰ, ἀλλὰ ὅπως τὰ εἶπε. Διότι, διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς: «Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἦλθεν ὁ Χριστός; δὲν ἐγνώριζεν, ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ προσέξουν εἰς αὐτόν;» παρουσιάζει καὶ τοὺς προφῆτας, οἱ ὅποιοι ἐγνώριζον τοῦτο. Ἦλθε δὲ ὁ Χριστός διὰ νὰ μὴ ἔχουν δικαιολογίαν διὰ τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν· διότι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια προεῖπεν ὁ Προφήτης, τὰ προεῖπεν ὡς μέλλοντα νὰ συμβοῦν ὅπως ὅποτε· διότι ἐάν δὲν ἐπρόκειτο καθ' ὁλοκληρίαν νὰ συμβοῦν, δὲν θὰ τὰ προέλεγε· πάντως δὲ ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν, διότι ἐκεῖνοι ἦσαν ἀδιόρθωτοι.

Ἐάν δὲ ἔχη τεθῆ ἡ ἐκφρασις «οὐκ ἠδύνατο», ἔχει τεθῆ ἀντὶ τῆς ἐκφράσεως «οὐκ ἠθέλων». Καὶ νὰ μὴ ἀπορήσῃς· διότι καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν λέγει: «Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω»²⁷. Οὕτω συνηθίζει εἰς πολλὰς περιπτώσεις νὰ ἀποκαλῆ τὴν θέλησιν, δηλαδὴ «δύναμις». Καὶ πάλιν: «Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ»²⁸. Τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὴν κοινὴν συνήθη χρῆσιν τῶν ἐκφράσεων δύναται νὰ τὸ παρατηρήσῃ κανεὶς ὅπως ἔστιν λέγει κανεὶς «οὐ δύναμαι ἀγαπήσαι τὸν δεῖνα», ἀποκαλῶν τὴν ἐντασιν τῆς θελήσεως «δύναμις». Καὶ πάλιν: «Οὐ δύναται ὁ δεῖνα γενέσθαι χρηστός». Καὶ ὁ Προφήτης δὲ τί λέγει: «Εἰ ἀλλάξεται Αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καὶ πάρβαλις τὰ ποικίλιμα αὐτῆς, καὶ

27. Ματθ. 19, 12.

28. Ἰωάν. 7, 7.

ὁ λαὸς οὗτος δυνήσεται εὖ ποιῆσαι μεμαθηκῶς κακά²⁹. Δὲν λέγει τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἀδύνατος εἰς αὐτοὺς ἡ ἐξάσκησης τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ὅτι δὲν θέλουν, διὰ τοῦτο δὲν δύνανται.

Καὶ ὡς πρὸς αὐτό, τὸ ὅποιον λέγει ὁ Εὐαγγελιστῆς, ἐννοεῖ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἦτο ἀδύνατον νὰ ψευσθῆ ὁ Προφήτης. Δὲν ἦτο ὁμοίως δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀδύνατον εἰς αὐτοὺς νὰ πιστεύσουν· διότι ἦτο δυνατὸν, καὶ ὅταν ἐκεῖνοι ἐπίστευσον, νὰ παραμείνῃ ἀψευδὴς ὁ Προφήτης· διότι δὲν θὰ πρόελεγεν αὐτά, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν.

Διατί λοιπὸν, θὰ εἶπῃ τις, δὲν ὠμίλησε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Διότι ἡ Γραφή ἔχει ὠρισμένα τοιαῦτα ἰδιώματα, καὶ πρέπει νὰ ὑπακούῃ κανεὶς εἰς τοὺς νόμους αὐτῆς.

«Ταῦτα δὲ εἶπεν ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ»³⁰. Τίνος; τοῦ Πατρὸς. Πῶς λοιπὸν ὁ Ἰωάννης λέγει περὶ τοῦ Υἱοῦ, ὁ δὲ Παῦλος περὶ τοῦ Πνεύματος; Ὅχι διότι συγχανέουσιν τὰς ὑποστάσεις, ἀλλὰ δεικνύουν ὅτι ἡ ἀξία εἶναι μία. Διότι καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶναι τοῦ Πατρὸς, εἶναι τοῦ Υἱοῦ, καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶναι τοῦ Υἱοῦ, εἶναι τοῦ Πατρὸς.

Ἄν καὶ πολλὰ εἶπε δι' ἀγγέλων, ἐν τούτοις δὲν λέγει κανεὶς: «Καθὼς εἶπεν ὁ ἄγγελος», ἀλλὰ τί; «Ὁ Θεὸς εἶπε»· καὶ ἐκεῖνα μὲν, τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἀγγέλων δύνανται νὰ εἶναι λόγοι τοῦ Θεοῦ· δὲν δύνανται ὁμοίως ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶναι τοῦ Θεοῦ, νὰ εἶναι καὶ τῶν ἀγγέλων.

Ἐδῶ δὲ λέγει ὅτι εἶναι τοῦ Πνεύματος οἱ λόγοι, «Καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ». Τί ἐλάλησεν; «Εἶδον τὸν

29. Ἱερ. 13, 23. Πρβλ. τὴν νοσηλληνικὴν παροιμίαν: «Τὸν ὄρη πῦρ νὰ λευκάνῃ, κόρη καὶ σαρούνη χάνειε.»
30. Ἰωάν. 12, 41.

Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ»³¹ κλπ. Δόξαν ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν δατασίαν ἐκείνην, δηλαδὴ τὸν καπνόν, τὸ ὅτι ἤκουσε μυστήρια μὴ δυνάμενα νὰ λεχθῶν, τὸ ὅτι εἶδε τὰ Σεραφίμ, τὴν ἀστραπὴν, ἡ ὅποια ἐξεπορεύετο ἐκ τοῦ θρόνου, πρὸς τὴν ὁποίαν δὲν ἤδύνατο αἱ δυνάμεις ἐκεῖναι νὰ ἀντιτάξουν τὰ θλέμματα τῶν.

«Καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ». Τί ἐλάλησεν; Ὅτι ἤκουσε φωνὴν νὰ λέγῃ: «Τίνα ἀποστείλα, καὶ τίς πορεύεται; Καὶ εἶπον Ἰσοῦ ἐγὼ εἰμι, ἀπόστειλόν με. Καὶ εἶπεν Ἄκοψ ἀκούσατε, καὶ οὐ μὴ συνήτε, καὶ θλέποντες θλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε»³².

Ἐτύφλωσε γὰρ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, μήποτε ἴδωσι τοὺς ὀφθαλμοῖς καὶ τὴν καρδίαν συνώσιν»³³. Ἰσοῦ πάλιν ἄλλο ἐρώτημα· ἀλλὰ δὲν ὀφίσταται τοῦτο τὸ ἐρώτημα, ἐὰν προσέχωμεν ὀρθῶς. Διότι, ὅπως ὁ ἥλιος θίγει τὴν δρασιν τῶν ἀσθενῶν ὅχι ἕνεκα τῆς ἰσῆας αὐτοῦ φύσεως, οὕτω συμβαίνει καὶ ἐπὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν προσέχουν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Φαραῶ λέγεται ὅτι ἐσκλήρυνε τὴν καρδίαν του· οὕτω συμβαίνει καὶ ἐπὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀντιτάσσονται εἰς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι δὲ καὶ τοῦτο ἰδιώμα τῆς Γραφῆς, ὅπως καὶ τὸ «παρέδωκεν εἰς ἀδόκιμον νοῦν»³⁴, καὶ τὸ «ἀπένειμε τοὺς ἔθνεσι»³⁵, δηλαδὴ «παρεχώρησεν, ἀφήκεν»· δηλαδὴ δὲν παρουσιάζει ἐδῶ τὸν Θεὸν νὰ ἐνεργῇ αὐτά, ἀλλὰ δεικνύει ὅτι αὐτὰ συμβαίνουν ἕνεκα τῆς πονηρίας τῶν ἁλλων· διότι, ὅταν ἐγκαταλειφθῶμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, παραδιδόμεθα εἰς τὸν διάβολον· ὅταν παραδοθῶμεν δὲ

31. Ἱσαί. 6, 1.

32. Ἱσαί. 6, 8-10.

33. Ἰωάν. 12, 40.

34. Ρωμ. 1, 28.

35. Δευτ. 4, 18.

εις τὸν διάβολον, ἄπειρα κακὰ ὑφιστάμεθα.

Θέλων λοιπὸν νὰ ἐμβάλῃ φόβον εἰς τὸν ἀκρατήν, λέγει: «Ἐσκληήρυνε», καὶ «παρέδωκεν». Διότι, διὰ νὰ θεβαιωθῆς ὅτι ὄχι μόνον δὲν παραδίδει ἡμᾶς, ἀλλὰ οὔτε μᾶς ἐγκαταλείπει, ἐὰν δὲν θελήσωμεν, ἄκουσε τί λέγει: «Οὐχὶ οἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διιστῶσιν ἀνά μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν;»³⁶ καὶ πάλιν: «Οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ ἀπολούνται»³⁷. ὁ δὲ Ἰωσή λέγει: «Ἐπελάθου νόμου Θεοῦ σου, ἐπιλήσομαί σου κἀγώ»³⁸ καὶ ὁ Χριστὸς δὲ εἰς τὰ Εὐαγγέλια λέγει: «Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ οὐκ ἠθέλησατε!»³⁹ καὶ ὁ Ἡσαΐας δὲ πάλιν λέγει: «*Ἦλθον καὶ οὐκ ἦν ἀνθρώπος· ἐκάλεσα καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακουσόμενος»⁴⁰.

Αὐτὰ δὲ τὰ λέγει, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡμεῖς κάμνομεν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ καθιστάμεθα αἰτιοὶ τῆς ἀπωλείας· διότι ὁ Θεὸς ὄχι μόνον δὲν θέλει νὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ καὶ νὰ μᾶς τιμωρήσῃ, ἀλλὰ καὶ ὅταν μᾶς τιμωρῇ, ἐπιτελεῖ τοῦτο χωρὶς νὰ θέλῃ· διότι λέγει: «οὐ θούλωμαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν»⁴¹. Ὁ δὲ Χριστὸς καὶ διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ δακρῦει, πράγμα, τὸ ὁποῖον κάμνομεν καὶ ἡμεῖς διὰ τοὺς φίλους.

γ'. Αὐτὰ λοιπὸν ἀφοῦ γνωρίζομεν, ὡς πράττωμεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλὰ νὰ ἐπιλαμβανώμεθα τῆς φροντίδος διὰ τὴν ψυχὴν καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους, καὶ νὰ μὴ σπαράττωμεν τὰ μέλη ἡμῶν, (διότι τοῦτο εἶναι ἴδιον τῶν μανιακῶν καὶ τῶν ἐκτός ἑαυτοῦ εὐρισκομένων), ἀλλὰ

36. Ἡσαΐ. 59, 2.
37. Ψαλμ. 72, 27.
38. Ἠσαΐ. 4, 8.
39. Λουκ. 13, 34.
40. Ἡσαΐ. 50, 2.
41. Ἰωζ. 18, 23.

ὅσον βλέπομεν τοὺς ἄλλους νὰ εὐρίσκονται εἰς κακὴν διάθεσιν, ὡς φροντισόμεν δι' αὐτοὺς περισσότερον· διότι καὶ ὡς πρὸς τὰ σώματα βλέπομεν πολλοὺς νὰ ἔχουν δυσθερότευτα καὶ ἀνίατα νοσήματα καὶ δὲν παύομεν νὰ ἐπιθέτωμεν φάρμακα· διότι τί ὑπάρχει χειρότερον ἀπὸ τὴν ποδολγίαν; τί χειρότερον ἀπὸ τὴν χειρόγραν; Μήπως λοιπὸν ἀποκόπτομεν τὰ μέλη; Οὐδόλως· ἀλλὰ κάμνομεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν κάποια ἀνακούφισιν, ἐφ' ὅσον δὲν δυνάμεθα νὰ καταπαύσωμεν τὸ κακόν.

Τοῦτο ὡς πράττωμεν καὶ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ, ὡς ἀσθενοῦν ἐξ ἀνιάτου ἀσθενείας, ὡς ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν θεραπείαν, καὶ ὡς θασταζόμεν ἀλλήλων τὰ θάρη· διότι οὕτω θὰ ἐκπληρώσωμεν καὶ τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ⁴², καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΘ' (69)

(Ἰωάν. ιβ', 42-50)

«Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐκ ἐμολόγησαν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγαι γένωνται· ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον, ἢ περὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ».

42. Ἐνταῦθα ὁ Ἱερός Χρυσόστομος ἐναπολαμβάνει τὸ τοῦ Παύλου: «Ἀλλήλων τὰ θάρη θασταζετε. καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ» (Γαλ. 6, 2).
1. Ἰωάν. 12, 42-43.

α'. Ἀναγκαῖον μὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς νῶ ἀποφεύγωμεν ἐξ ἰσοῦ ὅλα τὰ πάθη τὰ καταστρέφοντα τὴν ψυχὴν, πολὺ δὲ περισσώτερον ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀφ' ἑαυτῶν γεννοῦν πολλὰ ἀμαρτήματα· τοιοῦτον, τὸ ὅποιον ἐννοῶ, εἶναι ἡ φιλαργυρία. Τὸ νόσημα μὲν τοῦτο καθ' ἑαυτὸ εἶναι βαρὺ, πολὺ δὲ βαρύτερον καθίσταται, διότι εἶναι ρίζα καὶ μήτηρ πάντων τῶν κακῶν².

Τοιοῦτον νόσημα εἶναι καὶ ἡ ματαιοδοξία. Ἴδου λοιπὸν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἀπεσπάσθησαν ἐκ τῆς πίστεως διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δόξης· διότι λέγει: «πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· διὰ δὲ τοὺς Φαρισαίους σὺχ ὠμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυναγάγοι γένωται»³. Τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ἔλεγε καὶ εἰς αὐτοὺς ἐξ ἀρχῆς: «Πᾶς δύνασθε πιστεῦναι, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες»⁴.

Ἄρα δὲν ἦσαν ἄρχοντες ἀλλὰ δοῦλοι ὡς πρὸς τὴν χειριστὴν δουλείαν. Ἄλλ' ὅμως καὶ αὐτὸς ὁ φόβος μετὰ ταῦτα ἐξηλείφθη· διότι εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων δὲν βλέπομεν νὰ κατέχωνται ἀπὸ αὐτὸ τὸ πάθος· διότι καὶ ἄρχοντες τότε ἐπίστευσαν καὶ ἱερεῖς· διότι ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἦσαν ἤλθε, ὅλους τοὺς κατέστησε στερεωτέρους ἀπὸ ἀδάμαντα.

Ἐπειδὴ τοῦτο ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἠμποδίζεν αὐτοὺς νὰ πιστεύσουν τότε, ἄκουσε τί λέγει: «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με»⁵. Εἶναι ὡς νὰ ἔλεγε: «Τί φοβεῖσθε νὰ πιστεύσετε εἰς

2. Τοῦτο εἶναι καὶ ἀπόφθεγμα πιθανῶς ὀρχαίου ποιητοῦ ὅστις λέγει:

Ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν φιλαργυρία.

3. Ἰωάν. 12, 42-43.

4. Ἰωάν. 5, 44.

5. Ἰωάν. 12, 44.

ἐμέ; ἢ πίστις εἰς τὸν Θεὸν διασθάνει διὰ μέσου ἐμοῦ, ὅπως θεσπείω καὶ ἡ ἀπιστία».

Παρατήρει πῶς δι' ὅλων τῶν ἐπιχειρημάτων δεικνύει ὅτι ἡ οὐσία εἶναι αὐτή. Καὶ δὲν εἶπεν: «Ὁ πιστεύων ἐμοί», διὰ νὰ μὴ εἴπη κανεὶς ὅτι ἐν σχέσει μὲ τοὺς λόγους τοῦ ἔλεγεν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπη κανεὶς καὶ περὶ τῶν ἀνθρώπων· διότι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος πιστεύει εἰς τοὺς Ἀποστόλους δὲν πιστεύει εἰς αὐτοὺς ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν. Ἄλλὰ διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι ὁμιλεῖ περὶ τῆς πίστεως εἰς τὴν οὐσίαν Αὐτοῦ, δὲν εἶπεν: «Ὁ πιστεύων μου τοῖς ῥήμασιν», ἀλλὰ «ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ».

Καὶ διατί, θὰ εἴπη τις, εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν νὰ μὴ τὰ εἴπη καὶ ἀντιστρόφως, δηλαδὴ: «Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Πατέρα, δὲν πιστεύει εἰς τὸν Πατέρα, ἀλλ' εἰς ἐμέ»; Διότι ἐκεῖνοι θὰ ἔλεγον: «Ἴδου ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς τὸν Πατέρα, καὶ εἰς σὲ οὐ πιστεύομεν» καὶ διότι ἀκόμη εἶχον ἀδυναμίαν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Εἰς τοὺς μαθητὰς θεσπείως ὁμιλῶν εἶπεν οὕτω: «Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμέ πιστεύετε»⁶· τούτους δέ⁷, ἐπειδὴ τοὺς βλέπει νὰ εἶναι ἀσθενέτεροι ὡς πρὸς τὴν ἀκρόασιν τοιοῦτων λόγων, κατὰ διάφορον τρόπον διδάσκει.

Ἀποδεικνύει λοιπὸν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν Πατέρα, ἐὰν δὲν πιστεύσουν εἰς Αὐτόν. Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι αὐτοὶ οἱ λόγοι ἔχουν λεχθῆ ὡς σχετικοὶ μὲ ἄνθρωπον, προσθέτει: «Ὁ θεωρῶν ἐμέ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με»⁸.

Τί λοιπὸν; σῶμα εἶναι ὁ Θεός; Οὐδῶλος· διότι ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν διὰ τοῦ νοῦ παρατήρησιν, ἐνῶ καὶ ἐκ τοῦ

6. Ἰωάν. 14, 1.

7. Δηλ. τοὺς Ἰουδαίους.

8. Ἰωάν. 12, 45.

των τῶν λόγων ἀποδεικνύει τὸ ὁμοούσιον.

Καὶ τί σημαίνει «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ»; Εἶναι ὡς ἐάν τις εἴπῃ: «Ὁ ὁποῖος λαμβάνει ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ δὲν λαμβάνει τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ τῆς πηγῆς». Μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴ ἡ εἰκὼν εἶναι ἀκόμη ἀσθενεστέρα ὡς πρὸς τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, ὑπόθεσιν.

«Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα»⁹. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Πατὴρ μὲ αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν ἀποκαλεῖται παντοῦ καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, καὶ ὁ Ἰησοῦς χρησιμοποιοῖ αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἀποκαλεῖ Αὐτὸν ἀπαύγασμα¹⁰ δεδομένου ὅτι ἀπὸ ἐδῶ ἔμαθε τοῦτο.

Καὶ ἀποδεικνύει ἐδῶ πολλὴν τὴν συγγένειαν πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ὅτι τίποτε δὲν μεσολαθεῖ μεταξὺ Αὐτῶν, ἐφ' ὅσον θεαίως λέγει ὅτι ἡ εἰς Αὐτὸν πίστις δὲν μένει εἰς Αὐτόν, ἀλλὰ διαβαίνει εἰς Ἐκεῖνον (δηλαδὴ τὸν Πατέρα).

Ἀπεκάλεσε δὲ τὸν ἑαυτοῦ Του φῶς, ἐπειδὴ ἀπαλλάσσει τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς πλάνης, καὶ διαλύει τὸ νοητὸν σκότος.

«Ἐάν τις μου ἀκούσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν» οὐ γὰρ ἦλθον, ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον¹¹. Διότι, διὰ τὴν μὴ νομίσουν ὅτι λόγῳ ἀδυναμίας ἀντιπαρήλθεν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι περιεφρόνουν Αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶπε τὸ «οὐκ ἦλθον, ἵνα κρίνω τὸν κόσμον».

8'. Ἐπειτα, διὰ τὴν μὴ καταστῶν νοθερότεροι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δηλαδὴ ὅταν μάθουν ὅτι ὁ πιστεύων σώζεται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων τιμωρεῖται, παρατήρει πῶς εἰς αὐτοὺς καὶ φοβερὸν δικαστήριον ἐπιτελεῖ, προσθέτων

9. Ἰωάν. 12, 46.
10. Ἐβρ. 1, 13.
11. Ἰωάν. 12, 47.

καὶ λέγων: «Ὁ ἐμὲ σθετῶν, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ρήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν»¹². Ἐάν ὁ Πατὴρ δὲν κρίνῃ σθετῶνα, καὶ Σὺ δὲν ἦλθες διὰ τὴν κρίσιν τὸν κόσμον, ποῖος θὰ κρίνῃ αὐτόν; Ὁ λόγος, ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρίνει αὐτόν¹³.

Διότι, ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, εἶπε τοὺς λόγους τούτους, θέλων νὰ δείξῃ, ὅτι τότε δὲν θὰ δυνηθοῦν νὰ λέγουν αὐτά, ἀλλὰ «οἱ λόγοι, τοὺς ὁποῖους τώρα εἶπα, θὰ λάθουν τὴν θέσιν κατηγοροῦ, δεδομένου ὅτι θὰ ἐλέγχουν αὐτούς, καὶ θὰ ἀφαιροῦν οἰανδήποτε δικαιολογίαν».

Καὶ ὁ λόγος, ὃν ἐλάλησα. Ποῖος λόγος; «Ὅτι ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ὅτι ὁ πέμψας με Πατὴρ, ἐκεῖνός μοι ἔδωκεν ἐντολήν, τί εἶπω καὶ τί λαλήσω»¹⁴ καὶ τόσα ἄλλα παρόμοια. Ἄρα οἱ λόγοι οὗτοι ἐλέγχοντο κατὰ τοιοῦτον τρόπον δι' αὐτούς, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν οὐδεμίαν πρόφασιν ἀπολογίας.

Διότι, ἐάν δὲν ἐγίνετο τοῦτο, κατὰ τί θὰ ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἰσαίαν; (διότι καὶ ἐκεῖνος τὸ αὐτὸ λέγει: «Κύριος δίδωσί μοι γλώσσαν παιδείας, τοῦ γινῶναι ἡνίκα δεῖ εἰπεῖν λόγους»¹⁵ κατὰ τί δὲ καὶ ἀπὸ τὸν Ἰερεμίαν; (διότι καὶ ἐκεῖνος, ὅταν ἀπεστέλλετο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐνεπνέετο ὑπ' Αὐτοῦ) κατὰ τί δὲ καὶ ἀπὸ τὸν Ἰεζεκιήλ; (διότι καὶ ἐκεῖνος, ὅταν κατέφαγε τὸ βιβλίον, ὡμίλει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον)¹⁶.

Ἄλλως τε θὰ εὑρεθοῦν, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ ἀκούσουν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἀκριβῶς ἔλεγεν, ὅτι εἶναι ὑπεύθυνοι ἀπέναντι Αὐτοῦ λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ ἐγνώρισον διότι ἐάν, ὅταν ἀπεστέλλετο, τότε ἔλαβε τὴν ἐντο-

12. Ἰωάν. 12, 48.
13. Ἰωάν. 12, 48.
14. Ἰωάν. 12, 49.
15. Ἠσαί. 50, 4.
16. Ἰεζ. 3, 1.

λήν (ὁ Ἰησοῦς) τί νά εἶπη, θά εἶπης πλέον ὅτι καί πρὶν ἀποσταλῆ, δὲν ἐγνώριζε τοῦτο. Καί ποῖος ἀπὸ αὐτοῦ τούτους λόγους θά ἦτο ἀσεβέστερος, ἐάν ἤθελε δεχθῆ κανεὶς ὅτι οἱ λόγοι ἐκεῖνοι ἐρμηνεύονται οὕτω, καί δὲν ἐμάνθανε καλῶς τὴν αἰτίαν τῆς κατὰ ταπεινὸν τρόπον ἐκφράσεως αὐτῶν; Ἄλλὰ ὁ μὲν Παῦλος λέγει ὅτι καί ὁ ἴδιος γνωρίζει καί οἱ μαθητευόμενοι «τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον»¹⁷, ὁ δὲ Υἱὸς δὲν ἐγνώριζε, μέχρις ὅτου ἔλαθε τὴν ἐντολήν; Καί πῶς τοῦτο δύναται νά ἐχη λογικὴν θάσιν; Βλέπεις ὅτι διὰ τοῦτο χρησιμοποιεῖ εἰς τοὺς λόγους του ὑπερβολικῶς ταπεινάς ἐκφράσεις, διὰ νά προσελκύσῃ δηλαδὴ ἐκεῖνους, καί διὰ νά ἀποστομώσῃ τοὺς μετέπειτα;

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁμιλεῖ καθ' ὃν τρόπον οἱ ἄνθρωποι, ὥστε νά ἀναγκάσῃ τοὐλάχιστον αὐτοὺς, νά ἀποφύγουν τοὺς εὐτελεῖς λόγους, ἔχοντες ἐπιγνώσιν ὅτι οἱ λόγοι Αὐτοῦ δὲν ὀφείλουσι τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως αὐτῶν εἰς τὴν φύσιν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκροατῶν.

«Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν, Ἄ οὖν λαλῶ, καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ Πατήρ, οὕτω λαλῶ»¹⁸. Βλέπεις τὴν ταπεινότητα τῶν λόγων; Ἐκεῖνος δηλαδὴ ὁ ὁποῖος ἔλαθεν ἐντολήν, δὲν εἶναι κύριος Ἐαυτοῦ· καὶ ὅμως Αὐτὸς θεοβαίως λέγει: «Ὡσπερ γὰρ ὁ Πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς οὗς θέλει ζωοποιεῖ»¹⁹.

Ἐπειτα ἔχει μὲν τὴν ἐξουσίαν νά ἀναστήσῃ ἐκεῖνους, τοὺς ὁποῖους θέλει, νά εἶπη δὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλει, δὲν ἔχει; Ἐκεῖνο λοιπὸν, τὸ ὁποῖον θέλει νά εἶπη

17. Ῥωμ. 12, 2.

18. Ἰωάν. 12, 50.

19. Ἰωάν. 5, 21.

διὰ τοῦ λόγου εἶναι τοῦτο: «Ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶναι τοιαύτης φύσεως, ὥστε ἄλλα μὲν Ἐκεῖνος νά λέγῃ, ἄλλα δὲ Ἐγὼ νά ἐκφράζω».

«Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν». Εἶπε τοῦτο πρὸς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον Αὐτὸν πλάνον καὶ ὅτι διὰ καταστροφὴν εἶχεν ἔλθει. Ὅταν δὲ λέγῃ: «Ἐγὼ οὐ κρίνω», δεικνύει ὅτι δὲν εἶναι Αὐτὸς αἰτίος τῆς ἀπωλείας τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ τοῦ χαρακτήρος· δηλαδὴ διὰ τούτων τῶν λόγων σχεδὸν διαμαρτύρεται, ἐνῶ πρόκειται νά ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ αὐτοῦ καὶ νά μὴ συναναστρέφεται πλέον, διότι «αὐδένα λόγον εἶπον εἰς σὰς ὁμιλίαν ἐξ ἰδίων, ἀλλὰ ὅλους ὡς προερχομένους ἐκ τοῦ Πατρὸς».

Καὶ διὰ τοῦτο ἐτελείωσε τὸν λόγον πρὸς αὐτοὺς καταλήγων εἰς ταπεινάς ἐκφράσεις, διὰ νά εἶπη ὅτι «μέχρι τέλους αὐτὴν τὴν ἐσχάτην φωνὴν ἀφήκα εἰς σὰς». Ποία εἶναι αὕτη; «Καθὼς εἰρηκὲ μοι ὁ Πατήρ, οὕτω λαλῶ». «Ἐάν δὲ ἤμην ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, θά ἔλεγον τὸ ἀντίθετον, ὅτι δηλαδὴ τίποτε ἐκ τῶν ἀρεσκόντων εἰς τὸν Θεόν δὲν λέγω, ὥστε εἰς τὸν ἑαυτὸν μου νά φέρω τὴν δόξαν. Τώρα δὲ²⁰ τόσον εἰς Αὐτὸν ἀνήγαγον τὰ πάντα, ὥστε νά εἶπω ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἰδικόν Μου.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν δὲν πιστεύετε εἰς ἐμέ, ὅταν λέγω ὅτι ἐντολήν ἔλαθον, καὶ κατὰ τόσον ἰσχυρὸν τρόπον ἐξαλείφω τὴν πονηρὰν γνώμην σας περὶ ἀντιθέσεως

20. «Νυνὶ δὲ»..... μετὰ συμπερασματικῆς προτάσεως: Ἐκφορὰς κατὰ μὴσιν τοῦ Λυσίου. Τοῦτο δυνάμεθα νά διαπιστώσωμεν ἀντιπροβάλλοντες τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Χρυσοστόμου μεθ' ἑνὸς τοῦ Λυσίου:

Χρυσοστόμου: «Νυνὶ δὲ τοσούτον εἰς αὐτὸν πάντα ἀνήγαγον, ὡς μὴ δὲν ἑμὸν φῆσαι.

Λυσίου: «Νυνὶ δὲ οὕτως ἀπροδοκῆτος αἰτία καὶ πονηραὶ συκοφάνται περιπέτωκα, ὥστ', εἰ πως οἶόν τε, δοκεῖ μοι δεῖν καὶ τοὺς μὴ γεγονότας ἤδη δεδιέναι περὶ τῶν μελλόντων ἐκαστοῖς.»

(Λυσίου «Περὶ τοῦ σηκοῦ Ἀπολογία» 1)

Ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεόν; Διότι, ὅπως ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι δέχονται μίαν ἐντολήν, εἶναι ἀδύνατον νὰ πράξουν ἢ νὰ εἰπουν ἄλλο τι, παρὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θέλουν οἱ ἀποστειλαντες αὐτούς, μέχρις ὅτου ἐκπληρώσουν τὴν ἐντολήν χωρὶς νὰ παρεκκλίνουν ἀπὸ αὐτὴν, τοιοῦτοτρόπως οὔτε Ἐγὼ εἶναι δυνατόν νὰ πράξω ἢ νὰ εἰπω ἄλλο τι, παρὰ μόνον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θέλει ὁ Πατήρ· «Ὁ γὰρ ἐγὼ ποιῶ, ἐκεῖνος ποιεῖ, ὅτι μετ' ἐμοῦ ἐστι, καὶ οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ Πατήρ»²¹.

Βλέπεις πῶς παντοῦ δεικνύει ὅτι εἶναι συνθεθεμένος μετὰ τὸν Πατέρα καὶ ὅτι τίποτε δὲν μεσολαθεῖ μεταξὺ Αὐτῶν; Διότι καὶ ὅταν λέγῃ: «Ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα», δὲν τὸ λέγει ἀφαιρῶν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξαλειψῇ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ξένος καὶ ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα· διότι ἐάν οἱ ἄνθρωποι εἶναι κύριοι ἑαυτῶν, πολὺ περισσότερον ὁ Μονογενὴς Υἱός. Καὶ διὰ νὰ θεσπισθῇ ὅτι τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἀκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος: «Ἐκένωσεν ἑαυτὸν»²² καὶ «παρέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν»²³.

Ἄλλὰ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπα, εἶναι κακὸν πρᾶγμα ἢ ματαιοδοξία, κακὸν διότι αὐτὴ καὶ ἐκείνους (τοὺς Ἰουδαίους) κατέστησεν οὕτως ὥστε νὰ μὴ πιστεύουν, καὶ ἄλλους νὰ πιστεύουν ἐσφαλμένως, καὶ, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο δι' ἐκείνους χάριν φιλανθρωπίας, αὐτὰ νὰ τὰ στρέψουν εἰς ἀσέβειαν.

γ'. Ἄς ἀποφεύγωμεν λοιπὸν τὸ θηρίον τοῦτο καθ' ὁλοκληρίαν διότι εἶναι ποικίλον καὶ πολύμορφον, καὶ πανταχοῦ διασπαίρει τὸ δηλητήριόν του, καὶ εἰς τὰ χρήματα, καὶ εἰς τὴν πολυτέλειαν, καὶ εἰς τὸ κάλλος τῶν σωμάτων. Διὰ τοῦτο παντοῦ ὑπερβαίνομεν τὴν ἀ-

21. Ἰωάν. 8, 28-29.

22. Φίλιπ. 2, 7.

23. Ἐφεσ. 5, 2.

νάγκην διὰ τοῦτο ἐπικρατεῖ ἡ πλεονεξία εἰς τὰ ἐνδύματα, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὑπηρετῶν διὰ τοῦτο παντοῦ μὲν δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἀνάγκη, καὶ εἰς τὰς οἰκίας καὶ εἰς τὰ ἐνδύματα καὶ εἰς τὴν τράπεζαν (δηλαδή εἰς τὸ γεῦμα) ἐπικρατεῖ δὲ ἡ πλεονεξία.

Θέλεις νὰ ἐπιτύχῃς δόξαν; νὰ ἐξασκήσῃς τὴν ἐλεημοσύνην τότε θὰ σὲ ἐπαινέσουν οἱ ἄγγελοι, τότε θὰ σὲ δεχθῇ ὁ Θεός. Διότι τώρα μὲν ὁ θαυμασμός ἵσταται μέχρι τῶν χρυσοχόων καὶ τῶν ὑφαντῶν, σὺ δὲ ἀπέρχεσαι ἐκ τῶν ἐργαστηρίων τῶν ἀδράβευτος²⁴, καὶ βλέπουσα ὅτι πολλάκις δέχεσαι κατάραι. Ἄν δὲ αὐτὰ, τὰ ὁποῖα ἔχεις, δὲν τὰ διαθέσῃς διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ σώματός σου, ἀλλὰ τὰ δαπανήσῃς διὰ τὴν διατροφήν τῶν πτωχῶν, πολλὴ θὰ εἶναι ἀπὸ παντοῦ ἡ ἐπευφημία, πολὺς θὰ εἶναι ὁ ἔπαινος²⁵. Τότε θὰ ἔχῃς αὐτὰ, (τὰ ὁποῖα τώρα εἶναι ὑπὸ τὴν κατοχὴν σου), ὅταν τὰ δώσῃς εἰς ἄλλους· ἐφ' ὅσον τὰ κατέχεις μόνη, δὲν τὰ ἔχεις· διότι ἡ οἰκία εἶναι ἀπιστο θησαυρός²⁶, ἀσφαλῆς δὲ θησαυρός εἶναι αἱ χεῖρες τῶν πενήτων.

Τί κοσμεῖς τὸ σῶμα, ἐνῶ ἔχει παραμεληθῇ ἡ ψυχὴ, καὶ κατέχεται ὑπὸ ἀκαθαρσίας; Διατί νὰ μὴ λαμβάνῃς τόσην φροντίδα διὰ τὴν ψυχὴν, ὅσην λαμβάνεις διὰ τὸ σῶμα; Καὶ ὅμως θέβαια περισσότερον ἔκρεπε, ἀγαπη-

24. «Ἀσφράνωτος», δηλ. μὴ λαβοῦσα βραβεῖον, στέφανον ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ.

25. «Πολύς ὁ κρᾶτος πανταχόθεν ἔσται, παλὺς ὁ ἔπαινος». Τοῦτο ἔρχεται εἰς ἀντίθετον πρὸς τὸ προηγούμενον: «κατάραι ὄρωσα σεαυτὴν δεχομένην πολλάκις».

26. α) Ἡ λέξις «θησαυρός» ἐνταῦθα ἔχει τὴν ἀρχαίαν σημασίαν, ἣτοι σημαίνει τὸν χῶρον ἐνθα ἀποταμιεύονται πλούτιστα ὀντικείμενα. β) Παρατήρησον τὴν ἀντίθετον:

θησαυρός γὰρ ἔπιστος ἡ οἰκία.

θησαυρός δὲ θέβαιος οἱ τῶν πενήτων χεῖρες.

γ) Αἱ ὡς ἄνω προτάσεις ἐγράφησαν κατὰ μίμησιν τοῦ Ἰσοκράτους, ὅστις ἐν τῶν Πρὸς Δημόνικον λόγων τοῦ γράφει:

«Καλὸς γὰρ θησαυρός παρ' ἄνδρι σπουδαίω ὀφειλομένη χάρις» (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόν. 29.)

τοί, ἢ τοῦλάχιστον ἐξ Ἰσοῦ νὰ φροντίζωμεν καὶ δι' αὐτήν διότι, εἰπέ μοι: Ἐάν κανεῖς σὲ ἠρώτα, «τί θέλεις νὰ εἶναι λαμπρὸν καὶ ὑγιές, καὶ νὰ ὑπερτερῇ εἰς τὴν ἀκμὴν, καὶ νὰ ἔχῃς ἐνδύματα εὐτελῆ, ἢ τοῦτο μὲν νὰ τὸ ἔχῃς ἀνάτηρον καὶ πλῆρες ἀσθενειῶν, καὶ νὰ φέρῃς χρυσᾶ κοσμήματα καὶ νὰ καλλωπίζεσαι»; δὲν θὰ προετιμας μᾶλλον εἰς τὴν φύσιν τοῦ σώματος νὰ ἔχῃς τὴν ὠραιότητα, παρὰ εἰς τὴν περιβολὴν τῶν ἐνδυμάτων; ἔπειτα ὡς πρὸς τὸ σῶμα θὰ προτιμήσῃς τοῦτο²⁷, ὡς πρὸς δὲ τὴν ψυχὴν τὸ ἀντίθετον, καὶ ὅταν ἔχῃς αὐτὴν ἀσχημον καὶ δύσμορφον καὶ σκοτεινὴν, νομίζεις ὅτι ὠφελεῖσαι τίποτε ἀπὸ τὰ χρυσᾶ; Καὶ πόσῃς ἀνοησίας χαρακτηριστικά ἀποτελοῦν αὐτά;

Νὰ στρέψῃς τὸν στολισμὸν τοῦτον εἰς τὸ ἐσωτερικόν σου, καὶ τὰ περιδέραια αὐτὰ νὰ τὰ θέσῃς εἰς τὴν ψυχὴν σου· διότι τὰ μὲν περιτιθέμενα εἰς τὸ σῶμα οὔτε ὡς πρὸς τὴν ὑγίειαν οὔτε ὡς πρὸς τὴν ὠραιότητα ὠφελοῦν αὐτό, (διότι οὔτε τὸ μέλαν τὸ καθιστοῦν λευκόν, οὔτε τὸ ἀσχημον τὸ καθιστοῦν ὠραῖον ἢ εὐμορφον), ἐάν δὲ τὰ θέσῃς περὶ τῆς ψυχῆς, ταχέως αὐτὴν ἀντιμαύρης θὰ τὴν καταστήσῃς λευκὴν, ἀντιἀσχήμου καὶ δυσμόρφου θὰ τὴν καταστήσῃς ὠραῖαν καὶ εὐμορφον.

Καὶ ὁ λόγος οὗτος δὲν εἶναι ἰδικός μου, ἀλλὰ τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος λέγει: «Ἐάν ᾧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὁμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ»²⁸, καὶ «ὅτε ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα ὅμῳ ἔσται καθαρά»²⁹.

Ὅχι μόνον δὲ τὸν ἑαυτὸν σου, ἐάν ἔχῃς τοιαύτην διάθεσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνδρα σου θὰ καταστήσῃς ὠραῖον. Διότι ὅταν ἴδουν αἱ γυναῖκες οἱ ἄνδρες

27. Δηλ. κατὰ τὴν ἐκλογὴν μεταῦ σώματος καὶ ἰενδυμάτων, θὰ προτιμήσῃς τὴν σωματικὴν ὠραιότητα.

28. Ησαϊ. 1, 18.

29. Λουκ. 11, 41.

νὰ ἀφήντε αὐτὸν τὸν στολισμὸν (τὸν σωματικόν), δὲν θὰ ἔχουν ἀνάγκην μεγάλης δαπάνης, ὅταν δὲν ἔχουν δέ, θὰ ἀφήσουν οἰανδήποτε πλεονεξίαν, καὶ εὐκολώτερον θὰ στραφῶν εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ σεις δὲ θὰ δυνηθῆτε εἰς αὐτούς μὲ θάρρος νὰ συμβουλευέτε τὰ πρέποντα· διότι τώρα μὲν ἔχετε ἀπομακρῦνει ἀπὸ αἰσῶν τῶν δικαίωμα· διότι μὲ ποῖον στόμα θὰ διδάξετε αὐτά; μὲ ποῖους δὲ ὀφθαλμούς θὰ τοὺς ἀντιμετωπίσετε, ὅταν, ἐνῶ ἀπαιτεῖτε ἀπὸ τοὺς ἄνδρας νὰ εἶναι ἐλεήμονες, τὰ περισσότερα χρήματα τὰ θησανάτε διὰ τὴν περιβολὴν τοῦ σώματος;

Τότε θὰ δυνηθῆς μὲ θάρρος νὰ συνομιλήσῃς μὲ τὸν ἄνδρα περὶ ἐλεημοσύνης, ὅταν ἀπομακρῦνης ἀπὸ σοῦ τὸν στολισμὸν διὰ τῶν χρυσῶν κοσμημάτων.

Καὶ ἂν δὲν ἐπιτύχῃς τίποτε, ἐξεπλήρωσες δόλοκληρον τὸ ἀπὸ μέρους σου καθήκον, μᾶλλον δὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ κερδίσῃς καὶ ἐκεῖνον, ὅταν ὁμιλῆς εἰς αὐτὸν περὶ ἐλεημοσύνης διὰ τῶν πράξεών σου: «Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις;»³⁰.

Ὅπως λοιπὸν τώρα καὶ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ ὑπὲρ ἐκεῖνου θὰ λογοδοτήσῃς, οὕτω καὶ ἐάν ἀποθέσῃς ὅλην αὐτὴν τὴν πολυτέλειαν, θὰ ἔχῃς διπλοῦν στέφανον, φέρουσα αὐτὸν μετὰ τοῦ ἀνδρός σου καὶ δοξαζομένη εἰς τοὺς ἀτελευτήτους ἐκεῖνους αἰῶνας, καὶ τὰ αἰῶνια ἀγαθὰ γευομένη· τὰ ὅποια εἶθε νὰ συμβῆ ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

30. Α' Κορινθ. 7, 16.

ΟΜΙΛΙΑ Ο' (70)

(Ιωάν. ιγ', 1-11)

«Πρὸ δὲ τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἔνα μεταβῆ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν Πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς»¹.

α'. «Μιμηταί μου γίνεσθε», λέγει ὁ Παῦλος, «καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ»². διότι διὰ τοῦτο ἔλαβε καὶ σάρκα ἐκ τῆς φθαρτῆς ἡμῶν σαρκός, ὥστε δι' αὐτῆς νὰ ἐκπαιδεύσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρετὴν· «ἐν γὰρ ὁμοιώματι σαρκός», λέγει, «ἀμαρτίας, καὶ περὶ ἀμαρτίας κατέκρινε τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί»³. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς λέγει: «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραῖός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ»⁴, καὶ αὐτὰ τὰ ἐδίδασκεν ὄχι μόνον διὰ λόγων ἀλλὰ καὶ διὰ πράξεων· διότι καὶ Σαμαρείτην καὶ δαιμονιζόμενον⁵ αὐτὸν ἀπεκάλουν, καὶ πλάνον, καὶ λίθους ἐριψαν⁶ κατ' αὐτοῦ, καὶ ἄλλοτε μὲν ὑπηρέτας⁷ ἀπέστειλον οἱ Φαρισαῖοι ὥστε νὰ συλλάβουν αὐτόν, ἄλλοτε δὲ ἄλλους ἐξαπέλουν σχεδιάζοντας κακὸν ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ οἱ ἴδιοι δὲ πολλὰκις συνεχῶς ὑβρίζον αὐτόν, καὶ ἔπραττον τοῦτο ἐνῶ δὲν ἠδύναντο νὰ διατυπώσουν αὐ-

1. Ἰωάν. 13, 1.

2. Α' Κορινθ. 11, 1.

3. Ρωμ. 8, 3. Τὸ χωρίον τοῦτο σημαίνει: «Ὁ Θεὸς, ὄψου ἐστὶν ἡμετέρας τῶν ἰδίων τοῦ μετ' ἀφθάρτων σαῶμα ὁμοιάζον μετὰ τὸ ἴδιόν μας τὸ ἁμαρτωλόν, διὰ τὴν ἐξάλειψιν τῆς ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς σαρκὸς τοῦ Υἱοῦ του, ὁ ὅσιος παρέδόθη εἰς θάνατον».

4. Ματθ. 11, 29.

5. Ἰωάν. 8, 48.

6. Ἰωάν. 8, 58.

7. Ἰωάν. 7, 44 - 48.

δεμίαν κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ συνεχῶς ἐδηρ-
γετοῦντο, καὶ ὁμοῦ κατόπιν τούτων ἐχθρικών ἐκδηλώσε-
ων ἐναντίον Του, δὲν ἀπομακρύνεται εὐεργετῶν αὐτοῦ
καὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἔργων· καὶ ὅταν κάποιος δοῦλος
ἐρράπισεν αὐτόν, λέγει: «Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρ-
τύρησον περὶ τοῦ κακοῦ, εἰ δὲ καλῶς, τί μὲ δέρεις;»⁸.

Ἄλλὰ ἐκεῖνα μὲν τὰ ἐπετέλεσε ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν
καὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐπεβουλεύοντο αὐτόν, ὅς ἴδωμεν
δὲ καὶ τί κάμνει τώρα ἀπέναντι τῶν μαθητῶν Του, μάλ-
λον δὲ καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια δεκνύει ἀπέναντι τοῦ μαθη-
τοῦ τοῦ σχεδιάζοντος κακὸν κατ' αὐτοῦ. Διότι ἐκείνον,
τὸν ὅποιον ἔπρεπε περισσότερο ἀπὸ ὅλους νὰ μισῇ, ἐ-
πειδὴ, ἐνῶ ἦτο μαθητῆς, καὶ μετέσχεν εἰς τὴν τράπεζαν⁹
αὐτοῦ, καὶ ἐνῶ εἶδε θαύματα, καὶ ἠξιώθη τούτων ἀγα-
θῶν, ἐξ ὧν διέπραξε τὰ περισσότερο δυσάρεστα, δε-
δομένου ὅτι δὲν ἐλιθοβόλησε μὲν οὔτε ὕβρισεν αὐτόν,
ἀλλὰ προέδωκε καὶ παρέδωκεν αὐτόν, ὅλεπε, πῶς φι-
λοφρόνως δέχεται ὁ Ἰησοῦς τοῦτον, νίπτων αὐτοῦ τοὺς
πόδας· διότι καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἤθελε νὰ συγ-
κρατήσῃ αὐτόν ἀπὸ τὴν πονηρὰν ἐκείνην πράξιν. Ἄν καὶ
θεθαίως ἦτο δυνατόν, ἐὰν ἤθελε, καὶ νὰ ξηράνῃ αὐτόν,
ὅπως τὴν συκῆν¹⁰, καὶ νὰ κατακόψῃ αὐτόν, ὅπως ἐβραυ-
σε τὰς πέτρας¹¹, καὶ νὰ σχίσῃ αὐτόν, ὅπως ἀκριβῶς
τὸ καταπέτασμα¹², ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ ἀποτρέψῃ αὐτόν
ἀπὸ τοῦ πονηροῦ σχεδίου του διὰ καταναγκασμοῦ ἀλλὰ
διὰ τῆς ἐλευθέρας θελήσεως¹³ ἐκείνου· διὰ τοῦτο καὶ
νίπτει τοὺς πόδας αὐτοῦ.

8. Ἰωάν. 18, 23.

9. «Καὶ τραπέζων καὶ ὧν κοινωνήσας» — Κατὰ τὸ κοινῶς λε-
γόμενον: «Ἀφοῦ ἔφαγον μαζί φάμι καὶ ὀλοῦμι.»

10. Ματθ. 21, 18 - 20.

11. Ματθ. 27, 51.

12. Ματθ. 27, 51.

13. «Ἄλλ' οὐκ ἐβούλετο ἀνάγκη, ἀλλὰ προαίρεσι τῆς ἐπιβου-
λῆς αὐτὸν ἀπαγαγεῖν». Λόγοι λίαν χαρακτηριστικοί, δεκνόντες τὴν

Και ούτε διά τούτο δέν ἠσθάνθη ἐντροπήν ὁ τοιαύτως ἐκείνος καὶ ἄθλιος.

«Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα», λέγει, εἰδώς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα». Δέν λέγει ὅτι, ἀφοῦ τὸ ἐγνώριζε τότε, ἀλλὰ ἀφοῦ πρὸ πολλοῦ τὸ ἐγνώριζεν, ἐπραξεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπραξε.

«Ἵνα μεταθῆ». Μὲ ὑψηλόφρονα διάθεσιν ὁ Εὐαγγελιστῆς μετάθεσιν καλεῖ τὸν θάνατον Αὐτοῦ.

Ἐργαζόμενος τοὺς ἰδίους, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς». Εἶδες πῶς, ἐνῶ πρόκειται νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτούς, δεικνύει εἰς μεγαλύτερον θαυμὸν τὴν ἀγάπην Του; διότι τὸ «ἀγαπήσας, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς» σημαίνει τοῦτο: «Τίποτε δέν παρέλειψεν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα εἶναι φυσικὸν νὰ πράξῃ Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ εἰς μέγαν θαυμὸν».

Ἄλλὰ διατί ἄρα γε δέν ἔκαμε τοῦτο ἐξ ἀρχῆς; Τὰ σπουδαιότερα τὰ ἐπιτελεῖ κατόπιν, ὥστε νὰ ἐπιτείνῃ τὴν ἀγάπην αὐτῶν, καὶ πολλὴν ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς αὐτούς παρηγορίαν, διὰ τὰ κακὰ, τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο νὰ ἐπέλθουν.

Ἀποκαλεῖ δὲ αὐτούς ἰδίους μὲ τὴν σημασίαν τῆς σικειότητος· διότι καὶ ἄλλους τοὺς λέγει ἰδίους μὲ τὴν σημασίαν τῆς δημιουργίας, ὅπως, ὅταν λέγῃ: «Οἱ ἰδιοὶ αὐτῶν οὐ παρέλαθον»¹⁴.

Τί σημαίνει δὲ: «ταὺς ἐν τῷ κόσμῳ»; Ἐπειδὴ ἦσαν ἰδιοὶ Αὐτοῦ (= ἰδικοί Του) καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον

μακροβυίαν καὶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Κυρίου ἀπέναντι τοῦ προδότη, ἀποκαλοῦσαν εἰς τὴν ἀφ' αὐτοῦ διαρρώσιν ἐκεῖνου. Ἡ ὀντιβασία τῆς «προσεύσεως» πρὸς τὴν «ἀνάγκην» πησανὸν ἐλήφθη ἐκ τοῦ Ἰσοκράτους, ὅστις λέγει περὶ τοῦ φίλου τοῦ Ἰπποκράτους: «ἤγετο γὰρ εἶναι πρὸς ἑταίριον πολλὰ κρείττω αὐτῶν γόμου καὶ τρώων γένους καὶ πρᾶξιαν ἀνάγκης.» (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόν. 10.)

14. Ἰωάν. 1, 11.

ἀποθάνει, οἱ περὶ τὸν Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, καὶ οἱ σχετικοὶ μὲ ἐκείνους, ἀλλὰ ἐκεῖνοι δέν ἦσαν εἰς τὸν κόσμον¹⁵. Βλέπεις ὅτι τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης ὁ αὐτὸς Θεὸς εἶναι;

Τί σημαίνει δὲ: «Εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς»; Λέγει τοῦτο ἀντὶ τοῦ «ἐμενεν ἀγαπῶν διηνεκῶς», καὶ ὡς ἀπόδειξιν τῆς πολλῆς ἀγάπης ἂν καὶ θεοαίως ἄλλο εἶπεν ἄλλο, δηλαδὴ τὸ «τὴν ψυχὴν θείναι ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ»· ἀλλ' ἐκεῖνο ἀκόμη δέν εἶχεν ἐπιτελεσθῆ. Διὰ ποῖον λόγον δὲ ἐπραξε τώρα τοῦτο; Διότι ἦτο κατὰ πολὺ θαυμαστότερον, ὅταν λαμπρότερος ἐνώπιον ὄλων ἐφάνη, καὶ μεγάλῃ παρηγορίαν κατέλιπε, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσῃ. Διότι, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἀίσθανθοῦν πόνον σφοδρὸν, παρέχει εἰς αὐτούς διὰ τούτων μίαν παρηγορίαν ἀντισταθμίζουσαν τὴν δόξην.

Ἐκαὶ δειπνοῦ γενομένου, τοῦ διαδόλου θεβληκῶτος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα, ἵνα παραδῶ αὐτόν¹⁶. Τοῦτο ἐκπληκτικὸς ὁ Εὐαγγελιστῆς τὸ εἶπε, δεικνύων ὅτι αὐτόν, ὁ ὁποῖος πλέον εἶχε θελήσει νὰ τὸν προδώσῃ, αὐτόν ἐνίψε. Δεικνύει δὲ πολλὴν τὴν πονηρίαν αὐτοῦ, διότι οὔτε ἡ συμμετοχὴ του εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Κυρίου συνεκράτησεν αὐτόν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον¹⁷ συνηθίζει κατὰ τὸ πλεῖστον νὰ συγκρατῆ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν πονηρίαν, οὔτε τὸ ὅτι μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας ἐξηκολούθει ὁ Διδάσκαλος νὰ ἀνέχεται αὐτόν.

Ἐἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα αὐτῷ εἰς χεῖρας δέδωκεν ὁ Πατὴρ, καὶ ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει¹⁸. Ἐδῶ καὶ μετὰ θαυμασμοῦ λέγει ὅτι «ὅ τῶς μέγας, ὁ ἐλθὼν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπερ-

15. Δεδουμένου ὅτι δέν ἔζων τότε πλέον.

16. Ἰωάν. 13, 2.

17. Δηλ. ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν τράπεζαν.

18. Ἰωάν. 13, 3.

χόμενος πρὸς Αὐτόν, ὁ κυρίαρχος πάντων ἐπετέλεσε τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ δὲν ἐθεώρησε ἀνάξιον νὰ ἀναλάβῃ τοιοῦτον ἔργον». Παράδοσιν δέ, ὅπως φαίνεται εἰς ἐμὲ, ὀνομάζει ἐδῶ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν διότι καὶ, ὅταν λέγῃ: «Ἰάντα μοι παρεδόθη παρά τοῦ πατρὸς μου»¹⁹, αὐτὴν τὴν παράδοσιν ἔννοεῖ, ὅπως καὶ ἄλλοῦ λέγει: «Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας»²⁰, καὶ πάλιν: «Οὐβείς δύνανται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ ἐλκύσῃ αὐτόν»²¹, καὶ ὅτι: «Ἐὰν μὴ ἡ δεδομένη αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»²². Ἡ τοῦτο λοιπὸν ἔννοεῖ, ἢ ὅτι οὐδὲν ἐπρόκειτο νὰ μειωθῇ ἐκ τούτου τοῦ ἔργου, ἐφ' ὅσον ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἦλθε καὶ πρὸς τὸν Θεὸν μετέβαινε καὶ τὰ πάντα κατεῖχε.

Ὅταν δὲ ἀκούσῃς παραδόσιν, νὰ μὴ ἐκλάβῃς αὐτὴν οὐδὲν μὲ τὴν σημασίαν, ἢ ὅποια ἐπικρατεῖ παρ' ἀνθρώποις· διότι δεικνύει τὴν τιμὴν πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὴν συμφωνίαν πρὸς Αὐτόν, δηλαδὴ ὅπως ὁ Πατὴρ παραδίδει εἰς Αὐτόν, οὕτω καὶ Αὐτὸς παραδίδει εἰς τὸν Πατέρα. Καὶ δεικνύει τοῦτο ὁ Παῦλος λέγων: «Ὅταν παραδῶ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ»²³. Κατὰ ἀνθρωπινώτερον τρόπον δὲ εἶπεν αὐτὸ ἐδῶ, θέλων νὰ δείξῃ τὴν πολλὴν φροντίδα δι' αὐτούς, καὶ νὰ καταστήσῃ φανεράν τὴν ἀνέκφραστον πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην, ὅτι δηλαδὴ ἐφρόντιζε τοῦ λοιποῦ δι' αὐτοὺς ὡς Ἰδικούς Του, διδάσκων αὐτοὺς τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν, δηλαδὴ τὴν ταπεινοφροσύνην, διὰ τὴν ὅποیان εἶπεν ὅτι εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς ἀρετῆς²⁴.

Δὲν ἔχει προστεθῆ δὲ ἀσκόπως τὸ «ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλ-

19. Ματθ. 11, 27.

20. Ἰωάν. 17, 8.

21. Ἰωάν. 6, 44.

22. Ἰωάν. 3, 27.

23. Α' Κορινθ. 16, 24.

24. Δηλ. μὲ ἄλλους λόγους «τὸ Α καὶ Ω τῆς ἀρετῆς».

θε καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει», ἀλλὰ διὰ νὰ μάθωμεν ὅτι ἐπετέλει ἔργα ἀντάξια Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπέρχεται πρὸς τὸν Θεόν, καταπατῶν πᾶσαν ὑπεροψίαν²⁵.

«Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ δειπνοῦ καὶ θεῖς τὰ ἴματια»²⁶.

6'. Παρατήρει πῶς ὄχι μόνον μὲ τὸ νὰ νύψῃ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον δεικνύει τὴν ταπεινοφροσύνην (διότι δὲν ἠγέρθη ἐκ τοῦ δειπνοῦ πρὶν καθίσουν οἱ μαθηταί, ἀλλὰ ἀφ' οὗ ἐκάθησαν ὅλοι, τότε ἠγέρθη)· ἔπειτα δὲν νίπτει ἀπλῶς, ἀλλὰ ἀφ' οὗ ἀπέθεσε τὰ ἐξωτερικὰ ἐνδύματα καὶ δὲν περιώρισθη εἰς αὐτὰς τὰς ἐνεργείας, ἀλλὰ ἐξώσθη καὶ λέντιον²⁷ καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς αὐτό, ἀλλὰ ἐπίσης ὁ Ἰδιος ἐγέμισε τὸν νιπτῆρα μὲ ὕδωρ, καὶ δὲν ἐβωκεν ἐντολήν εἰς ἄλλον νὰ τὸν γεμίσῃ, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπιτελεῖ αὐτοπροσώπως, θέλων νὰ δείξῃ δι' ὅλων τούτων ὅτι αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ ἔργα πρέπει νὰ τὰ ἐπιτελῶμεν, ὅταν εὐεργετῶμεν, ὄχι ἐκ τυπικῆς θρησκευτικῆς συνηθείας, ἀλλὰ μετὰ πάσης προθυμίας²⁸.

Εἰς ἐμὲ δὲ φαίνεται ὅτι κατὰ πρῶτον ἔνυψε τοὺς πόδας τοῦ προδότου ἐκ τοῦ ὅτι εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστῆς: «Ἦρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν»²⁹, καὶ προσέθεσεν: «Ἐρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ λέγει αὐ-

25. «Ἄναστα καταπατῶν τύπον.» Ἐνταῦθα πιθανὸν ὁ ῥήτωρ νὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὴν φράσιν τοῦ κυνικοῦ φιλοσόφου Διογένητος: «Πατῶ τὸν Πλάτωνος τύπον.»

26. Ἰωάν. 13, 4.

27. Ἦτο ὡς ἡ σημερινὴ ποδιά.

28. «Ὅμοι ἀφοσιούμενος δεῖ ποιεῖν ταῦτα... ἀλλὰ μετὰ πάσης προθυμίας.» Πρὸς τὸ τοῦ ῥήτορος Ἰωάνου «οὗδ' ἀφοσιούμενος ἀλλ' ὡς εἶόν τ' ἄριστα παρασκευαζόμενος.» Ἡ λέξις «ἀφοσιούμενος» σημαίνει τὸν πράττοντά τι ἐκ μῆος τυπικῆς θρησκευτικῆς ὑποχρέωσος πρὸς τὸ θεοθῆσαι, διὰ τὰ ὅμοια τῶν ἀνθρώπων. (Κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον: γιὰ τὰ μύτια.)

29. Ἰωάν. 13, 5.

τῷ ἐκείνῳ: Κύριε, σὺ μου νίπτεις τοὺς πόδας;»³⁰. «Ταῖς χερσὶ ταύτας», λέγει, «αἷς ὀφθαλμοὺς ἀνέφραξας, καὶ λεπροῦς ἐκάθηρας, καὶ νεκροῦς ἀνέστησας»: Διότι μεγάλην σημασίαν ἔχει καὶ τοῦτο³¹: διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν παρέστη ἀνάγκη εἰς αὐτὸν (τὸν Πέτρον) νὰ εἴπῃ τίποτε ἐπὶ πλέον, παρὰ μόνον τὸ «Σὺ»· διότι καὶ αὐτὴ ἡ λέξις μόνον ἦτο δυνατόν νὰ δεῖξῃ τὸ πᾶν.

Θὰ ἠρώτα δὲ κανεὶς εὐλόγως, πῶς κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους δὲν ἠμποδίσεν Αὐτόν, ἀλλὰ μόνον ὁ Πέτρος, πράγμα τὸ ὁποῖον ἦτο δεῖγμα ὄχι μικρᾶς ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ.

Ποία λοιπὸν εἶναι ἡ αἰτία; Εἰς ἐμέ φαίνεται ὅτι κατὰ πρῶτον ἔνιψε τὸν προδότην³², κατόπιν ἦλθε πρὸς τὸν Πέτρον, καὶ οἱ ἄλλοι ἀπὸ ἐκείνων ἐν συνεχείᾳ ἐδιδάχθησαν. Ὅτι θεθαίως κάποιον ἄλλον πρὸ αὐτοῦ (τοῦ Πέτρον) ἔνιψε εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι εἶπεν: «Ὅτε δὲ ἦλθε πρὸς Πέτρον»· ἀλλὰ δὲν εἶναι σφοδρὸς κατηγορὸς ὁ Εὐαγγελιστῆς· διότι τὸ «ἤρξατο» τοῦτο ὑπαινίσσεται· ἀλλὰ καὶ ἂν ὁ Πέτρος ἦτο πρῶτος, ἦτο ὁμοῦ φυσικὸν ὁ προδότης, ὁ ὁποῖος ἦτο θρασύς, νὰ λάθῃ θέσιν πρὸ τοῦ κορυφαίου (τοῦ Πέτρον)· διότι καὶ δι' ἄλλης ἐνεργείας ἀποδεικνύει τὴν θρασυτητα αὐτοῦ, ὅταν μετὰ τοῦ διδασκάλου θέτει τὴν χεῖρα του εἰς τὸν ζυμὸν τοῦ πινακίου³³, καὶ ὅταν, ἐνῶ ἐλέγχεται, δὲν συγκινῆται.

Ἄλλ' ὁ μὲν Πέτρος ὅταν μίαν φοράν ἐπετιμήθη προηγουμένως, καὶ ἐνῶ τοὺς λόγους τούτους τοὺς εἶπεν ἐκ φιλοστοργίας, τόσοσιν συνεστάλη, ὥστε ἀγωνιῶν καὶ τρέμων νὰ ἔχῃ τὴν ἀνάγκην ἄλλου προσώπου διὰ νὰ ὅπο-

30. Ἰωάν. 13, 6.

31. Δηλ. ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Πέτρος.

32. Ἐξισπαρτήρητον ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀποφεύγει νὰ ἀναφέρῃ ὀνόματι τοῦ Ἰούδαν, ἀλλὰ συνεχῶς ἀποκαλεῖ αὐτὸν διὰ τοῦ ἀισχροῦ ῥήλου του, ἧτοι ποσδοτην.

33. Ματθ. 26, 23.

βάλλῃ τὴν ἐρώτησιν³⁴, αὐτὸς δὲ (ὁ προδότης), ἐνῶ συνεχῶς ἠλέγχετο, δὲν τὸ ἠσθάνετο.

Ὅτε λοιπὸν ἦλθε πρὸς τὸν Πέτρον, λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος: Κύριε, σὺ μου νίπτεις τοὺς πόδας; λέγει αὐτῷ: Ὁ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα³⁵; δηλαδή, εἰθὰ γνωρίσης πόσον εἶναι τὸ κέρδος τὸ προερχόμενον ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνεργείας μου, τὴν ἀφέλειαν τῆς διδασκαλίας, καὶ πῶς ἀρκεῖ νὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς ταπεινοφροσύνην.

Τὶ κάμνει λοιπὸν ὁ Πέτρος; Ἀκόμη ἐμποδίζει Αὐτόν, καὶ λέγει: Ὁὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα³⁶. Τὶ κάμνεις, Πέτρε; δὲν ἐνθυμείσαι τοὺς προηγουμένους λόγους; δὲν εἶπες: «Ἰλιεύς σοι»³⁷, καὶ ἠκουσες: «Ὑπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ»³⁸ καὶ οὐτε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον σαφρονίζεσαι, ἀλλὰ ἀκόμη εἶσαι σφοδρὸς; Ναί, λέγει· διότι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συμβαίνει πλήρες ἐκπλήξεως εἶναι.

Ἐπειδὴ λοιπὸν τοῦτο τὸ ἔπραττεν ἐκεῖνος ἐκ τῆς πολλῆς ἀγάπης, ἐκ τῆς αὐτῆς ἀγάπης καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν συλλαμβάνει αὐτὸν ὅπως λοιπὸν καὶ ἐκεῖ σφοδρῶς ἐπετιμήσεν αὐτόν, καὶ εἶπε: «Σκάνδαλόν μου εἶ»³⁹, οὕτω καὶ ἐδῶ λέγει: «Ἐάν μὴ νίψῃ σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ»⁴⁰. Τὶ λέγει λοιπὸν ὁ θερμὸς καὶ διακατῆς μαθητῆς; «Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν»⁴¹. Καὶ εἰς τὴν ἀρνησίν του νὰ νιφθῇ εἶναι σφοδρὸς, καὶ εἰς τὴν συγκρατᾶ-

34. Ἰωάν. 13, 24. Πρόκειται περὶ τῆς ἐρωτήσεως τῆς σχετικῆς μετὰ τὸν προδότην.

35. Ἰωάν. 13, 6 - 7.

36. Ἰωάν. 13, 9.

37. Ματθ. 16, 22.

38. Ματθ. 16, 23.

39. Ματθ. 16, 23.

40. Ἰωάν. 13, 8.

41. Ἰωάν. 13, 9.

θεσίν του σφοδρότερος καθίσταται: και τὰ δύο δὲ προέρχονται ἐξ ἀγάπης.

Διατί δὲν εἶπεν ὁ Χριστός, διὰ ποῖον λόγον ἔκαμε τοῦτο, ἀλλὰ προσέθεσεν ἀπειλήν; Διότι ἐκεῖνος μὲν δὲν θὰ ἐπέιθετο: ἐάν δηλαδὴ ἔλεγεν ὁ Χριστός: «Ἐφησέ με: διότι δι' αὐτῆς τῆς ἐνεργείας θέλω νὰ σᾶς πείσω νὰ εἰσθε ταπεινόφρονες», μωρίας φορὰς ὁ Πέτρος θὰ ὑπέσχετο τοῦτο, διὰ νὰ μὴ κάμῃ αὐτὸ ὁ Δεσπότης: τώρα δὲ τί λέγει ὁ Χριστός; Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον κατ' ἐξοχὴν ὁ Πέτρος ἐφοβεῖτο καὶ ἔτρεμε, δηλαδὴ τὸ νὰ ἀποχωρισθῇ αὐτὸς ἀπὸ τὸν Κύριον: διότι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συνεχῶς ἐρωτᾷ: «Ποῦ ὑπάγεις;»⁴². Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἔλεγε ὅτι «καὶ τὴν ψυχὴν δώσω ὑπὲρ σοῦ»⁴³.

Δηλαδὴ ἐάν, ἐνῶ ἤκουσεν ὅτι «οὐκ οἶδας, ὃ ποιῶ ἐγώ, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα», οὔτε τότε ἔπαυσε νὰ ἐμποδίζῃ τὸν Κύριον νὰ νύψῃ τοὺς πόδας του, πολὺ περισσότερο, ἐάν ἐμάνθανε τὸν λόγον: διὰ τοῦτο δηλαδὴ ὁ Χριστός εἶπε: «Γνώση δὲ μετὰ ταῦτα», ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι, ἐάν τότε μάθῃ ὁ Πέτρος, ἀκόμη περισσότερο θὰ ἀντιταχθῇ.

Καὶ δὲν εἶπεν ὁ Πέτρος: «ἐνημέρωσέ με λοιπόν, δι' αὐτὸ τὸ ὅποιον κάμνεις, διὰ νὰ σὲ ἀφήσω νὰ νύψῃς τοὺς πόδας μου», ἀλλὰ, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἦτο κατὰ πολὺ σφοδρότερον, οὔτε νὰ μάθῃ δὲν ἔχει ὑπομονήν, ἀλλὰ ἀντιτίθεται πάλιν, λέγων: «Ὅδὲ μὴ νύψῃς μου τοὺς πόδας». Ὅταν δὲ ὁ Χριστός τὸν ἠπεῖλησε, τότε ἀμέσως ὁ Πέτρος ἐχαλάρωσε τὴν ἔντασιν.

Τί σημαίνει δὲ: «Γνώση μετὰ ταῦτα»; Μετὰ ταῦτα πότε; Ὅταν ἐν τῷ ὀνόματι Μου ἐκβάλῃς δαιμόνια, ἔννοεῖ, ὅταν Μὲ ἴδῃς νὰ ἀναλαμβάνωμαι εἰς τοὺς

42. Ἰωάν. 13, 36.

43. Ἰωάν. 13, 37.

οὐρανοῦς, ὅταν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα μάθῃς ὅτι κάθημαι ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, τότε θὰ ἐννοήσῃς αὐτὸ, τὸ ὅποιον γίνεται τώρα.

Τί λέγει λοιπὸν κατόπιν ὁ Χριστός; Ὅταν εἶπεν ὁ Πέτρος: «Μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν», «ὁ λελουμένος», λέγει, οὐ χρεῖαν ἔχει, εἰ μὴ τοὺς πόδας νύψασθαι μόνον, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος: καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστέ, ἀλλ' οὐχὶ πάντες: ἦθει γὰρ τὸν προδιδόντα αὐτὸν»⁴⁴. Καὶ ἐάν εἶναι καθαροί, διὰ ποῖον λόγον νύψετε τοὺς πόδας; Διὰ νὰ μάθωμεν νὰ εἴμεθα μετριόφρονες. Διὰ τοῦτο δὲν προέβη εἰς ἄλλην ἐνέργειαν, παρὰ εἰς ἐκείνην, ἣ ὁποία θεωρεῖται ὅτι εἶναι περισσότερο ὑποτιμητικὴ ἀπὸ τὰς ἄλλας.

Τί σημαίνει δὲ: «Ὁ λελουμένος»; Εἶναι ἀπὸ τοῦ «ὁ καθαρὸς». Ἄρα γε λοιπὸν αὐτοὶ ἦσαν καθαροί; αὐτοὶ θεβραῖως ἀκόμη δὲν εἶχον ἀπαλλαγὴ τῶν ἀμαρτημάτων, οὔτε εἶχον λάθει Πνεῦμα Ἅγιον, δεδομένου ὅτι ἀκόμη ἐπεκράτει τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα, ἐφ' ὅσον τὸ χειρόγραφον τῆς κατάρτας παρέμεινε, διότι ἀκόμη δὲν εἶχε προσφερθῆ ἡ θυσία⁴⁵. Πῶς λοιπὸν λέγει ὅτι αὐτοὶ εἶναι καθαροί; Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ νομίσης δι' αὐτὰ ὅτι εἶναι καθαροὶ ὅπῃ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἔχουν ἀπαλλαγὴ τῶν ἀμαρτημάτων, προσέθεσεν: «Ἦδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστέ διὰ τὸν λόγον, ὃν ἐλάλησα ὑμῖν»⁴⁶. Δηλαδὴ, «ὕπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν μέχρι τοῦδε εἰσθε καθαροί: ἐδέχθητε πλέον τὸ φῶς καὶ ἀπηλλάγητε τῆς Ἰουδαϊκῆς πλάνης»: διότι καὶ ὁ Προφήτης λέγει: «Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν»⁴⁷.

44. Ἰωάν. 13, 8 - 11.

45. Ἦται ὁ Σταυρικὸς θάνατος τοῦ Κυρίου.

46. Ἰωάν. 15, 3.

47. Ἠσαΐ. 1, 16.

Ὡστε ὁ τοιαύτης φύσεως ἄνθρωπος ἔχει λουσθῆ καὶ εἶναι καθαρός. Ἐποὶ λοιπὸν ἀπέρριψαν πᾶσαν πονηρίαν ἀπὸ τῆν ψυχῆν των ἐκεῖνοι, καὶ μὲ εὐλικρινῆ σκέψιν συναναστρέφοντο⁴⁸ Αὐτὸν, διὰ τοῦτο λέγει σύμφωνα μὲ τὸν προφητικὸν λόγον: «ὁ λελουμένος ἤδη καθαρὸς ἔστι»· διότι καὶ ἐκεῖ δὲν ἐννοεῖ λουτρὸν, τὸ δι' ὕδατος ἐνεργούμενον, τὸ Ἰουδαϊκόν, ἀλλὰ τὸν καθαρμὸν τῆς συνειδήσεως.

γ'. Ἄς καταστῶμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς καθαροί· ἄς μάθωμεν νὰ κάμνωμεν τὸ καλόν. Τί εἶναι δὲ καλόν; «Κρίνατε ὄρφανα, καὶ δικαιοῦσατε χήραν» καὶ δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος⁴⁹. Πολὺς εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος, ὁ ὅποιος γίνεται εἰς τὰς Γραφὰς περὶ τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὄρφανῶν, ἀλλ' εἰς ἡμᾶς δὲν ἐπικρατεῖ οὐδεμία σκέψις περὶ αὐτῶν· καὶ ἕως νὰ σκεφθῆς τὸλάχιστον πόσον μέγα εἶναι τὸ ἔπαθλον. «Ἐάν ὦσι», λέγει, «αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐάν δὲ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ»⁵⁰· διότι ἡ χήρα εἶναι ἀτομον ἀπροστάτευτον· διὰ τοῦτο λαμβάνει μεγάλην φροντίδα δι' αὐτὴν ὁ Θεός· διότι καὶ ἐνῶ εἶναι εἰς αὐτὴν δυνατόν νὰ ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον, διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ὑπομένει τὰ ἐκ τῆς χηρείας προερχόμενα κακά.

Ἄς τείνωμεν λοιπὸν ὅλοι χεῖρα βοηθείας πρὸς αὐτάς, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, διὰ νὰ μὴ ὑποστῶμεν κάποτε τὰ δεινὰ τῆς χηρείας. Καὶ ἂν τὰ ὑποστῶμεν, ἄς παράσχωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας σημαντικὴν ἀφορμὴν φιλανθρωπίας (ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ).

48. Συνῆσαν αὐτῷ. Τὸ ῥῆμα σύνεμ χρησιμοποιεῖ ὁ θεὸς Ἰερόσολιμ κατὰ μίσην τοῦ Ξενοφῶντος, ὅστις χρησιμοποιεῖ τοῦτο προκειμένου περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους εἰς τὸ ἔργον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπομνησνεύματα».

49. Ἠσαῖ 1, 17 - 18.

50. Ἠσαῖ 1, 18.

Ἡ δύναμις τῶν δοκρῶν τῆς χήρας δὲν εἶναι μικρά, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν δύναται νὰ ἀνοίξῃ. Νὰ μὴ φερώμεθα λοιπὸν σκληρῶς πρὸς αὐτάς, ὅτε νὰ καθιστῶμεν τὴν συμφορὰν των μεγαλυτέραν, ἀλλὰ διὰ παντὸς τρόπου νὰ βοηθῶμεν αὐτάς.

Ἄν ἐνεργῶμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, θὰ περιβάλλωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ πολλὴν ἀσφάλειαν καὶ κατὰ τὴν παρούσαν καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν· διότι ὅχι μόνον ἐδῶ ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ θὰ μᾶς ὑποστηρίξουν (αἱ χήραι), ἐνῶ θὰ ἐξαλείψουν⁵¹ τὰ περισσότερα ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν διὰ τῆς εὐεργεσίας πρὸς αὐτάς, καὶ θὰ μᾶς φέρουν εἰς θέσιν ὡσεὶ μετὰ θάρρους νὰ σταθῶμεν ἐνώπιον τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ· τὸ ὅποιον εἶθε νὰ συμῆθῃ νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

51. «ὑποτεμνόμενος» λέξις ἐν χρήσει παρ' ἀρχαίσις. Ἄς παραβάλλωμεν τὸ χωρίον τοῦτο πρὸς ἐν τοῦ Ξενοφῶντος. Χρυσοστόμου: «Τὰ πλείονα τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν διὰ τῆς εἰς αὐτάς εὐεργεσίας ὑποτεμνόμενοι.» Ξενοφῶντος: «Ἐδίωκεν ὑποτεμνόμενος τὸν εἰς Σάμον πλοῦν.» (Ξενοφ. Ἑλληνικά, 1, 6, 15).